

सत्यमेव जयते
महाराष्ट्र शासन

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

१९९८-९९

शालेय शिक्षण विभाग

(शालेय शिक्षण)

येरवडा कारागृह, मुद्रणालय, पुणे-६

१९९८

LIBRARY & DOCUMENTATION CENTRE

National Institute of Educational
Planning and Administration.

7-B, Sri Aurobindo Marg,

New Delhi-110016

DOC. No D-16536

Date 16-02-2000

अनुक्रमणिका

१७८
१

प्रस्तावना

कार्यक्रम

(१) प्राथमिक शिक्षण

(एक) प्रस्तावना	...	२
(दोन) वित्तीय आवश्यकता	...	४
(तीन) कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा गोषवारा व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण—		
१. संचालन व प्रशासन—		
नगरपालिका शाळा मंडळाचे प्रशासकीय अधिकारी	...	१०
२. अशासकीय प्राथमिक शाळांना सहाय्य—		
२. (१) अध्यापक विद्यालयांना जोडलेल्या सराव पाठशाळा	...	१२
२. (२) विदर्भातील विद्यामंदिरे	...	१३
३. प्राथमिक शिक्षणासाठी स्थानिक संस्थांना सहाय्य—जिल्हा परिषदांना अनुदाने	...	१४
३. (१) एक शिक्षकी शाळांचे द्विशिक्षकी शाळांमध्ये रूपांतर करण्याकरिता जिल्हा परिषदांना अनुदाने.		१८
३. (२) शाळा नसलेल्या खेड्यात नवीन प्राथमिक शाळा उघडण्याकरिता जिल्हा परिषदांना अनुदाने.		१८
३. (३) उसतोड कामगारांच्या मुलांसाठी प्राथमिक शाळा सुरूकरणे	...	१८
३. (४) प्राथमिक शिक्षणाच्या नैसर्गिक बाबींमुळे शिक्षकांच्या वाढ पदासाठी जिल्हा परिषदांना अनुदाने.		१८
३. (५) मान्य खाजगी प्राथमिक शाळा	...	२२
३. (६) प्राथमिक शिक्षकांना सेवानिवृत्ती वेतन	...	२५
३. (७) पुस्तक पेढीची स्थापना	...	२७
३. (८) प्राथमिक शाळातील अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांना विशेष सुविधा (गणवेश व लेखनसाहित्य पुरवठा).		३०
३. (९) विकास गटातील जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळेतील १ ली ते ४ थी च्या विद्यार्थ्यांना मोफत पाठ्यपुस्तके व १ ली च्या विद्यार्थ्यांना गणवेश व लेखन सामुग्री पुरविणे.		३२
३. (१०) प्राथमिक शाळा इमारतीचे बांधकाम	...	३३
३. (११) अंशकालिक वर्ग उघडणे	...	३६
३. (१२) बालवाड्या उघडणे	...	३९
३. (१३) मुंबई महानगरपालिकेस प्राथमिक शिक्षणासाठी सहाय्य	...	४२
३. (१४) प्राथमिक शिक्षणासाठी इतर स्थानिक स्वराज्य संस्थांना अनुदाने	...	४३
३. (१५) नगरपालिका शिक्षण मंडळ आणि नगरपरिषद यांच्या प्राथमिक शाळांमध्ये पुस्तकपेढी योजना.		४८
३. (१६) नगरपालिका शिक्षण मंडळाकडून मान्य खाजगी प्राथमिक शाळांना अनुदाने.		५०
३. (१७) अंशकालिक वर्ग उघडणे	...	५२
३. (१८) प्राथमिक शाळेत शिक्षकांच्या मुलींना उपस्थिती भत्ता	...	५४
३. (१९) शालेय पोषण आहार योजना	...	५४
४. निरीक्षण—शाळा निरीक्षणासाठी जिल्हा परिषदांना शासनाचे सहाय्य	...	५४
५. शिक्षक प्रशिक्षण—		
५. (१) शासकीय कनिष्ठ अध्यापक विद्यालये (प्राथमिक)	...	५८
५. (२) (१) अशासकीय कनिष्ठ अध्यापक विद्यालयांना मदत (प्राथमिक शिक्षण)		६२
५. (२) (२) पूर्वे प्राथमिक शाळांना अनुदाने	...	६८

(तीन)

	पृष्ठे
६. भूतपूर्व जिल्हा शाळा मंडळाच्या प्राथमिक शिक्षकांच्या व कर्मचारी-वर्गाच्या भविष्य निर्वाह निधीवरील व्याज.	७०
माजी स्कूल बोर्डाच्या प्राथमिक शिक्षक व कर्मचाऱ्यांचा भविष्य निर्वाह निधी.	७०
७. अनुदानप्राप्त मान्य खाजगी प्राथमिक शाळांच्या कर्मचाऱ्यांना मिळणारे निवृत्तीवेतन व इतर सेवानिवृत्ती लाभ.	७१
८. आदिवासी बोलीभाषातून पुस्तक निर्मिती	७१
९. ठेव संलग्न विमा योजना	७१
(२) माध्यमिक शिक्षण	
(एक) प्रस्तावना	७३
(दोन) वित्तीय आवश्यकता	७४
(तीन) कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा गोषवारा व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण—	
१. संचालन व प्रशासन—	
महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ	८२
२. निरीक्षण—	
२. (१) माध्यमिक शाळांचे निरीक्षण	८६
३. शिष्यवृत्त्या—	
माध्यमिक/उच्च माध्यमिक शाळांतील शिष्यवृत्त्या—	
३. (१) ग्रामीण भागातील हुशार (प्रजावान) विद्यार्थ्यांसाठी राष्ट्रीय शिष्यवृत्ती योजना.	९१
३. (२) पूर्वमाध्यमिक व माध्यमिक शाळांतील विद्यार्थ्यांसाठी खुल्या गुणवत्ता शिष्यवृत्त्या.	९४
३. (३) जिल्हा परिषदांना अनुदान—ग्रामीण भागातील हुशार आणि पात्र विद्यार्थ्यांसाठी शिष्यवृत्त्या.	९७
३. (३) (अ) पूर्व माध्यमिक शाळा शिष्यवृत्त्या (इ. ५ वी ते ७ वी)	९८
३. (३) (ब) माध्यमिक शाळा शिष्यवृत्त्या (इ. ८ वी ते १० वी)	१००
३. (३) (क) रियायती शिष्यवृत्ती	१०४
३. (३) (ड) तरंगिबी शिष्यवृत्ती	१०५
४. शासकीय माध्यमिक शाळा—	
४. (१) शासकीय विद्यानिकेतन	१०६
४. (२) नवोदय विद्यालये	११०
५. खाजगी संस्थांमार्फत चालविल्या जाणाऱ्या अशासकीय माध्यमिक शाळांना सहाय्य—	
५. (१) (अ) खाजगी संस्थांनी चालविलेल्या अशासकीय माध्यमिक शाळांना अनुदान.	११३
५. (१) (ब) खाजगी संस्थांमार्फत चालविल्या जाणाऱ्या अशासकीय माध्यमिक शाळांमध्ये पुस्तकपेढ्या स्थापन करणे.	१२०
५. (२) सातारा सैनिक शाळेस अनुदान	१२२
५. (२) (अ) प्रत्येक जिल्ह्यात सैनिक शाळा सुरू करणे	१२२
६. अहिल्याबाई होळकर मुलींना मोफत प्रवास योजना	१२६
७. महाराष्ट्र छात्रसेना योजना	१२६

६. माध्यमिक शाळांसाठी स्थानिक संस्थांना सहाय्य—	
६. (१) (अ) माजी शासकीय शाळांसाठी स्थानिक संस्थांना सहाय्य—(जिल्हा परिषदांना अनुदान).	१२८
६. (१) (ब) जिल्हा परिषदांच्या (माजी शासकीय) माध्यमिक शाळांमध्ये पुस्तक-पेढ्या स्थापन करणे	१३२
६. (२) (अ) स्थानिक स्वराज्य संस्थांमार्फत चालविल्या जाणाऱ्या माध्यमिक शाळांना सहाय्य.	१३४
६. (२) (ब) स्थानिक स्वराज्य संस्थांमार्फत चालविल्या जाणाऱ्या माध्यमिक शाळांमध्ये पुस्तकपेढ्या स्थापन करणे.	१४०
७. इतर खर्च—	
७. (१) महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, विभागीय कार्यालय व व्यवसाय मार्गदर्शन व निवड संस्था, मुंबई.	१४२
७. (२) अशासकीय विशेष संस्थांना सहाय्य	...
८. निवृत्तीवेतन व इतर सेवानिवृत्ती लाभ—	
८. (१) शासन मदतीच्या अशासकीय माध्यमिक शाळांमधील कर्मचाऱ्यांना भविष्य निर्वाह निधीसाठी अंशदान.	१४७
८. (२) अनुदानित अशासकीय माध्यमिक शाळांमधील कर्मचाऱ्यांना निवृत्तीवेतन व इतर सेवानिवृत्तीविषयक लाभ.	१४७
९. शासन मदतीच्या अशासकीय माध्यमिक व विशेष शाळांमधील कर्मचाऱ्यांच्या भविष्य निर्वाह निधीच्या रकमेवरील व्याज.	१५०
१०. ठेव संलग्न विमा योजना	...
११. अशासकीय माध्यमिक शाळांना प्रोत्साहनपर अनुदान	...

(२-अ) उच्च माध्यमिक शिक्षण

(एक) प्रस्तावना	...	१५७
(तीन) कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा गोषवारा आणि वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण—		
१. कनिष्ठ महाविद्यालये—		
१. (१) शासकीय संस्था	...	१५८
२. अशासकीय संस्थांना सहाय्य—		
२. (१) शासनमान्य अशासकीय माध्यमिक शाळा व महाविद्यालये यांना जोडलेल्या अशासकीय कनिष्ठ महाविद्यालयांना अनुदान.	१५८	
२. (२) जिल्हा परिषद (भूतपूर्व शासकीय) माध्यमिक शाळांना जोडलेल्या कनिष्ठ महाविद्यालयांच्या वर्गासाठी छाव्याची अनुदान पद्धती.	१६८	
२. (३) कनिष्ठ महाविद्यालयांकरिता इतर स्थानिक स्वराज्य संस्थांना अनुदान...	१७२	
३. शिष्यवृत्त्या—		
३. (१) कनिष्ठ महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना देण्यात येणाऱ्या शासकीय खुल्या गुणवत्ता शिष्यवृत्त्या.	१७४	
३. (२) माध्यमिक शालान्त प्रमाणपत्र परीक्षेत वरचे स्थान मिळविणाऱ्या विद्यार्थ्यांना पुढील शिक्षणासाठी आर्थिक सहाय्य योजना.	१७७	
३. (३) ग्रामीण भागातील हुशार व पार विद्यार्थ्यांसाठी शिष्यवृत्त्या	...	१७८

(एक) प्रस्तावना	...	१७९
(दोन) वित्तीय आवश्यकता	...	१८०
(तीन) कार्यक्रमाचा गोषवारा आणि वित्तीय बाबींचे स्पष्टीकरण—		
१. संपूर्ण साक्षरता अभियान	...	१८३
२. साक्षरोत्तर अनुधावन कार्यक्रम	...	१८६
३. पारितोषिक प्राप्त उस्कृष्ट महिला प्रौढ शिक्षण केंद्रांची स्थापना	...	१८९
४. कार्यकत्यांचे प्रशिक्षण	...	१९२
५. श्रमिक विद्यापीठ, नागपूर	...	१९६
६. जिल्हा परिषदांना ग्रामीण वाचनालयासाठी अनुदान	...	२००

(४) भाषा विकास

(एक) प्रस्तावना	..	२०३
(दोन) वित्तीय आवश्यकता	..	२०४
(तीन) कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा गोषवारा व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण—		
१. अर्वाचीन भारतीय भाषा आणि साहित्य यांना प्रोत्साहन—हिंदी संस्था	..	२०६
२. (१) संस्कृत शिक्षण—माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळांना भारत सरकारच्या शिष्यवृत्त्या.		२०७
२. (२) पाठशाळा व संस्कृत विकासाकरिता अनुदाने—		
२. (२) (अ) पाठशाळांना अनुदाने	..	२०८
२. (२) (ब) टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे	..	२०९
२. (२) (ड) उत्तम पुस्तकास उत्तेजन	..	२१०

(५) सर्वसाधारण शिक्षण

(एक) प्रस्तावना	..	२११
(दोन) वित्तीय आवश्यकता	..	२१२
(तीन) कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा गोषवारा व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण—		
१. संचालन व प्रशासन—		
१. (१) शिक्षण संचालक	..	२२०
२. प्रशिक्षण—		
२. (१) शिक्षक प्रशिक्षण	..	२२२
(१) (अ) महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे	..	२२२
(२) बालवाडी तार्ई प्रशिक्षण	..	२२३
(३) गीतमंच योजना	..	२२३
(४) संशोधन आणि प्रकाशन	..	२२३
(५) कार्यानुभव	..	२२३
(६) नैतिक शिक्षण	..	२२३
(७) नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण प्राथमिक शिक्षणाचा पुनर्रचित अभ्यासक्रम.	..	२२३
(८) अनौपचारिक शिक्षण	..	२२४
(९) किमान अध्ययन क्षमता प्रकल्प	..	२२४
(१०) लोकसंख्या शिक्षण विभाग कार्यक्रम	..	२२४
(११) "जीवन शिक्षण" मासिकाचे प्रकाशन	..	२२५
(१२) शिक्षक प्रशिक्षण मंडळ	..	२२५
(१३) बालवाडी शिक्षकांचे सेवांतर्गत प्रशिक्षण	..	२२५

(१४) प्राथमिक शिक्षण सर्वासाठी युनिसेफ महाध्वित प्रकल्प पाच ..	२२६
(१५) प्रशिक्षण विभाग ..	२२६
(१६) पत्रद्वारा प्रशिक्षण योजना ..	२२६
२. (१) (ब) म. रा. शै. सं. व प्रशिक्षण परिषदेची राज्य विज्ञान शिक्षण संस्था, नागपूर.	२२७
२. (१) (क) महाराष्ट्र राज्य आंग्ल भाषा अध्यापन संस्था, औरंगाबाद ..	२३२
२. (१) (ड) महाराष्ट्र राज्य दूकश्रवण शिक्षण संस्था, पुणे ..	२३५
२. (१) (ई) राज्य शैक्षणिक तंत्रज्ञान कक्ष, मुंबई ..	२३६
३. शिष्यवृत्त्या—	
३. (१) सैनिकी शाळा व महाविद्यालये यातील शिष्यवृत्त्या ..	२४०
३. (२) इतर खास शिष्यवृत्त्या—	२४२
३. (२) (१) ५ वी ते १० वी मध्ये शिक्षण घेणाऱ्या आदिवासी विद्यार्थ्यांना विद्यावेतन देणे.	२४२
३. (२) (२) मुलींसाठी शिष्यवृत्त्या—भोसला मिलिटरी स्कूल, नाशिक ..	२४४
३. (३) आधिकदृष्ट्या मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना मिळणारी गुणवत्ता शिष्यवृत्ती.	२४५
४. शासकीय परीक्षा मंडळ ..	२४८
५. इतर खर्च—	
५. (१) (अ) जबाहर बालभवन, मुंबई ..	२५०
५. (१) (ब) जिल्हा बालभवन योजना ..	२५०
५. (२) स्वातंत्र्य सैनिकांचे मुलांना शैक्षणिक सवलती ..	२५३
५. (३) सहा ते चौदा वयोगटातील मुलांना मिळणाऱ्या शैक्षणिक सवलती ..	२५७
५. (४) प्राथमिक शिक्षकांच्या मुलांना फी माफी ..	२५८
५. (५) आधिकदृष्ट्या मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना शुल्क सवलती ..	२६१
५. (६) माजी सैनिकांच्या मुलांना/मुलींना/पत्नींना/विधवांना सैनिकी सवलती.	२६६
५. (७) मुलींना इयत्ता १ वी ते १२ वी पर्यंत मोफत शिक्षण ..	२६८-अ
५. (८) राष्ट्रीय शिक्षक कल्याण प्रतिष्ठानास अंशदान ..	२७०
५. (९) शाळा न्यायाधिकरणे ..	२७१
५. (१०) अशासकीय माध्यमिक शाळातील तसेच उच्च माध्यमिक व अध्यापक विद्यालयातील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या पाल्यांना निःशुल्क शिक्षणे.	२७२
५. (११) निःशुल्क शिक्षण-१० वी पर्यंतचे मोफत शिक्षण.	२७४
६. अपंग विद्यार्थ्यांसाठी एकात्मशिक्षण योजना ..	२७६
(६) क्रीडा व युवक कल्याण	
(एक) प्रस्तावना ..	२८१
(दोन) वित्तीय आवश्यकता ..	२८०
(तीन) कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा सारांश व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण—	
(१) राष्ट्रीय छात्रसेना ..	२८२
(२) बालवीर व वीरबाबा ..	२८२
(७) मंत्रालय	
(एक) प्रस्तावना ..	२८४
(दोन) वित्तीय आवश्यकता ..	२८६
(तीन) कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा गोषवारा व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण—	
(१) ठेव संलग्न विमा योजना—भविष्य निर्वाह निधी ..	२८८
(२) शासकीय कर्मचाऱ्यांना फर्जे ..	२८८
(३) कर्मचारीवर्गाचा गोषवारा ..	२८९

शिक्षण संचालनालयाची रचना व कार्यप

शिक्षण संचालक

संचालक
(परीक्षा)

शिक्षण
सहसंचालक
(प्रशासन)

शिक्षण
सहसंचालक
(अंदाज व नियोजन)

शिक्षण
सहसंचालक
(शालेय शिक्षण)
माध्यमिक व उच्च माध्य.

शिक्षण
सहसंचालक
(क्लास प्रकल्प)

राज्य प्रकल्प
नियंत्रक
(जि. प्रा. शि. प्रकल्प)

आयुक्त
(परीक्षा)
पुणे

शिक्षण
उपसंचालक
(नियोजन)

शिक्षण
उपसंचालक
(माध्यमिक)

राज्य
समादेशक
(म. छा. से.)

शिक्षण
उपसंचालक
(प्रशिक्षण)

शिक्षण
उपसंचालक
(प्राथमिक)

उपआयुक्त
(परीक्षा)
पुणे
२

सहाय्यक
संचालक
(लेखा)

वरिष्ठ
सांख्यिकी
अधिकारी

प्रशासन
अधिकारी
(अंदाज)

प्रशासन
अधिकारी
(आ. उ. यो. क्षेत्र)

प्रशासन
अधिकारी
(माध्यमिक)

सहाय्यक राज्य
समादेशक
(म. छा. से.)

संचालक
बालभवन
मुंबई

सहाय्यक
आयुक्त
४

सहाय्यक
संचालक
(स' पुस्तक)

प्रशासन
अधिकारी
(आस्था)

सांख्यिकी
अधिकारी
(शा. पो. आ.)

विभागीय शिक्षण उपसंचालक

मुंबई	पुणे	नाशिक	कोल्हापूर	नागपूर	अमरावती	औरंगाबाद
सहाय्यक संचालक						
१	१	१	१	१	१	१

प्रशासन
अधिकारी

प्राचार्य
जिल्हा शिक्षण
व प्रशिक्षण संस्था
२९

जिल्हा समादेशक
(म. छा. से.)
३२

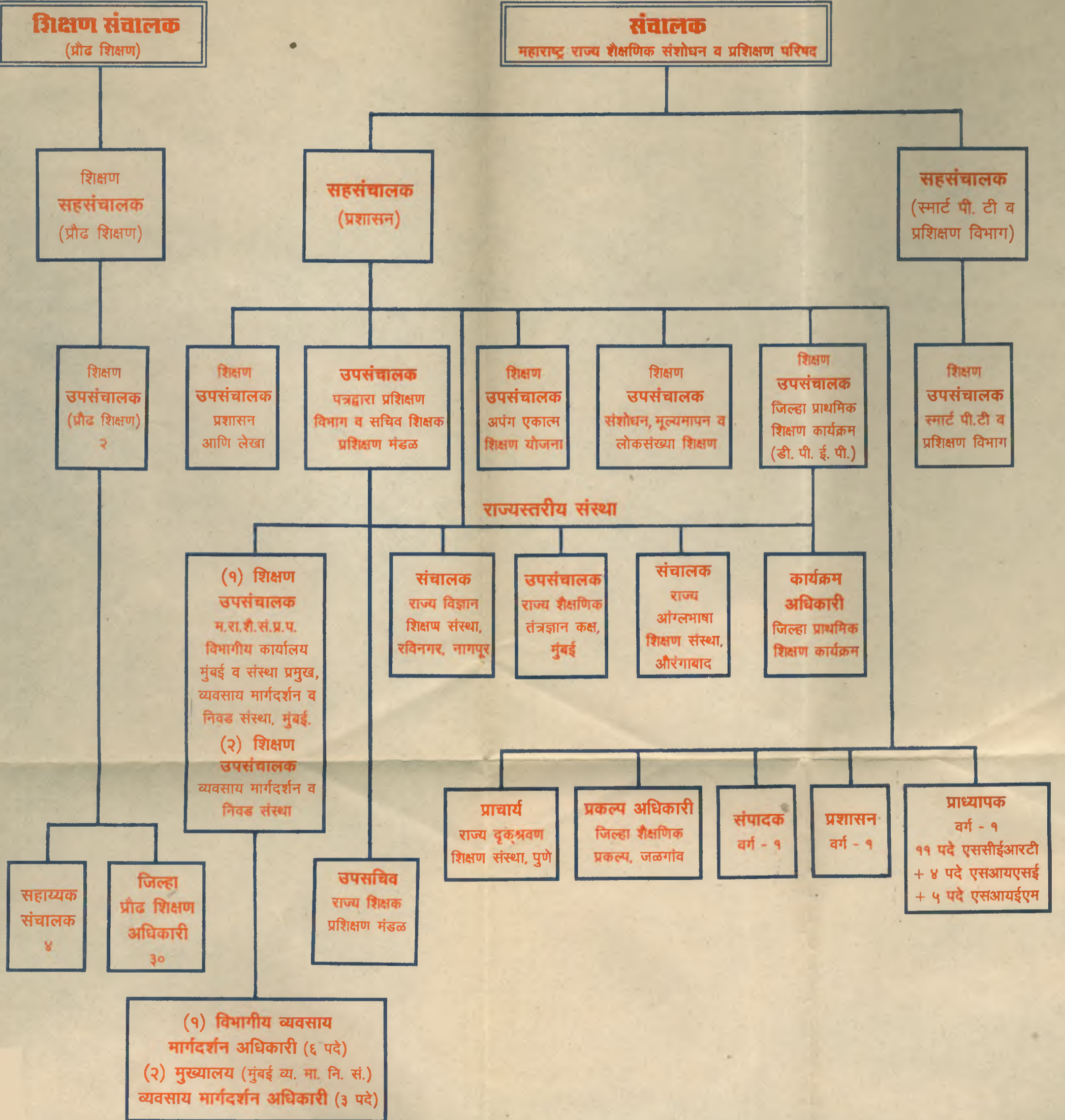
शिक्षण निरीक्षक
बृहन्मुंबई
३

शिक्षणाधिकारी
जि. प.
(प्राथमिक)
२९

शिक्षणाधिकारी
जि. प.
(माध्यमिक)
२९

प्राचार्य
शासकीय
विद्या निकेतन
५

पध्दती - सर्वसाधारण शिक्षण १९९८-९९

प्रस्तावना

आर्थिक विकासात शिक्षणास अत्यंत महत्त्वाचे स्थान आहे. निरनिराळे विकास कार्यक्रम राबविण्यासाठी आवश्यक असणारे प्रशिक्षित मनुष्यबळ वाढवून मानवी भांडवल निर्माण करण्याचे शिक्षण हे मुख्य साधन आहे. देशाच्या सामाजिक व आर्थिक विकासातील शिक्षणाची महत्त्वाची भूमिका लक्षात घेऊन शिक्षणविषयक कार्यक्रम राबविले जातात. शिक्षणाचे महत्त्व लक्षात घेऊनच राज्य शासन आपल्या एकूण वित्तीय महसूल खर्चापैकी सुमारे १/६ भाग सर्वसाधारण शिक्षणावर खर्च करते.

राज्यातील निरनिराळे शैक्षणिक विकासाचे विविध कार्यक्रम, शिक्षणाच्या पुनर्रचना संबंधीचे घोरणविषयक निवेदन, २० कलमी आर्थिक कार्यक्रम, राष्ट्रीय शिक्षणविषयक घोरण, केंद्रीय शिक्षण सल्लामंडळाच्या घोरणावर आधारलेले असतात.

या सध्याच्या प्रकाशनाने शालेय शिक्षण या क्षेत्रात येणाऱ्या शालेय शिक्षण या विभागाने ज्या कार्यक्रमासाठी मागणी केली आहे, अशा सर्व कार्यक्रमांचे विश्लेषण करण्यात आले आहे.

शालेय शिक्षणात खालील कार्यक्रमांचा अंतर्भाव होतो :—

- (१) प्राथमिक शिक्षण.
- (२) माध्यमिक शिक्षण.
 - (अ) उच्च माध्यमिक शिक्षण.
- (३) प्रौढ शिक्षण.
- (४) भाषा विकास.
- (५) सर्वसाधारण शिक्षण
- (६) क्रीडा व युवक सेवा.
- (७) मंत्रालय.

शासनाने अनुसूचित जातीजमाती यांना शैक्षणिक सुविधा पुरविण्याचे दृष्टीने व त्या योग्यप्रकारे राबविण्याच्या दृष्टीने आदिवासी क्षेत्र उपयोजना तयार करून त्यासाठी वेगळे वित्तीय सहाय्य मंजूर केले आहे.

या कार्यक्रम अंदाजपत्रकातील अंतर्भूत तंत्रानुसार प्रत्येक कार्यक्रम हा खालीलप्रमाणे चार विभागात दाखविण्यात आला आहे, ते चार विभाग पुढीलप्रमाणे होत :—

- (१) प्रस्तावनात्मक.
- (२) वित्तीय आवश्यकता.
- (३) कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा गोषबारा व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण.
- (४) कर्मचारी वर्गाचा सारंश.

दुसऱ्या विभागात पुढील तीन विभागांचे वर्गीकरणाचे स्पष्टीकरण करण्यात आले आहे :—

- (१) वर्गीकरण.
- (२) उद्दिष्ट.
- (३) साधने.

कामाचे वर्गीकरण.—हे योजनेवरील खर्च करण्याचा हेतू वा प्रयोजन याचा स्पष्टपणे उल्लेख करते.

उद्दिष्ट.—कोणत्या अधिकरणांमुळे कशा प्रकारे खर्च होणार या बाबतचे स्पष्टीकरण देण्यात येते.

साधने.—कार्यक्रमनिहाय व लेखाशीर्षक निहाय व त्याखाली यणारा सर्व खर्च इत्यादीबाबतच्या तरतुदी दर्शवितात.

कार्यक्रम अंदाजपत्रक हे केवळ मूल्यमापन अहवाल नसून शिक्षण विभागातील राबविण्यात येणाऱ्या निरनिराळ्या कार्यक्रमांचे अगदी पुढील प्राप्त माहितीनुसार आलेल्या संपादनकीचे तयार केलेले प्रकाशन होय.

१. प्राथमिक शिक्षण

(एक) प्रस्तावना

ग्रामीण व अनधिकृत नगरपालिका क्षेत्रातील प्राथमिक शिक्षणाचे व्यवस्थापन व प्रशासन जिल्हा परिषदांकडे आहे. त्याचप्रमाणे पश्चिम महाराष्ट्रातील शहरी विभागातील प्राथमिक शिक्षणाची जबाबदारी तसेच त्यांचे व्यवस्थापन अधिकृत नगरपालिका शिक्षण मंडळे, महानगरपालिका शिक्षण मंडळे यांचेकडे सोपविण्यात आलेली आहे. विदर्भ व मराठवाडा विभागातील नगरपालिका क्षेत्रातील प्राथमिक शिक्षणाची जबाबदारी (प्रशासन आणि व्यवस्थापन) या विभागातील अधिकृत नगरपालिकांकडे देण्यात आलेली आहे. बृहन्मुंबईतील ही जबाबदारी मुंबई महानगरपालिकेकडे सोपविण्यात आलेली आहे, त्यासाठी महानगरपालिकेला अनुदान दिले जाते.

पश्चिम महाराष्ट्रात प्राथमिक शिक्षण हे मुंबई प्राथमिक शिक्षण कायदा, १९४७ मधील तरतुदीअन्वये नियंत्रित करण्यात येते यामुसार अनधिकृत नगरपालिकांच्या क्षेत्रातील जिल्हा परिषदांमार्फत प्राथमिक शिक्षणाच्या व्यवस्थापनाची जबाबदारी जिल्हा परिषदेने स्वीकारलेली आहे. मात्र त्यासाठी या अनधिकृत नगरपालिकांना विहित दराने जिल्हा परिषदांना शिक्षण वर्गणी द्यावी लागते. कटक मंडळाच्या (कॅन्टोन्मेंटच्या) क्षेत्रातील प्राथमिक शिक्षणाची जबाबदारी आणि व्यवस्थापन ही त्या मंडळाकड सोपविण्यात आलेली आहे. त्यांना मान्य दराने शासन अनुदान देते.

याप्रमाणे प्राथमिक शिक्षणाची जबाबदारी मुख्यत्वे करून जिल्हा परिषदा आणि इतर स्थानिक स्वराज्य संस्था यांची असली तरी काही खाजगी संस्था प्राथमिक शाळा चालवितात आणि त्यासाठी या संस्थांना शासन विहित दराने अनुदान देते. अशा संस्थातील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना बँकेमार्फत वेतन देण्यात येते. व मे १९९७ मध्ये त्यांच्यासाठी वेतन पथकांची स्थापना केली आहे.

सन ९५-९६ मध्ये महाराष्ट्र राज्यात सुमारे ६२,३४२ प्राथमिक शाळा असून त्यामधून सुमारे ११७.१७ लाख विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत. या शाळांमधून सुमारे ३.०२ लाख शिक्षक काम करीत आहेत. राज्यातील तुरळक लोकसंख्या असलेल्या वस्त्या सोडल्या तर सर्व महसुली खेड्यातून प्राथमिक शिक्षणाची सोय शासनाने केली आहे.

ग्रामीण भागातील अनेक लहान मुलांना त्यांच्या आर्थिक परिस्थितीमुळे तसेच त्यांना कराव्या लागणाऱ्या घरकामामुळे पूर्णवेळ शाळांमधून उपस्थित राहता येत नाही. अशा विद्यार्थ्यांसाठी शासनाने अंशकालिक शिक्षण वर्गांची सोय केलेली आहे.

प्राथमिक शाळांना पुरेशा प्रमाणात प्रशिक्षित शिक्षक उपलब्ध व्हावेत यासाठी अध्यापन पदविका अभ्यास क्रमांचे प्रशिक्षण शासकीय व अशासकीय अध्यापक विद्यालयात दिले जाते. तसेच सेवेत असलेल्या प्राथमिक शिक्षकांसाठी गुणवत्ता व पातळता वाढविण्याच्या दृष्टीने सेवांतरगत मार्गदर्शनपर प्रशिक्षण वर्ग चालविले जातात.

अशासकीय अध्यापक विद्यालयांना मान्य खर्चावर शासनाकडून विहित दराने अनुदान दिले जाते. अशा संस्थांतील शिक्षकांना व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना १९७७ पासून बँकेमार्फत वेतन देण्यात येते.

राज्यातील प्राथमिक शाळागृहांची स्थिती समाधानकारक नाही. ग्रामीण विभागातील अनेक प्राथमिक शाळा देवळातून, चावडीतून अगर भाड्याच्या इमारतीतून चालवित्या जातात. जिल्हा परिषदांच्या क्षेत्रातील शाळागृहे बांधण्यासाठी शासन अनुदान देते.

ग्रामीण भागातील प्राथमिक शाळांतील पटसंख्या व सरासरी उर्ध्वस्थिती वाढविण्यासाठी तसेच शैक्षणिक पातळी सुधारण्यासाठी प्राथमिक शाळांतील शिक्षकांना रोख पारितोषिकांच्या स्वरूपात प्रोत्साहन देण्यात येते. प्रत्येक जिल्ह्यातील दोन, एक शिक्षकी शाळांतील शिक्षकांना प्रत्येकी रुपये १०० प्रमाणे तर बहुशिक्षकी प्राथमिक शाळांतील शिक्षकांमध्ये वाटपासाठी २ शाळांना प्रत्येकी रुपये ५०० इतक्या रोख पारितोषिक देण्यात येते.

मुलींची पट नोंदणी वाढविण्याच्या कार्यक्रमांमध्ये उत्कृष्ट काम करणाऱ्या प्राथमिक शिक्षकांना व शिक्षण विस्तार अधिकाऱ्यांना प्रोत्साहन म्हणून १०० रुपये रोख पारितोषिक व प्रमाणपत्र देण्यासंबंधीचा कार्यक्रम १९८४-८५ या शैक्षणिक वर्षापासून सुरू केला आहे.

शाळा निरीक्षणावर नियंत्रण व पर्यवेक्षण ठेवण्यासाठी गट कार्यालये स्थापन करण्यात आली आहेत. तालुका पातळीवर गटशिक्षण विभागांच्या अधिपत्याखाली गट शिक्षणाधिकारी कार्यालये स्थापन करण्यात आली आहेत तसेच निरीक्षण यंत्रणा बळकट करण्यासाठी बिल्हानिहाय आकस्मिक तपासणी पथके स्थापन करण्यात आली आहेत.

प्राथमिक शाळांतील अनुसूचित जाती जमाती, भटक्या जमातीच्या मुलांची पटसंख्या वाढविण्याच्या दृष्टीने व गळतीचे प्रमाण रोखण्यासाठी विद्यार्थ्यांना गणवेश व शालेय साहित्य विनामूल्य पुरविण्याची योजना १९७८-७९ पासून राबविण्यात येत आहे.

एकूण विद्यार्थी पट संख्येच्या २५ टक्के इतक्या प्रमाणात अनुसूचित जाती जमाती, भटक्या जाती, विमुक्त जाती आदिवासी विद्यार्थ्यांना व आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल वटकातील विद्यार्थ्यांना पुस्तक पेढीमार्फत शालेय पुस्तके दिली जातात.

प्राथमिक शाळा इमारत बांधकामासाठी जवाहर 'योजनेअंतर्गत' जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा यांना शासनामार्फत सन १९८९-९० पासून अनुदान मंजूर करण्यात येत आहे. या योजनेखाली शाळा खोलीच्या बांधकाम किमतीच्या ६० टक्के रक्कम जवाहर रोजगार योजनांतर्गत तरतूदीतून व ४० टक्के रक्कम शिक्षण विभागाकडून देण्यात येत आहे.

पूर्वीच्या जिल्हा शिक्षण मंडळाकडून व जनपद सभांकडून सन १९६२ मध्ये जिल्हा परिषदेच्या निमित्तीनंतर ज्या प्राथमिक शाळा इमारती बिल्हा परिषदांकडे हस्तांतरित झाल्या आहेत अशा जुन्या प्राथमिक शाळा इमारतीच्या विशेष दुर्दुस्तीसाठी शासनामार्फत अनुदान देण्यात येते.

प्राथमिक शाळांमधील विद्यार्थ्यांना माहित नसणाऱ्या कितीतरी विषय, वस्तू प्रात्यक्षिके, प्रयोग इत्यादी दूरदर्शनच्या माध्यमातून सादर केली तर ज्ञानार्जनासाठी त्यांना कितीतरी फायदा होतो. ही बाब लक्षात घेऊन राष्ट्रीय जिल्हा परिषदांच्या ४ हजार प्राथमिक शाळांमधून रंगीत दूरदर्शन संच पुरविण्यासाठी शासनाने रुपये ५ कोटी २० लाख एवढी तरतूद उपलब्ध करून दिली आहे. या योजनेमुळे ग्रामीण आणि दुर्गम भागातील विद्यार्थ्यांना अत्याधुनिक ज्ञानाची ओळख होऊन विद्यार्थ्यांची गुणवत्ता वाढविण्यास दूरदर्शन संचाची मदत होणार आहे.

केंद्र सरकार पुरस्कृत व जागतिक बँकेच्या मदतीने महिला साक्षरतेच्या बाबतीत मागासलेल्या जिल्हा मध्ये किंवा ज्या जिल्ह्यात संपूर्ण साक्षरतेचा कार्यक्रम पूर्ण झाला आहे. अशा जिल्ह्यांमध्ये जिल्हा प्राथमिक शिक्षण प्रवक्तृ राबविण्याचा शासनाने निर्णय घेतलेला आहे. पहिल्या टप्प्यात औरंगाबाद, लातूर, नांदेड, परभणी आणि उस्मानाबाद या ५ जिल्ह्यांमध्ये जून १९९४ पासून प्राथमिक शिक्षणाच्या सार्वत्रिकीकरणासाठी ही योजना सुरू करण्यात आली आहे. सदर योजनेचे दुसऱ्या टप्प्यात बीड, जालना, धुळे व गडचिरोली जिल्ह्यांचा समावेश १९९६-९७ वर्षापासून करण्यात आला आहे.

या प्रकल्पाच्या खर्चाची ८५ टक्के अनुदान केंद्र सरकारमार्फत तर १५ टक्के अनुदान राज्य सरकार उपलब्ध करून देणार आहे. या प्रकल्पामुळे वरील ५ जिल्ह्यांमध्ये प्राथमिक शिक्षणाचे सार्वत्रिकीकरण या शतकाच्या अखेरीपर्यंत पूर्ण करण्याचा शासनाने संकल्प केला आहे. अन्वये शासन निर्णय शा.शि. वि. क. पी.आर.ई./१०९५/७०४/(दोन)/दि. १४ नोव्हेंबर १९९४ प्राथमिक शिक्षणाचे सार्वत्रिकीकरण व साक्षरता यासाठी महाराष्ट्र राज्यांच्या कृती कार्यक्रमांच्या अंमलबजावणी करण्याकरिता स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या प्राथमिक शाळांसाठी किरकोळ खर्चाचे प्रमाण वेतन खर्चाच्या ४ टक्क्यांपर्यंत वाढविण्याचा शासनाने निर्णय घेतला आहे. त्यानुसार १९९५-९६ या आर्थिक वर्षापासून या योजनेखाली ३ टक्के सादिलवार खर्चासाठी अनुदान उपलब्ध होत आहे. शाब्दिक भौतिक व शैक्षणिक सुविधा उपलब्ध व्हाव्यात म्हणून साहित्य खरेदी करण्यासाठी व शैक्षणिक साहित्य तयार करण्यासाठी तसेच पुरविलेले शैक्षणिक साहित्य व यंत्र सामुग्रीची दुर्दुस्ती व देखभाल इत्यादीसाठी या रकमेचा वापर केला जातो.

नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणातुसार प्राथमिक शाळांना किमान शैक्षणिक सुविधा पुरविण्याचे दृष्टीने "अंप्रेशन ब्लॅकबोर्ड" ही केंद्र पुरस्कृत योजना सन १९८८-८९ पासून राबविण्यात येत आहे. या योजनेखाली दिलेल्या साहित्याची तुटफूट, मोडतोड इत्यादी दुर्दुस्ती न संश्लेषण नष्ट झालेल्या वैज्ञानिक साहित्याची प्रतिपूर्ती करण्यासाठी प्रत्येक शाळेस रुपये ५०० प्रमाणे सादिलवार देण्यात येत.

(२) वित्तीय आवश्यकता
(ii) Financial Requirements

तन्त्रा १

नाव	प्रत्यक्ष खर्च Actuals for 1996-97			अर्थसंकल्प Budget Estimates for 1997-98		
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1	2	3	4	5	6	7
अ-कार्याचे वर्गीकरण—						
प्राथमिक शिक्षण—						
(१) संचालन व प्रशासन	81,99	—	81,99	68,85	—	68,85
(२) अशासकीय प्राथमिक शाळांना सहाय्य	13,877	—	13,877	11,890	—	11,890
(३) प्राथमिक शिक्षणासाठी स्थानिक संस्थांना सहाय्य	16,35,19,64	17,37,499	18,08,94,63	17,34,00,52	52,10,18	17,86,10,70
(४) निरीक्षण	26,09,57	677	26,16,34	30,35,23	—	30,35,23
(५) शिक्षक प्रशिक्षण	13,84,69	—	13,84,69	13,91,20	—	13,91,20
(६) इतर खर्च	—	18,63,92	18,63,92	—	15,00,85	15,00,85
(७) भूतपूर्व जिल्हा शिक्षण मंडळाच्या प्राथमिक शिक्षकांच्या व कर्मचारी वर्गाच्या भविष्य निर्वाह निधीबरील भ्याज.	16840	—	16,840	—	—	—
(८) राज्य सहाय्यित मान्यताप्राप्त प्राथमिक शाळांच्या कर्मचाऱ्यांना मिळणारे निवृत्ती वेतन व इतर सेवानिवृत्ती लाभ.	—	—	—	—	—	—
(९) अनुसूचित जाती, जमाती व इतर मागासवर्ग यांचे कल्याण.	—	—	—	—	—	—
(१०) जनजातीच्या बोली भाषेतील पुस्तक निर्मिती	284	—	284	2,91	—	2,91
(११) भूतपूर्व जिल्हा शाळा मंडळाच्या कर्मचाऱ्यांना ठेव संलग्न विमा योजना.	443	—	443	6,00	—	6,00
एकूण-अ-स्थूल	16,97,74,25	17,38,176	18,71,56,01	17,80,14,70	67,11,03	18,47,25,73
बजा-वसुली	—	—	—	150	—	150
एकूण-अ-निष्कळ	16,97,74,25	17,38,176	18,71,56,01	17,80,13,20	67,11,03	18,47,24,23
ब-उद्दिष्टवार वर्गीकरण—संचालन व प्रशासन						
(१) नगरपालिका शाळा मंडळाचे प्रशासकीय अधिकारी—						
०१ वेतन	6020	—	60,20	6660	—	6660
०३ प्रवास खर्च	226	—	226	225	—	225
इतर उद्दिष्टावरील खर्च	1953	—	1953	—	—	—
एकूण (१)	8199	—	8199	68,85	—	68,85
(२) अशासकीय प्राथमिक शाळांना सहाय्यक अनुदान	138,77	—	13,877	11,890	—	11,390
एकूण (२)	138,77	—	13,877	6885	—	6885
(३) प्राथमिक शिक्षणासाठी स्थानिक संस्थांना सहाय्य—						
(१) जिल्हा परिषदांना अनुदान	13,19,05,30	—	13,19,05,30	14,35,87,24	—	14,35,87,24
(२) मुंबई महानगरपालिकेस अनुदान	35,11,28	—	35,11,28	38,26,00	—	38,26,00
(३) इतर स्थानिक संस्थांना सहाय्यक अनुदाने	18,10,306	173799	1,98,41,05	15,98,728	52,10,18	15,98,728
एकूण (३)	16,35,19,64	17,37,99	18,08,94,63	17,34,00,52	52,10,18	17,86,1,70
(४) निरीक्षण—						
(१) प्राथमिक शाळांचे निरीक्षण	2524	—	25,24	32,62	—	32,62
(२) जिल्हा परिषदांना सहाय्यक अनुदाने	25,84,33	677	25,91,10	30,02,11	—	30,02,11
एकूण (४)	26,09,57	677	26,16,34	30,35,23	—	30,35,23

सन १९९१-९७ अर्थसंकल्पीय अंदाज 'बी' विभागात समाविष्ट केले आहेत.

TABLE I

(रुपये हजारत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज Revised Estimates for 1997-98			अर्थसंकल्प Budget Estimates for 1998-99			Item
योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	
8	9	10	11	12	13	1
91.37	—	91.37	75.58	—	75.58	A. Activity Classification— Primary Education—
14,790	—	14,799	1,29,90	—	1,29,90	(1) Direction and Administration
19,72,19,28	35,43,34	20,07,62,62	19,31,16,47	53,41,66	19,84,58,13	(2) Assistance to Non-Government Primary School
33,04,24	6830	33,72,54	33,45,76	1,44,45	34,90,21	(3) Assistance to Local Bodies for Primary Education
14,96,10	10270	15,98,80	15,02,53	—	15,02,53	(4) Inspection
—	—	—	—	11,43,92	11,43,92	(5) Teachers' Training
15821	—	13,8,21	1,27,50	—	1,27,50	(6) Other Expenditure
8600	—	8600	92,00	—	92,00	(7) Interest on Provident Fund of the Ex-District School Board Primary teachers and staff.
—	—	—	—	—	—	(8) Pension and other benefits to employees of State Aided approved Primary Schools.
335	—	3,35	3,06	—	3,06	(9) Welfare of Scheduled Castes, Scheduled Tribe and Other Backward Class.
6,00	—	6,00	6,00	—	6,00	(10) Production of Books in Tribal dialects
						(11) Payment against Deposit linked scheme to the staff of Ex-District School Board.
20,25,12,45	37,14,34	20,62,26,79	19,83,98,80	2,74,35	19,86,73,15	Total (A) Gross
150	—	150	—	—	—	Deduct—Recoveries
20,25,12,45	37,14,34	20,62,26,79	19,93,98,80	2,74,35	19,86,73,15	Total (A) Net
88,87	—	88,87	73,00	—	73,00	B. Objectwise Classification—
250	—	25,0	2,58	—	2,58	(1) Direction and Administration—
						Administrative Officers of Municipal School Board
						01 Salaries
						03 T. E.
						Expenditure on other objects
9137	—	9137	75,58	—	75,58	Total (1)
1,47,90	—	14,7,99	1,29,90	—	1,29,90	(2) Assistance to Non-Government Primary School Grant-in-aid
14790	—	147,99	1,29,90	—	1,29,90	Total (2)
17,44,97,83	50009	17,49,97,92	16,42,84,23	275684	16,70,31,07	(3) Assistance to Local Bodies for Primary Education
42,76,45	30500	45,81,45	43,42,24	39100	47,33,24	(1) Grants to Zilla Parishads
18,44,500	—	18,44,500	2,45 50 00	64,735	2,51,47,35	(2) Grants to Bombay Municipal Corporation
						(3) Grants to Other Local Bodies
19,72,19,28	8,05,09	19,79,24,37	19,31,16,47	37,95,19	19,69,11,66	Total (3)
3030	—	30,30	32,25	14445	176,70	(4) Inspection
32,73,94	—	32,73,94	33,13,51	—	33,13,51	(i) Inspection of Primary Schools
						(ii) Grant-in-aid to Z. Ps.
33,04,24	—	33,04,24	33,45,76	14445	34,90,21	Total (4)

1	2	3	4	5	6	7	
(५) शिक्षण प्रशिक्षण —							
(१) अध्यापक विद्यालये—							
०१ वेतन	...	49,067	—	49,067	5,00,00	—	5,00,00
४० विद्यावेतने व शिष्यवृत्त्या इतर उद्दिष्टावरील खर्च	...	—	—	—	11,90	—	11,90
	...	635	—	635	1,495	—	1,495
	—	—
एकूण (५) (१)	...	49702	—	4,97,02	5,39,90	—	5,39,90
(२) अशासकीय अध्यापक विद्यालयांना सहायक अनुदान—							
(१) अशासकीय अध्यापक विद्यालयांना परिरक्षण अनुदान.	86464	—	8,64,64	8,30,00	—	—	8,30,00
(२) पूर्व प्राथमिक शाळांना सहाय्य	...	720	—	720	7,20	—	7,20
(३) शिक्षकांच्या प्रशिक्षणासाठी स्थानिक संस्थांना सहाय्य.	1583	—	15,83	14,40	—	—	14,40
एकूण (५) (२)	...	88767	—	8,87,67	8,51,30	—	8,51,30
एकूण (५)	...	138469	—	13,84,69	13,91,20	—	13,91,20
(६) इतर खर्च—							
(१) भारतीय शिक्षण संस्था, पुणे यास अनुदान	..	—	—	—	—	—	—
(२) ग्राम विकास एजन्सीसह सहाय्य	..	—	18,63,92	18,63,92	—	—	—
एकूण इतर खर्च (६)	..	—	18,63,92	18,63,92	—
(७) भविष्य निर्वाह निधीवरील व्याज—							
भूतपूर्व जिल्हा शिक्षण मंडळांच्या प्राथमिक शिक्षकांचा व कर्मचारी वर्गाचा भविष्य निर्वाह निधी.	16840	—	1,68,40	1,82,29	—	—	1,82,29
एकूण (७)	..	16840	—	1,68,40	1,82,39	—	1,82,39
(८) राज्य सहाय्यत मान्यता प्राप्त प्राथमिक शाळांच्या कर्मचार्यांना मिळणारे निवृत्ती वेतन व इतर सेवानिवृत्ती लाभ.—							
एकूण (८)	..	—	—	—	—	—	..
(९) अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्ग यांचे कल्याण.							
एकूण (९)	..	—	—	—	—	—	—

* सन १९९६-९७ चे अर्थसंकल्पिय अंदाज जी वित्त विभागात समाविष्ट केले आहेत.

	1	2	3	4	5	6	7
(१०) जनजातीच्या बोलीभाषेतील पुस्तकांची निमित्ती—							
...		284	—	284	2,91	—	2,91
एकूण (१०)	...	284	—	284	2,91	—	2,91
(११) भूतपूर्व जिल्हा-साळा मंडळाच्या कर्मचाऱ्यांना ठेव संलग्न विमा योजना	..	4,43		4,43	6,00	—	6,00
एकूण (ब) स्थूल	..	16,97,74,25	1,73,81,76	18,71,56,01	178,01,470	6,71,10	184,72,573
बचा-वसुली	...	—	—	—	150	—	150
एकूण (ब) निव्वळ	...	16,97,74,25	1,73,81,76	18,71,56,01	178,01,320	6,71,103	184,72,423

TABLE I—contd.

8	9	10	11	12	13	1
						(10) Production of Books in the Tribal dialects—
335	—	335	306	—	306	
335	—	335	306	—	306	Total (10)
600	—	6,00	6,00	—	6,00	(11) Payment against Deposit linked Insurance schemes to the staff of ex-District School Board.
20,25,12,45	37,14,34	20,34,88,54	19,83,98,80	27,435	19,86,73,15	Total (B) Gross
—	—	—	—	—	1,50	Deduct—Recoveries
20,25,12,45	37,14,34	20,62,26,79	19,83,98,80	27,435	19,86,73,15	Total (B) Net

(३) कार्यक्रमांच्या कार्यभाराचा गोषवारा व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण

(III) Programme workload summary and explanation of financial requirements

१. संचालन व प्रशासन

नगरपालिका शाळा मंडळाचे प्रशासकीय अधिकारी.—मुंबई प्राथमिक शिक्षण कायदा, १९४७ व त्याखालील केलेल्या नियमानुसार महाराष्ट्रातील नगरपालिका/नगरपरिषदा त्यांच्या कक्षेतील प्राथमिक शिक्षणाचे संचालन शिक्षण मंडळाच्या मार्फत करतात. प्रत्येक अधिकृत नगरपालिका/नगरपरिषदा शिक्षण मंडळात प्राथमिक शाळांचे सर्वसाधारण प्रशासन पहाण्यासाठी एक प्रशासन अधिकारी नेमलेला असतो.

तक्ता २
TABLE II

नगरपालिका/नगरपरिषदामधील प्रशासन अधिकारी व त्यांच्या नियंत्रणाखालील शाळांची संख्या दर्शविणारा तक्ता
No. of Schools under the control of Municipal Schools/Municipal Councils

अ.क्र. Sr. No	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	प्रत्यक्ष (अपेक्षित) (अंदाजे)	नगरपालिका/नगर- परिषदा मधील प्रशासन अधिकार्यांची संख्या No. of Administrative Officer under Municipal Schools	प्राथमिक शाळांची संख्या No. of Primary Schools
1	2	3		4	5
1	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ...	7	445
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ...	7	461
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ...	7	505
-	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ...	10	81
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ...	10	82
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ...	10	84
3	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ...	1	23
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ...	1	23
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ...	1	23
4	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ...	—	—
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ...	—	—
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ...	—	—
5	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ...	4	285
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ...	4	298
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ...	4	301
6	धळे Dhule	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ...	3	84
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ...	3	84
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ...	3	84
7	जळगांव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ...	4	139
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ...	4	141
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ...	4	143
8	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ...	5	125
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ...	5	126
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ...	5	134
9	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ...	10	50
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ...	10	54
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ...	10	57
10	सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ...	6	86
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ...	6	86
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ...	6	86
11	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ...	4	134
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ...	4	134
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ...	4	134

तक्ता २—खालू TABLE II—contd.

1	2	3	4	5
12	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	7	366
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	7	376
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	7	386
13	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	5	246
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	5	246
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5	246
	एकूण Total	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	198	2064
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	198	2111
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	198	2183

२. अशासकीय प्राथमिक शाळांना सहूल्य

२. (१) अध्यापक विद्यालयांना जोडलेल्या सराव पाठशाळा.—अध्यापक विद्यालये सुरू करतांना पूर्वी प्रशिक्षणांतून प्रायोगिक कामासाठी व अध्यापन सरावासाठी त्या त्या अध्यापक विद्यालयांची स्वतःची एक सराव पाठशाळा (प्राथमिक शाळा) अन्वये अर्पित होते, परंतु जेव्हा सेवांतर्गत प्रशिक्षणाचा विस्तार होऊ लागला तेव्हा या धोरणात बदल करून अन्य स्थानिक प्राथमिक शाळांचाही प्रामुख्याने समावेश करून घेण्याचे ठरले. परंतु ज्या अशासकीय अध्यापक विद्यालयांच्या सराव पाठशाळा अस्तित्वात होत्या त्या बंद करण्यात आल्या नाहीत. अशा सराव पाठशाळांच्या मान्य खर्चावर शासन १०० टक्के अनुदान देते.

सराव पाठशाळांची संख्या, प्रशिक्षणाध्यायींची संख्या, दिलेले अनुदान इत्यादींची माहिती दर्शविणारे विवरणपत्रक
Table indicating the No. of Practising Schools, enrolment etc.

तक्ता ३
TABLE III

(रु. हजारात/Rs.. in thousands)

अ.क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	शाळांची संख्या No. of Schools	तुकड्यांची संख्या No. of Divisions	विद्यार्थ्यांची संख्या No. of Students	शिक्षकांची संख्या No. of Teachers	दिलेले अनुदान Grant paid
1	2	3	4	5	6	7	8
1	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	2	20	832	24	300
		1997-98 (Anticipated)	2	20	1000	24	300
		1998-99 (Estimated)	2	20	1000	24	300
2	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	1	7	234	8	426
		1997-98 (Anticipated)	1	7	250	8	470
		1998-99 (Estimated)	1	7	270	8	525
3	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	2	13	527	25	430
		1997-98 (Anticipated)	2	13	549	27	435
		1998-99 (Estimated)	2	13	603	30	440
4	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals)	1	9	429	9	612
		1997-98 (Anticipated)	1	9	430	9	630
		1998-99 (Estimated)	1	9	450	9	660
5	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	2	20	1050	23	438
		1997-98 (Anticipated)	2	20	1150	25	450
		1998-99 (Estimated)	2	24	1210	27	500
6	अहमदनगर Ahmednagar	1996-97 (Actuals)	3	15	1080	15	700
		1997-98 (Anticipated)	3	15	1080	15	750
		1998-99 (Estimated)	3	15	1080	15	800
7	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	3	41	2326	45	30
		1997-98 (Anticipated)	3	41	2500	45	32
		1998-99 (Estimated)	3	41	3675	45	35
8	सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	3	29	1394	30	1570
		1997-98 (Anticipated)	3	29	1362	30	1625
		1998-99 (Estimated)	3	29	1450	30	1700
9	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals)	2	11	538	12	705
		1997-98 (Anticipated)	2	11	555	12	770
		1998-99 (Estimated)	2	11	567	12	776
10	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals)	2	16	1135	15	440
		1997-98 (Anticipated)	2	16	1168	15	860
		1998-99 (Estimated)	2	16	1204	15	910
11	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals)	1	8	435	9	375
		1997-98 (Anticipated)	1	8	403	9	413
		1998-99 (Estimated)	1	8	411	9	454
एकूण Total	...	1996-97 (Actuals)	22	189	9981	215	6426
		1997-98 (Anticipated)	22	189	10447	219	6735
		1998-99 (Estimated)	22	189	10920	224	7100

२. (२) विद्यार्थी विद्यामंदिरे.—मध्यप्रान्त आणि बेंरार विद्यामंदिर अधिनियम, १९३९ अन्वये विद्यार्थी विद्यामंदिरे स्थापन करण्यात आलेली होती सध्या ही विद्यामंदिरे मान्य खाजगी प्राथमिक शाळा म्हणून संबोधण्यात येतात. या विद्यामंदिरांना एकूण वेतन व भत्ते यावरील अनुज्ञेय खर्चावर १०० टक्के अनुदान दिले जाते. इतर आवर्ती बाबीवरील खर्च त्यांच्या ताब्यातील जमिनीचे उत्पन्न अगर देण्यातून व वर्गणीतून केला जातो.

तक्ता ४

Table IV

विद्यामंदिरे, विद्यार्थी व शिक्षक संख्या व अनुदान दर्शविणारा तक्ता

Table shows the Number of Vidya Mandirs Students, Teachers and grant paid

(रुपये हजारात)
(Rs. in thousands)

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हाचे नाव Name of the District	वर्ष Year		शाळांची संख्या No. of Schools	विद्यार्थी संख्या No. of Students	शिक्षक संख्या No. of Teachers	शासकीय अनुदान Government Grant
1	2	3		4	5	6	7
1	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	02	450	12	625
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	2	410	12	680
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	2	430	12	730
2	अकोला Akola	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	2	440	10	556
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	2	420	10	600
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	2	440	10	650
3	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	3	750	19	1242
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	3	760	19	1300
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	3	775	19	1350
4	यवतमाळ Yeotmal	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	—	—	—
5	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	—	—	—
6	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	01	121	03	307
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	1	130	3	310
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	1	140	3	310
7	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	1	270	8	150
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	1	275	8	200
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	1	220	8	250
8	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	—	—	—
9	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	1	79	2	45
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	1	84	2	118
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	1	91	3	140
एकूण Total	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	10	2110	57	3175
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	2079	54	3428
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	2156	55	3430

३. प्राथमिक शिक्षणासाठी स्थानिक संस्थांना महाध्य/जिल्हा परिषदांना अनुदान.--प्राथमिक शिक्षणासाठी जिल्हा परिषदांना सादिल खर्च शासकीय अनुदानास पात्र धरण्यात येतो.

तक्ता ५

शाळांची संख्या, पटसंख्या आणि शिक्षकांची संख्या वगैरे माहिती दर्शविणारा तक्ता

अ.क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	शाळांची संख्या No. of Schools		एकूण Total	पटसंख्या Enrolment		एकूण Total
			१ ते ४ I to IV	५ ते ७ V to VII		१ ते ४ I to IV	५ ते ७ V to VII	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 2089	573	2662	145048	153638	298686
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 2152	590	2742	149399	158247	307646
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 2217	607	2824	153750	162856	316606
2	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 1692	717	2409	93202	119480	212682
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 1728	762	2490	95309	126537	221846
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 1771	793	2564	98125	123538	221663
3	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 1549	1072	2611	142606	74115	216721
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 1549	1072	2621	145458	75597	221055
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 1549	1072	2621	148367	77109	225476
4	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 902	561	1463	66354	30256	96610
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 915	568	1483	67679	30858	98537
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 915	568	1483	67679	30858	98537
5	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 2100	700	2800	347953	61965	409918
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 2150	730	2880	348953	62475	411428
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 2200	750	2950	349853	62980	412833
6	धळे Dhule	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 1895	121	2016	215303	8961	224264
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 1982	121	2103	236833	9857	246690
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 2000	121	2121	260515	9946	270461
7	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 1180	486	1666	355669	44350	400019
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 1182	487	1669	356000	44400	400400
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 1184	488	1672	356500	44500	401000
8	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 2293	582	2875	398748	62825	461573
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 2352	572	2924	412053	75499	487552
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 2415	587	3002	42286	91419	133705
9	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 2415	884	3299	301107	100966	402073
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 2430	906	3336	303050	101966	405016
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 2450	934	3384	305040	102168	407208
10	सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 1398	825	2223	230738	71758	302496
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 1494	835	2329	234372	73192	307564
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 1516	835	2351	240006	74628	314634
11	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 961	533	1494	205641	51489	257130
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 972	533	1505	209754	52519	262273
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 994	533	1527	213950	53570	267520
12	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 1628	673	2301	283579	63644	347223
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 1708	693	2401	293495	66189	359684
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 1796	737	2533	303767	68826	372603
13	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 938	784	1722	84362	211860	296222
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 938	784	1722	89629	222453	312082
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 938	784	1722	94100	233576	327676
14	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 1150	665	1815	21500	145500	167000
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 1155	670	1825	24000	160000	184000
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 1860	675	1835	25500	170000	195500

१०० टक्के अनुदान देण्यात येते. यापुढे शासनाने विहित केलेल्या निकषानुसार अज्ञेय असलेल्या प्राथमिक शिक्षकांचे वेतन वा भत्ते तसेच

TABLE V

Table indicates No. of Schools, Enrolment and Teachers etc.

(रु. हजाराने/Rs. in thousands)

शिक्षक संख्या No. of Teachers		एकूण Total	एकूण खर्च Total Expenditure	एकूण मागासवर्गीय विद्यार्थी संख्या Total No. of B. C. Students	२०० पेक्षा जास्त लोकवस्ती असलेल्या व १.५ कि. मी. अंतरात प्राथमिक शाळेची सुविधा नसलेली No. of villages habitants having population 200 and above and having no School radius of facility within of 1.5 Kms.	
१ ते ४ I to IV	५ ते ७ V to VII				गावे Villages	वस्ती Habitants
10	11	12	13	14	15	16
5389	2703	8092	4062	249034	—	—
5551	2784	8335	4184	256505	—	—
5718	2868	8586	4310	263976	—	—
3403	3864	7267	386812	137802	19	—
3474	4094	7568	419520	143710	10	—
3575	4261	7836	420328	148517	4	—
6179	3358	9537	480098	162656	—	—
6529	3358	9887	508791	165909	—	—
6529	3358	9887	524822	169227	—	—
2960	1649	4609	256439	38165	—	14
3017	1680	4697	266269	38920	—	—
3017	1600	4617	266269	38920	—	—
3185	1830	5015	5162	39576	—	14
3233	4045	7278	5764	39900	—	14
5659	5050	10709	6278	45980	—	16
5730	847	6577	3800	15699	—	114
5800	850	6650	3890	16000	—	37
5890	860	6750	3900	16100	—	—
7527	2000	9527	560385	165650	4	—
7550	2010	9560	560400	165950	5	—
7560	2020	9580	560500	166300	6	—
9491	2150	11641	637178	216612	—	—
9762	2200	11962	847556	221905	—	169
9238	2250	11488	1033685	227574	—	169
7760	5585	13345	759040	181746	—	—
7830	5635	13465	767931	192510	—	—
7910	5997	13907	776500	188210	—	—
7228	3008	10236	588538	124747	—	29
7335	3008	10343	648605	127241	—	29
7377	3008	10385	764266	129735	—	29
5527	1961	7488	470740	124068	—	—
5527	1961	7488	465117	126549	—	—
5527	1961	7488	593935	129080	—	—
6571	2897	9468	586395	170735	—	53
7280	3282	10562	707654	176245	—	88
7536	3440	10976	796857	182575	—	95
5764	2859	8623	454866	90775	—	—
6444	3423	9867	489587	95314	—	—
6922	3645	10567	545109	100080	—	—
5238	3150	8388	315400	66800	—	—
5545	3400	8945	346900	70000	—	—
5600	3500	9100	811600	72500	—	—

1	2	3	4	5	6	7	8	9
15	जालना Jalna	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	872	303	1175	145200	35200	180400
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	872	303	1175	148210	35721	183931
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	880	306	1186	154000	40000	194000
16	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	810	861	1671	215264	133293	348557
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	800	871	1671	217000	135368	352368
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	800	871	1671	217000	135368	352368
17	बीड Beed	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1174	467	1641	204225	52420	256645
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1174	467	1641	208817	53687	262504
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1174	467	1641	214123	57606	271729
18	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1036	849	1885	235523	52425	297948
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1036	849	1885	244543	66552	311095
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1036	849	1885	251643	70482	322125
19	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	393	493	886	49486	121523	171009
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	404	505	909	51263	124249	175512
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	416	517	933	52924	127177	180101
20	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	680	631	1311	229099	62752	291851
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	693	631	1324	232000	65000	297000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	706	738	1444	235000	68000	303000
21	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	811	496	1307	199541	51303	250844
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	815	503	1318	201372	51731	253103
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	821	705	1526	203036	51466	254502
22	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1034	567	1601	186477	70404	256881
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1036	567	1603	106957	70909	257865
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1038	567	1605	187000	71400	258400
23	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1150	559	1709	71604	8944	80548
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1165	565	1730	74004	9654	83668
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1165	565	1730	74004	9664	83658
24	यवतमाळ Yavatmal	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1172	640	1812	211787	60731	272518
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1172	640	1812	213000	60900	273900
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1172	640	1812	214600	62500	277100
25	पर्दा Wardha	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	672	228	900	53215	49292	108507
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	674	229	903	59232	49305	108538
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	674	229	903	59269	49332	108601
26	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1011	481	1492	73401	109204	182605
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1024	482	1506	73985	109680	183665
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1046	491	1537	74463	110339	184802
27	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1343	633	1976	201822	67365	269187
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1358	649	2007	202630	67960	270590
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1374	665	2039	203180	68400	271580
28	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	958	473	1431	86757	134915	221672
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	966	479	1435	89528	141481	231009
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	980	488	1468	94960	148891	243851
29	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	953	258	1211	69052	17417	86469
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1026	258	1284	71047	21179	92226
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1048	258	1306	85000	22000	107000
हक्क Total ...	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	36249	17115	53364	5130263	2237995	7368258	
	1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	36922	17321	54233	5239572	2323176	7562748	
	1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	38135	17840	55975	4979640	2398609	7378249	

TABLE V—contd.

10	11	12	13	14	15	16
2363	1820	4183	201700	81217	18	41
2420	2040	4460	237995	81280	—	5
2600	2200	4800	309000	82000	—	13
5004	2326	7330	327651	14520	45	10
5610	2926	8536	342440	22830	45	10
5610	2926	8536	342440	22830	45	10
5279	2235	7514	267550	140056	44	91
5058	2909	7967	143000	141061	44	91
6068	3273	9341	143000	142781	44	91
5626	2141	7767	325050	186944	92	—
7313	3555	10668	350000	191904	101	—
7313	3555	10868	350000	165954	110	—
1212	3213	4425	267435	92717	—	—
1248	3327	4575	275920	95704	—	—
1286	3443	4729	290978	98554	—	—
2118	5801	7919	441201	156330	—	—
2183	5817	8000	493201	156335	—	—
2248	5752	8000	573201	156340	—	—
2476	3529	6105	354000	195084	—	—
2480	3639	6119	364000	197029	—	—
2480	3644	6124	378000	199000	—	—
4427	2756	6927	354000	195084	—	—
4648	2625	7273	364000	197029	—	—
4694	2500	7450	378000	199000	—	—
5958	1741	7699	190811	25169	—	—
6380	1801	8181	195520	26215	—	—
6380	1801	8181	195520	—	—	—
5078	2276	7354	380012	246965	—	58
5078	2276	7354	420050	248300	—	58
5078	2276	7354	451050	250500	—	58
2536	754	3209	177025	97594	—	—
2545	761	3306	183035	97608	—	—
2554	768	3322	204050	97616	—	—
2543	3446	5989	—	177323	—	—
2682	3640	6322	—	177557	—	—
2812	3756	6568	—	178419	—	—
5091	2106	7197	48745	102860	14	—
5117	2132	7249	48845	103760	14	—
5147	2149	7296	48796	104860	14	—
2302	3055	5357	—	190951	—	—
2354	3090	5444	—	191210	—	—
2384	3171	5555	—	197290	—	—
2822	781	3603	201857	76438	32	7
2970	985	3955	257012	89690	—	22
3156	1077	4233	320091	82800	—	—
136787	75685	212472	9045952	3763317	264	431
142963	82653	225616	9716626	3854170	219	533
147868	86365	234233	11092485	3856718	223	481

३ (१) एक शिक्षकी शाळांचे द्विशिक्षकी शाळांमध्ये रूपांतर करण्याकरिता जिल्हा परिषदांना अनुदान.—राज्यामध्ये लहान गावातूनसुद्धा प्राथमिक शिक्षणासाठीच्या सुविधा पुरेश्या प्रमाणात आहेत आणि परिष्करी प्राथमिक शाळांच्या स्तरावर पटसंख्येमध्ये वाढ झाली असली; तरीसुद्धा संपूर्ण राज्यात प्राथमिक शिक्षणाचे सार्वत्रिकरण साध्य करण्याच्या दृष्टीने अजूनही या कामाचा लांब पल्ला गाठवयाचा आहे. प्राथमिक शिक्षक संख्या मान्य करावयाच्या ७-१-९७ च्या निकषान्वये १७ पटापर्यंत एक शिक्षक व १६ ते ८० पटापर्यंत दोन शिक्षक मान्य केले जातात. त्या निकषान्वये ज्या एक शिक्षकी शाळात ४० पेक्षा अधिक पट आहेत तेथे दुसरा शिक्षक मान्य होतो. प्राथमिक शिक्षणाच्या सार्वत्रिकरणाने अंतिम ध्येय साध्य करण्याची एक पायरी म्हणून आणि प्राथमिक शाळातील पटसंख्या वाढीसाठी, ४० आणि त्यापेक्षा जास्त पटसंख्या असलेल्या आणि इयत्ता १ ते ३ वा ४ वर्ग असलेल्या एक शिक्षकी शाळांचे प्राथम्याने द्विशिक्षकी शाळात रूपांतर करण्याचा शासनाने निर्णय घेतलेला होता. इयत्ता १ ते ३/४ (इतके) वर्ग शिकवण्याचा एक शिक्षकी शाळांच्या शिक्षकांवरील बोजा कमी करणे आणि एक-शिक्षकी शाळेतील गळती व स्थगितीचे प्रश्न सुटण्यास नवत म्हाबी हा या योजनेचा उद्देश आहे. केंद्र पुरस्कृत "ऑपरेशन ब्लॅकबोर्ड" या योजनांतर्गत योजनेत राज्यात दिनांक ३० सप्टेंबर १९८६ रोजी अस्तित्वात असलेल्या सर्व एक शिक्षकी शाळांना दुसरा शिक्षक देण्यात आला आहे.

३ (२) शाळा नसलेल्या खेड्यात नवीन प्राथमिक शाळा उघडण्याकरिता जिल्हा परिषदांना अनुदाने.—प्राथमिक शिक्षणाचा सार्वत्रिक प्रसार करण्याच्या कार्यक्रमाचा एक प्रमुख भाग म्हणजे प्रत्येक विद्यार्थ्याच्या घरापासून सहज चालत जाता येईल किंवा घरापासून १.५ किलोमिटर अंतरावर प्राथमिक शिक्षणाच्या सोयी उपलब्ध असल्या पाहिजेत. या धोरणास अनुसरून टप्प्याटप्प्याने स्थानिक स्वराज्य संस्थामार्फत प्राथमिक शिक्षणाच्या सोयी सर्वत्र उपलब्ध करून देण्याचा प्रयत्न करण्यात येत आहे. प्राथमिक शिक्षणाची सोय उपलब्ध नसलेल्या व ५ व्या शैक्षणिक सर्वेक्षणानुसार १.५ कि. मी. त्रिज्येच्या परिसरात व २०० पेक्षा अधिक लोकवस्ती असलेल्या खेड्यातून/वस्त्यातून टप्प्याटप्प्याने प्राथमिक शिक्षणाची सोय उपलब्ध करून देण्याच्या जिल्हा परिषदांना अनुदान देण्यात येते. शासनाने विशेषकृती कार्यक्रम व अति दुर्गम व डोंगराळ भागात शाळा नसलेल्या खेड्यात नवीन प्राथमिक शाळा उघडण्यासंबंधीचे निकष शिबिल केले असून, १.५ कि. मी अंतराऐवजी १ कि.मी. व २०० लोकवस्ती ऐवजी १०० लोकवस्ती असलेल्या ठिकाणी शाळा उघडण्याचे ठरविले आहे. या योजनेखाली जिल्हा परिषदांना अशा खेडी व वस्त्यातून द्विशिक्षकी नवीन शाळा सुरू करावयाच्या आहेत. अशा शिक्षकांच्या वेतन व भत्यावरील खर्चावर जिल्हा परिषदांना १०० टक्के अनुदान देण्यात येते.

(३) (३) ऊसतोड कामगारांच्या मुलांसाठी प्राथमिक शाळा सुरू करणे.

३. (३) योजनेचे नाव.—ऊस तोड कामगारांच्या मुलांसाठी प्राथमिक शाळा सुरू करणे.—महाराष्ट्र राज्यात प्राथमिक शिक्षणाचे सार्वत्रिकरण इ. २००० पर्यंत करण्याचा कृति-कार्यक्रमात निर्धार करण्यात आला आहे. ६ ते १४ वयोगटातील सर्व मुले प्राथमिक शिक्षण व्यवस्थेत दाखल व्हावीत, ती किमान आठवीपर्यंत टिकावीत हे उद्दीष्ट आहे. ऊसतोड कामगारांच्या मुलांची संख्या महाराष्ट्रात फार मोठी आहे कारण १५ तालुक्यातून साधारणतः ५ लाख कुटुंबे स्थलांतरीत होतात. राज्यातील साखर कारखान्यांमध्ये मोठ्या प्रमाणावर ऊस तोडणीसाठी हंगामी कामगार लागतात यांच्या मुलांच्या शिक्षणात या काळात खंड पडून ती शाळा सोडतात. यासाठी ऊसतोड व अन्य हंगामी कामगारांसाठी साखर कारखान्यांच्या प्राथमिक शाळा जिल्हा परिषदेमार्फत सुरू करणे प्रस्तावित करण्यात आले आहे.

३ (४) प्राथमिक शिक्षणाच्या नैसर्गिक बाबीमुळे जाणा पदांसाठी जिल्हा परिषदांना अनुदाने.—सन १९९६-९७ शैक्षणिक वर्षापासून शिक्षकांची पदे खालील निकषानुसार मंजूर केली जातात :—

(अ) प्रत्येक एक शिक्षकी शाळेस एक शिक्षक

(ब) ग्रामीण भागातील बहुशिक्षकी प्राथमिक शाळातील १ ते ४ करिता

पटसंख्या उपस्थिती शिक्षक	सरासरी उपस्थिती
१५ पर्यंत	१ —
१६ ते ८०	२ —
८१-१२० ६०	३ सरासरी उपस्थिती ६० पेक्षा जास्त विद्यार्थ्यांची पटसंख्या ८० पेक्षा जास्त असूनही सरासरी हजेरी (उपस्थिती) ६० पेक्षा जास्त नसल्यास २ पेक्षा जास्त शिक्षक मिळणार नाही.
१२१-१६० १००	४ सरासरी हजेरी ९० पेक्षा जास्त
१६१-२०० २	५ सरासरी उपस्थिती १२० पेक्षा जास्त

(क) ग्रामीण भाग इ. ५ बी ते ७ बी करिता

(१) विंगर आदिवासी विभागात ५, ६ व ७ बी मध्ये विद्यार्थ्यांची सरासरी हजेरी अनुक्रमे २०, १५, १५ असेल व आदिवासी भागात हे प्रमाण १५, १०, १० असेल तर प्रत्येक वर्गास १:३ शिक्षक मात्र इ. ५ ते ७ बी मध्ये वर नमूद केल्याप्रमाणे विद्यार्थ्यांची सरासरी उपस्थिती नसले तर तीनही वर्गास मिळून विंगर आदिवासी विभागात ४० विद्यार्थ्यांस २ शिक्षक आदिवासी विभागात ३० विद्यार्थ्यांस २ शिक्षक देण्यात येतील.

तक्ता ६
TABLE VI

जिल्हा परिषदेमध्ये नेमणुका केलेल्या प्राथमिक शिक्षकांची माहिती
Number of Primary Teachers appointed

(६. हजारत)
(Rs. in thousands)

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हाचे नाव Name of the District	वर्ष Year	नेमलेल्या जादा प्राथमिक शिक्षकांची संख्या No. of Additional Teachers appointed			एकूण नेमलेले जादा प्राथमिक शिक्षक Total number of additional Primary Teachers appointed	जिल्हा परिषदेला दिलेले अनुदान Zilla Parishad Grants paid to
			एक शिक्षकी शाळेचे द्विशिक्षकी शाळे- मध्ये रूपांतर No. of Single Teacher Primary Schools converted into Two Teachers	शाळा नसलेल्या खेड्यात नवीन शाळा उघडणे Opening of new Primary Schools in the schoolless villages	नवीन निकषा- प्रमाणे As per new norms		
1	2	3	4	5	6	7	8
1	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	277	45	8852	9174	828
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	285	46	9118	9328	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	—	—
2	रायगढ Raigad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	—	—
3	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	692	—	—	692	28062
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1042	—	—	1042	46015
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1042	—	—	1042	47395
4	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	462	—	—	462	12500
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	462	—	—	462	12700
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	462	—	—	462	12700
5	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	20	25	102	—	560
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	25	30	105	—	1540
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	30	35	109	—	1530
6	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	12	24	262	110
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	11	310	379	159
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	08	133	200	84
7	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	02	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	05	..	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	07	—	—	—
8	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	—	—
9	पुणे Pune	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	60	60	151	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	80	70	250	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	100	90	300	—	—

तक्ता ६—चालू TABLE VI—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8
10	सातारा Satara	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	970	—	—	970	28895
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1034	242	—	1276	56470
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	1034	242	—	1276	58141
11	सांगली Sangli	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	146	—	—	146	6467
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	146	—	—	146	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	146	—	—	146	—
12	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	239	—	68832
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	499	—	143712
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	—	—	510	—	166880
13	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	570	—	293	863	45531
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	570	—	322	892	45531
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	570	—	354	924	45531
14	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	—	—	—	—	—
15	जालना Jalna	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	340	261	8200
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	511	247	9188
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	—	—	400	400	10500
16	परभणी Parbhani	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	250	150	22458
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	250	150	22458
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	—	—	250	150	22785
17	बीड Beed	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	710	710	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	92	554	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	—	—	605	—	—
18	नांदेड Naaded	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	468	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	1414	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	—	—	1414	—	—
19	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	468	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	1414	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	—	—	1494	—	—
20	लातूर Latur	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	380	—	1520
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	—	—	380	—	1520
21	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	627	627	493320
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	687	687	505010
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	—	—	777	777	505010
22	अकोला Akola	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	7090	7090	391579
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	59	04	7810	7873	402295
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	05	05	8010	8020	551005

तक्ता ६ चालू—TABLE VI—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8
23	अमरावती Amravati	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	07	18	98	123	50,00
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	22	18	98	138	55,00
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	22	18	98	138	55,00
24	यवतमाळ Yavatmal	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	530	12	—	542	27074
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	—	—	—	—	—
25	वर्धा Wardha	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	215	145	1552
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	215	152	1552
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	—	—	215	215	1600
26	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	—	—	—	—	—
27	भंडारा Bhandra	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	277	32	—	—	13578
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	—	—	—	—	—
28	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	635	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	—	—	—	—	—
29	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	41	—	173 ^g	173	4239
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	186	37	223	3903
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	—	22	50	72	3024
एकूण Total	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	4052	448	20100	22390	1158785	
	1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	3725	704	29974	22995	1257553	
	1998-99 (Estimated) (अंदाजित) ...	3411	185	15179	13822	1433205	

१ (५) मान्य खाजगी प्राथमिक शाळा—मुंबई प्राथमिक शाळा कायदा १९४७ मधील कलम १७-१ (अ) नुसार राज्याच्या प्राथमिक शाळा सुरु ठेवण्यासाठी पुरेशी तरतूद करणे व आवश्यक तेथे प्राथमिक शाळा उघडणे ही जबाबदारी स्थानिक स्वराज्य संस्थांची आहे. याशिवाय काही खाजगी संस्थाही स्वेच्छेने सहाय्य अनुदानाच्या आधारावर प्राथमिक शाळा चालवित आहेत. या खाजगी प्राथमिक शाळांना त्यांच्या मान्य खर्चाच्या ६६% अथवा तुट यापेकी जे कमी असले एवढे सहाय्यक अनुदान दिले जाते. शासन निष्पत्ती, शि. व सं. वि. क्रमांक व्ही/एल/एस/१०८३/५१५९९/(५२७२) प्राशि. १, दिनांक १३ डिसेंबर १९८५ नुसार स्थानिक स्वराज्य संस्थांमार्फत चार हप्त्यात अनुदान मंजूर करण्यात येते आणि संबंधित सहकारी बँकेमध्ये ते वेतन व वेतनेतर खाल्यांमध्ये ८५.१५ च्या प्रमाणात जमा करण्यात येते. अनुदान प्राप्त मान्य खाजगी प्राथमिक शाळांनी विहित केलेल्या प्रमाणित दराने फी आकारणे आवश्यक आहे आणि ही फीची रक्कम नियमानुसार बँकेत भरणा करण्याबाबत दक्षता घ्यावयाची आहे. जिल्हा परिषदेच्या कार्यक्षेत्रातील खाजगी प्राथमिक शाळांना जिल्हा परिषद जे अनुदान देते, त्यांची १०० टक्के परिपूर्ती केली जाते. ज्या खाजगी दिलेली असेल अशा सर्व शाळांच्या प्राथमिक शाळांना १९७३-७४ च्या अखेरपर्यंत विनाअनुदान तत्वावर मान्यता (इंग्रजी माध्यमाच्या शाळा व्यतिरिक्त) १९८०-८१ पासून १९७९-८० मध्ये त्यांनी केलेल्या मान्य खर्चाच्या आधारे अनुदान देण्यात यावे असे शासनाने आदेश काढले आहेत.

सन १९७३-७४ नंतर सुरु केलेल्या मान्यता प्राप्त विनाअनुदानित खाजगी प्राथमिक शाळांना (इंग्रजी माध्यमाच्या वगळून) अनुदानास पात्र ठरणाऱ्या प्राथमिक शाळांना (इंग्रजी माध्यमाच्या व्यतिरिक्त) पुढील सूत्रानुसार टप्प्याटप्प्याने दिनांक १-१०-१९८८ पासून अनुदान मंजूर करण्यात येते.

(अ) (१) मान्यता दिल्यापासून वा प्राधिकृत केल्यापासून पहिली ३ वर्षे	..	अनुदान नाही.
(२) चौथ्या वर्षी	..	एकूण वेतन व वेतनेतर मान्य खर्चावर २५ टक्के दराने.
(३) पाचव्या वर्षी	..	एकूण वेतन व वेतनेतर मान्य खर्चावर ५० टक्के या दराने.
(४) सहाव्या वर्षी	..	एकूण वेतन व वेतनेतर मान्य खर्चावर ७५ टक्के या दराने.
(५) सातव्या वर्षी व तदनंतर	..	एकूण वेतन व वेतनेतर मान्य खर्चाच्या १०० टक्के.

जिल्हा परिषद व नगरपरिषदांच्या अखत्यारीतील प्राथमिक शाळात शिक्षक घेण्याविषयीचे निकष खाजगी प्राथमिक शाळांनासुद्धा लागू आहेत. त्याशिवाय ज्या खाजगी प्राथमिक शाळांची पट संख्या ५०० हून अधिक असेल त्यांना प्रत्येकी १ शिपाई व कनिष्ठ लिपिकावरील पगाराचा खर्च अनुदानासाठी मान्य समजण्यात येतो. अनुदानप्राप्त मान्य खाजगी प्राथमिक शाळातील पूर्ण वेळ काम करणाऱ्या सेवकांना योग्य व वेळेवर पगार व्यवस्थापकाकडून मिळण्याच्या दृष्टीने जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेमार्फत पगार देण्याबाबतची योजना १ जुलै १९७९ पासून कार्यान्वित करण्यात आली आहे. मान्यताप्राप्त व अनुदानप्राप्त खाजगी प्राथमिक शाळांतील पूर्ण वेळ काम करणारे जे शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी दिनांक १ एप्रिल १९७९ रोजी अथवा त्यानंतर सेवानिवृत्त झाले असतील अथवा होतील, अशा कर्मचाऱ्यांना शासनाने सेवानिवृत्ती योजना लागू केली आहे.

प्राथमिक शाळा, स्थातील विद्यार्थी, शिक्षक व दिलेले अनुदान दर्शविणारा तक्ता

The information regarding No. of Pry. School's Students Teachers and grant paid to Approved Private Primary School

तक्ता ७ TABLE VII

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	शाळांची संख्या No. of schools	इ. १ ते ४ इ. ५ ते ७		शिक्षक संख्या No. of Teachers		दिलेले अनुदान Grant paid	मागास-वर्गातील मुलांची एकूण संख्या Total No. of B. C. Studs.	
				पटसंख्या Total enrolment of I to IV	पटसंख्या Total enrolment of V to VII	१ ते ४ I to IV	५ ते ७ V to VII			
1	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	80	22365	3616	597	103	-3500	15300
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	90	23036	3724	657	122	3400	15759
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	100	23727	3836	717	142	4200	16232
2	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	20	9066	—	175	—	9710	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	20	14426	—	180	—	9000	—
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	20	12511	—	180	—	9200	—
3	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	31	5579	824	143	26	756	1452
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	31	5692	840	143	26	949	1482
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	31	5806	856	143	26	977	15

तक्ता ७—चालू TABLE VII—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
4	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	37	3678	266	113	6	4012	1553
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	24	2019	171	60	7	4075	1579
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	24	2035	175	67	7	4094	1624
5	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	284	81283	27650	1592	787	5121	61283
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	303	82257	28301	1740	839	5130	65956
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	337	83900	29991	1850	860	5140	97300
6	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	33	4137	618	88	13	2960	1289
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	33	4182	631	88	15	5800	1382
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	37	4295	787	90	17	7000	1590
7	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	85	21530	8597	545	215	75350	10800
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	90	22600	8900	520	220	75400	10900
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	95	23000	9000	525	225	75500	11000
8	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	26	9981	1723	196	54	13934	5861
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	28	10000	1750	204	55	14734	5900
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	30	10200	2000	212	56	15700	6000
9	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	3299	301107	100966	7760	5585	711917	181746
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	3336	303050	101996	7830	5635	767931	192510
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	3384	305040	102168	7910	5697	776500	188210
10	सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	40	8564	1741	210	37	6183	4902
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	40	8735	1775	210	37	7785	4980
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	40	8905	1809	210	37	8563	5060
11	सांगली Saangli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	39	7589	1305	160	26	6183	1235
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	41	7730	1377	164	26	5658	1285
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	41	7885	1377	164	26	7000	1285
12	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	42	15619	1945	301	50	19170	9047
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	51	16879	2197	310	57	21900	9341
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	60	17239	2449	319	63	23700	964
13	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	30	8523	1677	172	34	6688	2949
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	29	8549	1760	168	35	8748	3095
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	29	8997	1848	168	35	8748	3249
14	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	248	105000	22000	1503	552	31110	45390
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	250	107100	22560	1510	560	32000	48000
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	255	110000	24000	1520	565	35000	50000
15	जालना Jalna	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	55	18120	8200	370	90	12000	1640
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	58	18520	8260	376	92	14000	1726
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	60	19000	8500	380	95	17000	1800
16	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	120	55000	9500	1202	300	49550	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	142	61000	9800	1307	350	62958	—
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	152	64000	10160	1357	382	68789	—

तक्ता ७—बालू TABLE VII—contd

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
17	बीड Beed	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	1641	204225	52420	5279	2235	69622	140056
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	1641	208817	53687	5958	2919	73480	141061
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	1641	214123	54696	6068	3273	78800	142781
18	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ---	238	113403	25024	1887	1020	41800	76000
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	240	113800	25024	1887	1010	43800	76700
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	242	123900	26000	1890	1015	45900	76900
19	रुस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ---	59	25066	9246	588	156	34240	7846
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	60	25300	9546	590	170	25787	7890
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	64	26000	10000	595	180	29096	8230
20	लातूर Latur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	1311	229099	62752	2118	5801	441201	156330
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	1324	232000	65000	2183	5817	493201	156335
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	1344	235000	68000	2248	5752	573201	156340
21	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	71	19200	1375	300	68	5000	3540
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	71	15549	1505	392	68	5100	9770
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	73	16225	1772	428	68	5200	10140
22	अकोला Akola	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	119	22027	2745	429	54	9192	5518
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	127	22727	2995	446	58	10242	5768
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	135	23427	3295	465	62	10317	6068
23	अमरावती Amaravati	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	118	33953	4766	592	177	2200	30789
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	123	35650	5004	612	185	2400	32338
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	123	35650	5004	612	185	2400	32328
24	यवतमाळ Yavatmal	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	86	16739	2061	433	107	12439	14100
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	86	17300	2350	433	107	12550	14747
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	86	17400	2450	433	107	12600	14897
25	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	64	20101	2895	472	57	15080	18227
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	64	20733	3020	479	57	17040	18619
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	64	20937	3046	481	57	18540	18850
26	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	310	170108	19346	3319	532	155796	115260
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	323	171927	21243	3506	595	167355	115965
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	334	172073	21293	3520	597	177904	116140
27	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	60	13603	4220	323	140	9778	7926
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	61	13685	4280	330	144	10263	7993
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	62	13769	4340	334	145	10501	8045
28	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	26	13250	70	243	3	15332	3859
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	26	13334	80	249	3	15673	4103
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	26	13850	100	254	3	19397	4193
29	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	42	6517	1290	217	47	5130	6380
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	46	6653	1395	237	49	6500	6595
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	50	6790	1435	242	53	8800	6870
एकूण Total	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	8614	1561321	378831	31296	18216	1764116	930331
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	8758	1283330	3890171	32769	19259	1933628	961715
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ...	8932	1616084	400387	33382	19750	2059767	996291

३ (६) प्राथमिक शिक्षकांना सेवानिवृत्तीवेतन

११ मे १९६० पूर्वी सेवानिवृत्त झालेल्या व तदर्थ निवृत्तीवेतन ज्यांना लागू आहे अशा प्राथमिक शिक्षकांना शा. नि., शि. व से. यो. वि. क. पी. (ई) एन २२८७/१२८/१४३ माशि-६, दि. १४-६-९३ अन्वये नियमित सेवानिवृत्तीवेतन योजना लागू करण्यात आलेली आहे.

जे प्राथमिक शिक्षक दिनांक १-५-१९६० ते ३१-३-१९६२ या कालावधीत सेवानिवृत्त झाले त्यांना १-४-१९६६ पासून सेवानिवृत्ती वेतनाच्या योजनेचे फायदे लागू करण्यात आले आहेत.

खालील तक्त्यात निवृत्तशिक्षक व निवृत्तीवेतन मिळणाऱ्या शिक्षकांची माहिती दाखविली आहे.

तक्ता ८ TABLE VIII

निवृत्त शिक्षक व नियमित निवृत्तीवेतन मिळणाऱ्या शिक्षकांची संख्या
No. of Teachers who have granted regular Pension

अ. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year		निवृत्त झालेल्या शिक्षकांची संख्या No. of Teachers retired	नियमित निवृत्तीवेतन घेणाऱ्या शिक्षकांची संख्या Teachers who have been granted regular pension
1	2	3		4	5
1	बृहन्मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	115	2585
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	240	2825
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	250	3075
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	115	2585
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	240	2825
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	250	3075
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	156	1800
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	185	1850
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	225	2050
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	202	2874
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	170	3044
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	214	3258
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	186	3208
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	141	3349
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	138	3487
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	190	10037
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	280	10267
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	315	10419
7	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	130	3020
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	140	3160
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	150	3310
8	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	166	6906
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	225	7095
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	265	7235
9	अहमदनगर Ahmednagar	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	213	4258
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	251	4499
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	262	4854
10	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	264	3805
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	270	4347
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	285	4515
11	सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	308	4908
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	315	5223
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	350	5773
12	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	312	4340
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	315	4655
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	310	4965
13	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	223	3594
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	212	3806
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	275	4081

तबला ८—बालू TABLE VIII—contd.

1	2.	3	4	5
14	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	259	4398
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	201	4599
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	206	4805
15	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	215	215
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	202	202
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	247	247
16	जालना Jalna	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	55	150
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	65	160
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	72	178
17	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	101	267
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	112	44
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	121	121
18	बीड Beed	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	105	105
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	227	227
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	235	235
19	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	152	152
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	196	196
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	240	240
20	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	69	405
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	65	465
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	70	490
21	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	180	168
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	210	45
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	225	50
22	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	166	166
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	165	165
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	165	165
23	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	225	2625
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	235	2735
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	250	2901
24	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	207	3319
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	236	3565
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	234	3767
25	यवतमाळ Yeotmal	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	212	2826
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	202	3028
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	197	3225
26	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	115	1450
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	129	1580
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	139	1710
27	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	238	2412
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	260	2476
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	360	2423
28	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	350	321
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	400	350
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	450	400
29	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	165	1352
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	203	1276
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	256	1413
30	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	66	690
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	71	761
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	75	820
	एकूण Total	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	5526	64941
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	6163	73819
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	6762	86198

३. (७) पुस्तक पेढीची स्थापना.—मीराण आदिवासी व डोंगराळ भागातील पृष्कळ लोक दारिद्र्यरेषेखाली जीवन कठीत असतात. शाळेमध्ये जाणाऱ्या मुलांना ते आवश्यक ती क्रमिक पुस्तके देऊ शकत नाहीत. परिणामी शिक्षणाच्या निरनिराळ्या स्तरावर फार मोठ्या प्रमाणावर गळती होत असते. या परिस्थितीवर उपाय म्हणून जिल्हा परिषद, नगरपालिका, नगरपरिषदा, महानगरपालिकांच्या प्राथमिक शाळांतील तसेच जिल्हा परिषद, नगरपालिका, नगरपरिषदा, महानगरपालिका आणि मान्यताप्राप्त व अनुदानित अशासकीय माध्यमिक शाळांतील अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, समाजातील इतर दुर्बल वटक वर्गातील विद्यार्थ्यांना क्रमिक पुस्तकांचे संच कर्जात देण्याची व्यवस्था, शाळांतून स्थापन होणाऱ्या/झालेल्या योजनेखाली पुस्तक पेढीद्वारे देण्यात येतात. शैक्षणिक वर्ष संपताच दिलेले पुस्तक संच विद्यार्थ्यांनी परत करावयाचे असतात. मात्र इ. १ ली व २ री च्या विद्यार्थ्यांकडून पुस्तकांचे संच परत घेण्यात येत नाहीत प्रत्येक तीन वर्षांनी पेढीतील पुस्तक संच बदलण्याची तरतूद योजनेमध्ये आहे. इ. १ ली व २ री ची पाठ्यपुस्तके दरवर्षी नवीन घेण्यात येतात. लाभार्थीची संख्या एकूण पटसंख्येच्या २५ टक्के विद्यार्थी यथपर्यंत मर्यादित केलेली आहे. पात्र विद्यार्थ्यांची संख्या एकूण संख्येच्या २५ टक्के पेक्षा जास्त असल्यास स्थानिक संस्थांना त्यांच्या खर्चाने जादा होणाऱ्या पात्र विद्यार्थ्यांना पुस्तक संच पुरविण्याचे आवाहन करण्यात आलेले आहे. शासकीय अनुदानापोटी जिल्हा परिषदांनी उधारीवर खरेदी केलेल्या पुस्तकांच्या पाठ्यपुस्तक मंडळाच्या देयकाच्या रकमेपोटी निव्वळ रक्कम पाठ्यपुस्तक मंडळास परभार अदा करण्यात येते व खरेदीपोटी मिळालेल्या वटावाची रक्कम जिल्हा परिषदांना रोख अनुदानाच्या स्वरूपात वाहतूक व तदनुषंगीक आकस्मिक खर्चासाठी देण्यात येते. त्यातून उरलेल्या रकमेतून अतिरिक्त पुस्तक संच स्थानिक स्वराज्य संस्थांना विकत घ्यावयाचे आहेत.

ही योजना सर्व प्रथम सन १९७६-७७ मध्ये इयत्ता १ ते ४ या वर्गांना लागू करण्यात आली. त्यानंतर सन १९७७-७८ मध्ये ५ ते ७ या इयत्तांना विस्तारित करण्यात आली आणि सन १९७८-७९ मध्ये ८ ते ९ इयत्तांना लागू करण्यात आली. सन १९७९-८० मध्ये ही योजना इयत्ता १० वीला लागू करण्यात आली आहे.

पुस्तक पेढी योजनेखाली लाभार्थी व खर्चदर्शक तक्ता
No. of beneficiaries and expenditure under the book bank scheme

तक्ता ९ TABLE IX

(रुपये हजारात/Rs. in thousands)

अ. क्र.	जिल्हाचे नाव Sr. Name of District	वर्ष Year	फायदा घ्यावयाच्या लाभार्थींची संख्या No. of Beneficiaries to be covered		लाभार्थींची संख्या No. of Beneficiaries		शासकीय अनुदान Government Grants
			इयत्ता १ ते ४ Std. I to IV	इयत्ता ५ ते ७ Std. V to VII	इयत्ता १ ते ४ Std. I to IV	इयत्ता ५ ते ७ Std. V to VII	
			4	5	6	7	
1	ठाणे Thane	...	2700	—	2700	—	270
		1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4100	28109	4100	28109	176
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	8830	28952	—	—	987
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1146	—	1146	—	16
2	रायगड Raigad	...	1650	—	1650	—	40
		1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2000	—	2000	—	51
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	35651	18529	11614	—	161
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	36395	18399	17226	—	405
3	रत्नागिरी Ratnagiri	...	37918	19277	20636	—	470
		1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	16589	7564	7502	—	104
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	16920	7715	7440	—	175
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	16920	7715	7715	—	402
5	नाशिक Nashik	...	8795	—	3795	—	121
		1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	3792	—	3792	—	91
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	10000	—	8500	—	650
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	133476	—	133476	—	1800
6	धुळे Dhule	...	75809	—	75809	—	2000
		1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	171000	—	171000	—	2200
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...					
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...					

तकता ९—चालू TABEL IX—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8
7	जळगाव Jalgaon	...1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 53500	—	3094	—	43
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 54000	—	3200	—	44
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 55000	—	3300	—	45
8	अहमदनगर Ahmednagar	...1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 47164	—	47164	—	402
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 68540	—	68540	—	216
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 50000	30000	68540	—	7098
9	पुणे Pune	...1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 40582	—	40582	—	694
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 28894	—	28994	—	679
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 76978	—	76978	—	1713
10	सातारा Satara	...1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 40272	—	30594	—	592
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 50913	—	35599	—	836
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 51924	—	36310	—	1685
11	सांगली Sangli	...1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 51410	12872	23387	12872	1272
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 524	13130	34851	13130	1260
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 53488	13393	82000	13393	1798
12	सोलापूर Solapur	...1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 210361	—	240947	—	3192
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 138000	—	101850	—	2391
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 142000	—	106000	—	2650
13	कोल्हापूर Kolhapur	...1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 68245	25012	21612	—	616
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 59237	29455	19421	—	457
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 68132	25540	68132	—	1876
14	औरंगाबाद Aurangabad	...1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 35480	24870	35480	24870	1024
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 36190	25370	36190	25370	1045
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 36915	25877	36915	25877	1066
15	जालना Jalna	...1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 4114	—	4114	—	85
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 54000	—	54000	—	2200
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 55000	—	55000	—	2300
16	परभणी Parbhani	...1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 40525	2500	40525	2500	1300
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 42300	2700	42300	2700	1500
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 42800	2900	42800	2900	1800
17	बीड Beed	...1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 61600	16400	10500	4659	512
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 219624	9310	219623	2575	515
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 229167	20127	143026	4760	601
18	नांदेड Nanded	...1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 365019	15180	39683	19570	2506
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 272935	17690	46880	30245	2780
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 271614	19174	50124	31977	3091
19	उस्मानाबाद Osmanabad	...1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 14045	7190	12730	6000	446
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 15449	7008	14133	6545	855
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 16991	8399	15542	7197	940
20	लातूर Latur	...1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 64000	24515	5610	10525	78
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 65000	26000	8678	11260	204
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 66000	27600	9000	11300	210
21	बुलढाणा Buldhana	...1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 39347	10203	15834	—	1200
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 40347	10653	11584	—	1700
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 41347	11113	41347	—	1500
22	अकोला Akola	...1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 17446	—	16855	—	1157
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 56708	—	56708	—	1361
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 57444	—	57444	—	4308

तक्ता ९—चालू TABLE IX—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	
23	अमरावती Amaravati	...1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	... 19716 ... 19961 ... 37745	— — —	5897 9009 9009	— — —	82 211 1063
24	यवतमाळ Yeotmal	...1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1999-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	... 27411 ... 30200 ... 32700	7926 9100 9900	2805 5489 6060	— — —	39 129 400
25	वर्धा Wardha	...1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	... 15750 ... 19750 ... 23500	— 1958 1990	14377 16889 17860	— 1883 1884	192 395 397
26	नागपूर Nagpur	...1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	... 33206 ... 33530 ... 33770	10465 10714 10850	26760 25430 25803	7178 7395 7518	— — —
27	भंडारा Bhandara	...1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	... 228100 ... 228300 ... 229050	67025 67025 67025	2450 9500 9505	2590 2640 2715	550 742 460
28	चंद्रपूर Chandrapur	...1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	... 33235 ... 32292 ... 33318	— — —	11693 31248 31269	— — —	790 800 805
29	गाडचिरोली Gadchiroli	...1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	... 60624 ... 69052 ... 79192	17075 17417 22991	45945 2962 3260	4003 4086 6000	1300 80 370
	एकूण Total	...1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	... 1769509 ... 1827295 ... 2030743	302253 346649 352223	865871 992995 1136535	94767 135938 115521	20553 23287 40936

३. (१) (इ) प्राथमिक शाळातील अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांना विशेष सुविधा (गणवेश व लेखनसाहित्य पुरवठा).—प्राथमिक शाळात, अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, भटक्या जमाती व विमुक्त जातीच्या मुलांची विशेषतः त्यांच्यापैकी मुलांची पटसंख्या व उपस्थिती फारच कमी आणि असमाधानकारक असते. या जमातीचे गळतीचे प्रमाण तुलनात्मकरित्या पाहता फार असल्याने परिणामतः माध्यमिक शिक्षण स्तरावर त्यांची पटनोंदणी कमी असते. म्हणून प्राथमिक शाळांतील या अनुसूचित जाती, जमातीच्या मुलांची पट संख्या वाढण्यासाठी शक्यतो उपाययोजना आवश्यक आहे. तसेच कमीत कमी प्राथमिक शिक्षण चालू ठेवून, पूर्ण करण्यासाठी या मुलांना साहाय्य करणे जरूरीचे आहे. प्राथमिक शाळांत इयत्ता १ ली ते ४ थी मध्ये शिक्षण घेत असलेल्या अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, भटक्या जमाती व विमुक्त जमातीच्या दारिद्र्य रेषेखालील मुलांना गणवेशाचे संच आणि लेखनसाहित्य भोफत पुरविण्यात येतात. पात्र विद्यार्थ्यांना (प्रत्येकी) गणवेशाचे दोन संच व लेखनसाहित्य पुरविण्यात येतात. पात्र विद्यार्थ्यांना पाट्या, पेन्सिली इत्यादी लेखनसाहित्य पुरविण्यात येते.

या योजनेतील लाभार्थी व खर्च दर्शविणारा तक्ता
No. of beneficiaries and expenditure under the scheme

तक्ता ९-अ
TABLE IX-A

(रुपये हजारत/Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा District	वर्ष Year	खर्च Expenditure	लाभार्थी संख्या No. of Beneficiaries
1	2	3	4	5
1	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1680	152
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	40660	2808
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	42762	3003
2	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	7616	1305
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	10000	2000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	12500	2500
3	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	3488	600
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	13950	1395
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	15000	1500
4	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4952	796
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	6000	1000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	6500	1000
5	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	82108	5756
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	90000	6500
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	100000	7500
6	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	54596	2400
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	75000	4000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	80500	4500
7	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	11035	1040
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	12000	1050
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	12050	1060
8	अहमदनगर Ahmednagar	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	42376	4872
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	35017	2000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	45000	6769
9	पुणे Pune	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	40682	560
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	28894	679
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	76978	1713
10	सातारा Satara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	46809	3589
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	54645	4372
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	55645	4451
11	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	27500	3200
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	24253	2425
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	51391	4112

तक्का ९-अ--वाल
TABLE IX--A--contd

(क. हजारत/Rs. in thousands)

1	2	3	4	5
12	सोलापूर Solapur	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3192 2391 2630	140947 101850 106000
13	कोल्हापूर Kolhapur	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	30355 45816 30355	5500 6000 5500
14	औरंगाबाद Aurangabad	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	35000 37000 37000	3482 3900 4175
15	जालना Jalna	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	22700 12100 13000	2270 1210 1300
16	परभणी Parbhani	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	14797 44552 45000	2375 2700 3000
17	बीड Beed	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3140 28813 143000	314 261 785
18	नांदेड Nanded	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	88839 97743 107517	13107 14417 15958
19	उस्मानाबाद Osmanabad	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3700 5500 5800	640 1000 1060
20	लातूर Latur	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3000 3000 3200	300 300 350
21	बुलढाणा Buldhana	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	26520 58058 58058	850 1050 1050
22	अकोला Akola	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	17440 11458 11690	242 550 561
23	अमरावती Amravati	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5170 6110 6110	4426 4620 4620
24	यवतमाळ Yeotmal	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3954 6206 6129	557 900 950
25	वर्धा Wardha	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	— 16062 17312	— 1285 1385
26	नागपूर Nagpur	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	10000 11250 12000	500 900 1000

तक्ता ९-अ—चालू TABLE IX-A—contd.

1	2	3	4	5
27	भंडारा Bhandara	.. 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	4459 4505 4548	2675 2337 2500
28	चंद्रपूर Chandrapur	.. 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5450 5775 6100	436 462 488
29	गडचिरोली Gadchiroli	.. 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	10650 14738 15050	553 1179 1203
	एकूण Total	.. 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	610614 754496 1022845	204054 803510 209793

३ (९) योजनेचे नाव :—१०३ विकास गटातील जिल्हा परिषदेच्या प्राथमिक शाळेतील १ ते ४ थीच्या विद्यार्थ्यांना मोफत पाठ्यपुस्तके पुरविणे व इयत्ता पहिलीच्या विद्यार्थ्यांना गणवेश व लेखन सामुग्री पुरविणे.—राज्यातील स्त्री साक्षरतेचे प्रमाण कमी असलेल्या १०३ विकास गटातील जिल्हा परिषदेच्या शाळेतील पहिली ते चौथीच्या सर्व मुला-मुलींना पाठ्यपुस्तके पुरविण्याबाबत सन १९९६-९७ मध्ये रुपये ४६१.१० इतकी तरतूद उपलब्ध करून दिली आहे. यामध्ये २१,१३,९४८ इतक्या विद्यार्थ्यांना या योजनेचा लाभ मिळू शकेल.

त्याचप्रमाणे सन १९९६-९७ या वर्षापासून राज्यात स्त्री साक्षरतेचे प्रमाण कमी असलेले १०३ विकास गटातील जिल्हा परिषदेच्या पहिली ते चौथीच्या प्राथमिक शाळांमधील सर्व मुला-मुलींना गणवेश व लेखन साहित्य वाटप करण्याची नवीन योजना सुरु करण्यात आली असून सन ९७-९८ मध्ये रु. ५८८.३८ लक्ष तरतूद प्रस्तावित केली असून या मधून या वर्षी इ. १ ली व इ. २ री मधील सर्व मुला-मुलींना लाभ देण्यात येणार आहे. करण्यासाठी रक्कम रुपये ६४७.५२ लक्षाची तरतूद प्रस्तावित असून त्याचा ६४७५२० मुला-मुलींना लाभ अपेक्षित आहे.

३. (१०) प्राथमिक शाळा इमारतीचे बांधकाम.—एकूण ५९,२९९ प्राथमिक शाळांपैकी ४९,६४७ शाळा जिल्हा परिषदा चालवीत आहेत. प्राथमिक शाळांच्या इमारतीची स्थिती फारच असमाधानकारक आहे. पुष्कळशा शाळा मंदिरे, चावड्या, भाड्याच्या इमारतींमध्ये भरतात. प्राथमिक शाळांना इमारती उपलब्ध करून देण्याचा कार्यक्रम जिल्हा परिषदांनी हाती घेणे शक्य व्हावे हे लक्षात घेवून शासन प्राथमिक शाळा, खोली बांधकामासाठी दरवर्षी अनुदान मंजूर करीत आहे. शासन निर्णय, शिक्षण व सेवायोजन विभाग, क्रमांक प्राशाई/१०८५/३५४/(५६२९)/प्राशि.-२, दिनांक ७ नोव्हेंबर १९८५ नुसार राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार योजनांतर्गत (एन.आर.ई.पी.) शाळा खोल्यांच्या बांधकामाचा अंतर्भाव करण्यात यावा त्यानुसार नवीन शाळा खोलीच्या बांधकामासाठी करावयाची तरतूद ही राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार कार्यक्रमांतर्गत करण्यात येणाऱ्या तरतुदीला पूरक तरतूद म्हणून देण्यात येते आणि यासाठी यापुढे जिल्हा परिषदांना अनुदान न देता जिल्हा ग्रामीण विकास संस्थेला (DRDA) अनुदान मंजूर करण्यात येते. यासाठी प्रत्येक खोलीमागे येणाऱ्या खर्चापैकी ४० टक्के रक्कम शिक्षण विभागाकडून जिल्हा ग्रामीण विकास संस्थेला दिली जाते व ६० टक्के इतकी रक्कम नवीन जवाहर रोजगार योजनांतर्गत तरतुदीतून वापरावयाची आहे.

इमारतीचे बांधकामासाठी दिलेले अनुदान, अपेक्षित वर्ग खोल्यांची संख्या दर्शविणारा तक्ता
Grants paid for construction of School Rooms and No. of Class rooms expected to be constructed

तक्ता १० TABLE X

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

अ. क्र. No.	जिल्हा District	वर्ष Year	अदा केलेले अनुदान Grants paid	बांधावयाच्या वर्ग-खोल्यांची अपेक्षित संख्या Number of class-rooms expected to be constructed
1	2	3	4	5
1	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	110	278
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	91	599
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	100	700
2	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	19080	212
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	19440	216
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	22500	250
3	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	4434	123
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	3000	83
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	10	03
4	सिंधुदुर्ग Sindhudurga	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	3318	57
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	2730	75
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	2730	75
5	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	3480	97
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	1476	41
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	2340	65
6	धळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	4695	262
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	1500	16
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	2500	28
7	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	5800	161
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	5500	133
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	7100	205
8	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	2000	12
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	8658	240
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	26820	945
9	पुणे Pune	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	7520	361
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	9000	250
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	12600	350
10	सतारा Satara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	8964	249
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	92166	256
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	10800	300
11	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	10000	277
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	10000	277
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	10000	277

तक्ता १०--चालू TABLE X--contd.

1	2	3	4	5	
12	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	390	954
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	220	611
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	245	690
13	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	4220	120
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	2880	80
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	1000	27
14	जालना Jalna	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	2800	77
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	5000	144
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	520	150
15	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	12024	334
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	12528	390
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	13128	410
16	बीड Beed	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	3500	97
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	1800	502
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	1000	277
17	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	2880	80
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	3168	108
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	5000	124
18	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	3280	90
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	3580	100
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	3680	110
19	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	5033	268
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	5033	268
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	5033	268
20	लातूर Latur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	1000	28
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	3000	83
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	45364	126
21	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	95	145
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	90	145
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	90	145
22	अकोला Akola	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	123	245
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	184	482
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	190	500
23	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	22	188
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	24	92
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	24	92
24	यवतमाळ Yavatmal	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	47	133
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	23	67
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	41	116
25	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	1010	214
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	2870	319
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	3771	320
26	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	4127	112
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	4175	112
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	4200	116
27	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	6800	183
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	9720	257
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	6400	200

तक्ता १०—चालू TABLE X—contd.

1	2	3	4	5
28	चंद्रपुर Chandrapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	— — —	— — —
29	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5042 2700 4050	91 50 75
	एकूण Total	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	16979 19465 18421	600 738 711

LIBRARY & DOCUMENTATION CENTRE
National Institute of Educational
Planning and Administration.
17-B, Sri Aurobindo Marg,
New Delhi-110016
DOC, No..... D-10536
Date..... 16.09.2000

३. (१) (ग) अंशकालिक वर्ग उघडणे.—भारतीय संविधानातील निर्देशक तत्वाप्रमाणे ६ ते १४ या वयोगटातील मुलांसाठी सक्तीचे व सार्वत्रिक प्राथमिक शिक्षण अपेक्षित आहे. अद्यापपर्यंत हे निर्देशक तत्व अंमलात आणण्याचे प्रयत्न करण्यात आले. असे दिसून आले की, पहिल्या इयत्तेत एकेरी प्रवेश देण्याची पारंपारिक पद्धत आणि प्रत्येक वर्षानंतर परिणामतः वरच्या इयत्तेत पाठविणे हे फार खर्चचे आहे. केंद्रीय सल्लागार शिक्षण मंडळाने असे विचार व्यक्त केले आहेत की, ह्या पारंपारिक शिक्षणाच्या पद्धतीने प्राथमिक शिक्षण सार्वत्रिक करणे शक्य होणार नाही आणि म्हणून मंडळाने अनौपचारिक शिक्षणाची शिफारस केली आहे. ह्या योजनेनुसार ९ ते १४ या वयोगटातील विद्यार्थ्यांचे सकाळी किंवा संध्याकाळी, त्यांना सोयीस्कर होईल त्याप्रमाणे, अंशकालिक वर्ग चालविले जातात.

शिक्षकाला महिन्याला रु. ५० मानधन दिले जाते. ह्या वर्गाला उपस्थित राहणाऱ्या मुलांना मोफत क्रमिक पुस्तके व लेखनसामग्री बिली जाते. १ ते ४ इयत्तांचा अभ्यासक्रम या वर्गात शिकविला जातो. विद्यार्थ्यांनी २ वर्षांत हा अभ्यासक्रम पूर्ण करावा.

अंशकालिक वर्ग, विद्यार्थी संख्या व खर्च दर्शविणारा तक्ता

Table showing number of part-time classes with enrolment and expenditure incurred

तक्ता ११ TABLE XI

(रु. हजारात Rs. in thousands)

क्र. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	सुरु झालेल्या वर्गांची संख्या No. of classes opened	दाखल झालेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या No. of students enrolled	जि. प. ना दिलेले सहायक अनुदान Grants paid to Zilla Parishads	
1	2	3	4	5	6	
1	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	42	640	66
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	42	640	66
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	—	—
2	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	18	305	5
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	20	350	10
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	30	५००	12
3	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	—	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	8	240	8
4	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	7	—	20
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	7	—	20
5	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	—	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	—	—
6	धळे Dhule	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	37	1700	33
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	40	1800	34
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	40	1800	34
7	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	6	320	29
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	8	360	29
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	8	360	29
8	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	86	1170	17
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	86	1175	१६
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	86	1185	१६
9	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	—	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	—	—
10	सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	3	90	3
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	6	195	14
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	6	195	14
11	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	6	990	4
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	79	1200	११
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	79	1200	११

तक्ता ११—चालू TABLE XI—contd.

1	2	3	4	5	6	
12	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	36 40 44	975 1075 1175	20 24 28
13	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 Actuals 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	— — —	— — —	— — —
14	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	160 160 176	4080 4000 4400	140 140 154
15	जालना Jalna	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	8 8 8	320 320 320	8 8 8
16	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	45 — —	1069 — —	53 — —
17	बीड Beed	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	— — —	— — —	— — —
18	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	71 110 110	2130 3300 3300	36 50 55
19	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	— 1 3	— 40 80	— 1 2
20	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	— 20 25	— 700 900	— 42 45
21	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	65 65 65	65 65 65	0.43 0.43 0.43
22	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	41 50 50	615 750 750	0.50 7.50 0.65
23	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	— — —	— — —	— — —
24	यवतमाळ Yavatmal	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	76 76 76	2594 2280 2280	0.76 0.76 0.76
25	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	3 4 5	65 75 85	44 44 45
26	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	57 63 64	1361 1425 1416	— — —
27	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	20 24 24	685 805 825	21 21 —

तबता ११—चालू TABLE XI—contd.

1	2	3		4	5	6	
28	चंद्रपुर Chandrapur	.. 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	43	1781	55
		• 1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	..	43	1814	55
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	43	1832	60
29	गडचिरोली Gadchiroli	.. 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	—	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	—	—	—
	एकूण Total	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	830	21415	723
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	945	22369	881
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	937	23308	872

३. (१२) बालवाड्या उघडणे.—प्राथमिक शिक्षणाच्या सार्वत्रिकरणाच्या संदर्भात आणि दूरच्या खेड्यात अधिक मुले शाळेमध्ये देण्यासाठी पाया तयार व्हावा यादृष्टीने छोट्या खेड्यातून व गलिच्छ वस्त्यातून बालवाड्या उघडण्याचे ठरविण्यात आले आहे.

योजनेची उद्दिष्टे—

- (१) मुलांना शाळेची गोडी लागावी,
- (२) मुलांना आरोग्याच्या चांगल्या सवयी लागाव्यात,
- (३) हसतखेळत व हलक्याफुलक्या पद्धतीचे मुलांना ज्ञानेंद्रियाचे शिक्षण द्यावे,
- (४) मुलांची अध्यावर शिक्षण सोडून देण्याची वृत्ती कमी करून पैशाचा अपव्यय टाळावा.

३-५ या वयोगटातील मुले दिवसातील २-३ तास या बालवाड्यात येतील. त्या ठिकाणी खेळ, गाणी आणि संवेदनात्मक शिक्षण हे मुख्य कार्यक्रम असतील. बालवाडी चालविण्याकरिता अंशकालिक स्कूल-मदरची नेमणूक करून तिला दरमहा रु. ३०० प्रमाण १० महिने मानधन देण्यात येते. प्रत्येक नवीन बालवाडीकरिता खेळणी, तक्ते वगैरे साहित्य खरेदीसाठी अनावर्ती रु. १,००० अनुदान देण्यात येते. आता शासनाने बालवाडी तारीख जून १९९५ पासून रु. ३५० दरमहा मानधन देण्याचा निर्णय घेतला आहे. (शा.नि.क्र. प्रशाशा-१०९५/ (२००२) प्राशि-२, दिनांक ८ जानेवारी १९९६.

तक्ता १२

TABLE XII

बालवाडी, संख्या व पटसंख्या व केलेला खर्च दर्शविणारा तक्ता

Table indicating the No. of Balwadies, enrolment and expenditure incurred (रु. हजारांत/Rs. in thousand)

ब. क्र. S. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	बालवाड्यांची संख्या No. of Balwadies	मुलांची संख्या No. of pupils	केलेला खर्च Expenditure incurred
1	2	3	4	5	6
1	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	866	25400	1612
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	866	62300	1650
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	890	27000	1675
2	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	548	10960	899
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	548	10960	1370
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	548	10991	1397
3	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	414	12500	870
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	420	13000	880
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	430	13500	900
4	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—
5	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	564	14584	1688
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	697	17741	2440
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	715	18104	2502
6	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	990	24750	2723
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	990	25750	4129
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	990	26730	4129
7	पुणे Pune	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1194	35820	3946
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1251	37815	4378
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1477	43815	5169
8	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	695	26000	2086
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	695	26400	2086
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	695	26500	2086
9	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	693	15428	2378
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	693	15737	2426
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	693	16052	2426
10	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	318	9242	1075
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	418	12540	1184
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	418	12540	1547
11	सातारा Satara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1191	21855	4335
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1191	22820	4882
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1741	23820	4169

तक्ता १२—तालू TABLE XII—contd.

1	2	3	4	5	6
12	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	443	15505	1397
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	443	15505	1013
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	443	15505	1550
13	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	846	30586	2870
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	846	33900	2961
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	846	33900	2961
14	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	223	6690	1800
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	263	7890	1900
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	300	9000	2000
15	जालना Jalna	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	860	24152	1900
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	881	24250	2400
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	181	26200	2500
16	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1052	31297	3682
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1277	510800	5318
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1277	511800	5838
17	बीड Beed	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	679	20370	2376
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	859	25770	3305
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	957	28710	3349
18	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	464	18560	1600
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	450	1800	1650
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	450	1800	1705
19	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	24	2342	156
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	122	2946	324
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	125	3750	350
20	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	95	6613	285
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	113	7000	339
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	113	7000	339
21	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	564	22087	1967
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	564	22982	1967
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	605	25394	2117
22	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	500	14330	1318
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	76	1655	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	97	1175	—
23	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	55	2200	193
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	60	2400	194
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	60	2400	194
24	यवतमाळ Yavatmal	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	114	2642	366
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	114	2280	399
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	114	2280	399
25	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	511	11548	246
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	511	12804	245
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—
26	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	320	6610	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	165	4512	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	167	4430	—
27	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—

तक्ता १२—चालू TABLE XII—contd.

1	2	3	4	5	6
28	चंद्रपुर Chandrapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	NIL	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—
29	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	84	527	902
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	94	463	987
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	94	478	987
	एकूण Grand Total	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	14357	412798	42220
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	13726	870020	758392
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	59546	287762	50537

३. (१३) मुंबई महानगरपालिकेस प्राथमिक शिक्षणासाठी सहाय्य.—मुंबई महानगरपालिका आपल्या अधिकारक्षेत्रात प्राथमिक शाखणावर नियंत्रण ठेवते. १९७३-७४ पर्यंत शिक्षणाच्या मान्य खर्चासाठी त्यांना गट अनुदान दिले जात होते. बाढत्या खर्चाचा विचार करून शा. नि. क्र. पीआरई—७०७२/तिवीस, दिनांक ३ मार्च १९७६ अन्वये खर्चाच्या २० टक्के अनुदान दिले जाते. तथापि, शासन निर्णय क्र. पीआरई ७०९४/७६२८/प्रशि-३, दि. १७ डिसेंबर १९९४ अन्वये सन १९९५-९६ पासून २००० ते २००१ या वर्षापर्यंत दरवर्षी ५% वाढ करण्यात आली आहे.

प्राथमिक शाळांची संख्या, पटसंख्या, शिक्षकांची संख्या दर्शविणारा तक्ता
Table showing the number of schools, enrolment, number of teachers etc.

तक्ता १३ TABLE XIII

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

वर्ष Year	शाळांचे प्रकार Category of Schools	शाळांची संख्या No. of Schools	पट संख्या Enrolment	शिक्षकांची संख्या No. of Teachers	झालेला खर्च Expenditure incurred	सरकारने दिलेले अनुदान Grant paid by Government
1	2	3	4	5	6	7
1996-97 (Actuals)	(1) एक-शिक्षकी शाळा Single Teacher Schools	—	—	—	—	—
	(2) १ ली ते ४ थी I to IV	884	4,77,500	—	—	—
	(3) १ ली ते ७ वी I to VII	1300	7,41,222	—	—	—
	एकूण Total	2184	12,18,272	27,803	130,83,38	38,73,75
1997-98 (Anticipated)	(1) एक-शिक्षकी शाळा Single Teacher Schools	—	—	—	—	—
	(2) १ ली ते ४ थी I to IV	885	4,77,510	—	—	—
	(3) १ ली ते ७ वी I to VII	1300	7,41,250	—	—	—
	एकूण Total	2,185	12,18,760	27,803	132,14,21	45,79,00
1998-99 (Estimated)	(1) एक-शिक्षकी शाळा Single Teacher Schools	—	—	—	—	—
	(2) १ ली ते ४ थी I to IV	885	4,77,510	—	—	—
	(3) १ ली ते ७ वी I to VII	1300	7,41,250	—	—	—
	एकूण Total	2,185	12,17,760	27,803	2,33,46,35	52,38,54

तफ्ता ४
TABLE XIV

अधिकृत नगरपरिषद, शिक्षण मंडळे, कटक मंडळे, शिक्षकांची संस्था, विद्यार्थ्यांची संख्या झालेला सर्व दस्तऐवज सक्ता

तक्ता १४

अनु- क्रमांक Sr.	जिल्हाचे नाव No. Name of the District	वर्षे Years	अधिकृत नगरपालिका/नगर- परिषदांची संख्या No. of authorised Municipalities/Municipal Councils	शिक्षण मंडळाची संख्या No. of School Boards	कटक मंडळे No. of Cantonment Boards
1	2	3	4	5	6
1	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	7	7	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	7	7	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	7	7	—
2	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	10	10	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	10	10	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	10	10	—
3	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	1	1	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	1	1	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	1	1	—
4	सिंधुदुर्ग Sindhudurga	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—
5	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	4	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	4	4	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	4	4	—
6	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	3	3	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	3	3	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3	3	—
7	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	5	5	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	5	5	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5	5	—
8	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	5	5	1
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	5	5	1
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5	5	1
9	पुणे Pune	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	11	8	3
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	11	8	3
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	11	8	3
10	सातारा Satara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	6	6	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	6	6	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	6	6	—
11	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	4	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	4	4	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	4	4	—
12	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	6	6	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	6	6	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	6	6	—
13	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	5	5	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	5	5	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5	5	—
14	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	2	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	2	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	2	—	—
15	जाळना Jalna	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	—	—

Table showing the authorised No. of Municipalities, No. of School Boards, Cantonment Boards, Teachers and classwise enrolment

TABLE XIV

एकाशिक्षकी शाळा Single Teacher Schools	शाळांची संख्या No. of Schools		इ. १ ते ४ मधील पटसंख्या Enrolment of Std. I to IV	इ. ५ ते ७ मधील पटसंख्या Enrolment of Std. V to VII	शिक्षक संख्या No. of Teachers	
	१ ते ४ I to IV	५ ते ७ V to VII	10	11	१ ते ४ I to IV	५ ते ७ V to VII
7	8	9			12	13
12	127	306	142681	48524	2277	1947
—	140	321	149495	54535	2596	2180
—	144	361	159626	59087	2766	2370
4	31	48	15122	6069	264	250
5	27	43	16394	6414	300	260
6	30	44	17494	7220	360	290
—	5	15	3454	1825	79	52
—	5	15	3523	1913	79	52
—	5	15	3593	1951	79	52
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
4	136	149	51495	47433	950	1247
—	57	141	55399	49022	1000	1285
—	60	241	57189	51138	1075	1296
—	48	36	15014	1135	323	163
—	48	36	14765	4082	306	154
—	48	36	15445	4800	296	154
—	33	106	28808	12319	564	413
—	35	106	29099	12614	591	453
—	38	105	30023	13010	597	462
—	58	84	32908	19985	620	381
—	62	85	36969	12300	545	397
—	69	93	38097	12920	665	413
2.66	2415	884	901107	160966	7760	5585
2.32	2430	906	303050	101996	9830	5636
1.89	2450	934	305040	102168	1910	5697
—	36	27	10759	5499	290	89
—	36	27	10974	5609	290	89
—	36	27	11193	5721	290	89
—	34	62	22100	10125	448	323
—	34	62	22542	10328	448	328
—	34	62	22993	10535	448	328
—	59	28	18203	3962	342	168
—	59	28	18393	4017	357	173
—	59	28	18939	4153	379	182
—	46	110	43046	17426	806	523
—	46	110	43907	17775	806	523
—	46	110	44785	18130	806	533
7	50	40	25500	10000	500	330
7	50	40	26000	10500	500	330
10	50	45	26000	10500	500	330
3	13	3	6135	445	121	14
3	13	3	6300	500	125	15
3	13	3	6500	550	129	17

1	2	3	4	5	6	
16	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	1 1 1	— — —	— — —
17	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) 1997-98 Anticipated 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	3 3 3	— — —	— — —
18	लतूर Latur	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	1 1 1	— — —	— — —
19	बुलढाना Buldhana	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	9 9 9	— — —	— — —
20	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	9 9 9	— — —	— — —
21	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	10 10 10	— — —	— — —
22	यवतमाळ Yavatmal	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	8 8 8	— — —	— — —
23	वार्धा Wardha	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	— — —	6 6 6	— — —
24	नाचपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	— — —	11 11 11	1 1 1
25	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	— — —	5 5 5	— — —
26	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	— — —	— — —	— — —
	एकूण Total	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	111 111 111	90 90 90	5 5 5

TABLE XIV—*contd.*

7	8	9	10	11	12	13
—	11	5	4560	571	80	45
—	12	5	4127	754	90	45
—	12	5	6000	900	90	46
—	13	17	6816	2218	121	61
—	13	17	6299	2531	121	65
—	15	18	7850	3050	131	73
—	8	9	764	1792	21	61
—	9	9	815	1566	24	54
—	9	9	850	1590	24	54
—	70	11	33300	855	706	18
—	71	12	33400	860	706	19
—	72	12	33500	870	710	20
—	134	16	43000	990	1080	61
—	135	16	43400	1000	1082	62
—	135	17	43500	1000	1085	62
—	140	23	63810	1160	1344	98
—	142	23	63800	1163	1345	99
—	145	25	63920	1165	1347	99
—	81	24	36500	2100	683	49
—	82	21	36590	2150	685	50
—	83	27	36610	2200	690	51
1	61	2	15035	350	325	10
1	61	2	13262	300	317	8
1	61	2	13079	275	306	9
—	339	68	77041	9620	1960	600
—	339	68	77561	9440	1957	332
—	339	67	75770	9284	1915	304
—	50	12	12828	1300	325	41
—	50	12	12356	1200	324	41
—	50	12	12593	1103	320	35
—	88	8	23450	1430	526	46
—	88	8	22822	1424	526	40
—	88	8	22299	1552	471	28
297	4086	2093	1834336	303149	22515	12580
248	4044	2121	1026842	313993	23650	12689
209	4091	2206	1049488	324572	23395	12984

३. (१५) नगरपालिका शिक्षण मंडळ आणि नगरपरिषद वांच्या प्राथमिक शाळांमध्ये पुस्तक पेढी योजना

पुस्तकपेढी योजनेखालील लाभार्थी व खर्चदर्शक तक्ता

The No. of students beneficiaries and expenditure under the scheme of Book Bank

तक्ता १५
TABLE XV

(रुपये हजारात/Rs. in thousands)

अनु- क्रमांक Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	-फायदा घ्यावयाच्या लाभार्थींची संख्या No. of beneficiaries		लाभार्थींची संख्या No. of beneficiaries		शासकीय अनुदान Government grants
			इ. १ ते ४ संख्या Std. I to IV	इ. ५ ते ७ संख्या Std. V to VII	इ. १ ते ४ संख्या Std. I to IV	इ. ५ ते ७ संख्या Std. V to VII	
			4	5	6	7	
1	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	87627	36158	74098	27412	74
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	95441	39658	83759	34560	136
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	99015	44868	91925	42079	197
2	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	4627	1962	405	78	10
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	5457	2348	1057	348	92
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	6120	2670	1315	525	113
3	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	864	469	404	80	06
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	881	—	488	—	11
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	898	—	600	—	15
4	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	—	—	—	—
		1998-98 (Estimated) (अंदाजे)	—	—	—	—	—
5	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	3612	418	1621	100	22
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	3900	1025	1225	575	45
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	4575	1110	1800	650	55
6	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	3830	1083	700	196	53
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	3781	2780	1115	725	25
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	3632	2800	1581	825	42
7	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	7535	1256	3035	314	51
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	10552	1964	5298	516	88
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	11325	2000	5625	550	102
8	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	6057	1784	3510	537	40
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	6659	1817	1821	555	19
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	7260	1792	2835	615	34
9	पुणे Pune	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	40682	—	40682	—	563
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	28898	—	28798	—	691
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	76978	—	76928	—	22169
10	सातारा Satara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	2690	1375	1800	394	13
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	2744	—	1378	—	31
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	2798	—	1600	—	40
11	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	5525	2531	2085	345	26
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	5636	—	1022	—	23
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	5748	—	1400	—	35
12	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	6890	1475	3133	185	34
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	7457	1485	3303	83	49
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	7933	1618	3939	245	60
13	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	10762	4356	1426	407	18
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	10976	—	2335	—	48
		1998-93 (Estimated) (अंदाजे)	11196	—	2400	—	60
14	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	26500	9500	9000	46000	160
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	27350	11250	9500	47000	210
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	30050	12350	10500	51700	300

उत्पत्ता १५—चालू TABLE XV—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8
15	जालना Jalana	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) .. 3500 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) .. 3700 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ... 3900	250	2521	—	24	
16	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) .. 2300 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 3000 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) 3500	—	2000	—	21	
17	बीड Beed	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) .. — 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... — 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ... —	—	—	—	—	
18	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) .. — 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... — 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) .. —	—	—	—	—	
19	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 5892 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 6027 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ... 6090	2534	1575	119	50	
20	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1995 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1877 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) .. 1910	561	1800	—	17	
21	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) .. 30625 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) .. 31125 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ... 31405	865	2555	—	30	
22	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) .. 39510 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) .. 39742 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) .. 39820	772	1830	—	32	
23	अमरावती Amaravati	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) .. 55005 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 55546 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ... 55886	1024	4680	—	9	
24	यवतमाळ Yeotmal	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) .. 34201 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 34290 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ... 34600	1582	4000	310	15	
25	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 3562 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 4195 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) .. 4292	200	3277	150	25	
26	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 62828 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 61353 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ... 63637	6997	61976	6996	26	
27	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 7013 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 7467 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ... 7856	363	2106	112	38	
28	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 9771 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 10241 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ... 10360	65	9771	65	38	
29	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... — 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) .. — 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ... —	—	—	—	—	
	एकूण Total	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) .. 463403 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 468295 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ... 530784	77330	239990	83390	1405	
			78909	240962	93084	2075	
			86861	315805	107174	4125	

३. (१६) नगरपालिका शिक्षण मंडळाकडून मान्य खाजगी प्राथमिक शाळांना अनुदान
[या योजनेचा तपशील ३ (१) (ब) (मान्य खाजगी प्राथमिक शाळा) येथे दिलेला आहे]

अनुदानप्राप्त खाजगी प्राथमिक शाळांच्या तुकड्यांची व वर्गांची माहिती दाखविणारा तक्ता

Table showing the information regarding classes and Divisions of Approved Private Primary Schools

तक्ता १६ TABLE XVI

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

अनु- क्रमांक Sr. No.	जिल्ह्यालाचे नाव Name of the District	वर्ष Year	एकूण शाळा Total No. of Schools	पटसंख्या Enrolment		शिक्षकांची संख्या Total No. of Teachers		एकूण Total	दिलेले अनुदान Grants Paid	एकूण मागासवर्गीय विद्यार्थी Total No, of B. C. Student
				१ ते ४ I to IV	५ ते ७ V to VII	१ ते ४ I to IV	५ ते ७ V to VII			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	259	110512	37418	2011	893	2804	208471	47145
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	296	120005	42272	2105	1002	3107	228931	51479
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	337	132603	48918	2294	1121	3415	285556	57183
2	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	88	2082	819	26	11	37	30	1613
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	89	2387	988	30	12	42	33	1704
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	91	2864	1186	35	15	50	37	1792
3	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	3	1301	—	23	—	23	1030	472
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	3	1327	—	23	—	23	1158	481
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3	1354	—	23	—	23	1459	491
४	सिंधुदुर्ग Sindhudurga	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	—	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	—	—	—	—	—
5	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	46	46183	8917	805	130	935	41928	24066
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	50	53165	12190	869	145	1014	50034	27314
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	57	56900	14225	927	161	1088	59419	28420
6	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	56	32772	3290	530	62	600	14041	20163
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	64	33934	3477	575	59	684	26231	21426
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	71	36385	4151	633	55	688	50687	23613
7	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	50	18535	11937	336	269	615	438	6468
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	52	21276	11417	353	290	643	482	8764
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	55	22046	11660	371	297	668	545	9047

8	जळगाव Jalgaon	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	41	26637	3412	464	86	550	27309	14827
		...	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	43	28950	3754	482	102	584	20700	15344
		...	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	43	31795	4105	487	108	595	22100	15902
9	पुणे Pune	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	48	17100	3205	319	97	416	331	825
		...	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	52	17955	3440	334	102	436	365	830
		...	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	56	18850	3610	350	107	457	398	840
10	सातारा Satara	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	23	10803	1621	184	40	224	12173	2148
		...	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	23	11019	1653	184	40	224	12690	2191
		...	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	23	11239	1686	184	40	224	14068	2235
11	सांगली Sangli	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	37	18085	3149	310	74	384	21636	6394
		...	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	37	18447	3212	310	74	384	23846	6522
		...	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	37	18816	3276	310	74	384	25100	6652
12	सोलापूर Solapur	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	145	59229	13521	1101	245	1346	950	37430
		...	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	155	63198	13926	1200	269	1469	1000	39718
		...	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	165	67393	14343	1304	293	1597	1200	42095
13	कोल्हापूर Kolhapur	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	94	29308	10290	628	141	769	52175	140330
		...	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	94	29894	10496	628	141	769	59700	14589
		...	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	94	30492	10766	628	141	769	63995	14881
एकूण Total	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	890	372541	197579	6737	2058	8703	390512	185216	
	...	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	958	401557	106825	6893	2336	9829	425170	190395	
	...	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	367	240737	117866	7646	2412	9958	524564	203063	

३. (१७) अंशकालिक वर्ग उघडणे
3. (17) Opening of Part-time Classes

नगरपालिका/महानगरपालिकांना अनुदान योजनेचा तपशील ३ (११) येथे दिलेला आहे
Information regarding opening of Part-time Classes in Municipalities/Corporation

तक्ता १६-अ TABLE XVI-A

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

अनु- क्रमांक S. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	सुरु झालेल्या वर्गांची संख्या No. of Classes opened	दाखल झालेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या No. of Students enrolled	नगरपालिकांना दिलेले सहायक अनुदान Grant paid to Municipalities
1	2	3	4	5	6
1	बृहन्मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	127	3500	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	200	5000	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	200	5000	—
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	—	निरंक	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	निरंक	निरंक	निरंक
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	निरंक	निरंक	निरंक
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	—	—	—
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	—	निरंक	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	—	—	—
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	—	निरंक	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	—	—	—
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	25	815	1,00,000
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	25	830	1,75,000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	30	1000	2,60,000
7	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	निरंक	निरंक	निरंक
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	"	"	"
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	"	"	"
8	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	निरंक	निरंक	निरंक
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	"	"	"
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	"	"	"
9	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	1	30	2
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	1	30	2
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	1	30	4
10	पुणे Pune	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	"	"	"
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	—	—	—
11	सातारा Satara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	—	निरंक	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	—	—	—
12	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	—	निरंक	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	—	—	—
13	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	—	—	—
14	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	निरंक	निरंक	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	—	—	—

तक्ता १६-अ—जालू [A—contd.]

1	2	3	4	5	6	
15	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) 1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	निरंक " "	निरंक " "	निरंक " "
16	जालना Jalna	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) 1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	निरंक " "	" " "	" " "
17	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) 1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	निरंक " "	" " "	" " "
18	बीड Beed	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) 1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	" " "	" " "	" " "
19	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) 1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	" " "	" " "	" " "
20	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) 1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	निरंक " "	निरंक " "	निरंक " "
21	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) 1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	निरंक " "	निरंक " "	निरंक " "
22	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) 1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	निरंक — —	— — —	— — —
23	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) 1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	निरंक " "	निरंक " "	निरंक " "
24	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) 1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	निरंक " "	निरंक " "	निरंक " "
25	यवतमाळ Yavatmal	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) 1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	" " "	" " "	" " "
26	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) 1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	" " "	" " "	" " "
27	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) 1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	" 25 30	" 500 680	" 1500 1800
28	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) 1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	निरंक " "	निरंक " "	निरंक " "
29	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) 1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	59 59 59	2312 — —	— — —
30	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) 1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	" " "	" " "	" " "
	एकूण Total	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) 1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	128 226 231	3530 5530 8630	2 1502 1804

३.३ (ई) प्राथमिक शाळेत शिकणाऱ्या मुलींना उपस्थिती भत्ता

प्राथमिक शाळेत जाणाऱ्या मुलींच्या गळतीचे प्रमाण कमी करण्यासाठी व उपस्थितीचे प्रमाण वाढविण्यासाठी इयत्ता १ ली ते ४ थी मधील शाळेत जाणाऱ्या आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील सर्व मुली तसेच आदिवासी उपयोजना क्षेत्राव्यतिरिक्त राज्यातील अन्य भागातील अनुसूचित जमातीच्या मुलींना तसेच अनुसूचित जाती, भटक्या जाती व विमुक्त जमातीतील दारिद्र्य रेषेखालील विद्यार्थीनींना नियमित शाळेत उपस्थित राहण्यासाठी प्रतिदिनी प्रत्येक मुलीमागे रुपया १ या दराने मुलींच्या पालकांना उपस्थिती भत्ता दिनांक ३ जानेवारी १९९२ या क्रांती ज्योती सावित्रीबाई फुले यांच्या जन्मदिनी सुरू करण्यास शासनाने शिक्षण व सेवायोजन विभागाच्या शासन निर्णय क्रमांक पीआरई-१०९१/(९६१४)/प्राशि-१, दिनांक १० जानेवारी १९९२ अन्वये अनुमती दिली आहे. या योजनेतर्गत सन १९९४-९५ करिता रुपये ११ कोटी २५ लाख ८४ हजार बिगर आदिवासी क्षेत्राकरिता मंजूर करण्यात आले आहेत.

(४) निरीक्षण

शाळा निरीक्षणासाठी जिल्हा परिषदांना शासनाने सहाय्य.—महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती अधिनियम, १९६१ अन्वये जिल्हा परिषदांकडे प्राथमिक शाळांचे निरीक्षण, यंत्रेक्षण, प्रशासन आणि तपासणी ही कामे देण्यात आली आहेत. त्याचप्रमाणे जिल्हा परिषदांच्या नियंत्रणाखालील त्या त्या जिल्ह्यातील महानगरपालिका, नगरपालिका व नगरपरिषदा, शिक्षण मंडळे यांच्या अखत्यारीत असलेल्या सर्व प्राथमिक शाळांच्या तपासणीची जबाबदारीही देण्यात आलेली आहे. याचेरीत जिल्हा परिषदांकडे असलेल्या शिक्षण विस्तार अधिकाऱ्यांना शाळा तपासणी व शिक्षणविषयक कामाव्यतिरिक्त चौकशी प्रकरणाचीही कामे करावी लागतात. तसेच विकासात्मक कामात सहभागी वावा लागतो.

निरीक्षण अधिकाऱ्यांच्या जागा निर्माण करण्याचे अधिकार शासनाकडून जिल्हा परिषदांना सुद्धे करण्यात येतात अशा जागांचे प्रमाण म्हणून प्रत्येक विस्तार अधिकाऱ्याकडे किमान २०० शिक्षक किंवा ४० शाळा हे ठरविण्यात आलेले आहे. मात्र आदिवासी विभागात शाळांचे प्रमाण १५ ते २० इतके ठेवण्यात आलेले आहे. दुर्गम व डोंगराळ भौगोलिक परिस्थिती ध्यानात घेऊन इतर विभागातील शाळा तपासणीचे प्रमाणात सुधारणा करण्याचा प्रश्न शासनाने विचाराधीन आहे.

निरीक्षण व तपासणीचे कार्यक्रम ही कायद्याअन्वये जिल्हा परिषदांकडे वरिष्ठ कार्ये असल्याने, जिल्हा परिषदांना मूलतः याबाबतील जबाबदार धरण्यात येते आणि त्यानुसार या शाळांच्या तपासण्या योग्य वेळी व योग्य प्रकारे होतील याची काळजी जिल्हा परिषदांनी घ्यावयाची आहे. निरीक्षक यंत्रणा बळकट करण्यासाठी जिल्हानिहाय आकस्मिक तपासणी पथके स्थापन करण्यात आली आहेत.

३ (१२) शाळे। योग्य वाढार योजना:—शासनाने शिक्षणाचे मार्गदर्शन करण्याचे दृष्टीने तसेच प्राथमिक शाळांतील विद्यार्थ्यांच्या पठ नोंदणीचे, उपस्थितीचे प्रमाण वाढविण्याचे दृष्टीने केंद्र शासनाने देशात सर्वत्र शाळेत योग्य वाढार योजना टप्प्याटप्प्याने तीन वर्षांचे कालावधीत सन १९९५-९६ पासून सुरू केली आहे.

या योजनेअंतर्गत प्राथमिक शाळांतील इयत्ता पहिली ते पाचवीतील किमान ८० टक्के उपस्थिती असलेल्या विद्यार्थ्यांना दरमहा तीन किलो धान्य (तांदूळ) देण्यात येते. शिजविलेले अन्न देणाऱ्या सुविधा (स्वभाक, वर, मांडीकुंडो इत्यादी) शाळेत उपलब्ध झाल्या वर अशा पात्र विद्यार्थ्यांना दररोज १०० ग्रॅम शिजविलेले अन्न शाळेतच मिळेल.

महाराष्ट्र शासन शालेय शिक्षण विभाग यांत्रिकीय शासन निर्णय, क्रमांक पूप्राशा/१०९५/२१३४/प्राशि-२, दिनांक २२ नोव्हेंबर १९९५ अन्वये सन १९९५-९६ मध्ये राज्यात ही योजना सुरू होऊन वर्ष १९९६-९७ मध्ये २७ विद्यार्थ्यांज २०० गटांनी ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांना ती लागू करण्यात आली आहे. सन १९९७-९८ मध्ये मागील वर्षापेक्षा जादा दोन जिल्हे व १०० जड गटात सदर योजना सुरू करून ग्रामीण भागासह शहरी भागातील विद्यार्थ्यांना याचा लाभ देण्यात येत आहे (यात खाजगी शासन मान्य १०० टक्के अनुदानित शाळेतील विद्यार्थी अंतर्भूत आहेत) अशा प्रकारे वर्ष १९९७-९८ मध्ये एकूण २९ जिल्ह्यातील (मुंबई सोडून) ३०० गटात सदर योजना कार्यान्वीत आहे. सन १९९८-९९ मध्ये सदर योजना पुढे चालू राहणार आहे.

या योजनेसाठी केंद्र शासनाकडून मोफत धान्य (तांदूळ) मिळते. तसेच, धान्य वाहतुकीच्या खर्चावर प्रति क्विंटल रुपये २ दराने प्रतिपूर्ती करण्यात येते. ह्या दराने केंद्र शासनाने वाढ करून दिनांक १ जून १९९७ पासून प्रति क्विंटल रुपये ५० केला आहे.

शालेय पोषण आहार योजना १६ व
घान्य बाटप व पटसंख्या (लाभार्थी) इयत्ता १ ते ५

(रूपये लाखात)

अ. क्र.	जिल्हा	१९९६-९७ (प्रत्यक्ष)		१९९७-९८ (अपेक्षित)		१९९८-९९ (अंदाजे)	
		घान्य बाटप (क्विवटलमध्ये)	इ. १ ते ५ पटसंख्या (लाभार्थी)	घान्य बाटप (क्विवटलमध्ये)	इ. १ ते ५ पटसंख्या (लाभार्थी)	घान्य बाटप (क्विवटलमध्ये)	इ. १ ते ५ पटसंख्या (लाभार्थी)
१	२	३	४	५	६	७	८
१	मुंबई ..	—	—	—	—	—	—
२	ठाणे ..	१८२२६.७१	२३२८९०	८६४५८.५	२८८१९५	८८१८७.७	२९३९५९
३	रायगड ..	६४७७.७३	२९७४६	६३६१०.५	२१२०३५	६४८८२.८	२१६२७६
४	रत्नागिरी ..	—	—	५९१९३.९	१९७३१३	६०३७८.०	२०२२६०
५	सिंधुदूर्ग ..	—	—	२६५०५.६	८८३५२	२७०३५.७	४०११९
६	नाशिक ..	३९३०१.३८	२८२७४४	१०३३२८.७	३४४४२९	१०५३९५.४	३५१३१८
७	धुळे ..	५१५३२.११	२२२१३१	८७२१६.६	२९०७२२	८८९६१.१	२९६५३७
८	जळगाव ..	३८४५३.४३	१८७१४१	१०९६१७.०	३६५३९०	१११८०९.४	३७२६९८
९	अहमदनगर ..	४२६४८.७०	२३८९७१	१४६४८५.२	४८८२८४	१४९४१५.०	४९८०५०
१०	पुणे ..	२७०८४.०८	१४६१७०	१४६२४९.१	४८७४९७	१४९१७४.१	४९७२४७
११	सातारा ..	१६३२८.९५	८४६२५	८५१९२.२	२८३४७४	८६८९६.२	२८९६५४
१२	सांगली ..	१३६०३.९३	१२८१७३	९३०१९.२	३१००६४	९४८७९.८	३१६२६६
१३	सोलापूर ..	५४०४१.०४	२४३३१८	१०८४२८.७	३६१४२९	११०५९७.४	३६८६५८
१४	कोल्हापूर ..	५५८४.७९	३८६५९	१०७२७२.५	३५७५७५	१०९४२७.१	३६०७५७
१५	औरंगाबाद ..	३६५५५.१७	२५७४८८	११५२८४.६	३८४२८२	११७५९०.४	३९१९६८
१६	जालना ..	२०१२४.६३	१९७६८१	५७७३३.५	१९२४४५	५८८७८.२	१९६२९४
१७	परभणी ..	३१९१०.६०	२८३०८७	१०३३४४.९	३४४४८३	१०५४११.९	३५१३७३
१८	बीड ..	१४६१४.४७	२०११७७	९०३८५.८	३०१२८६	९२१९३.६	३०७३१२
१९	नांदेड ..	११८९६.१३	२२९६७५	१३२८२२.०	४४२७४०	१३५४७८.५	४५१५९५
२०	उस्मानाबाद ..	१२६९७.९६	११०६०८	५८१३४.६	१९३७८२	५९२९७.४	१९७६५८
२१	लातूर ..	३२४२६.१७	२२०९७८	७२१३४.१	२४०४४७	७३५७६.८	२४५२५६
२२	बुलढाणा ..	२८९७०.८७	१७६०७९	८८९९८.३	२९६६६१	९०७७८.५	३०२५९५
२३	अकोला ..	४६५१३.१४	२२०१३१	१००७७४.५	३३५९१५	१०२७९०.२	३४२६३४
२४	अमरावती ..	२५७७७.८७	१५५८२१	५६८४७.६	१८९४९२	५७९८७.६	१९३२९२
२५	यवतमाळ ..	२८१०५.७१	१९२७३०	८६८७९.७	२८९५९९	८८६१७.३	२९५३९१
२६	वर्धा ..	३४६२.७२	२०४८०	३८६१६.३	१२८७२१	३९३८८.८	१३१२९६
२७	नागपूर ..	१०४६०.७१	४८७५९	८४३४९.८	२८११६६	८६०३७.०	२८६७९०
२८	भंडारा ..	८९२२.१८	३८०६४	८०९२६.०	२६९४२०	८२४४२.७	२७४८०९
२९	चंद्रपूर ..	२०४०१.८९	१६०५६७	७३९०९.२	२४६३६४	७५३८७.६	२५१२९२
३०	अडचिरोली ..	—	—	२९५८०.३	९८६०१	३०१७१.९	१००५७३
एकूण ..		६४६७२९.०७	४३४७८९३	२४९३१८.९	८३१०६६३	२५४३०७८.१	८४७६९२७

तक्ता १७
TABLE XVII

तपासणी अधिकाऱ्यांचा कार्यभार दर्शविणारा तक्ता
Table indicating the work-load of the Inspecting Officers

व. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	प्राथमिक शाळा Primary Schools	शिक्षक Teachers	निरीक्षण अधिकाऱ्यांची संख्या No. of Inspecting Officers	एकूण प्राथमिक शाळांपैकी प्रत्यक्षात पूर्ण केलेली तपासणी Inspections Actually carried out from the total No. of Primary Schools	
1	2	3	4	5	6	7	
1	बृहन्मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	—	—	
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	—	—	
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	2752	8144	120	4046
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	2779	8252	125	4167
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	2799	8332	130	4192
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	2590	8520	60	2558
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	2667	8597	60	2533
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	2720	8650	65	2684
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	2665	9838	68	2655
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	2665	10088	68	2662
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	2665	10088	68	2662
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	1500	4728	41	1500
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	1507	4764	41	1507
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	1507	4771	41	1507
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	3065	14895	102	3065
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	3090	14940	105	3095
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	3095	14985	110	3095
7	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	2016	6493	86	2016
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	2093	4755	86	6755
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	2100	6800	86	6800
8	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	1987	11373	80	1987
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	1995	19380	80	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	2000	11385	80	—
9	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	2742	10636	76	10636
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	2811	10901	76	10901
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	2881	10381	76	10381
10	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	3299	13345	97	3303
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	3336	13465	106	3305
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	3384	13607	110	3307
11	सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	2223	10236	78	2223
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	2339	10343	78	2329
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	2351	10415	78	2351
12	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	1533	8533	30	1533
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	1543	8559	35	1546
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	1568	8603	38	1568
13	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	2301	10123	73	2301
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	2401	10562	73	2401
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	2533	10976	73	2533
14	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	2036	11544	68	2035
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	2036	11544	68	2036
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	2048	11566	68	2048

तक्ता १७—बाल
TABLE XVII—contd.

1	2	3	4	5	6	7
15	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1700	6885	140	1665
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1750	7000	140	1700
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1800	7000	140	1700
16	जालना Jalna	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1112	4193	31	1184
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1222	4203	31	1190
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1300	4500	31	1200
17	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1739	7690	45	1739
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1832	8136	48	1832
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1850	8536	52	1850
18	बीड Beed	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1641	7533	57	1776
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1641	7533	57	1776
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1641	7532	57	1776
19	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1885	11762	70	2280
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1990	12162	70	2220
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2000	12565	70	2620
20	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1001	557	49	969
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1063	835	59	988
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1135	5935	60	1028
21	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1316	6475	15	1002
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1325	6500	15	1010
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1340	6500	15	1010
22	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1473	622	44	1336
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1497	6345	57	1497
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1522	674	57	1522
23	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1602	7090	52	1573
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1610	7310	52	1588
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1620	8010	56	1593
24	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1556	7090	53	1260
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1560	780	54	1265
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1560	8010	54	1265
25	यवतमाळ Yeotmal	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1812	7337	74	1812
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1812	7337	74	1812
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1812	4337	74	1812
26	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	961	3958	46	961
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	961	4088	46	961
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	961	4102	47	961
27	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2455	14995	55	2325
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2460	15100	60	2400
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2465	15120	60	2415
28	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2230	9313	80	2124
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2270	9369	85	2158
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2328	9449	87	2207
29	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1426	6217	85	1426
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1457	6253	85	1457
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1490	6291	85	1490
30	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1211	3602	50	1200
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1284	3656	47	1284
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1284	3955	60	1300
एकूण Total		1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	55829	259414	1925	61475
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	56996	254517	1981	68362
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	57759	250706	2028	68882

(५) शिक्षक प्रशिक्षण

५. (१) शासकीय रनिष्ठ अध्यापक विद्यालय (प्राथमिक).—सेवानिवृत्ती, मृत्यू इ. कारणांमुळे सध्याच्या प्राथमिक शिक्षक संख्येच्या टक्के प्रशिक्षित प्राथमिक शिक्षकांची प्रतिवर्षी गरज भासते. प्राथमिक शिक्षक म्हणून नियुक्ती होण्यासाठी उमेदवारांची कमीतकमी शैक्षणिक पातळी उच्च माध्यमिक कालांत परीक्षा व शिक्षणशास्त्र पदविका परीक्षा उत्तीर्ण असणे आवश्यक आहे. सध्या राज्यात असलेल्या शासकीय अध्यापक विद्यालयांची एकूण संख्या ४६ आहे व प्रशिक्षण काल दोन वर्षांचा आहे. प्राथमिक शिक्षकांसाठी शिक्षणशास्त्र पदविकेचे प्राथ. व पूर्व प्राथ. असे दोन प्रकारचे अभ्यासक्रम १९८१-८२ पर्यंत अस्तित्वात होते. १९८२-८३ या शैक्षणिक वर्षापासून पूर्वं प्राथमिक व प्राथमिकचा एकत्रित

शासकीय अध्यापक विद्यालये, तुकड्यांची संख्या प्रवेशक्षमता व डी. एड. परीक्षा उत्तीर्ण झालेल्या उमेदवारांची संख्या दरडोई खर्च आणि सेवांतर्गत प्रशिक्षण पूर्ण केलेल्या शिक्षकांची संख्या दर्शविणारा तक्ता

तक्ता १८

अ. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	शासकीय अध्यापक विद्यालयांची संख्या No. of Government Jr. Colleges of Education	तुकड्यांची संख्या No. of Divisions		प्रत्येक तुकडीची ४० प्रमाणे प्रवेश-क्षमता Total intake capacity at the rate of 40 students per Division	परीक्षेसाठी वसलेल्या उमेदवारांची संख्या (द्वितीय वर्ष) No. of students appeared for the Exam. (II year)
				प्रथम वर्ष I Year	द्वितीय वर्ष II Year		
1	2	3	4	5	6	7	8
1	मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 1	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 1	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 1	—	—	—	—
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 1	1	1	80	40
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 1	1	1	80	39
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 1	1	1	80	39
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 3	5	5	400	220
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 3	5	5	400	235
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 3	5	5	400	238
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 1	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 1	1	—	40	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 1	1	1	80	40
5	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 2	1	1	80	40
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 2	1	1	80	40
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 2	1	1	80	40
6	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 1	3	2	200	72
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 1	2	3	200	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 1	3	3	240	—
7	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 1	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 1	1	—	40	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 1	1	1	80	—
8	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 1	—	1	40	40
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 1	1	1	80	40
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 1	1	1	80	40
9	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 3	3	3	240	151
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 3	3	2	240	155
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 3	3	3	240	162
10	सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 1	1	1	80	40
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 1	1	1	80	39
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 1	1	1	80	40

विद्यार्थ्यांचे प्रथम वर्षासाठी राबविण्यात आला आहे. १९८३-८४ पासून संपूर्णपणे हा अभ्यासक्रम द्वितीय वर्षासाठी राबविण्यात येत आहे. विद्यार्थ्यांचे प्राथमिक शिक्षकांची वार्षिक गरज विचारात घेऊन बरील अभ्यासक्रमाच्या सवापूढं तुकड्या अध्यापक विद्यालयात पुढे चालू ठेवण्यात येत. अध्यापक विद्यालयातील काही तुकड्या सेवेतील प्राथमिक शिक्षकांना सेवांतर्गत प्रशिक्षण देण्यासाठी उपयोगात आणल्या जातात. त्याचे कारण सेवेतील प्राथमिक शिक्षकांना सुधारित अभ्यासक्रमाप्रमाणे शिकविण्याच्या नवीन नंत्राचे प्रशिक्षण देणे व त्यांचे ज्ञान अद्यावत ठरणे हे होय. सेवांतर्गत प्रशिक्षणासाठी महाराष्ट्रातील शासकीय अध्यापक विद्यालयामे एकूण ४९ तुकड्या आहेत. त्यांपैकी १९ सेवांतर्गत तुकड्या शासकीय अध्यापक (बी. एड.) महाविद्यालयांना जोडलेल्या आहेत. प्रत्येक तुकडीची प्रवेशक्षमता ४० आहे.

Table shows the No. of Junior Colleges of Education, No. of Division and intake Capacity, No. of Students passed D. Ed. Exam., No. of Teachers completing in service Training total expenditure and per capita expenditure

TABLE XVIII

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

उत्तीर्ण उमेदवारांची संख्या (द्वितीय वर्ष) No. of students passed (II year)	वसूल केलेल्या शिक्षण फी ची रक्कम Amt. of tuition fees collected	वार्षिक खर्च Total Expdr. incurred during year	प्रवेश क्षमते- नुसार प्रत्येक उमेदवारामागे होणारा खर्च (११ + ७) Per capita cost with ref. to intake capacity (11+7)	उत्तीर्ण होणाऱ्या प्रत्येक विद्यार्थ्या- वर होणारा खर्च (११ + ९) Per capita cost with ref. to student passing the Trg. Ex. m (11+9)	सेवांतर्गत प्रशिक्षण वर्ग No. of inservice training classes	सेवांतर्गत प्रशिक्षणाचा लाभ मिळालेल्या शिक्षकांची संख्या No. of teacher benefitted by inservice training	विद्यावेतन व सादिलवार अनुदानासाठी झालेला खर्च Expdr. on stipend and contingency of inservice training
9	10	11	12	13	14	15	16
—	—	—	—	—	2	24	1080
—	—	—	—	—	2	100	650
—	—	—	—	—	2	100	6500
39	4	—	—	—	1	—	—
39	4	—	—	—	1	—	—
39	4	—	—	—	1	—	—
215	266	2112	9	9	2	150	66
130	284	2256	9	9	2	175	71
231	288	2285	9	9	2	200	71
—	—	—	—	—	1	—	—
—	3	900	23	—	1	320	40
40	5	1250	16	31	1	320	45
40	4	800	10	20	2	200	21
40	4	900	11	22	2	200	21
40	4	950	12	22	2	200	21
72	6	2043	10	28	1	285	45
—	8	2100	10	29	1	200	30
—	8	2200	10	30	1	200	40
—	—	—	—	—	2	354	70
—	—	—	—	—	2	400	80
—	—	—	—	—	2	450	90
40	3	350	9	9	1	240	—
40	3	400	10	10	1	360	—
40	3	400	10	10	1	360	—
112	6	—	—	—	2	853	162
114	8	—	—	—	2	1346	255
120	8	—	—	—	2	1500	318
39	3	1009	13	26	2	319	45
40	3	1100	14	28	2	720	80
40	3	1200	15	30	2	720	90

1	2	3	4	5	6	7	8
11	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	1	1	80	39
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	1	1	80	40
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	1	1	80	40
12	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	6	6	480	240
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	4	6	6	480	240
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	4	6	6	480	240
13	जालना Jalna	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	2	2	160	160
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	2	2	160	160
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	2	2	160	160
14	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	3	4	4	320	160
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	3	4	4	320	160
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3	4	4	320	160
15	बीड Beed	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2	3	3	240	132
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	3	3	240	120
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	3	3	240	120
16	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	3	5	5	400	400
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	3	5	5	400	400
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3	5	5	400	400
17	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	1	1	80	80
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	1	1	80	80
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	1	1	80	80
18	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2	3	3	240	240
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	3	3	240	240
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	3	3	240	240
19	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	3	2	200	110
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	2	3	200	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	2	2	200	—
20	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	6	6	480	195
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	4	6	6	480	200
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	4	6	6	480	200
21	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	3	4	4	320	80
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	3	4	4	320	80
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3	4	4	320	80
22	यवतमाळ Yavatmal	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	2	2	160	80
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	2	2	160	80
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	2	2	160	80
23	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	1	—	40	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	1	1	80	40
24	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	2	1	120	77
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	1	2	120	40
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	2	1	120	80
25	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	2	1	120	78
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	1	2	120	40
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	2	1	120	80
26	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2	1	2	120	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	2	1	120	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	1	2	120	—
एकूण Total		1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	46	59	57	4640	2674
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	46	60	59	4680	2428
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	46	63	61	4960	2599

TABLE XVIII—contd.

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

9	10	11	12	13	14	15	16
39	7	927	12	24	1	320	23
40	7	1019	13	26	1	320	40
40	7	1120	14	28	1	320	45
150	35	5126	61	23	3	500	116
200	35	5437	64	24	3	840	200
200	37	5990	68	25	3	1000	200
150	29	3123	33	38	1	1280	118
152	280	3240	34	39	1	1290	120
160	290	3260	34	40	1	1295	140
101	19	3600	9	11	3	500	95
140	19	3600	9	11	3	500	95
140	19	4200	9	11	3	500	95
132	19	1536	11	2	2	378	—
120	18	1600	13	2	2	378	—
120	18	1660	14	2	2	378	—
260	1	1523	8	3	3	340	53
260	1	1528	9	3	3	400	51
260	1	1564	9	3	3	400	51
70	3	900	20	23	2	1440	216
80	4	900	22	26	2	1440	216
80	5	902	23	27	2	1440	216
177	19	1943	8	10	2	493	81
200	19	2093	8	10	2	720	112
200	19	2093	8	10	2	720	112
103	5	1664	6	8	2	415	31
—	5	1720	6	15	2	600	90
—	5	1760	5	15	2	600	90
135	25	3346	2	3	4	535	80
140	25	3450	2	3	4	1080	162
150	25	3600	2	3	4	1080	162
60	19	2700	8	10	2	500	95
—	19	3600	9	10	2	500	96
—	19	3600	9	10	2	500	96
65	12	1526	10	23	1	360	—
—	12	1630	10	—	1	360	—
—	12	1740	10	—	1	360	—
—	—	—	—	—	3	183	51
—	3	238	—	—	3	480	51
40	3	380	—	—	3	480	51
75	6	2209	5	5	1	158	25
40	3	2500	5	6	1	280	30
80	6	3000	6	6	1	280	35
68	6	—	—	—	1	274	41
—	3	—	—	—	1	400	41
—	6	—	—	—	1	400	41
62	9	590	5	9	3	538	79
—	9	600	5	10	3	960	58
—	9	650	5	11	3	1040	59
2204	506	37027	440	284	50	10639	2593
1875	779	40811	276	283	50	14729	8439
1980	804	42554	297	322	50	14843	8568

५. (२) (१) अशासकीय कनिष्ठ अध्यापक विद्यालयांना मदत (प्राथमिक शिक्षण).—शासकीय अध्यापक विद्यालयांशिवाय महाराष्ट्र सरकार चालविण्यात येत आहेत. तूर्त डी. एड. प्रशिक्षित शिक्षक जास्त संख्येने उपलब्ध असल्याने अशासकीय अध्यापक विद्यालयातील काही तसेच तुकडीची प्रवेशक्षमता ४० प्रमाणे आहे.

(१) पगार/भत्ते	... १०० टक्के (वजा) शैक्षणिक शुल्क
(२) इमारत भाडे	... १०० टक्के
(३) इतर खर्च	... मान्य खर्चाच्या १५ टक्के

१ नोव्हेंबर १९७७ पासून अशासकीय अध्यापक विद्यालयातील काम करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांना सहकारी बँकेमार्फत पगार देण्यात येतो

अशासकीय अध्यापक विद्यालयातील सध्या अस्तित्वात असलेल्या तुकड्या/सिवातगत प्रशिक्षणासाठी असलेल्या

Table shows the number of regular division, No. of Inservice

तक्ता १९

ध. क्र. Sr. No.	जिल्हाचे नाव Name of the District	वर्ष Year	अशासकीय अध्यापक विद्यालयांची संख्या No. of Non-Govt. Jr. Colleges of Edn.	तुकड्यांची संख्या No. of Divisions		प्रत्येक तुकडीची ४० प्रमाणे प्रवेशक्षमता Total intake capacity at the rate of 40 students per division
				प्रथम वर्ष I year	द्वितीय वर्ष II year	
1	2	3	4	5	6	7
1	मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 15	31	29	2400
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 15	31	31	2480
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 15	31	31	2480
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 14	15	15	1200
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 15	16	16	1280
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 15	16	16	1280
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 4	4	4	320
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 4	4	4	320
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 4	4	4	320
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 6	10	10	800
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 6	10	10	800
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 6	10	10	800
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 5	5	5	400
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 5	5	5	400
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 5	5	5	400
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 9	10	10	800
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 9	10	10	800
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 9	10	10	800
7	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 8	10	10	800
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 8	10	10	800
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 8	10	10	800
8	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 5	7	7	560
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 5	7	7	560
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 5	7	7	560
9	अहमदनगर Ahmednagar	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 8	11	11	880
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 8	11	11	880
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 8	11	11	880
10	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 13	22	22	1760
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 13	22	22	1760
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 13	22	22	1760
11	सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 10	12	12	960
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 11	13	12	1000
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 11	13	12	1040

राज्यात अनुदानित ९९ अशासकीय अध्यापक विद्यालये आहेत. सन १९९७-९८ पासून १२६ अध्यापक विद्यालये विना-अनुदान तुकड्या गरजेनुसार सेवांतर्गत प्रशिक्षणासाठी राखून ठेवल्या आहेत. अशासकीय अध्यापक विद्यालयांना खालीलप्रमाणे अनुदान देण्यात येते.

तुकड्या व उत्तीर्ण झालेले शिक्षक/विद्यार्थी आणि एकूण खर्च दर्शविणारा तक्ता

Training classes and the Student/Teachers passed and total expenditure.

TABLE XIX

(रुपये हजारात/Rs. in thousands)

प्रत्यक्ष प्रवेश दिलेल्या उमेदवारांची संख्या (प्रथम वर्ष)	द्वितीय वर्षा- साठी परीक्षेस बसलेल्या उमेदवारांची संख्या (द्वि. वर्ष)	उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांची संख्या (द्वि. वर्ष)	उत्तीर्ण उमेदवारांची टक्केवारी (द्वि. वर्ष)	वसूल केलेल्या शुल्काची रक्कम	वर्षात एकूण झालेला खर्च Total Expenditure incurred during the year	दिलेले अनुदान Grant Paid	सेवांतर्गत प्रशिक्षणाचे वर्ग No. of Inservice training class	सेवांतर्गत प्रशिक्षणाचा लाभ मिळालेल्या शिक्षकांची संख्या No. of teachers benefited by in-service Training
8	9	10	11	12	13	14	15	16
1160	1160	1130	97%	134	14500	13226	3	64
1240	1240	1200	—	134	14550	13508	3	100
1240	1240	1200	—	134	14700	14000	3	100
604	580	500	98%	4069	4700	430	4	750
645	505	580	99%	4282	5000	200	4	750
645	585	580	99%	4282	5000	225	4	750
160	156	150	96%	90	92	—	—	—
160	158	153	—	92	92	—	—	—
160	159	154	—	92	92	—	—	—
400	392	—	—	2232	2356	2356	4	723
400	400	—	—	2232	2400	2400	4	880
400	400	—	—	2232	2500	2500	4	880
189	196	—	—	315	3119	1508	1	243
200	200	—	—	330	3576	3212	1	360
200	200	—	—	348	3949	3569	1	360
335	396	394	99%	1878	6639	5821	3	647
400	400	400	100%	1895	6650	4954	3	700
400	400	400	100%	1896	6450	5440	3	700
400	418	418	100%	400	4300	800	1	320
400	418	418	—	400	4300	810	1	320
400	418	418	—	400	4300	810	1	248
280	280	271	97%	398	1490	545	2	690
280	—	—	—	398	1500	550	2	700
280	—	—	—	398	1530	555	2	750
880	440	425	96%	40	5020	5020	5	1224
880	440	420	—	40	5200	5500	5	2160
880	440	440	—	40	5200	6000	5	2160
920	869	823	95%	5626	4790	4370	2	422
880	870	884	—	5872	6515	4720	2	425
900	869	837	—	5896	6676	5233	2	450
480	465	—	—	2700	6438	4188	4	1255
520	—	—	—	3300	6675	4300	4	1265
520	—	—	—	3575	6950	4500	4	1275

1	2	3	4	5	6	7
12	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	10	11	11	880
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	10	11	11	880
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	10	11	11	880
13	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	16	23	23	1840
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	16	23	23	1840
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	16	23	23	1840
14	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	9	10	10	800
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	9	10	10	800
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	9	10	10	800
15	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	5	5	400
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	4	5	5	400
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	4	5	5	400
16	जालना Jalna	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	4	4	320
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	4	4	4	320
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	4	4	4	320
17	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	1	1	80
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	1	1	80
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	1	1	80
18	बीड Beed	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	5	7	7	560
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	5	7	7	560
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5	7	7	560
19	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	5	5	400
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	4	5	5	400
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	4	5	5	400
20	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	7	8	8	640
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	7	8	8	640
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	7	8	8	640
21	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	8	13	13	1040
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	8	13	13	1040
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	8	13	13	1040
22	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	1	1	80
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	1	1	80
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	1	1	80
23	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	4	4	320
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	4	4	4	320
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	4	4	4	320
24	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	6	6	6	480
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	6	6	6	480
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	6	6	6	480
25	यवतमाळ Yavatmal	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	5	6	6	440
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	5	6	6	480
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5	6	5	440
26	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	5	5	5	400
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	5	5	5	400
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5	5	5	400
27	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	18	18	18	1440
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	18	18	18	1440
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	18	18	18	1440

TABLE XIX—contd.

8	9	10	11	12	13	14	15	16
440	440	—	—	1150	8300	1470	3	720
440	440	—	—	1250	8500	1560	3	720
440	440	—	—	1400	8600	1600	3	720
1840	920	827	90%	160	4908	4703	4	85
1840	920	847	—	165	4941	4841	4	90
1840	920	867	—	170	4990	4889	4	92
397	389	—	—	1414	8436	1557	5	9.1
400	396	—	—	1423	8762	1643	5	1371
400	400	—	—	1440	9020	1673	5	1521
200	195	172	84%	1966	2559	148	—	—
200	200	201	—	1857	2606	50	—	—
200	200	200	—	1863	2712	50	—	—
160	190	182	90%	1920	1920	—	—	—
160	185	185	—	2880	2880	—	—	—
160	160	160	—	2880	2880	—	—	—
40	55	40	85%	4689	4095	—	—	—
40	39	30	—	4640	4640	—	—	—
40	40	35	—	4640	4640	—	—	—
280	279	242	86%	14	2100	—	1	40
300	280	—	—	15	2300	90	1	40
300	280	—	—	18	2400	100	1	40
200	200	163	82%	12	8000	—	—	—
200	200	170	—	12	1600	—	—	—
200	200	160	—	12	2000	—	—	—
320	275	263	95%	1841	4260	1571	2	248
320	320	265	—	1842	4450	1650	2	680
320	320	273	—	1843	4505	1700	2	680
520	520	390	75%	1248	1248	—	—	—
520	520	390	—	1248	1248	—	—	—
520	520	390	—	1248	1248	—	—	—
70	70	70	100%	216	2010	2010	1	200
70	70	70	—	216	2210	2210	1	200
70	70	70	—	216	4210	2410	1	200
320	159	134	84%	1852	1612	1612	—	—
320	160	—	—	2000	1700	1700	—	—
320	160	—	—	2000	1800	1800	—	—
480	180	140	80%	115	1020	700	2	503
480	180	140	—	115	700	700	2	504
480	180	140	—	115	700	700	2	504
440	200	177	92%	768	1934	1934	1	360
480	240	—	—	768	2134	2134	1	240
440	240	—	—	768	2270	2270	1	240
200	200	—	—	51	2800	2500	—	—
200	200	—	—	54	2800	2500	—	—
200	200	—	—	55	2800	2500	—	—
720	720	—	—	26	2600	1695	4	1136
720	720	—	—	26	2600	1696	4	1140
720	720	—	—	27	2700	1696	4	1140

1	2	3	4	5	6	7	
28	बंढारा ...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	3	4	5	360
	Bhandara	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	3	4	4	320
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	3	4	4	320
29	चंद्रपूर ...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	4	4	4	320
	Chandrapur	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	4	4	4	320
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	4	4	4	320
30	गडचिरोली ...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	4	4	4	320
	Gadchiroli	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	4	4	4	320
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	4	4	4	320
	एकूण ...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	215	276	274	22000
	Total	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	217	278	277	22200
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	२१७	278	277	22200

TABLE XIX—*contd.*

8	9	10	11	12	13	14	15	16
160	145	135	75%	27	2420	2300	1	475
160	140	125	65%	28	2025	2100	1	—
160	140	125	68%	31	2325	2100	1	—
160	151	96	64%	985	1213	—	—	—
160	157	—	—	1300	1383	—	—	—
160	160	—	—	1346	1485	—	—	—
160	131	—	—	1920	—	—	—	—
160	160	—	—	1920	—	—	—	—
160	160	—	—	1920	—	—	—	—
12975	10772	7144	—	39068	114879	60895	53	11026
12935	10718	6478	—	40733	115937	63038	53	12345
12955	10741	6469	—	41227	114627	66320	53	12810

५. (२) (२) पूर्व प्राथमिक शाळांचा अनुदान -- पूर्व प्राथमिक शाळांचा त्यांच्या जातद खर्चावर २५ टक्के अगर प्रत्यक्ष तूट यापेकी ५ मी असणारी रक्कम अनुदान म्हणून उपलब्ध तरतुदीनुसार दिली जाते.

तक्ता २०

TABLE XX

पूर्व प्राथमिक शाळांची संख्या, विद्यार्थ्यांची संख्या, शिक्षक संख्या व दिलेले अनुदान दर्शविणारा तक्ता
Statement showing No. of per-Pry. Schools, Students, Teacher's and grants paid to Pre-Primary Schools
(रु. हजारत/Rs. in thousands)

क्र. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	शाळांची संख्या No. of Schools	विद्यार्थ्यांची संख्या No. of Students	शिक्षकांची संख्या No. of Teachers	दिलेले अनुदान Grant paid
1	2	3	4	5	6	7
1	बृहन्मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	5	696	18	39
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	5	800	20	50
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5	800	20	55
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	5	15200	10	26
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	6	12656	12	75
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	6	15969	12	100
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	10	310	10	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	11	350	11	110
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	12	370	12	130
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	5	502	15	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	5	512	15	11
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5	522	15	11
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	114	3	3
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	120	3	3
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	120	3	3
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	11	550	37	110
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	11	600	37	119
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	11	625	38	130
7	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	6	630	16	30
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	6	635	17	35
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	6	645	19	40
8	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	7	1750	39	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	7	1870	40	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	7	1850	42	—
9	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2	390	12	4
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	390	12	4
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	390	12	4
10	पुणे Pune	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	9	841	28	72
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	9	900	28	80
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	9	1000	30	81
11	सातारा Satara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	879	8	9
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	4	879	9	10
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	4	897	9	10
12	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	36	3614	117	4
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	36	5538	117	4
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	36	5538	117	4
13	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	3	1097	17	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	3	1127	17	36
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3	1161	17	38
14	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	42	3136	53	119
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	45	3396	63	137
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	45	3567	63	137
15	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	—

तक्ता २०—तालू TABLE XX—contd.

1	2	3	4	5	6	7
16	जालना Jaina	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	175	1	15
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	184	2	15
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	190	2	15
17	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	150	1	3
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	150	1	3
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	150	1	3
18	बीड Beed	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	51	1530	51	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	75	2250	75	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	100	3000	100	—
19	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	17	720	17	40
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	17	720	17	41
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	17	720	17	43
20	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2	365	2	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	380	2	35
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	385	2	40
21	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	95	6613	95	285
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	113	7000	113	339
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	113	7000	113	339
22	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	77	2	4
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	80	2	4
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	80	2	4
23	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	3	350	3	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	3	315	3	16
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3	325	3	20
24	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	6	240	6	24
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	6	245	6	35
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	6	250	6	35
25	यवतमाळ Yeotmal	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	8	676	8	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	8	320	8	160
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	8	320	8	160
26	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	3	865	21	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	3	880	22	12
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3	887	23	15
27	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	—
28	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	5	770	9	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	5	780	9	20
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5	790	9	20
29	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	—
30	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	—
एकूण Total	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	339	42240	604	778	
	1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	370	45324	661	1345	
	1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	412	47561	695	1437	

६. भूतपूर्व जिल्हा शाळा मंडळाच्या प्राथमिक शिक्षकांच्या व कर्मचारी वर्गाच्या भविष्य निर्वाह निधीवरील व्याज

६. माजी स्कूल बोर्डाच्या प्राथमिक शिक्षक व कर्मचाऱ्यांचा भविष्य निर्वाह निधी.—पश्चिम महाराष्ट्रातील माजी जिल्हा स्कूल बोर्डाच्या प्राथमिक शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांचा भविष्य निर्वाह निधी शासनाने १-४-१९५३ पासून ताब्यात घेतला. संबंधित कर्मचाऱ्यांना भविष्य निर्वाह निधी खात्यावरील व्याज शासनाने देण्याचे आहे आणि म्हणून हा खर्च शासनावर बंधनकारक आहे. ह्या कर्मचाऱ्यांचा भविष्य निर्वाह निधीचा हिशेब जिल्हा परिषदांचे शिक्षण अधिकारी ठेवतात.

तक्ता २१ TABLE XXI

निधीमध्ये व्याजासह जमा झालेली रक्कम
Total credits in the fund with interest

(रु. हजारात/Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा Name of District	वर्ष Year		१ एप्रिल रोजीची सुरुवातीची शिल्लक Opening balance as on 1st April	वर्षातील एकूण जमा Total credits during the year	वर्षात काढलेली रक्कम Withdrawals during the year	दिलेले व्याज Interest paid	३१ मार्च रोजीची शिल्लक Balance as on 31st March
1	2	3		4	5	6	7	8
1	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)		25354	1687	7206	1968	21803
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)		21803	1400	8000	1176	16379
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)		16379	1200	8500	300	9379
2	रायगढ Raigad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)		2649	1002	1803	221	2069
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)		2069	500	900	200	1869
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)		1869	450	800	182	1701
3	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)		10305	1703	5068	1092	8332
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)		8332	1786	5883	1132	5367
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)		5367	1788	5880	827	2102
4	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)		18044	1648	6317	1605	14980
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)		14980	1697	7872	1057	9862
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)		9862	1290	8900	270	2522
5	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)		2697	2251	6168	—	1220
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)		1220	2040	7040	—	2316
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)		2316	1035	8595	—	3317
6	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)		5400	6300	2100	64	9664
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)		9664	7100	2100	71	14735
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)		14735	6500	3500	65	17800
7	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)		29763	10331	8224	3836	35806
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)		5806	10125	8050	4545	42426
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)		42426	10000	8000	5339	49751
8	पुणे Pune	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)		10543	2529	5083	83	7989
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)		7989	2003	4503	80	5569
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)		5569	1905	4002	75	3547
9	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)		15520	1601	7142	1476	9979
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)		9979	1352	8220	747	3111
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)		3111	676	4110	155	—
10	सातारा Satara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)		355	19	67	24	331
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)		331	22	75	22	300
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)		300	22	100	20	242
11	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)		967	4	279	—	9411
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)		9411	—	92	—	9319
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)		9319	—	250	—	9069
12	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)		—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)		—	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)		—	—	—	—	—
13	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)		43859	2679	12722	4566	38385
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)		38385	2408	7473	3998	37138
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)		37138	1500	16000	2738	25556
एकूण Total		1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)		174179	31754	62080	14938	159968
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)		159969	30433	60208	13028	148391
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)		148391	26366	68637	9963	124986

७. अनुदानप्राप्त मान्य खाजगी प्राथमिक शाळांच्या कर्मचाऱ्यांना मिळणारे निवृत्ती वेतन इतर सेवानिवृत्ती लागू. — जिल्हा परिषदा व नगरपालिका, महानगरपालिका, शिक्षण मंडळे (बृहन्मुंबई महापालिका सोडून) यांचे कार्यक्षेत्रातील अनुदानप्राप्त मान्य खाजगी प्राथमिक शाळांतील पूर्ण वेळ काम करणारे जे मान्य शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी, दिनांक १ एप्रिल १९७९ रोजी वा त्यानंतर सेवानिवृत्त झाले असतील अथवा होतील अशा कर्मचाऱ्यांना राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांना लागू असलेली सेवानिवृत्ती वेतन योजना व कुटुंब वेतन योजना लागू करण्यात आली आहे.

* अनुदानप्राप्त व मान्य खाजगी प्राथमिक शाळांतील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांना तदर्थ निवृत्ती वेतन एवजी नियमित वेतना निवृत्ती वेतन व त्यांच्या कुटुंबियांना कुटुंब निवृत्ती वेतन योजना शासनाच्या शि. व से. यो. वि. च्या क्र. व्ही. एस. एम. १०९१ (१७२२) प्रशि-१ दि. १५ जुलै ९२ अन्वये लागू करण्यात आलेली आहे.

८. आदिवासी बोलीभाषातून पुस्तक निर्मिती. — आदिवासी मुलांच्या मातृभाषेचा अभ्यासनाशकितन उपाय करून त्या माध्यमातून आदिवासी मुलांना मुलभूषणे मराठी या प्रादेशिक भाषेकडे वळविण्याच्या हेतूने आदिवासी बोली भाषातून पुस्तक निर्मिती करण्याचे काम आदिवासी बोलीभाषा प्रकल्पातर्फे केले जाते. या प्रकल्पातर्फे १९८६-८७ या वर्षात (१) बालवाडी, (२) आदिभारती व (३) शिक्षकांसाठी हस्तपुस्तिका या तीन हस्तपुस्तिकांचे पुनर्मुद्रण करण्यात आले. तसेच गडचिरोली जिल्ह्यातील २०० प्राथमिक शिक्षकांना प्रशिक्षण देण्यात आले. १९८७-८८ या वर्षातही २०० शिक्षकांना प्रशिक्षण देण्यात आले आहे आणि १९८८-८९ मध्ये ४० शिक्षक प्रशिक्षकांचा प्रशिक्षण कार्यक्रम घेण्यात आला. सन १९८९-९० मध्ये माडिया भाषेतून इयत्ता २ री साठी पुस्तक तयार करण्यात येऊन त्याची उपाई करण्यात आलेली आहे. सन १९९२-९३ या वर्षात भिली भाषेतून पुस्तक निर्मिती करण्याचे प्रस्तावित आहे.

९. ठेव संलग्न विमा योजना. — सामान्य भविष्य निर्वाह निधी भरणाच्या सेवकांच्या कुटुंबियांना अधिक सामाजिक सुरक्षितता लाभवी आणि सेवकांना अधिक बचत करण्यास प्रोत्साहन मिळावे म्हणून शासकीय सेवकांना शासनाने जी योजना प्रस्थापित केली आहे ती योजना भूतपूर्व जिल्हा शिक्षण मंडळातील प्राथमिक शाळांमधील शिक्षकांना व इतर कर्मचारी हे राज्य भविष्य निर्वाह निधीचे वगणीदार आहेत म्हणून शासनाने दिनांक ३० मार्च १९८४ पासून ठेव संलग्न विमा योजना लागू केलेली आहे. काही अटीच्या अधीन राहून या योजनेखाली सेवकांना जास्तीत जास्त रुपये १०,००० पर्यंत मिळू शकतील. मात्र मृत्युसमयी त्यांची कमीतकमी पाच वर्षे सेवा झाली असली पाहिजे व राज्य भविष्य निर्वाह निधीत कमीतकमी शेवटच्या तीन वर्षांकरिता खालीलप्रमाणे सरासरी रक्कम जितलक असली पाहिजे.

वर्ग-१	..	रु. ४,०००
वर्ग-२	..	रु. २,५००
वर्ग-३	..	रु. १,५००
वर्ग-४	..	रु. १,०००

भूतपूर्व जिल्हा शिक्षण मंडळातील प्राथमिक शाळांमधील शिक्षकांना व इतर कर्मचाऱ्यांना राज्य भविष्य निर्वाह निधी ठेव संलग्न विमा योजनेखाली लाभ मिळालेल्या लाभार्थ्यांची संख्या व प्रत्यक्ष खर्च दशविणारा तक्ता

Statement showing the No. of beneficiaries and actual expenditure under Deposit Linked Insurance Scheme

तक्ता २२
TABLE XXII

(रु. हजारात/Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	लाभार्थ्यांची संख्या No. of Beneficiaries	एकूण खर्च Total Expenditure
1	2	3	4	5
1	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	3	45
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	3	80
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3	80
2	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	25
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	60
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	60
3	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	3	76
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	3	30
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3	90
4	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2	34
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—
5	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	21
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	34
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3	90
6	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	70	2100
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	55	2100
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	40	3500
7	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	10
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	10
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	10
8	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2	42
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	10	300
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	10	300
9	पुणे Pune	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—
10	सातारा Satara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	30
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	30
11	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—
12	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—
13	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	3	74
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	60
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3	90
एकूण Total	...	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	86	2427
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	79	2764
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	66	4250

२. माध्यमिक शिक्षण

(एक) प्रस्तावना

माध्यमिक शिक्षणाचा विस्तार प्राथमिक शिक्षणावर अवलंबून असतो. प्राथमिक शिक्षणाचा प्रसार अतिशय वेगाने झाल्यामुळे त्याचा परिणाम माध्यमिक शिक्षणावरही झाला असून माध्यमिक शिक्षणाचा विस्तार मोठ्या प्रमाणात झालेला आहे.

महाराष्ट्रात माध्यमिक शिक्षणाचे कार्य प्रामुख्याने खाजगी संस्थांकडून केले जाते. त्यांना शासन, अनुदानाच्या स्वरूपात सहाय्य करते. महानगरपालिका, नगरपालिका इत्यादी स्थानिक स्वराज्य संस्थांही आपल्या कार्यक्षेत्रात माध्यमिक शाळा चालवितात. माजी संस्थानात ज्या शाळा त्या त्या संस्थानात चालविल्या जात होत्या, त्यापैकी काही शासनाने खाजगी व्यवस्थापनाकडे दिल्या आहेत. विदर्भात माध्यमिक शाळा खाजगी व्यवस्थापन, शासन व जनगदसभा यांच्याकडून चालविल्या जात होत्या. मात्र मराठवाडा विभागाने म्हणजे भूतपूर्व हैद्राबादमध्ये बहुसंख्य शाळा शासनाकडून चालविल्या जात होत्या. हे विभाग राज्य पुनर्रचनेनंतर मुंबई राज्यात विलीन झाले. तरीही भूतपूर्व शासकीय शाळा शासनच चालवित होते. महाराष्ट्र राज्याच्या स्थापनेनंतर मे १९६२ मध्ये सर्व विभागातील शासकीय शाळा जिल्हा परिषदेकडे हस्तांतरित करण्यात आल्या. सध्या खाजगी संस्था, जिल्हा परिषदा, महानगरपालिका, नगरपरिषदा व कटक मंडळे या व्यवस्थापनाकडून माध्यमिक शाळा चालविण्यात येतात. अशा शाळांच्या कर्मचाऱ्यांच्या वेतनावर १०० टक्के अनुदान दिले जाते व वेतनेतर अनुदान मा. शा. स. नुसार दिले जाते. सन १९९७-९८ मध्ये राज्यातील माध्यमिक शाळांची संख्या १२८९१ असून माध्यमिक शिक्षकांची संख्या २१३२०० आहे.

स्वातंत्र्योत्तर काळात माध्यमिक शिक्षणाकडे प्रवेश घेणाऱ्यांचा ओघ वाढू लागला, त्यामुळे नवीन शाळा सुरू करणे अस्तित्वात अपेक्ष्य जागोवा विस्तार करणे क्रमप्राप्त झाले. अस्तित्वात असलेल्या माध्यमिक शाळांचा विस्तार तिथे जादा तुकड्या मंजूर करून करण्यात येतो.

शासनाने निर्णय क्रमांक एमएमएन-१०८८/(१६६९-एन)/माशि-१, दिनांक १० फेब्रुवारी १९८९ अन्वये शासनमान्य विना-प्रनुशानित माध्यमिक शाळांना (इंग्रजी माध्यमाध्यातंत्रिक) अनुदान मंजूर करण्याबाबत निर्णय घेतला व विहित निकषानुसार अनुदान पात्र ठरणाऱ्या शाळांना उपाययाने अनुदान देण्याबाबतचे आदेश निर्गमित केले.

शासकीय विद्यानिकेतने

राज्यात माध्यमिक शाळांच्या झालेल्या विकामामुळे व विस्तारामुळे माध्यमिक शिक्षणाच्या सोयी उपलब्ध झालेल्या आहेत. असे असले तरी ग्रामीण भागातील प्रतिकूल शैक्षणिक, सामाजिक आणि आर्थिक परिस्थितीमुळे बुद्धिमान, गुणवान मुलांचा सर्वांगण विकास व्हावा म्हणून सन १९६६ मध्ये शासकीय विद्यानिकेतने सुरू करण्यात आली. ही विद्यानिकेतने पुणेगांव (सातारा) अमरावती, धुळे व औरंगाबाद येथे कार्यरत आहेत. विद्यानिकेतनामध्ये इयत्ता ५ वी पासून प्रवेश दिला जातो. त्यासाठी स्पर्धात्मक परीक्षा घेतल्या जातात व गुणवत्तेच्या निरुपार विद्यार्थ्यांची निवड केली जाते. आदिवासी विद्यार्थ्यांसाठी यंत्रमाळ येथे विद्यानिकेतन सुरू करण्यात आलेले आहे. अशी राज्यामध्ये ५ शासकीय विद्यानिकेतन कार्यरत आहेत.

१. सातारा सैनिक स्कूल, सातारा सुरू झाल्याचे बर्ष.—२३ जून १९६१ रोजी महाराष्ट्रात सातारा येथे सैनिक शाळा उघडण्यात आली. सदर सैनिक शाळा एकमेव मान्यता प्राप्त शाळा आहे.

२. सैनिक शाळेचे प्रयोजन.—भारतीय सेनादल, नौदल व वायुदल यामाठी अधिकारी तयार करण्याचे प्रशिक्षण खडकवासला येथील राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिती येथे दिले जाते. त्या संस्थेला योग्य विद्यार्थी पुरवणे हे या शाळेचे प्रधान उद्दिष्ट आहे.

३. व्यवस्थापनाबाबत.—जॉर्ड ऑफ गव्हर्नर्स नवी दिल्ली हे स्वायत्त मंडळ, देशातील सर्व सैनिक शाळांचे प्रशासन करते. केंद्रीय संरक्षण मंत्री या मंडळाचे अध्यक्ष असतात ज्या राज्यात सैनिक शाळा असेल त्या राज्याचे मुख्यमंत्री किंवा शिक्षणमंत्री या मंडळाचे सदस्य असतात. याशिवाय स्थानिक प्रशासन मंडळ, त्या त्या शाळेच्या संसाधरण प्रशासनावर नियंत्रण ठेवते.

४. प्रवेश परीक्षा अटी व शर्ती.—सैनिक शाळेत प्रवेश घेण्यापूर्वी अखिल भारतीय स्वरूपाची प्रवेश परीक्षा दरवर्षी फेब्रुवारीमध्ये घ्यात येते. व निवड झालेल्या मुलांना जुलैमध्ये प्रवेश दिला जातो. सदर परिक्षेमध्ये गणित भाषिक क्षमता, बुद्धीमापन व आकलन क्षमता या कसोट्यांचा अंतर्भाव असतो परीक्षेसाठी इयत्ता ५ वी पर्यंतचा अभ्यासक्रम गृहीत धरून प्रश्नपत्रिका तयार केल्या जातात. या परीक्षेत उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांची मुलाखत व वैयक्तिक तपासणी घेऊन शाळेच्या इयत्ता ६ वी साठी सुमारे १०० विद्यार्थ्यांची अंतिम निवड केली जाते. त्यापैकी संरक्षण दलातील कर्मचाऱ्यांच्या पाठ्यांसाठी २५ टक्के अनुसूचित जाती जमाती २२.५ टक्के जागा राखीव आहेत. या शाळेचे माध्यम इंग्रजी असून इयत्ता ६ वी ते १२ वी पर्यंतचे वर्ग आहेत. शाळेतील विद्यार्थ्यांची एकूण संख्या ६०० आहे.

५. सैनिक शाळा.—शासन निर्णय क्रमांक इ०९५/(२७८)/९५ माशि-८ दिनांक २६ सप्टेंबर १९९५ अन्वये राज्यातील प्रत्येक जिल्ह्यात एक सैनिक शाळा सुरू करण्यास सशस्त्र स्वयंसेवी संस्थांना सन १९९६-९७ या वर्षी ६ जिल्ह्यांमध्ये परवानगी देण्यात आलेली आहे (नागपूर, चंद्रपूर, उस्मानाबाद, धुळे, अमरावती, नांदेड) तसेच सन ९७-९८ मध्ये कोल्हापूर, रत्नागिरी, सांगली, ठाणे व पुणे येथील संस्थांना मंजूरी दिलेली आहे.

नवोदय विद्यालये :

नवोदय विद्यालय समिती, नवी दिल्ली यांचेकडे राबविली जाणारी नवोदय विद्यालयांची केंद्रीय योजना सन १९८५-८६ पासून महाराष्ट्रात लागू केली असून आता पर्यंत २८ जिल्ह्यात २८ नवोदय विद्यालय सुरू आहेत.

(१) ठाणे, (२) नाशिक, (३) धुळे, (४) जळगाव, (५) अहमदनगर, (६) जालना, (७) परभणी, (८) बीड, (९) नांदेड, (१०) उस्मानाबाद, (११) लातूर, (१२) बुलढाणा, (१३) अमरावती, (१४) यवतमाळ, (१५) वर्धा (१६) नागपूर, (१७) मंभारा, (१८) चंद्रपूर, (१९) गडचिरोली, (२०) सांगली, (२१) सिधुदुर्ग, (२२) सोलापूर, (२३) सातारा, (२४) कोल्हापूर, (२५) रत्नागिरी, (२६) औरंगाबाद, (२७) अकोला, (२८) रायगड.

नवोदय विद्यालयात प्रवेश मिळण्यासाठी ग्रामीण भागातील इयत्ता ५ वीत शिकत असणाऱ्या विद्यार्थ्यांला स्पर्धात्मक परीक्षेचा बहावे लागते. ही परीक्षा उत्तीर्ण झाल्यावर नवोदय विद्यालयात प्रवेश दिला जातो.

१ वित्तीय आवश्यकता
(H) Financial requirements

संवत् १

बाब 1	प्रत्यक्ष खर्च Actuals for 1996-97			अर्थसंकल्प Budget Estimates for 1997-98		
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
	2	3	4	5	6	7
ए. कायचि बर्गीकरण—						
माध्यमिक शिक्षण—						
(१) संचालन व प्रशासन—						
महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ.	29,62	—	29,62	36,75	—	3675
(२) निरीक्षण—						
माध्यमिक शाळांचे निरीक्षण	9,32,61	7,22	9,39,83	8,68,39	—	8,68,39
(३) शिक्षक प्रशिक्षण	—	—	—	—	—	—
(४) शिष्यवृत्त्या—						
माध्यमिक शाळांमधील शिष्यवृत्त्या	12,502	70	12,572	1,11,53	—	1,11,53
(५) शासकीय माध्यमिक शाळा—						
मुलांसाठी व मुलींसाठी माध्यमिक शाळा	3,19,60	540	3,45,00	4,19,79	5,00	4,19,79
(६) अशासकीय माध्यमिक शाळांना सहाय्य	13,59,35,45	13,84,612	14,97,81,57	13,96,27,06	14,42,51	14,10,69,57
(७) माध्यमिक शिक्षणासाठी स्थानिक संस्थांना सहाय्य	141,46,01	1,54,87	143,00,88	1,17,41,63	1,76,15	11,9,17,78
* (८) इतर खर्च	49,38	39	49,77	50,60	—	50,60
(९) निवृत्ती वेतने व इतर सेवानिवृत्ती लाभ	—	—	—	—	—	—
(१०) भविष्य निर्वाह निधीवरील व्याज :— अर्थसहाय्यित अशासकीय माध्यमिक व विशेष शाळा यामधील कर्मचाऱ्यांचा भविष्यनिर्वाह निधी.	64,49,05	—	64,49,05	—	93,58,81	93,58,81
(११) अशासकीय माध्यमिक शाळेतील शिक्षक-शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना ठेव संलग्न विमा योजना.	28,67	—	28,67	15,50	—	15,50
एकूण ए स्थूल	15,80,15,41	140,14,70	17,20,30,11	15,28,55,75	16,23,66	15,44,79,41
वजा—वसुली	—	—	—	—	—	—
एकूण ए निव्वळ	15,80,15,41	140,14,70	17,20,30,11	15,28,55,75	16,23,66	15,44,79,41
ब. उद्दिष्टवार बर्गीकरण—						
(१) संचालन व प्रशासन, महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ—						
०१ वेतन	15,77	—	15,77	34,75	—	34,75
इतर उद्दिष्टावरील खर्च	11,85	—	11,85	2,00	—	2,00
एकूण (१)	27,62	—	27,62	36,75	—	36,75
(२) निरीक्षण—						
माध्यमिक शाळांचे निरीक्षण						
०१ वेतन	6,49,98	—	6,49,98	6,14,94	—	6,14,94

* सन १९९५-९६ अर्थसंकल्पीय अंदाज जी वित्तविभागात समाविष्ट केजी आहे.

TABLE 1 (रुपये हजारत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज Revised Estimates for 1997-98			अर्थसंकल्प Budget Estimates for 1998-99			Item
योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	
8	9	10	11	12	13	1
<i>A—Activity classification—</i>						
<i>Secondary Education—</i>						
<i>(1) Direction and Administration—</i>						
40,35	—	40,35	40,20	—	40,20	State Board of Secondary and Higher Secondary Education.
<i>(2) Inspection—</i>						
9,28,00	—	9,28,00	9,25,62	—	9,25,62	Inspection of Secondary Schools
—	—	—	—	—	—	<i>(3) Teachers Training—</i>
<i>(4) Scholarships—</i>						
1,41,85	—	1,41,85	1,28,87	—	1,28,87	Scholarships in Secondary Schools
<i>Government Secondary Schools—</i>						
3,76,82	5,00	3,81,82	3,88,15	5,00	3,93,15	<i>(5) Government Secondary Schools for Boys and Girls</i>
15,53,11,91	30,95,01	15,84,06,92	15,26,03,78	45,76,00	15,72,79,78	<i>(6) Assistance to Non-Government Secondary Schools</i>
1,27,94,60	5,43	1,28,00,03	1,27,14,31	1,79,70	1,28,94,01	<i>(7) Assistance to Local Bodies for Secondary Education</i>
52,90	—	52,90	54,15	—	54,15	<i>(8) Other Expenditure</i>
—	—	—	—	—	—	<i>(9) Pension and other retirement benefits</i>
91,93,95	—	91,93,95	111,36,03	—	111,36,03	<i>(10) Interest on Provident Fund of aided Non-Government secondary and special school staff provident Fund.</i>
45,48	—	45,48	17,90	—	17,90	<i>(11) Deposit linked Insurance Scheme for teaching and nonteaching staff in aided Non-Government Secondary Schools.</i>
7,88,85,86	3,10,5,44	18,19,91,30	16,63,72,73	48,60,70	17,17,33,68	Total (A) Gross
—	—	—	—	—	—	Deduct—Recoveries
17,88,85,86	1,10,5,44	18,19,91,30	16,63,72,98	48,60,70	17,17,33,68	Total (A) Net
<i>B—Objectwise classification—</i>						
<i>(1) Direction and Administration</i>						
<i>State Board of Secondary and Higher Secondary Education—</i>						
38,00	—	38,00	38,00	—	38,00	01 Salaries
2,35	—	2,35	2,20	—	2,20	Expenditure on other Objects
40,35	—	40,35	40,20	—	40,20	Total (1)
<i>(2) Inspection—</i>						
<i>Inspection of Secondary Schools</i>						
6,52,00	—	6,52,00	6,52,32	—	6,52,32	01 Salaries

1	2	3	4	5	6	7	
(२) निरीक्षण—चालू							
०५ कार्यालयीन खर्च	...	36,65	—	63,65	13,20	—	13,20
१३ व्यावसायिक व विशेष सेवांसाठी प्रदाने	...	45,45	—	45,45	2,10,00	—	2,10,00
इतर उद्दिष्टावरील खर्च	...	1,73,53	722	1,80,75	24,75	—	24,75
एकूण (२)	...	9,32,61	722	9,39,83	8,68,39	—	8,68,39
(३) शिक्षक प्रशिक्षण—							
(१) शासकीय शिक्षण शास्त्र महाविद्यालय—							
०१ वेतन	...	—	—	—	—	—	—
०३ प्रवास खर्च	...	—	—	—	—	—	—
०५ कार्यालयीन खर्च	...	—	—	—	—	—	—
इतर उद्दिष्टावरील खर्च	...	—	—	—	—	—	—
एकूण ३ (१)	...	—	—	—	—	—	—
(२) असासकीय शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयांना सहाय्य							
(१) सर्वसामान्य परीक्षण अनुदाने	...	—	—	—	—	—	—
(२) वेतनमानात सुधारणा	...	—	—	—	—	—	—
एकूण (३)(२)	...	—	—	—	—	—	—
एकूण (३)	...	—	—	—	—	—	—
(४) शिष्यवृत्त्या—							
माध्यमिक शाळांमधील शिष्यवृत्त्या—							
(१) ग्रामीण भागातील हुशार विद्यार्थ्यांना राष्ट्रीय शिष्यवृत्त्या.	...	29,92	—	29,92	32,00	—	32,00
(१) खुली गुणवत्ता शिष्यवृत्ती	...	7,01	—	7,01	3,07	—	3,07
(३) जिल्हा परिषदांना अनुदान	...	66,91	—	66,91	55,06	—	55,06
(४.१) कनिष्ठ महाविद्यालयातील शिष्यवृत्ती	...	16,98	—	16,98	20,40	—	20,40
(४.२) गुणवत्तापूर्ण विद्यार्थ्यांना सहाय्य	...	1,95	—	1,95	1,00	—	1,00
(४.४) इतर शिष्यवृत्ती	...	2,25	70	2,95	—	—	—
एकूण (४)	...	1,25,02	70	1,25,72	97,13	—	97,13

TABLE I—contd.

(रुपये हजारत /Rs. in thousands)

8	9	10	11	12	13	1
(2) Inspection—contd.						
15,00	—	15,00	14,40	—	14,40	05 Office expenses
2,25,00	—	2,25,00	2,25,00	—	2,25,00	12 Payment for Professional & Spl. Services
36,00	—	36,00	33,90	—	33,90	Expenditure on other objects
9,28,00	—	9,28,00	9,25,62	—	9,25,62	Total (2)
(3) Teachers Training—						
(1) Government Colleges of Education :—						
—	—	—	—	—	—	01 Salaries
—	—	—	—	—	—	03 Travel Expenses
—	—	—	—	—	—	05 Office Expenses
—	—	—	—	—	—	Expenditure on other objects
—	—	—	—	—	—	Total (3) (1)
(3) (2) Assistance to Non Government Colleges of Education—						
—	—	—	—	—	—	(1) Ordinary Maintenance Grant
—	—	—	—	—	—	(2) Improvement of salary scales
—	—	—	—	—	—	Total (3) (2)
—	—	—	—	—	—	Total (3)
(4) Scholarships—						
Scholarships in Secondary Schools—						
32,00	—	32,00	32,00	—	32,00	(1) National Scholarships at Secondary Stage in rural areas.
3,99	—	3,99	3,07	—	3,07	(1) Open Merit Scholarships
84,46	—	84,46	58,00	—	58,00	(3) Grants to Zilla Parishads
20,40	—	20,40	34,80	—	34,80	(4.1) Scholarships in Junior College
1,00	—	1,00	1,00	—	1,00	(4.2) Assistance to Meritwise students
1,41,85	—	1,41,85	1,28,87	—	1,28,87	Total (4)

	1	2	3	4	5	6	7
(५) शासकीय माध्यमिक शाळा— मुलांमुलीसाठी—शासकीय माध्यमिक शाळा ..							
०१ वेतन ..	2,99,25	—	2,99,25	3,88,95	—	3,88,95	
०५ कार्यालयीन खर्च ..	4,30	—	4,30	4,40	—	4,40	
४१ सहाय्यक अनुदाने ..	—	—	—	—	—	—	
इतर उद्दिष्टांवरील खर्च ..	16,05	—	16,05	22,30	—	—	
एकूण (५) ..	3,19,60	3,40	3,45,00	4,19,79	—	4,19,79	
(६) अशासकीय माध्यमिक शाळांना सहाय्य—							
(१) सर्वसाधारण माध्यमिक शाळांना सहाय्यक अनुदान.	11,75,32,98	—	11,75,32,98	10,99,72,01	—	22,63,48,23	
(२) इतर खर्च (जि. प. ना. अधिकरण आकार)	2,71,50	—	2,71,50	1,08,00	...	1,08,00	
(३) पूर्वाध्ययन सैनिकी शाळांना सहाय्यक अनुदान.	98.52	—	98,52	1,32,75	..	1,32,75	
(४) बिन सरकारी कनिष्ठ महाविद्यालयांना सहाय्यक अनुदान.	1,80,32,45	1,38,46,12	3,18,78,57	1,88,85,00	—	1,88,85 00	
एकूण (६) ..	13,59,35,45	1,83,46,12	14,97,81,57	13,55,11,97	—	13,55,11,97	
(७) माध्यमिक शिक्षणासाठी स्थानिक संस्थांना सहाय्य							
(१) भूतपूर्व शासकीय माध्यमिक शाळाकरिता जि. प. ला संप्रयोजन अनुदाने.	52,66,39	—	52,66,39	52,31,03	—	52,31,03	
(२) भूतपूर्व शासकीय कनिष्ठ महाविद्यालयाकरिता जि. प. संप्रयोजन अनुदाने.	1,28,92	—	1,28,92	1,81,50	—	1,81,50	
(३) माध्यमिक शिक्षणाकरिता इतर स्थानिक संस्थांना सहाय्य	85,18,68	—	85,18,68	48,40,00	—	48,40,00	
(३) (१) इतर खर्च (जि. प. ना अधिकरण आकार)	14,42	—	14,42	3,46	—	3,46	
(४) कनिष्ठ महाविद्यालयीन शिक्षणाकरिता इतर स्थानिक संस्थांना सहाय्य.	2,17,60	1,54,87	3,72,47	1,78,64	—	1,78,64	
(५) जि. प. ना योजनांतर्गत अनुदाने (अनुसूचित जातीसाठी विशेष घटक योजना)	—	—	—	—	—	—	
(६) इतर स्थानिक संस्थांना माध्यमिक शिक्षणासाठी सहाय्यक अनुदाने. (अनुसूचित जातीसाठी विशेष घटक योजना)	—	—	—	—	—	—	
एकूण (७) ..	1,41,46,01	1,54,87	1,43,00,88	1,17,41,63	—	1,17,41,63	
(८) इतर खर्च—							
(१) व्यवसाय मार्गदर्शन व माहिती केंद्र—							
०१ वेतन ..	35,33	—	35,33	36,08	—	36,08	
०५ कार्यालयीन खर्च ..	8,44	—	8,44	8,70	—	8,70	
इतर उद्दिष्टांवरील खर्च ..	5,61	—	5,61	3,73	—	3,73	
एकूण (८) (१) ..	49,38	—	49,38	49,70	—	49,70	
(२) अशासकीय विशेष संस्थांना सहाय्य— अनुदान	—	39	39	90	—	90	
एकूण (८) (२) ..	—	39	39	90	—	90	
एकूण (८) ..	49,38	39	49,77	50,60	—	50,60	

TABLE I—contd.

8	9	10	11	12	13	1
						(5) Government Secondary Schools— Government Secondary Schools for Boys and Girls—
3,40,00	5,00	3,45,00	3,49,89	—	3,49,89	01 Salaries
4,81	—	4,81	4,70	—	4,70	05 Office Expenses
—	—	—	—	—	—	41 Grant in-aid
32,01	—	32,01	33,56	5,00	38,56	Expenditure on other objects
3,76,82	5,00	3,81,82	3,88,15	500	3,93,15	Total (5)
						6) Assistance to Non-Government Secondary Schools—
13,42,16,60	30,95,01	13,73,11,61	13,15,10,00	42,16,46	13,57,26,46	(1) Grant-in-aid to ordinary Secondary Schools
1,78,81	—	1,78,81	1,34,45	—	1,34,45	(2) Other Charges (Agency charges to Z. Ps.)
1,95,50	15,00	2,10,50	1,38,33	47,94	1,85,27	(3) Grant-in-aid to Preparatory Military Schools
2,07,21,00	2,57,25	2,09,78,25	2,08,21,00	4,11,60	2,12,32,60	(4) G. I. A. to Non-Govt. Junior College
15,53,11,91	33,67,26	15,86,79,17	15,26,03,78	46,76,00	15,72,79,78	Total (6)
						(7) Assistance to Local Bodies for Secondary Education—
56,83,62	—	56,83,62	5,73,456	1,77,09	59,11,65	(1) Purposive grants to Zilla Parishads to Ex Government Secondary Schools.
2,16,91	—	2,16,91	1,99,20	—	1,99,20	(2) Purposive grants to Zilla Parishads for Ex- Government Junior Colleges.
66,82,00	—	66,82,00	6,58,000	—	6,51,000	(3) Grant-in-aid to Other Local Bodies for Secondary Education.
8,43	—	8,43	4,05	—	4,05	(3) (1) Other charges—(Agency charges to Zilla Parishad).
2,03,64	—	2,03,64	1,96,50	2,61	1,99,11	(4) Grant-in-aid to Other Local Bodies for Junior Colleges.
—	—	—	—	—	—	(5) Plan grants to Zilla Parishad (Special Component Plan for Scheduled Castes).
—	—	—	—	—	—	(6) Grant-in-aid to Other Local Bodies for Secondary Education. (Special Component Plan of Scheduled Castes).
1,27,94,60	—	1,27,94,60	1,27,14,31	1,79,70	1,28,94,01	Total (7)
						(8) Other Expenditure—
						(1) Vocational Guidance and Information Bureau—
39,00	—	39,00	39,00	—	39,00	01 Salaries
661	—	661	7,00	—	7,00	05 Office Expenses
639	—	639	7,25	75	8,00	Expenditure on other objects
5200	—	5200	53,25	75	54,00	Total (8) (1)
						(2) Assistance to non-Government Special Insti- tutions—
90	—	90	90	—	90	Grant-in-aid
90	—	90	90	—	90	Total (8) (2)
5290	—	5290	54,15	—	54,15	Total (8)

	1	2	3	4	5	6	7
(९) निवृत्तीवेतन व इतर सेवानिवृत्ती लाभ—							
(१) राज्य सहाय्यित अशासकीय माध्यमिक शाळां- मधील भविष्य निर्वाह निधीला अंशदाने.	—	..	—	—	..	—	—
(२) राज्य सहाय्यित अशासकीय माध्यमिक शाळांच्या कर्मचाऱ्यांना निवृत्तीवेतन व इतर सेवानिवृत्ती लाभ.	—	—	—	—	..	—	—
एकूण (९) ...	—	—	—	—	..	—	—
(१०) भविष्य निर्वाह निधीवरील व्याज—							
अर्थ सहाय्यित अशासकीय माध्यमिक व विशेष शाळा या मधील कर्मचाऱ्यांचा भविष्य निर्वाह निधी.	64,49,05	—	64,49,05	—	93,58,81	93,58,81	
(११) अशासकीय माध्यमिक शाळेतील शिक्षक शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांसाठी ठेव संलग्न योजना.	28,67	—	28,67	1550	..	155	
एकूण—बी—स्थूल ...	15,80,15,41	1,40,14,70	17203011	15,28,55,75	16,23,66	15,44,79,41	
वजा—वसुली ...	—	—	—	—	—	—	
एकूण—बी—निव्वळ ...	15,80,15,41	1,40,14,70	17203011	15,23,55,75	16,23,66	15,44,79,41	

TABLE 1—cont.

8	9	10	11	12	13	14
—	—	—	—	—	—	(9) Pension and other retirement benefits—
—	—	—	—	—	—	(1) Contribution to Provident Fund—State Aided Non-Government Secondary Schools.
—	—	—	—	—	—	(2) Pension to employees of State Aided Secondary Schools.
—	—	—	—	—	—	Total (9)*
919395	—	91,93,95	1,11,36,03	—	1,11,36,03	(10) Interest on Provident Fund.— Aided Non-Government Secondary and Special Schools Staff Provident Fund.
45.48	—	45,48	1790	—	1790	(11) Deposit Linked Insurance Scheme for teaching and non-teaching Staff in aided non-Government Secondary Schools.
17,88,85,86	31,05,44	18,19,91,30	16,68,72,98	48,60,70	17,17,33,68	Total (B) Gross
—	—	—	—	—	—	Deduct—Recoveries
17,88,85,86	31,05,44	18,19,91,30	16,68,72,98	48,60,70	17,17,33,68	Total (B) Net

* सन १९९५-९६ के अर्धसंकल्पिय अंदाज बी-वित्त विभागामध्ये समाविष्ट केले आहेत.
बि (एच) ९२७-११

(तीन) कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा गोषवारा व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण

१. संचालन व प्रशासन

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, १९६५ च्या कायदानुसार स्थापन झाले आहे. मंडळातर्फे माध्यमिक शालान्त प्रमाणपत्र परीक्षा व उच्च माध्यमिक शालान्त प्रमाणपत्र परीक्षा, मुंबई, पुणे, नागपूर, औरंगाबाद, लातूर, अमरावती, कोल्हापूर व नाशिक या आठ विभागीय मंडळातर्फे घेतल्या जातात. तसेच मंडळातर्फे माध्यमिक स्तरावर अभ्यासक्रम तयार करणे, पाठ्यपुस्तक निर्धारित करणे, मूल्यमापन करणे, शिक्षणाचा किमान व समान दर्जा राखणे इत्यादी कामे केली जातात.

सदर मंडळाच्या अध्यक्षांची व सचिवांची नेमणूक प्रतिनियुक्तीने शासन करते. त्याशिवाय पदसिद्ध सभासद व नियुक्त सभासदांची नियुक्ती शासन करते.

आपले काम सुलभ व उत्तमरीतीने पार पाडण्याकरिता सदर मंडळाचा कार्यकारी समिती, विद्वत समिती, अर्थ समिती, अभ्यास मंडळ इतर आवश्यक समित्यांची तरतुद असून त्यांचे गठन करण्याचे अधिकार मंडळास देण्यात आले आहेत.

मंडळाचे परीक्षाविषयक काम सुरळीतपणे व इतर कामे सुकरतेने पार पाडता यावीत यासाठी शासनाने राज्यस्तरीय व विभागीय मंडळातर्फे अध्यक्ष, सचिव, सहसचिव व सहायक सचिवाची एकूण ३४ पदे निर्माण केली आहेत. या अधिकाऱ्यांचे वेतन व भत्ते यावरील खर्चाची प्रतिपूर्ती राज्यमंडळाकडून केली जाते.

तक्ता २
TABLE II

माध्यमिक आणि उच्च माध्यमिक शालांत परीक्षा मंडळाचे वार्षिक उत्पन्न व खर्च
The Annual Receipt and Expenditure of Maharashtra State Board of Secondary and Higher Secondary Education
(रुपये हजारत/ Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	मंडळाचे नाव Name of the Board	एकूण वार्षिक उत्पन्न Annual Total Receipt			एकूण वार्षिक खर्च Total Annual Expenditure		
		प्रत्यक्षात 1996-97 (Actuals)	अपेक्षित 1997-98 (Anticipated)	अंदाजे 1998-99 (Estimates)	प्रत्यक्षात 1996-97 (Actuals)	अपेक्षित 1997-98 (Anticipated)	अंदाजे 1998-99 (Estimates)
1	2	3	4	5	6	7	8
1	राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे State Board of Secondary and Higher Secondary Education, Pune.	812.90	726.50	799.15	622.57	1844.50	2028.95
2	विभागीय माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे (कोल्हापूर व नाशिक उपकार्यालय) यांचेसह. Divisional Board of Secondary and Higher Secondary Education, Pune (Kolhapur and Nashik sub-office).	426.33 (पुणे व नाशिक मिळून)	489.84 (नाशिक मंडळ सोडून)	538.83 (नाशिक मंडळ सोडून)	433.93 (पुणे व नाशिक मिळून)	496.67	546.34
3	विभागीय माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, मुंबई. Divisional Board of Secondary and Higher Secondary Education, Mumbai	565.55	627.80	690.58	563.39	591.64	650.80
4	विभागीय माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, नागपूर (अमरावती उपकार्यालय यांचेसह). Divisional Board of Secondary and Higher Secondary Education, Nagpur (Amravati sub-office).	481.40	492.34	541.57	472.35	425.66	468.23
5	विभागीय माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, औरंगाबाद. Divisional Board of Secondary and Higher Secondary Education, Aurangabad.	490.95	520.06	572.06	421.96	431.00	474.10
6	विभागीय माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, कोल्हापूर. Divisional Board of Secondary and Higher Secondary Education, Kolhapur.	355.75	382.08	420.28	276.99	361.26	397.38
7	विभागीय माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, अमरावती. Divisional Board of Secondary and Higher Secondary Education, Amravati.	319.76	352.93	399.23	276.18	321.38	353.53
8	विभागीय माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, नाशिक. Divisional Board of Secondary and Higher Secondary Education, Nashik.	333.12	331.64	419.69	334.01	306.44	337.08
	एकूण Total	3820.76	3933.09	4381.39	3411.38	4778.55	5256.41

मंडळाचे १९९७-९८ वर्षाकरीताचे वार्षिक अंदाजपत्रक अद्याप तयार व्हावयाचे आहे व त्यास मान्यताही प्राप्त
माध्यमिक शाळांत प्रमाणपत्र आणि उच्च माध्यमिक प्रमाणपत्र परीक्षेस बसलेल्या व उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या
तक्ता ३

अ.क्र. Sr. No.	मंडळाचे नाव Name of the Board	इ. १० वी/इ. १२ वी Std. Xth/XIIth	(प्रत्यक्षात) विद्यार्थ्यांची संख्या १९९५-९६ (Actuals) No. of Students 1995-96			
			बसलेले Appeared		उत्तीर्ण झालेले Passed	
			मार्च March 1996	ऑक्टोबर October 1995	मार्च March 1996	ऑक्टोबर October 1995
1	2	3	4	5	6	7
1	विभागीय माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे विभाग, पुणे. Divisional Board of Secondary and Higher Secondary Education, Pune Division, Pune.	Xth N—1,77,623	48,851	86,365	5,212	
		O— 34,410		9,292		
		XIIth N—1,03,689	21,060	52,237	2,791	
		O— 18,303		3,345		
2	विभागीय माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, मुंबई विभाग, मुंबई. Divisional Board of Secondary and Higher Secondary Education, Mumbai Division, Mumbai	Xth N—2,43,902	45,681	1,34,384	5,604	
		O— 43,808		9,967		
		XIIth N—1,46,324	19,764	89,154	4,716	
		O— 19,809		5,830		
3	विभागीय माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, नागपूर विभाग, नागपूर Divisional Board of Secondary and Higher Secondary Education, Nagpur Division, Nagpur.	Xth N—1,98,283	64,072	0,61,962	4,890	
		O— 76,666		20,816		
		XIIth N—1,20,511	36,223	33,655	3,701	
		O— 50,633		12,029		
4	विभागीय माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, औरंगाबाद विभाग, औरंगाबाद. Divisional Board of Secondary and Higher Secondary Education, Aurangabad Division, Aurangabad.	Xth N—1,97,019	65,332	0,88,611	6,335	
		O— 58,315		22,38		
		XIIth N—1,27,773	33,709	46,815	4,212	
		O— 39,095		12,017		
5	विभागीय माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, कोल्हापूर विभाग, कोल्हापूर. Divisional Board of Secondary and Higher Secondary Education Kolhapur.	Xth N—1,55,043	43,073	0,65,784	3,915	
		O— 35,429		9,12		
		XIIth N—0,84,008	19,363	36,078	2,341	
		O— 18,846		3,699		
6	विभागीय माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, अमरावती विभाग, अमरावती. Divisional Board of Secondary and Higher Secondary Education, Amravati,	Xth N—1,53,488	45,488	0,45,758	3,111	
		O— 51,778		12,95		
		XIIth N—0,90,728	19,581	22,933	1,410	
		O— 30,616		5,928		
7	विभागीय माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, नाशिक विभाग, नाशिक. Divisional Board of Secondary and Higher Secondary Education, Nashik.	Xth N—1,48,192	40,643	0,67,400	4,710	
		O— 38,039		13,192		
		XIIth N—0,87,539	20,033	35,397	2,217	
		O— 25,582		6,134		
एकूण Total		Xth N—12,46,430	6,23,512	5,36,490	1,10,140	
		XIIth O— 7,08,986		3,05,029		

ध्याबयाची आहे. म्हणून १९९७-९८ चे आकड्यात बदल होऊ शकेल.
Number of candidates appeared and passed at S. S. C. and H. S. C. Examinations

TABLE III

(अपेक्षित) विद्यार्थ्यांची संख्या १९९७-९८ (Anticipated) No. of Students 1997-98				(अंदाजित) विद्यार्थ्यांची संख्या १९९८-९९ (Estimates) No. of Students 1998-99	
शेकडा प्रमाण Percentage		बसलेले Appeared		बसणारे To be Appeared	
मार्च March 1995	ऑक्टोबर October 1994	मार्च March 1996	ऑक्टोबर October 1995	मार्च March 1997	ऑक्टोबर October 1996
8	9	10	11	12	13
48.62	10.66	1,96,071	58,306	2,05,874	61,221
27.00					
50.38	13.25	10,5639	27,016	110,920	28,366
18.28					
55.09	12.26	2,68,046	55,542	2,81,448	58,319
22.75					
60.93	23.86	1,53,713	27,000	1,61,398	28,350
29.43					
31.24	07.63	2,19,656	69,685	2,30,638	73,169
27.15					
27.93	10.22	12,5938	41,725	1,32,234	43,811
23.76					
44.97	09.69	1,23,161	73,600	1,29,319	77,280
38.38					
36.64	12.50	6,9604	38,851	07,3084	40,793
30.74					
42.42	09.08	1,70,170	51,003	1,78,678	53,553
25.74					
42.95	12.09	08,3997	25,079	08,8196	26,332
19.63					
29.81	06.83	1,60,874	27,981	1,68,917	54,921
24.06					
25.28	07.20	08,6602	52,306	09,0932	29,380
19.36					
45.48	11.58	1,59,721	46,308	1,67,707	48,623
34.68					
40.44	11.07	08,9977	22,105	09,4475	23,210
23.98					
75.47	35.60	15,55,569	5,43,307	17,10,800	5,97,000
71.90					

२. निरीक्षण

२. (१) माध्यमिक शाळांचे निरीक्षण

राज्यातील माध्यमिक शाळांच्या निरीक्षणाकरिता २९ जिल्हा परिषदांसाठी २९ राजपत्रित वर्ग-१ चे अधिकारी व बृहन्मुंबईकरिता वर्ग-१ चे तीन अधिकारी आहेत. तसेच वर्ग-२ चे १७३ राजपत्रित अधिकारी आहेत. उपशिक्षणाधिकारी/उपनिरीक्षकाने एका वर्षात ४० माध्यमिक शाळांची व शिक्षणाधिकारी व शिक्षण निरीक्षक यांनी २० माध्यमिक शाळांची तपासणी करणे अपेक्षित आहे. माध्यमिक शाळांच्या निरीक्षणव्यतिरिक्त वरील अधिकाऱ्यांना इतर निरनिराळ्या प्रकारची प्रशासकीय कामे करावी लागतात. (खाजगी माध्यमिक शाळांचे प्रशासकीय नियंत्रण, अनुदानविषयक बाबी यांचा त्यात समावेश होतो).

तपासणी अधिकारी आणि त्यांनी तपासणी केलेल्या शाळांची संख्या
Inspecting Officers and the number of inspections carried out by them

तक्ता ४ TABLE IV

अनु- क्रमांक Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	माध्यमिक शाळांची संख्या No. of Secondary Schools	तपासणी अधिकाऱ्यांची संख्या No. of Inspecting Officers	शासकीय/अशास- कीय शासकीय Government/ Ex-Govt.		प्रत्यक्ष केलेले निरीक्षण Inspection actually done		लेखानिरीक्षण अन्- दानाची आकारणी Accounts Inspec- tion Assessment of Grants			
					शासकीय/अशास- कीय शासकीय Government/ Ex-Govt.	शासकीय/अशास- कीय शासकीय Govt./ Ex-Govt.	शासकीय/अशास- कीय शासकीय Govt./ Ex-Govt.	शासकीय/अशास- कीय शासकीय Govt./ Ex-Govt.				
1	बृहन्मुंबई Mumbai	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	17	2	1168	—	1128	..	715
		...	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	17	2	1189	—	1189	..	731
		...	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	17	2	1208	—	1108	..	769
2	ठाणे Thane	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	27	2	362	—	269	—	269
		...	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	27	2	391	—	330	—	350
		...	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	27	2	391	—	350	—	350
3	रायगड Raigad	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	16	..	180	..	70	..	170
		...	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	16	..	185	..	75	..	175
		...	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	16	..	190	..	80	..	175
4	रत्नागिरी Ratnagiri	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	11	—	289	..	112	—	201
		...	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	11	—	299	..	299	—	387
		...	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	11	—	299	..	299	—	299
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	14	..	181	..	121	..	128
		...	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	14	..	187	..	187	..	199
		...	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	14	..	187	..	187	..	167
6	नाशिक Nashik	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	..	21	2	650	2	650	2	435
		...	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	21	2	700	2	700	2	450
		...	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	..	21	2	750	2	750	2	465
7	धुळे Dhule	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	16	31	438	25	238	31	181
		...	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	16	34	447	30	249	34	201
		...	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	16	39	456	33	275	39	225
8	जळगाव Jalgaon	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	19	..	479	..	479	..	405
		...	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	19	..	482	..	482	..	410
		...	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	19	..	485	..	485	..	415
9	अहमदनगर Ahmadnagar	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	20	..	574	..	151	..	422
		...	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	20	..	574	..	450	..	450
		...	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	..	20	..	800	..	542	..	480
10	पुणे Pune	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	20	—	795	110
		...	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	20	—	825	95
		...	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	20	—	850	74

तक्ता ४—चाल TABLE —contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
11	सातारा Satara	...	1995-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	16	3	488	3	265	—	191
			1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	16	3	501	3	410	—	300
			1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	16	3	501	3	420	—	350
12	सांगली Sangli	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	15	—	420	..	210	..	325
			1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	15	—	425	..	425	..	366
			1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	15	—	424	—	425	..	366
13	सोलापूर Solapur	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	15	2	541	2	444	2	372
			1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	15	2	558	2	462	2	403
			1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	15	2	580	2	487	2	487
14	कोल्हापूर Kolhapur	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	17	4	555	—	294	..	441
			1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	17	4	555	4	555	..	483
			1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	17	4	555	5	555	..	454
15	औरंगाबाद Aurangabad	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	18	55	250	55	250	55	160
			1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	18	55	275	55	275	55	160
			1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	18	55	275	55	295	55	200
16	जालना Jalna	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	10	32	144	32	144	—	90
			1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	32	150	32	150	—	95
			1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	32	155	32	155	—	98
17	परभणी Parbhani	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	12	71	201	71	201	71	143
			1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	12	71	222	71	222	71	145
			1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	17	71	229	71	229	71	148
18	बीड Beed	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	12	57	371	57	371	—	150
			1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	13	57	379	57	379	—	170
			1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	14	57	379	57	400	—	170
19	नांदेड Nanded	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	70	71	285	30	160	30	140
			1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	70	71	300	46	250	46	170
			1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	70	71	400	48	300	50	180
20	उस्मानाबाद Osmanabad	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	12	50	227	50	227	50	115
			1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	12	50	230	50	230	50	220
			1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	12	50	235	50	235	50	325
21	लातूर Latur	..	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	11	50	379	50	325	50	325
			1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	14	50	429	50	370	50	370
			1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	14	50	429	50	370	50	370
22	बुलढाणा Buldhana	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	16	8	263	8	263	..	160
			1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	16	8	290	8	290	..	180
			1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	16	9	290	8	300	..	190
23	अकोला Akola	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	16	9	444	7	3	..	315
			1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	16	9	460	7	9	..	320
			1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	16	9	470	7	9	..	320
24	अमरावती Amravati	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	16	10	533	5	350	..	270
			1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	16	10	533	5	370	..	280
			1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	16	10	533	5	370	..	200
25	यवतभाळ Yavatmal	..	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	18	8	365	8	217	..	116
			1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	18	8	386	8	386	..	212
			1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	18	8	396	8	396	..	225

अध्याय ४—बाकू TABLE IV—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
26	बर्धा Wardha	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	24	4	215	4	115	4	200
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	24	5	216	4	126	4	205
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	24	4	216	4	125	4	205
27	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	18	5	670	5	510	5	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	18	5	676	5	520	5	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	18	5	676	5	522	5	—
28	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	19	3	417	2	340	3	160
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	19	3	427	2	345	3	160
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	19	3	458	2	357	3	165
29	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	10	5	302	5	271	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	10	5	302	5	293	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	10	5	334	5	334	—	—
30	गवधिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	10	27	149	27	149	—	101
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	10	29	149	29	149	—	125
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	10	29	153	29	153	—	129
इसूची		1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	536	511	12,335	448	8327	303	6810
Total		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	540	517	12,742	475	10197	322	7812
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	546	521	13,334	481	10613	331	8001

तफता ५
TABLE V

वेतन पथकाचे कक्षेत येणाऱ्या माध्यमिक शाळा, शाळातील कर्मचारी व वेतन अनुदानावरील एकूण खर्च
No. of Schools under Pay Units, No. of Employees and Total Expenditure on Salary grants

(रुपये हजारात/Rs. in thousand)

N. क्र. Sr. No.	जिल्हाचे नाव Name of the District	वर्ष Year	माध्यमिक शाळांची संख्या (आश्रमशाळा सोडून) Total No. of Secondary Schools (Excluding Ashram Schools)	शाळांतील कर्मचाऱ्यांची एकूण संख्या (आश्रमशाळा सोडून) No of Employees in Schools (Excluding Ashram Schools)			वेतन अनुदानावरील एकूण खर्च (आश्रमशाळांचा खर्च सोडून) Total Expenditure incurred on salary grants (Excluding Ashram Schools)
				शिक्षक Teaching	शिक्षकेतर Non-Teaching	एकूण Total	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	बृहन्मंबई Mumbai	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 889	19219	6537	26456	1519602
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 999	19900	6540	26440	1632186
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 910	19902	6542	26444	1709186
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 346	7135	2467	9602	632353
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 359	7200	2485	9685	695588
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 355	7315	2525	9840	765746
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 221	3690	1359	5040	310779
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 228	4297	1243	5540	320000
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 236	4327	1253	5580	380900
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 236	3250	1300	4550	215036
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 240	3300	1312	4612	250000
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 240	3300	1312	4612	275000
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 157	2044	1062	3106	167500
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 161	2067	1076	3143	189800
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 166	2096	1090	3186	200000
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 497	11368	3260	14628	78093
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 530	11765	3497	15262	88800
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 590	12320	3655	15975	102500
7	धळे Dhule	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 342	5750	2360	8110	490700
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 346	5790	2380	8170	500000
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 354	6222	2420	8642	510000
8	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 304	6528	2349	8877	551101
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 341	6853	2464	9317	580000
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 341	6853	2464	9317	628000
9	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 574	8197	3341	11538	550000
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 674	9016	3675	12691	600000
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 800	9917	4042	13959	618000
10	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 414	10560	3483	14043	855000
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 550	12061	4509	16561	975000
		1997-98 (Estimated)	(अंदाजे) ... 570	12181	4550	16731	1000000
11	सातारा Satara	1995-96 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 379	6280	2424	8704	495500
		1996-97 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 385	6280	2424	8704	537500
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 390	6280	2424	8704	590000
12	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 421	5297	2229	7526	387099
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 424	5309	2241	7550	450000
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 424	5309	2241	7550	450000
13	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 395	6034	2683	8717	519328
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 400	6305	2825	9130	571300
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 410	6520	2915	9435	628400

तक्ता ५—चालू TABLE V—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8
14	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	468	6778	2885	9663	558197
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	470	6783	2887	9670	573316
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	475	6790	2892	9682	605866
15	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	196	2500	920	3420	21320
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	214	2500	930	3430	27180
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	214	2600	930	3530	28000
16	जालना Jalna	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	97	1404	609	2013	80500
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	112	1454	629	2083	105040
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	122	1480	640	2120	115000
17	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	136	1834	1088	2922	113700
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	141	2114	1095	3209	143208
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	160	2303	1109	3412	150020
18	बीड Beed	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	251	3200	1500	4700	2356
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	270	3600	1600	5200	2500
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	300	4000	1750	5750	2800
19	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	73	715	70	785	67915
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	80	740	75	825	70000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	85	750	100	850	71000
20	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	174	2280	1000	3280	161288
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	180	2348	1080	3428	166128
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	186	2419	1110	3529	171109
21	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	282	3938	1562	5500	302988
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	310	4360	1827	6187	309900
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	330	4460	1887	6347	340340
22	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	264	3684	1530	5214	265800
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	270	3700	1600	5300	270000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	275	3750	1650	5400	300000
23	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	353	4722	2613	7335	331600
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	326	4064	2081	6145	388600
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	356	4124	2171	6295	427400
24	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	382	7948	2313	10261	437500
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	394	7996	2349	10345	525000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	408	8066	2391	10457	630000
25	यवतमाळ Yeotmal	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	225	3165	1369	4534	258900
		1997-98 (Anticipated) ...	249	3305	1490	4795	297800
		1998-99 (Estimated) ...	260	3355	1534	4889	319600
26	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	254	3620	1532	5152	294428
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	256	3639	1540	5179	335000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	263	3700	1600	5300	370000
27	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	430	8228	3168	11396	538000
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	439	8305	3210	11515	539800
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	465	8345	3315	11660	542900
28	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	285	3749	1538	5287	325000
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	285	3749	1906	5655	330000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	300	3824	1966	5790	340000
29	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	206	4161	1704	5865	269700
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	212	5170	1724	6894	334800
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	212	5170	1724	6894	334800
30	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	93	1371	687	2058	105374
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	93	1400	700	2100	115911
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	93	1400	700	2100	115911
एकूण Total	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	9349	158646	60930	220282	962775	
	1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	9929	165370	63395	228798	10400169	
	1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	10290	169078	64912	233980	11021348	
STATE OF MAHARASHTRA			27451	488125	187085	675210	29743300

३. शिष्यवृत्त्या

माध्यमिक/उच्च माध्यमिक शाळांतील शिष्यवृत्त्या

३. (१) ग्रामीण भागातील हुशार (प्रज्ञावान) विद्यार्थ्यांसाठी राष्ट्रीय शिष्यवृत्ती योजना.—ग्रामीण भागातील हुशार व पात्र विद्यार्थ्यांना माध्यमिक शाळांत परीक्षेनंतरचे शिक्षण घेता यावे म्हणून भारत सरकारने सन १९७१-७२ पासून राष्ट्रीय शिष्यवृत्ती योजना अंमलात आणली आहे. सन १९८१-८२ या शैक्षणिक वर्षापासून भारत सरकारने ही शिष्यवृत्ती योजना उच्च माध्यमिक स्तर इयत्ता ११ वी, १२ वी पर्यंत वाढविली असून शिष्यवृत्ती संच आणि दर यामध्येही वृद्धी केली आहे. त्यांची रूपरेषा पुढीलप्रमाणे :—

प्रत्येक सामुहिक विकास गटास ३ प्रमाणे एकूण ४२५ सामुहिक विकास गटास १,२७५ शिष्यवृत्त्या, याव्यतिरिक्त प्रत्येक सामुहिक विकास गटातील भूमिहीन शेत मजुरांच्या मुलास १ प्रमाणे एकूण ४२५ शिष्यवृत्त्या, प्रत्येक सामुहिक विकास गटातील अनुसूचित जातीतील १ प्रमाणे ४२५ शिष्यवृत्त्या, तसेच महाराष्ट्रातील एकूण १३ जिल्ह्यातील ४८ जनजाती विकास-गटाला प्रत्येकी ३ प्रमाणे एकूण १४४ शिष्यवृत्त्या संच मंजूर केले आहेत.

शिष्यवृत्तीचे सुधारित दर पुढीलप्रमाणे आहेत :—

(अ) द. म. रु. १०० प्रमाणे (१० महिन्याकरिता) माध्यमिक/उच्च माध्यमिक इ. ८ वी ते १२ वीतील कोणत्याही माध्यमिक शाळेतील निवासी शिष्यवृत्तिधारकास;

(ब) द. म. रु. ६० प्रमाणे (१० महिन्याकरिता) इ. ११ वी, १२ वीतील अनिवासी शिष्यवृत्तिधारकास, आणि

(क) द. म. रु. ३० (१० महिन्याकरिता) अधिक मान्य शुल्काची प्रतिपूर्ति अनिवासी शिष्यवृत्तिधारकास (जर ते शुल्क आकारणाऱ्या शाळेत शिकत असतील तर) इ. ८ वी ते १० वी करिता शिष्यवृत्त्या आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य परीक्षा मंडळ, पुणे यांचेमार्फत इ. ७ वीत घेण्यात येणाऱ्या माध्यमिक शिष्यवृत्तीच्या स्पर्धात्मक परीक्षेच्या गुणांच्या आधारे इ. ८ वी पासून प्रदान केल्या जातात. इ. ७ वीत शिकत असलेल्या व ज्यांचे वय १५ वर्षांपेक्षा अधिक नाही, अशा विद्यार्थ्यांना या परीक्षेसाठी बसता येते. ही शिष्यवृत्ती आता इ. ८ वी पासून मंजूर करण्यात येऊन ती इ. १२ वीपर्यंत म्हणजे एकूण ५ वर्षे चालू राहिल. या शिष्यवृत्तीस पात्र ठरण्यासाठी किमान गुणवत्तेचा निकष म्हणजे प्रत्येक विषयात किमान ३० गुण व एकूण ४० टक्के गुण ठरविण्यात आले आहेत. ही शिष्यवृत्ती विद्यार्थ्यांची समाधानकारक प्रगती व चांगली वर्तणूक असल्यास पुढील वर्षी चालू राहते.

२.—(१) राष्ट्रीय शैक्षणिक व उच्च माध्यमिक शाळांतील प्रभावान विद्यार्थ्यांसाठी देण्यात येणाऱ्या राष्ट्रीय जिब्रमुत्सा
National Scholarships for Talented students in High School/Higher Secondary Schools from Rural Areas

तक्ता ६ TABLE VI

(क. हजारंत / Rs. in Thousand)

अ. क्र. Sr.No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	शिष्यवृत्ती संचाची संख्या No. of Scholarships sets	नवीन व पुढे चालू राहिलेल्या लाभार्थींची संख्या No. of fresh and continued beneficiaries	खर्च Expenditure	
1	2	3	4	5	6	
1	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	110	165	324
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	165	275	826
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	220	385	900
2	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	90	73	47
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	103	86	50
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	103	86	50
3	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	93	262	115
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	93	251	130
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	93	270	115
4	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	46	211	80
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	46	255	110
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	46	269	115
5	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	110	165	140
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	165	275	160
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	220	385	170
6	धळे Dhule	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	76	112	54
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	114	226	281
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	152	266	285
7	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	100	150	286
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	150	300	350
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	200	450	350
8	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	121	301	110
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	121	334	120
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	121	334	120
9	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	142	210	136
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	142	300	198
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	142	300	216
10	सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	89	209	100
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	89	197	80
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	89	186	70
11	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	65	195	100
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	65	368	130
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	65	457	140
12	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	108	297	117
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	108	318	130
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	108	318	130
13	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	92	264	110
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	92	315	130
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	92	270	110
14	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	190	185	65
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	195	195	70
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	200	200	75
15	जालना Jalna	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	120	125	40
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	130	135	45
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	140	150	50

तक्ता ६—वालू TABLE VI--contd.

1	2	3	4	5	6	
16	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	125	125	48
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	250	150	50
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	270	170	60
17	बीड Beed	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	170	170	41
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	175	180	50
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	180	185	60
18	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	200	200	75
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	210	215	80
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	215	225	85
19	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	205	200	75
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	210	210	80
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	215	220	85
20	लातूर Latur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	205	205	80
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	215	220	85
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	225	230	90
21	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	62	93	183
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	93	152	185
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	124	217	186
22	अकोला Akola	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	72	108	290
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	108	180	300
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	144	252	300
23	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	72	108	272
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	108	180	272
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	144	252	272
24	यवतमाळ Yeotmal	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	68	102	125
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	102	170	135
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	136	238	148
25	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	92	138	120
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	128	230	120
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	184	322	120
26	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	38	57	94
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	57	95	83
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	76	133	85
27	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	76	114	101
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	114	190	101
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	152	266	101
28	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	76	114	100
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	114	190	175
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	152	266	175
29	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	54	71	48
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	54	107	63
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	54	120	72
	एकूण Total	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	3067	4729	3476
1997-98 (Anticipated)		(अपेक्षित) ...	3726	6299	4589	
1998-99 (Estimated)		(अंदाजे) ...	4262	7422	4735	

३. (२) पूर्वमाध्यमिक व माध्यमिक शाळांतील विद्यार्थ्यांसाठी खुली गुणवत्ता शिष्यवृत्ती

गुणवान विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहन देण्यासाठी पूर्व-माध्यमिक व माध्यमिक शाळांतील विद्यार्थ्यांसाठी खुल्या गुणवत्ता शिष्यवृत्त्या देण्याची योजना सुरु केली आहे. पुणे येथील शासकीय परीक्षा मंडळ दरवर्षी घेत असलेल्या स्पर्धात्मक परीक्षांच्या निकालावर प्रामुख्याने या शिष्यवृत्त्या दिल्या जातात. ही शिष्यवृत्ती समाधानकारक प्रगती व चांगल्या वर्तणुकीच्या आधारे चालू राहते. शासन निर्णय क्रमांक एससीएम १०९/(८२२५/९६)/माशि-८, दिनांक ३० मार्च १९९४ अन्वये सन १९९५-९६ या शैक्षणिक वर्षापासून पूर्व माध्यमिक व माध्यमिक शिष्यवृत्तीचे दर खालील प्रमाणे ठरविण्यात आले आहेत. पूर्व माध्यमिक शिष्यवृत्ती (इयत्ता ५ वी ते ७ वी) सुधारित दर रुपये २५ द. म. माध्यमिक शिष्यवृत्ती (इयत्ता ८ वी ते १०) सुधारित दर रुपये ४० द. म. प्रत्येक टप्प्यात शिष्यवृत्तीचा नियत कालावधी तीन (३) वर्षांचा आहे. ही शिष्यवृत्ती फक्त शैक्षणिक वर्षातच १० महिन्यांसाठी देण्यात येते.

शासन निर्णय शालेय शिक्षण विभाग क्र. एससीएच/१०९५/(५९/९५) माशि ८, दिनांक २ ऑगस्ट ९५ अन्वये पूर्व माध्यमिक/माध्यमिक शिष्यवृत्तीच्या सध्याच्या मंजूर संचात सन १९९५-९६ या शैक्षणिक वर्षापासून ३० टक्के वाढ करण्यास शासनाकडून मान्यता देण्यात आली आहे. या संच वाढीमुळे ग्रामीण/शहरी विभाग विचारात घेता एकूण १७९३ अतिरिक्त संचाचा लाभ या शैक्षणिक वर्षापासून विद्यार्थ्यांना मिळणार आहे.

जिल्ह्याच्या ग्रामीण व नागरी क्षेत्रासाठी शिष्यवृत्त्यांचे निरनिराळे व ठराविक संच घाटून दिलेले आहेत.

स्पर्धात्मक परीक्षेस बसणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या, शिष्यवृत्ती लाभधारकांची संख्या दर्शविणारा तक्त्या

(३) (२) पूर्व माध्यमिक शिष्यवृत्त्या (५ वी ते ७ वी)

The following table shows the number of students appearing for the Competitive Examination and the award made during the year

MIDDLE SCHOOL SCHOLARSHIPS (V to VII)

तक्त्या ७ TABLE VII

(रुपये हजारात/Rs. in thousands)

अनु- क्रमांक Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	शिष्यवृत्ती संचांची एकूण संख्या No. of Scholar- ships sets	परीक्षेस बसणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या Total No. of students appearing at Examination		नवीन व पुढे चालू ठेव- लेल्या शिष्यवृत्त्यांची संख्या (लाभार्थी) No. of fresh and continued scholarships (Beneficiaries)		एकूण खर्च Total Expenditure
				ग्रामीण Rural	शहरी Urban	ग्रामीण Rural	शहरी Urban	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 369	—	22203	—	1682	420
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 369	—	24055	—	1061	265
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 369	—	25155	—	1061	265
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 130	12300	2392	113	150	105
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 130	14400	4800	180	354	133
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 130	15600	7800	148	354	133
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 105	3020	600	400	125	131
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 105	3200	710	420	130	135
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 105	3310	790	460	160	140
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 117	3023	3676	146	155	74
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 117	3083	3750	160	175	100
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 117	3150	3825	160	175	100
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 65	3974	2318	55	125	74
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 65	4574	2318	55	125	100
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 65	4874	2568	55	125	100
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 189	7970	3726	143	68	52
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 189	8196	4147	143	68	52
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 189	9015	4561	143	68	52
7	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 181	11518	6334	390	184	143
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 181	12000	7000	390	184	168
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 181	12500	7500	395	187	263
8	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 172	10122	3333	133	266	100
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 172	1100	4000	246	270	129
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 172	12000	5000	246	270	129
9	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 252	17000	8000	350	188	160
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 252	17850	8600	259	245	126
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 252	17850	9000	207	200	107
10	सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 144	8274	914	316	196	137
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 144	8345	930	327	202	131
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 144	8360	946	328	208	137
11	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 115	4797	1990	218	100	80
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 115	4890	2095	220	115	94
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 115	4990	2137	230	125	91
12	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 174	9000	2000	283	58	85
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 174	9270	2060	283	58	85
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 174	9448	2122	283	58	85

तक्ता ७—चालू TABLE VII—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
14	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	150	8281	2926	266	142	90
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	150	8445	2881	299	152	112
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	150	8609	2936	304	155	114
15	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	119	93	39	93	39	201
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	115	93	39	93	39	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	119	93	39	93	39	—
16	जालना Jalna	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	76	1810	1470	40	43	32
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	76	1820	1580	40	43	32
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	76	1840	1600	40	43	32
17	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	123	3107	2088	80	62	337
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	123	3107	2088	82	64	350
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	123	3107	2088	82	64	350
18	बीड Beed	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	113	3521	2905	281	114	850
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	113	3498	2967	281	114	850
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	113	3711	3078	281	114	850
19	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	126	1606	3544	176	166	85
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	126	1650	3575	189	174	91
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	126	1645	3610	197	182	95
20	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	86	3470	1883	579	321	70
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	86	3520	1905	605	340	84
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	86	3530	1955	635	337	94
21	लातूर Latur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	118	895	690	160	152	92
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	118	960	730	170	162	110
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	118	980	760	180	175	120
22	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	97	2827	1394	—	—	26
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	97	2957	1394	—	—	17
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	97	3147	1574	—	—	25
23	अकोला Akola	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	104	2827	1273	184	34	16
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	104	2957	1300	184	34	16
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	104	4147	1400	184	34	16
24	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	110	1710	1920	197	120	76
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	110	1710	1920	197	120	80
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	110	1710	1920	197	120	80
25	यवतमाळ Yeatmal	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	94	2323	1578	134	72	83
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	94	2700	1670	150	80	95
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	94	2800	1700	160	90	100
26	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	52	3958	1046	110	50	46
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	52	4064	991	110	51	46
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	52	4215	1060	100	51	47
27	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	139	7000	8000	50	75	15
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	139	7344	8038	75	100	16
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	139	7830	8258	100	125	17
28	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	109	5133	557	119	30	130
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	109	5214	658	116	30	131
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	109	5680	765	138	30	131
29	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	77	4045	4045	2315	100	125
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	77	4125	4146	2414	100	125
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	77	4220	4820	2515	100	125
30	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	65	1532	915	45	21	16
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	65	1652	987	55	30	21
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	65	1800	1050	65	40	26
एकूण ..		1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	3954	147407	98182	7593	5148	4459
Total ..		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	3954	145220	106224	7633	4850	4304
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	3954	163201	115517	8117	4940	4474

३. (३) जिल्हा परिषदांना अनुदान

ग्रामीण भागातील हुशार आणि पात्र विद्यार्थ्यांसाठी शिष्यवृत्त्या.—ग्रामीण भागातील हुशार आणि पात्र विद्यार्थ्यांना राज्य शासनाकडून शिष्यवृत्त्या प्रदान केल्या जातात. महाराष्ट्र राज्य परीक्षा मंडळाने घेतलेल्या पूर्व माध्यमिक व माध्यमिक शाळा शिष्यवृत्ती स्पर्धा परीक्षेच्या निकालावरून या शिष्यवृत्त्या दिल्या जातात. शिष्यवृत्तिधारकाच्या समाधानकारक प्रगतीना अनुसरून शिष्यवृत्तीचे प्रत्येक वर्षी नूतनीकरण करण्यात येते आणि वार्षिक परीक्षेत किंवा शालांत परीक्षेत किंवा पुढे येणाऱ्या पदवी पाठ्यक्रमापर्यंतच्या सर्व परीक्षांना ६५ टक्के गुण मिळालेल्या शिष्यवृत्तिधारकाला शिष्यवृत्ती देण्यात येते.

शासन निर्णय क्रमांक एससीएच/१०९५/(८४/९५)/माशि-८ दि. २ ऑगस्ट १९९५ अन्वये सदर शिष्यवृत्तीसंचात व दरात १९९५-९६ या वर्षापासून खालीलप्रमाणे सुधारणा करण्यात आली आहे. बृहन्मुंबई वगळून राज्यातील प्रत्येक जिल्ह्यासाठी (अ) वरिष्ठ प्राथमिक (ब) माध्यमिक (क) उच्च माध्यमिक या प्रत्येक श. स्तरावर सध्याचे ३ संचा ऐवजी १० संच करण्यात आले आहेत. शिष्यवृत्त्यांचे सध्याचे प्रचलित दर व सन १९९५-९६ पासून मंजूर करण्यात आलेले सुधारित दर खालीलप्रमाणे.

शैक्षणिकस्तर	इयत्ता	सध्याचे प्रचलित दर (रुपये)	१९९५-९६ पासून मंजूर करण्यात आलेले सुधारित दर (रुपये)
१	२	३	४
(अ) वरिष्ठ प्राथमिक	.. ५ ते ७ वी	१५ द. म.	५० द. म.
(ब) माध्यमिक	.. ८ ते १० वी	२५ द. म.	७५ द. म.
(क) उच्च माध्यमिक	.. ११ ते १२ वी	५० द. म.	१०० द. म.

लाभधारक शालेय स्तरापासून महाविद्यालयीन स्तरापर्यंत पूर्ण काळ शिक्षण चालू ठेवत नसल्यामुळे महाविद्यालयीन स्तरावर लाभधारकांची संख्या बरीच कमी होते आणि म्हणून सन १९७७-७८ सालापासून या योजनेची ४ (चार) वेगवेगळ्या स्तरामध्ये विभागणी केली आहे :—

(१) पूर्व माध्यमिक शाळा-स्तर	.. इयत्ता ५ वी ते ७ वी	} प्रत्येक जिल्ह्यासाठी प्रत्येक शैक्षणिक स्तरासाठी तीन शिष्यवृत्त्यांचे संच मंजूर केले आहेत.
(२) माध्यमिक शाळा-स्तर	.. इयत्ता ८ वी ते १० वी	
(३) कनिष्ठ महाविद्यालयीन-स्तर	.. इयत्ता ११ वी ते १२ वी	
(४) महाविद्यालयीन-स्तर	.. ३ वर्षे	

वरील निरनिराळ्या ४ टप्प्यातील पहिली शिष्यवृत्ती सन १९७७-७८ पासून देण्यात आली. जुन्या नियमाप्रमाणे ज्यांना शिष्यवृत्त्या मिळाल्या आहेत, त्यांना त्या ११ (अकरा) वर्षांचा कालावधी पूर्ण होईपर्यंत चालू राहतील. शैक्षणिक स्तरासाठी मंजूर केलेल्या शिष्यवृत्तीचे नूतनीकरण तो अभ्यासक्रम पूर्ण होईपर्यंत प्रतिवर्षी केले जाते. प्रत्येक स्तराबाबतची माहिती स्वतंत्र तक्त्यामध्ये दर्शविली आहे.

३(३)अ पूर्व माध्यमिक शाळा स्तरावर शिष्यवृत्त्या व लाभधारकांची संख्या दर्शविणारा तक्ता
The following table shows the number of beneficiaries and expenditure under the scholarships at Middle School stage

तक्ता ८
TABLE VIII

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

अनु. क्रमांकां Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	मंजूर संच	नवीन व पुढे चालू टॅवलेल्या शिष्यवृत्त्यांची संख्या (लाभार्थी) No. of Scholarship awards/continua- tion of Scholarships (Beneficiaries)			एकूण खर्च Total Expendi- ture
				नवीन संच Fresh Sets	नूतनीकरण केलेले संच Renewal Sets	एकूण संच Total Sets (5+6)	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	ठाणे Thane	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	... 10	10	30	10	8
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	... 10	10	30	10	8
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	10	10	30	10	8
2	रायगड Raigad	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	... 10	10	30	10	10
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	... 10	10	30	30	10
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	... 10	10	30	30	10
3	रत्नागिरी Ratnagiri	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	... 10	10	30	30	10
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	... 10	10	30	30	10
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	... 10	10	30	30	10
4	सिंधुदुर्ग Sindhudurga	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	... 10	10	30	30	10
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	... 10	10	30	30	10
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	10	10	30	30	10
5	नाशिक Nashik	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	... 10	10	30	10	10
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	... 10	10	30	10	10
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	... 10	10	30	10	10
6	धुळे Dhule	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	... 10	10	30	30	10
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	... 10	10	30	30	10
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	10	10	30	30	10
7	जळगाव Jalgaon	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	... 10	10	30	10	5
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	... 10	10	30	10	5
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	... 10	10	30	10	5
8	अहमदनगर Ahmednagar	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	... 10	10	30	30	10
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	... 10	10	30	30	10
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	... 10	10	30	30	10
9	पुणे Pune	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	... 10	10	30	30	10
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	... 10	10	30	30	10
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	... 10	10	30	30	10
10	सातारा Satara	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	... 10	10	30	30	10
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	... 10	10	30	30	10
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	... 10	10	30	30	10
11	सांगली Sangli	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	... 10	10	30	30	10
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	... 10	10	30	30	10
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	... 10	10	30	30	10
12	सोलापूर Solapur	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	... 10	10	30	30	10
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	... 10	10	30	30	10
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	... 10	10	30	30	10
13	कोल्हापूर Kolhapur	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	... 10	10	30	30	10
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	... 10	10	30	30	10
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	... 10	10	30	30	10

तकता ८—चालू
TABLE VIII—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	
14	औरंगाबाद Aurangabad	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	10	5	5	10	5
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	5	5	10	5
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	5	5	10	5
15	जालना Jalna	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	10	10	10	10	10
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	10	10	10	10
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	10	10	10	10
16	परभणी Parbhani	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	10	5	5	10	10
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	5	5	10	10
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	5	5	10	10
17	बीड Beed	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	10	10	10	10	10
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	10	10	10	10
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	10	10	10	10
18	नांदेड Nanded	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	10	5	5	10	10
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	5	10	10	10
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	5	10	10	10
19	उस्मानाबाद Osmanabad	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	10	5	5	10	5
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	5	5	10	5
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	5	5	10	5
20	लातूर Latur	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	10	10	5	10	10
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	10	5	10	10
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	10	5	10	10
21	बुलढाणा Buldhana	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	10	10	30	30	8
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	10	30	30	8
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	10	30	30	8
22	अकोला Akola	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	0	10	30	30	8
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	10	30	30	8
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	10	30	30	8
23	अमरावती Amravati	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	9	10	30	30	8
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	10	30	30	8
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	10	30	30	8
24	यवतमाळ Yeotmal	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	10	10	30	30	8
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	10	30	30	8
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	10	30	30	8
25	वर्धा Wardha	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	10	20	20	20	10
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	30	30	30	15
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	30	30	30	15
26	नागपूर Nagpur	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	10	20	20	20	10
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	30	30	30	15
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	30	30	30	15
27	भंडारा Bhandara	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	10	20	20	20	10
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	30	30	30	15
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	30	30	30	15
28	चंद्रपूर Chandrapur	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	10	20	20	20	10
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	30	30	30	15
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	30	30	30	15
29	गडचिरोली Gadchiroli	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	10	20	20	20	10
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	20	30	30	15
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	30	30	30	15
	एकूण	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	289	315	655	620	265
	Total	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	289	370	670	670	290
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	289	370	670	670	290

३ (३) ब माध्यमिक शाळा शिष्यवृत्त्या (इयत्ता ८ वी ते १० वी) High School Scholarships (VIII to X)
स्पर्धा परीक्षांना बसणाऱ्या विद्यार्थ्यांची; लाभधारकांची संख्या दर्शविणारा तक्ता
The statement of No. of students and beneficiaries appearing for Competitive Examinations

तक्ता ९ TABLE IX

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

क्र. क्र. जिल्ह्याचे नाव S. No. Name of the District	वर्ष Year	शिष्यवृत्ती संचाची एकूण संख्या No. of Scholarship sets	परीक्षेस बसणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या No. of students appearing for exams.	नवीन व पुढे चालू ठेवलेल्या शिष्यवृत्तीची संख्या (लाभार्थी) No. of fresh and continued scholarships (Beneficiaries)		एकूण खर्च Total Expenditure		
				ग्रामीण Rural	शहरी Urban			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1 मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 454	—	16874	—	1393	557	
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 454	—	19277	—	1337	535	
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 454	—	20377	—	1337	535	
2 ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 165	4200	5606	113	150	158	
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 165	6300	7800	333	162	198	
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 165	7600	8040	333	162	198	
3 रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 91	1750	600	295	290	234	
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 91	1780	620	315	295	244	
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 91	1800	650	375	300	250	
4 रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 103	3023	3676	146	155	74	
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 103	3083	3750	160	175	100	
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 103	3150	3825	160	175	100	
5 सिंधुदुर्ग Sindhudurga	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 54	3974	2318	55	125	45	
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 54	4574	2568	55	125	45	
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 54	5074	2818	55	125	45	
6 नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 178	4963	2754	92	86	71	
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 178	5459	3029	92	86	71	
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 178	6004	3331	92	86	71	
7 धुळे Dhule	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 116	2715	1431	100	50	232	
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 116	3200	1500	120	70	261	
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 116	3700	1600	140	90	275	
8 जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 165	11518	6334	220	112	124	
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 165	12000	7000	220	112	130	
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 165	12500	6500	220	112	132	
9 अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 150	3930	2617	185	240	170	
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 150	4000	3000	197	253	180	
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 150	5000	4000	197	253	180	
10 पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 282	17000	8000	450	266	286	
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 282	17850	8600	500	281	312	
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 282	18700	9900	550	310	338	
11 सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 138	8674	914	316	196	125	
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 138	8830	930	327	202	131	
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 138	9025	946	328	208	137	
12 सांगली Sangli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 120	4797	1990	218	100	80	
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 120	4890	2095	220	115	84	
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 120	4990	2137	230	125	91	
13 सेलाम्पूर Selapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 150	3650	1645	228	127	142	
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 150	3760	1694	228	127	145	
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 150	3872	1745	228	127	150	
14 कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 146	8281	2826	266	142	90	
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 146	8445	2881	299	152	112	
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 146	8609	2936	304	155	114	
15 अं. रंगाबाद A. Raangabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 102	147	34	147	34	122	
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 102	147	34	147	34	122	
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 102	147	34	147	34	122	

तक्ता ९—बालू
TABLE IX—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
16	जालना Jalna	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	66	1200	1100	49	43	342
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	66	1222	1103	49	43	342
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	66	1240	1110	49	43	342
17	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	101	1915	1337	74	68	506
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	101	1920	1642	65	70	542
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	101	1925	1647	78	81	558
18	बीड Beed	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	84	2750	1354	171	81	100
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	84	2850	1430	171	81	100
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	84	2920	1500	171	81	100
19	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	96	2619	1563	115	125	96
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	96	2650	1590	125	137	104
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	96	2690	1630	138	149	114
20	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	72	2199	1329	512	254	130
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	72	2225	1345	535	275	149
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	72	2255	1370	565	305	168
21	लातूर Latur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	104	502	650	153	165	95
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	104	520	660	160	175	105
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	104	535	670	170	185	102
22	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	95	2827	1394	175	80	126
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	95	2957	1341	180	70	117
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	99	4047	1702	190	75	125
23	अकोला Akola	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	99	3687	1273	184	34	160
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	99	3700	1300	184	34	160
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	99	3725	1400	184	34	160
24	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	118	1710	1920	197	120	76
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	118	1710	1920	197	120	80
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	118	1710	1920	197	120	80
25	यकतमाळ Ycotmal	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	97	2333	1578	134	73	83
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	97	2700	1670	150	80	92
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	97	2800	1700	160	90	100
26	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	65	2270	1072	132	63	46
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	65	2648	1134	132	63	90
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	65	2780	1200	139	63	90
27	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	176	2600	3500	155	71	70
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	176	2700	3600	160	75	75
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	176	2750	3635	165	80	80
28	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	98	3957	515	597	64	264
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	98	4387	555	597	64	264
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	98	4691	579	597	64	264
29	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	68	2950	1425	200	125	244
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	68	2975	1475	200	125	244
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	68	3000	1500	200	125	245
30	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	60	1086	638	34	15	19
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	60	1110	649	40	20	24
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	60	1150	675	45	25	28
एकूण... Total..	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	3814	113227	78267	5713	4847	4867	
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	3814	120592	86192	6158	4958	5158	
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	3814	128389	91077	6407	5119	5294	

३ (३) क माध्यमिक स्तरावर शिष्यवृत्त्या इयत्ता ८ वी ते १० वी लाभधारक आणि शाळा शिष्यवृत्त्या यांची संख्या दर्शविणारा तक्ता

High School Scholarships VIII to X Statement showing No. of Beneficiaries, expenditure and No. of Scholarships in Secondary Schools

तक्ता १०
TABLE X

(रु. हजाराने/Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हाचे नाव Name of the District	वर्ष Year	नवीन/पुढे चालू ठेवलेल्या शिष्यवृत्त्यांची संख्या No. of Scholarship Awards/ continuance of Scholarships			एकूण संच Total Expenditure		
			मंजूर संच Sanction Sets	नवीन संच Fresh Sets	नूतनीकरण केलेले संच Renewal Sets			
1	2	3	4	5	6	7	8	
1	बुध्मुंबई Mumbai	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	—	—	—	
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	—	—	—	
2	ठाणे Thane	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	... 10	9	10	19	8
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	... 10	9	10	19	8
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	... 10	9	10	19	8
3	रायगड Raigad	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	... 10	3	7	10	8
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	... 10	5	10	15	11
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	... 10	10	10	20	15
4	रत्नागिरी Ratnagiri	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	... 10	10	40	50	8
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	... 10	10	40	50	10
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	... 10	10	40	50	10
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurga	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	... 10	10	23	33	17
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	... 10	10	30	40	23
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	... 10	10	30	40	23
6	नाशिक Nashik	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	... 10	9	7	16	8
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	... 10	9	7	16	8
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	... 10	9	7	16	8
7	धुळे Dhule	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	... 10	9	7	16	8
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	... 10	9	7	16	8
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	... 1	9	7	16	8
8	जळगाव Jalgaon	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	... 10	9	7	16	8
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	... 10	9	7	16	8
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	... 10	9	7	16	8
9	अहमदनगर Ahmadnagar	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	... 10	4	13	17	22
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	... 10	10	20	30	22
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	... 10	10	20	30	12
10	पुणे Pune	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	... 10	9	7	16	12
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	... 10	9	7	16	12
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	... 10	9	7	16	5
11	सातारा Satara	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	... 10	10	6	16	8
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	... 10	10	10	20	8
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	... 10	10	10	20	12
12	सांगली Sangli	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	... 10	10	6	16	15
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	... 10	10	10	20	23
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	... 10	10	20	30	12
13	सोलापूर Solapur	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	... 10	9	7	16	12
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	... 10	9	7	16	12
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	... 10	9	7	16	12
14	कोल्हापूर Kolhapur	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	... 10	10	13	23	11
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	... 10	10	20	30	22
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	... 10	10	20	30	22
15	औरंगाबाद Aurangabad	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	... 10	10	10	20	15
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	... 10	10	10	20	15
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	... 10	10	10	20	15

तक्ता १०—चालू
TABLE X--contd.

1	2	3	4	5	6	7	8
16	जालना Jalna	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 10	4	—	4	3
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 10	10	20	30	23
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 10	10	20	30	23
17	परभणी Parbhani	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 10	10	10	20	15
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 10	10	10	20	15
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 10	10	10	20	15
18	बीड Beed	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 10	10	29	39	26
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 10	10	20	30	23
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 10	10	20	30	23
19	नांदेड Nanded	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 10	10	10	20	15
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 10	10	10	20	15
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 10	10	10	20	15
20	उस्मानाबाद Osmanabad	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 10	10	10	20	15
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 10	10	10	20	15
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 10	10	10	20	15
21	लातूर Latur	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 10	10	10	20	15
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 10	10	10	20	15
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 10	10	10	20	15
22	बुलढाणा Buldhana	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 10	9	10	19	4
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 10	9	10	19	4
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 10	9	10	19	4
23	अकोला Akola	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 10	10	10	20	16
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 10	10	10	20	16
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 10	10	10	20	16
24	अमरावती Amravati	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 10	10	10	20	10
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 10	10	10	20	10
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 10	10	10	20	10
25	यवतमाळ Yavatmal	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 10	10		19	9
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 10	10	9	19	9
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 10	10	9	19	9
26	वर्धा Wardha	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 10	—	10	10	5
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 10	10	10	20	10
		1998-9 (Estimated)	(अंदाजे) ... 10	10	20	30	15
27	नागपूर Nagpur	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 10	—	10	10	5
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 10	10	10	20	10
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 10	10	20	30	15
28	भंडारा Bhandara	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 10	—	10	10	5
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 10	10	10	20	10
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 10	10	20	30	15
29	चंद्रपूर Chandrapur	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 10	—	10	10	5
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 10	10	10	20	10
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 10	10	20	30	15
30	गडचिरोली Gadchiroli	... 1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 10	—	10	10	5
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 10	10	10	20	10
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 10	10	20	30	15
एकूण Total	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 290	214	321	535	298
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 290	278	364	642	377
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 290	283	407	573	414

रियायती शिष्यवृत्ती
Riyayati Scholarship

३. (३) (क) भूतपूर्व हैद्राबाद राज्यातील रियायती शिष्यवृत्त्या मराठवाडा विभागात अजून चालू आहेत. पूर्व माध्यमिक-माध्यमिक शाळेतील वर्गात गुणानुक्रमे प्रथम किंवा द्वितीय क्रमांकाचे येणाऱ्या विद्यार्थ्यांना दिली जाते.

रियायती शिष्यवृत्ती विहित केलेल्या दरप्रमाणे देण्यात येतात.

(१) पूर्व माध्यमिक ३ रु. दरमहा

(२) माध्यमिक वर्ग ४ रु. दरमहा

अनुदानाच्या उपलब्धतेप्रमाणे शिष्यवृत्त्या प्रदान केल्या जातात.

तक्ता ११
TABLE XI

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of District	वर्ष Year	लाभार्थी संख्या No. of Beneficiaries			एकूण खर्च Total Expenditure	
			प्राथमिक Primary	पूर्व माध्यमिक Middle	माध्यमिक Secondary		
1	2	3	4	5	6	7	
1	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	693	287	111	32
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	560	250	180	32
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	701	292	105	32
2	जालना Jalna	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	300	200	100	12
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	300	200	100	12
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	300	200	100	12
3	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	50	250	125	18
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	55	255	130	19
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	60	260	135	19
4	बीड Beed	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	67	121	95	12
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	86	130	108	13
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	90	133	113	14
5	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	150	148	164	20
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	150	148	164	20
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	150	148	164	20
6	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	—	39	40	4
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	42	70	90	12
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	48	100	120	18
7	लातूर Latur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	47	123	88	11
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	47	123	88	11
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	47	123	88	11
एकूण Total	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	1307	1168	723	109
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	1240	1176	860	119
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	1396	1256	825	126

तरगिबी शिष्यवृत्त्या
Targibi Scholarships

३) इ पुनर्ग हेद्दाबाद राज्यातील तरगिबी शिष्यवृत्त्या मराठवाडा विभागान अजून चालू आहेत. ज्यांच्या पालकांचे उत्पन्न दरमहा २२५ पेक्षा कमी आहे अशा पालकांच्या गरीब व होतकरू पाल्यांना या शिष्यवृत्त्या दिल्या जातात.

(१) प्राथमिक	२ रु. दरमहा
(२) पूर्वमाध्यमिक	४ रु. दरमहा
(३) माध्यमिक	६ रु. दरमहा
(४) महाविद्यालय	८ रु. दरमहा

या शिष्यवृत्त्या फक्त एका वर्षासाठी दिल्या जातात.

तक्ता १२
TABLE XII

(रु. हजारात/ Rs. in thousands)

म. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of District	वर्ष Year	लाभार्थी संख्या No. of Beneficiaries		एकूण खर्च Total Expenditure	
			पूर्व माध्यमिक Middle	माध्यमिक Secondary		
1	2	3	4	5	6	
1	बीरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	116	113	8
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	121	115	8
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	125	118	8
2	जालना Jalna	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	84	87	6
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	84	87	6
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	84	87	6
3	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	40	25	2
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	45	30	3
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	50	35	4
4	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	—	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	—	—	—
5	बीड Beed	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	33	31	23
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	41	50	34
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	45	50	34
6	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	157	177	11
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	202	215	17
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	250	250	23
7	लातूर Latur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	157	147	12
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	157	147	12
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	157	147	12
एकूण ...		1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	587	580	62
Total		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	650	644	80
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	711	687	87

४. शासकीय माध्यमिक शाळा

४ (१) शासकीय विद्यानिकेतन

ग्रामीण विभागातील विद्यार्थ्यांना माध्यमिक शिक्षणाच्या चांगल्या सुविधा उपलब्ध व्हाव्यात आणि हुषार व गुणी विद्यार्थ्यांना चांगल्या दर्जाचे शिक्षण मिळावे यासाठी पुणेगाव, धुळे, औरंगाबाद, अमरावती आणि यवतमाळ ही पाच शासकीय वसतिगृहात्मक विद्यानिकेतने आहेत त्यामध्ये १०,००० पेक्षा कमी लांबवस्ती असलेल्या गावातील विद्यार्थ्यांना गुणवत्तेच्या निकषावर प्रवेश दिला जातो. यासाठी त्यांना पूर्व प्राथमिक माध्य शिष्यवृत्ती स्पर्धात्मक परीक्षा उत्तीर्ण व्हावी लागते व गुणानुक्रमे प्रत्येक वर्गात दरवर्षी इयत्ता ५ वी मध्ये ४० विद्यार्थ्यांना प्रवेश दिला जातो. यवतमाळ येथील विद्यानिकेतनात प्रत्येक इयत्तेच्या दोन तुकड्या असून त्यामध्ये प्रत्येकी ३० आदिवासी व ३० बिगर आदिवासी विद्यार्थ्यांना प्रवेश दिला जातो. इतर विद्यानिकेतनात ३४ टक्के जागा भागासवर्गीय विद्यार्थ्यांसाठी राखून ठेवल्या आहेत. येथील विद्यार्थ्यांची राहण्याची व जेवणाची व्यवस्था वसतिगृहात केली जाते त्यांच्या शिक्षणावर होणारा खर्च उत्पात्ताच्या निकषानुसार शासन करते. सन १९८५-८६ पासून खाली दर्शविल्याप्रमाणे पालकांच्या उत्पन्नाच्या आधारावर विद्यार्थ्यांकडून फी आकारली जाते:—

- (१) मासिक रु. ८३५ उत्पन्न मर्यादित सवलतीचा दर—पूर्ण सवलतीची रक्कम रु. ३,४००.
- (२) मासिक रु. ८३६ ते १००० उत्पन्न मर्यादित सवलतीचा दर—८० टक्के सवलतीची रक्कम रु. २,७२०.
- (३) मासिक रु. १,००१ ते १,१७० उत्पन्न मर्यादित सवलतीचा दर—६० टक्के सवलतीची रक्कम रु. २,०४०.
- (४) मासिक रु. १,१७१ ते १,३४० उत्पन्न मर्यादित सवलतीचा दर—४० टक्के सवलतीची रक्कम रु. १,३६०.
- (५) ज्यांच्या पालकांचे उत्पन्न दरमहा रु. १,३४१ पेक्षा जास्त आहे अशा मुलांना फीमध्ये कोणतीही सवलत मिळत नाही.

*शासन निर्णय क्र. एस. एस. जी.—१०९५/८१९५/९५/माशि-८, दिनांक २७ सप्टेंबर १९९५ अन्वये. शासकीय विद्यानिकेतन यवतमाळ यांचे सामान्य विद्यानिकेतनात खांतर करण्यात आले असून त्याची अंमलबजावणी १९९६-९७ पासून सुरु झालेली आहे.

संख्या १४
TABLE XIII

शासकीय विद्यानिकेतनामधील विद्यार्थी संख्या
Number of students admitted in Government
तक्का १३

अ. क्र. Sr. No.	शासकीय विद्यानिकेतनाचे नाव Name of the Government Public School	वर्ष Year	प्रवेश क्षमता Intake capacity	विद्यार्थी संख्या Number of Students		एकूण Total
				५ ते ७ V to VII	८ ते १० VIII to X	
1	2	3	4	5	6	7
1	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	.. 171	70	60	130
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	.. 162	67	62	129
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	.. 153	69	64	133
2	पुसेगाव Pusegaon	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	... 173	82	74	156
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	... 166	77	80	157
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	... 159	69	87	156
3	ओरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	... 173	65	83	148
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	.. 166	71	82	153
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	... 159	66	81	147
4	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	.. 173	72	77	149
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	.. 166	70	74	145
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	.. 159	69	70	139
5	यवतमाळ Yeotmal	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	... 30	30	—	30
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	.. 60	60	—	60
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	.. 90	90	—	90
एकूण Grand Total		1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	... 720	319	294	613
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	... 720	345	298	644
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	... 720	363	302	665

ब विद्याशुल्कातील सवलत
Public Schools and Fee Concessions

TABLE XIII

फी देणारे / फी सवलतीचे विद्यार्थी No. of students fee paying/Concession holders					इ. १० वी उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी No. of students passed in Std. X examination	कर्मचारी वर्ग No. of Employees			एकूण मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांची संख्या Total No. of B. C. Students
पूर्ण फी देणारे Full Fees paying 8	पूर्ण फी सवलत Full Free Ships 9	८० टक्के फी सवलत 80% Fee Concessions 10	६० टक्के फी सवलत 60% Fee Concessions 11	४० टक्के फी सवलत 40% Fee Concessions 12		शिक्षक Teaching 14	शिक्षकेतर Non- Teaching 15	एकूण Total 16	
19	111	—	—	—	29	17	43	60	116
25	104	—	—	—	—	17	43	60	106
28	105	—	—	—	—	17	43	60	90
46	108	1	1	—	22	15	52	67	52
44	169	2	2	—	—	15	52	67	52
42	110	2	2	—	2	15	52	67	52
18	130	—	—	—	23	15	42	57	69
20	133	—	—	—	—	15	42	57	61
25	122	—	—	—	—	15	42	57	62
8	141	—	—	—	17	15	41	56	24
10	135	—	—	—	—	15	41	56	24
10	129	—	—	—	—	15	41	56	24
—	—	—	—	—	2	12	39	51	4
—	—	—	—	—	—	17	40	57	4
—	—	—	—	—	—	17	40	57	8
91	490	1	1	—	93	74	217	291	265
99	481	2	2	—	—	79	218	297	247
05	464	2	2	—	—	79	218	297	226

४ (२) नवोदय विद्यालये

नवोदय विद्यालय समिती, नवी दिल्ली यांच्यातर्फे राबवली जाणारी नवोदय विद्यालयांची केंद्र योजना १९८५-८६ पासून सुरू केलेली आहे. त्यावर्षी अमरावती येथे पहिले नवोदय विद्यालय उघडण्यात आले. त्यानंतर १९८६-८७ मध्ये नागपूर, नांदेड, गडचिरोली, लातूर, उस्मानाबाद आणि बुलढाणा येथे सहा नवोदय विद्यालये उघडण्यात आली. त्यापुढील वर्षीत अहमदनगर, बीड, परभणी, धुळे, चंद्रपूर, वर्धा, भंडारा, नाशिक, जळगाव, जालना, ठाणे आणि यवतभाळ या ठिकाणी आणखी १२ नवोदय विद्यालये उघडण्यात आली. सन १९९१-९२ मध्ये पळूस, जिल्हा सांगली, सातारा व सोलापूर येथे एकेक नवोदय विद्यालये उघडण्यात आली आहेत. सन १९९२-९३ मध्ये सिध्दुर्ग, औरंगाबाद, रायगड, अकोला व रत्नागिरी येथे व सन १९९४-९५ मध्ये कोल्हापूर येथे एक अशी एकूण २८ नवोदय विद्यालये उघडण्यात आली आहेत. उर्वरित पुणे व बृहमूंबई जिल्ह्यांमधून नवोदय विद्यालय उघडण्याचे प्रस्तावित आहे.

एकूण २८ नवोदय विद्यालये राज्य शासनाने प्रस्तावित केलेल्या तात्पुरत्या इमारतीत चालू झालेली आहेत. त्यासाठी पायाभूत सुविधा पुरवण्यात आलेल्या आहेत. नवोदय विद्यालय समिती, केंद्र शासन नवी दिल्ली यांच्यातर्फे नवोदय विद्यालयासाठी नवी इमारत बांधण्याचे काम जिल्ह्यात हाती घेण्यात येत आहे. ज्या ठिकाणी उपलब्ध झालेली जमीन नवोदय विद्यालयाकडे हस्तांतरित करण्यात आली आहे, त्याठिकाणी इमारतीचे बांधकाम सुरू झालेले आहे. ज्या ठिकाणी जमीन उपलब्ध झालेली नाही, त्या ठिकाणी जमीन संपादित करण्याचे प्रयत्न चालू आहेत.

राज्य शासनाने नवोदय विद्यालयांच्या खर्चासाठी सन १९८७-८८ मध्ये रु. ६० लाख सन १९८८-८९ मध्ये रु. ३५ लाख सन १९८९-९० मध्ये रु. २० लाख व सन १९९०-९१ पासून ते (९४-९५) पर्यंत दरवर्षी रुपये ५ लाख व सन १९९६-९७ करित रुपये १० लाख सन ९७-९८ मध्ये ५ लाख व तरतूद मंजूर करण्यात आलेली आहे. ही रक्कम नवोदय विद्यालयांच्या तात्पुरत्या इमारतीच्या दुहस्तीवरील राज्य शासनाचा निष्ठा हिस्सा व जमीन संपादन करणे यासाठी खर्च करण्यात येते.

नवोदय विद्यालयाची माहिती

Information of Navodaya Vidyalaya

सक्ता १४

TABLE XIV

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

क्र. सं. Sr. No.	जिल्हा District	वर्ष Year	विद्यार्थ्यांची संख्या No. of Students			एकूण मागासवर्गीय मुलांची संख्या Total No. of B. C. Students	शिक्षक/ शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांची संख्या No. of Teaching and Non-Teaching Staff	खर्च Expenditure	
			इ.६वी ते ७वी Std. VI to VII	इ.८वी ते १० वी Std. VIII to X	इ.११वी ते १२वी Std. XI to XII			राज्य शासनाचा State Govern- ment	केंद्र शासनाचा Central Govern- ment
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 135	181	88	130	32	—	2590
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 135	181	88	130	32	—	2590
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 135	181	88	130	32	—	2590
2	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 114	126	92	110	35	—	4000
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 139	118	95	99	30	—	4500
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 160	142	97	90	35	—	5000
3	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 120	108	07	113	29	—	3171
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 147	131	37	145	29	—	3277
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 160	151	77	160	30	—	4000
4	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 121	138	10	176	31	—	3176
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 142	162	35	112	34	—	3600
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 140	172	50	119	40	—	3800
5	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 80	150	100	40	35	—	2800
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 80	150	100	40	35	—	3500
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 80	150	100	40	35	—	3500
6	जालना Jalna	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 182	208	—	130	42	—	5200
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 160	240	—	120	42	—	5200
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 160	240	—	120	42	—	5200
7	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 140	160	—	84	35	—	3300
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 140	160	—	84	35	—	3300
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 140	160	—	84	35	—	3500
8	बीड Beed	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 119	149	—	85	31	—	2310
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 120	150	—	90	46	—	2400
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 120	150	—	95	46	—	2500

तक्ता १४—चालू TABLE XIV—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	128	182	—	177	34	—	4000
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	122	183	—	186	31	—	4500
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	144	190	—	190	34	—	5000
10	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	126	144	50	86	37	—	4188
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	145	150	55	90	37	—	4388
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	150	155	60	95	38	—	4588
11	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	153	158	57	109	34	—	4097
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	155	186	65	130	41	—	4500
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	155	186	65	130	41	—	4500
12	बुलढागा Buldhana	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	135	125	35	75	15	—	4000
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	140	135	45	85	15	—	4500
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	145	140	50	90	15	—	5000
13	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	116	184	85	148	43	—	5224
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	130	184	91	100	43	—	5225
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	160	190	100	124	46	—	5500
14	यवतमाळ Yavatmal	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	112	139	—	148	32	—	3377
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	126	112	—	103	35	—	3472
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	148	129	—	23	36	—	3979
15	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	124	161	47	165	35	—	3800
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	113	176	37	165	35	—	5800
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	119	187	65	185	38	—	6800
16	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	152	205	78	175	32	—	4305
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	153	210	89	178	32	—	4510
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	154	215	82	180	33	—	4540
17	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	67	113	—	85	33	—	4200
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	69	124	—	91	34	—	4500
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	85	139	—	93	35	—	4500
18	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	136	165	48	184	33	—	4222
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	148	172	47	197	38	—	4392
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	150	189	60	225	38	—	5092
19	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	110	180	70	270	31	—	4709
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	115	184	77	290	31	—	4800
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	120	186	75	280	31	—	4900
20	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	84	126	—	114	30	—	3000
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	56	120	—	57	26	—	3697
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	80	105	—	50	30	—	4446
21	सांगली Sagali	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	105	135	70	72	28	—	2885
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	90	123	75	62	32	—	4200
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	130	172	95	69	38	—	5200
22	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	80	40	—	38	9	—	1956
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	80	80	40	65	21	—	3761
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	80	120	80	95	25	—	4900
23	सातारा Satara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	107	66	—	44	12	—	1925
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	75	138	—	53	16	—	2200
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	80	162	—	63	20	—	2500
24	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	144	116	—	55	20	—	2236
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	151	108	—	55	22	—	2988
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	144	206	—	55	24	—	3000
25	रत्नागिरी Ratnagari	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	130	150	—	88	31	—	3013
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	120	120	40	100	38	—	4000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	130	130	50	91	43	—	4160

तक्ता १४-चालू TABLE XIV—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
26	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष) ...	80	80	80	20	7	—	2000
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	88	88	88	22	8	—	2200
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	88	88	88	22	8	—	2200
27	अकोला Akola	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष) ...	150	63	—	78	15	—	4600
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	150	126	—	78	20	—	4600
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	150	183	—	78	25	—	5000
28	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	68	—	—	47	11	—	800
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	68	18	—	19	14	—	1214
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	68	16	—	25	15	—	1400
	एकूण Total	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	3238	3752	854	3046	765	—	95684
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	3285	4029	1104	2946	834	—	107714
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	3593	4434	1237	3101	908	—	107235

५. खाजगी संस्थामार्फत चालविल्या जाणाऱ्या अशासकीय माध्यमिक शाळांना सहाय्य.

५.१ (१) (अ) खाजगी संस्थांनी चालविलेल्या अशासकीय माध्यमिक शाळांना अनुदान.—

राज्यामध्ये खाजगी संस्थांनी चालविलेल्या एकूण १२८६१ माध्यमिक शाळा आहेत. विद्यार्थ्यांच्या वाढत्या संख्येच्या प्रमाणात माध्यमिक शाळांना जादा तुकड्या उबडण्यासाठी परवानगी दिली जाते. अशासकीय माध्यमिक शाळांमधील शिक्षक व शिक्षकेतरांचे वेतन व भत्ते शासनाने स्थापन केलेल्या वेतन व भविष्य निर्वाह निधी पथकाद्वारे सहकारी बँकामार्फत देण्याची जबाबदारीही शासनाने स्विकारली आहे. अशासकीय माध्यमिक शाळांना खालील मूदानुसार अनुदान देण्यात येत :—

(अ) (१) माध्यमिक शाळांतील मान्य शिक्षक व शिक्षकेतरांसेवक यांना विहित वेतनश्रेणीनुसार दिले जाणारे वेतन व इतर भत्ते यावरील खर्च.

अधिक

(२) गतवर्षीच्या शाळा इमारतीचे भाड्यावरील मान्य खर्च

अधिक

(३) गतवर्षीचा शिक्षक व शिक्षकेतरांच्या वेतनावरील व इमारत भाड्यावरील खर्च वगळता इतर मान्य बाबींवर झालेला प्रत्यक्ष खर्च अथवा विकसनशिल्लतेच्या निर्देशांकानुसार येणारी रक्कम यापैकी जी कमी असेल ती रक्कम.

वजा

(ब) फी भरणाऱ्या विद्यार्थ्यांकडून वसूल झालेली फीची रक्कम.

अनुदान पात्र खाजगी माध्यमिक शाळांमधील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या सेवाशर्ती विहित करून, भविष्य निर्वाह निधी नवृत्तीवेतन, अंशदान व इतर फायदे शासनाने या कर्मचाऱ्यांना दिले आहेत.

सध्या विना अनुदान तत्त्वावर चालू असलेल्या माध्यमिक शाळांपैकी अनुदानाकरिता पात्र ठरणाऱ्या माध्यमिक शाळांना खालीलप्रमाणे अनुदान मंजूर केले जाते.—

(१) पहिली तीन वर्षे ..	अनुदान नाही
(२) चौथ्या वर्षी ..	एकूण वेतन/वेतनेतर मान्य खर्चावर २५% दराने अनुदान
(३) पाचव्या वर्षी ..	५०% दराने अनुदान
(४) सहाव्या वर्षी ..	७५% दराने अनुदान
(५) सातव्या वर्षी ..	१००% दराने अनुदान

मुलींच्या व आदिवासी भागातील पात्र शाळांना ३ वर्षांनंतर १००% अनुदान दिले जाते.

५-१-अ खाजगी संस्थांमार्फत चालविल्या जाणाऱ्या अभासकीय माध्यमिक शाळांतील विद्यार्थी व शिक्षकांची संख्या व दिलेले अनुदान दर्शविणारा तक्ता :-

Statement showing No. of students & teachers grant paid to Non-Govt. secondary school run by private institutions

तक्ता १५

अ. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	एकूण शाळांची संख्या Total No. of Schools	विद्यार्थी संख्या No. of Students		फी देणाऱ्या संख्या व No. of fee paying income from fee
				५ वी ते ७ वी Vth to VIIth	८ वी ते १० वी VIIIth to Xth	
1	2	3	4	5	6	7
1	मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 716	421459	468799	195849
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 721	421580	469267	170335
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 744	422301	469736	187248
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 570	186447	249822	456
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 590	186800	25842	315
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 600	195000	26896	696
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 189	47800	71500	24900
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 303	48500	72100	25100
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 310	49000	73000	26300
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 288	32848	61524	4000
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 298	33505	62754	2000
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 298	34175	64009	2000
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 181	20786	41136	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 187	21202	41959	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 187	21626	42798	—
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 352	171000	115280	80200
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 60	188000	126800	80300
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 370	19800	127200	80400
7	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 338	97500	110300	16000
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 342	135000	85000	18000
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 350	135000	87000	20000
8	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 479	135400	142600	6350
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 482	135600	142700	6400
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 485	135900	142800	6500
9	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 574	170767	161492	38000
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 674	107844	177641	38500
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 800	206628	195405	38400
10	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 545	185267	231791	97175
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 555	188972	236427	101412
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 575	192751	241156	105834
11	सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 491	93472	129613	1860
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 504	95336	140381	2400
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 504	95336	140381	2400
12	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 421	82115	101536	2371
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 424	83757	103567	2475
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 424	85431	105639	2475

TABLE XV

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

विद्यार्थ्यांचे मिळणारे शुल्क Students and paying Students	कर्मचारी वर्ग No. of employees		१० वी उत्तीर्ण आलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या No. of students passed in Std. X	दिलेले अनुदान Grants Paid			मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांची संख्या No. of B. C. Students	
	शिक्षक Teaching	शिक्षकेतर Non-Teaching		वेतन अनुदान Salary Grant	वेतनेतर अनुदान Non-Salary Grant	एकूण Total		
उत्पन्न (रु. हजारत) Income (Rs. in thousands)	8	9	10	11	12	13	14	15
25548	18570	6156	84392	1302522	49000	1351522	113686	
25834	18635	6531	—	1354672	98000	1452672	117183	
24220	18775	6772	—	1431367	96000	1527367	119475	
39520	9112	2804	40838	632353	30000	662353	53900	
49200	9312	2900	—	695588	50000	745588	54021	
55620	9690	3200	—	765146	57500	822646	54353	
870	3690	1416	13438	310779	315	311094	42350	
900	4297	1425	—	320000	330	320330	43700	
1000	4317	1475	—	340000	350	340350	44000	
106	3213	1217	6292	233880	6000	239880	12836	
108	3303	1241	—	236420	13500	269920	13093	
110	3567	1291	—	285600	10000	295600	13355	
—	2199	1146	4685	181504	6000	187504	5886	
—	2243	1169	—	190800	12750	203550	6004	
—	2288	1192	—	202000	10000	212000	6124	
3760	6650	2350	52763	350000	30000	380000	57000	
3770	6700	2400	—	351000	35000	386000	57100	
3770	6750	2450	—	352000	40000	392000	57200	
5281	5605	2314	18841	490700	35000	525700	58000	
6200	5650	2350	—	500000	40000	540000	58500	
7100	6000	2400	—	510000	45000	555000	59000	
382	7314	3227	23350	683300	35000	718000	13150	
385	7325	3230	—	683500	35100	718600	13250	
388	7350	3250	—	683550	35200	718750	13500	
929	8197	3341	23496	550000	22000	572000	129527	
1000	9016	3675	—	600000	55000	655000	142480	
1000	9917	4042	—	618000	50000	668000	156728	
185000	6210	2358	86340	855000	592000	1447000	56001	
194250	6470	2365	—	975000	621000	1596000	58762	
203962	6740	2370	—	1000000	683000	1683000	61659	
153	7133	3013	17734	495500	17500	513000	64806	
200	7341	3103	—	537500	45000	582500	65348	
200	7341	3103	—	590000	35000	625000	65348	
156	5297	2229	14093	387099	20000	407099	58582	
163	5309	2241	—	450000	23100	473100	59754	
163	5309	2241	—	470000	23100	493100	60950	

1	2	3	4	5	6	7
13	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	532	132940	88667	4000
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	549	136968	91286	3000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	571	141036	94024	3000
14	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	692	75732	110333	1260
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	500	79264	110218	1260
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	538	81828	117630	1380
15	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	340	60000	66000	7000
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	340	60000	66000	7000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	340	60000	66000	7000
16	जालना Jalna	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	149	21120	2500	945
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	151	23500	2800	1055
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	155	24000	2900	1100
17	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	150	49500	58800	640
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	211	54700	61700	690
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	221	55500	63200	780
18	बीड Beed	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	385	41200	62400	9500
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	394	42300	65000	9600
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	399	42700	65400	9700
19	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	218	48414	68012	15000
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	241	51414	71012	17000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	250	54510	74222	17000
20	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	148	27476	36697	1260
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	160	28299	37798	1270
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	172	29149	48954	1280
21	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	379	42000	42500	4250
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	380	42500	43000	4300
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	380	42500	43000	4300
22	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	192	55918	62971	4561
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	165	57034	64229	4951
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	167	57604	64871	4997
23	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	415	72375	94729	8891
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	420	75995	99465	9157
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	425	79792	104438	10900
24	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	412	50932	59873	1175
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	412	52017	61173	1240
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	412	52017	61173	1240
25	यवतमाळ Yeotmal	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	225	43489	62549	2015
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	235	43889	62948	2050
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	240	44878	64049	2150
वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	229	43198	52075	4389	
	1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	231	44508	53748	4518	
	1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	231	44876	52659	4520	

TABLE XV—contd.

8	9	10	11	12	13	14	15
400	6593	2640	16581	519328	15000	534328	80940
300	7252	2904	—	571261	58500	629761	82750
300	7977	3194	—	583399	42400	630799	85232
220	6758	2579	—	484541	17500	502041	55806
220	6732	2941	—	505000	17500	522500	44691
220	7982	3895	—	617600	45961	663561	45322
50	3500	1300	17528	140000	12000	152000	40000
50	3560	1300	—	140000	12000	152000	40000
50	3500	1400	—	140000	12000	152000	40000
38	1620	685	5795	60000	4190	64190	23720
40	1640	685	—	65000	5000	70000	24000
45	1660	700	—	70000	6000	76000	25200
14	4470	2150	10338	1700	107700	109400	25000
16	4490	2160	—	1900	1156900	1158800	21100
11	4609	2170	—	2000	1177000	1179000	27300
12	3400	1500	14745	233600	6500	240100	41300
14	3500	1700	—	250000	12000	262000	41400
15	3600	1900	—	270000	12500	282500	41500
70	3077	1424	25123	200200	8997	209197	131701
70	3127	1449	—	205000	2000	207000	136911
70	3152	1474	—	210000	2900	212900	141431
19	1944	925	7000	161288	5000	166288	27300
19	1999	954	—	162590	6000	168590	28200
20	2068	982	—	167500	7000	174500	29052
48	4400	1700	22905	170000	6000	176000	15000
50	4556	1750	—	180000	9000	189000	16000
50	4556	1750	—	180000	9000	189000	16000
365	3070	1326	8750	354600	25000	379600	84293
372	3130	1352	—	406500	41600	448100	85977
376	3161	1365	—	509000	45000	554000	86836
748	4722	2613	6840	346600	15000	361600	124861
770	4800	2650	—	415500	15500	431000	131104
800	4900	2700	—	466000	16000	482000	137659
108	3267	1477	6496	260000	31200	291200	57960
110	3347	1529	—	280000	33600	313600	59329
111	3347	1529	—	280000	336000	313600	59329
138	3165	1369	10169	258900	6995	265895	88799
140	3190	1394	—	284790	48500	333290	88815
144	3215	1419	—	313269	12500	325769	91215
287	3309	1402	7294	199539	7000	206539	89226
298	3342	1225	8010	204000	15000	219000	89948
299	3343	1226	8120	214000	20000	234000	92665

1	2	3	4	5	6	7
27	नागपूर Nagpur	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	440	173310	137300	199755
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	450	174820	139700	20582
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	468	175910	141200	21000
28	भंडारा Bhandara	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	404	72768	203123	1605
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	421	74151	207186	1523
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	441	56289	213377	1443
29	चंद्रपूर Chandrapur	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	203	91140	91225	5600
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	220	100150	100200	6150
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	225	100250	100300	6275
30	गडचिरोली Gadchiroli	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	144	17282	24352	527
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	174	18072	27354	537
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	174	19208	27915	575
एकूण Total		... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	10803	2720055	3209499	739574
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	11094	2805977	3049255	543120
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	11456	2933195	3111332	561593

TABLE XV—*contd.*

8	9	10	11	12	13	14	15
1960	8205	3198	26325	650000	43500	693500	235200
2030	8240	3205	—	670000	51000	721000	237800
2115	8250	3215	—	677500	54100	731600	247900
106	5745	2114	16449	83381	12914	96295	134269
108	6195	2313	—	84159	13173	97332	135981
108	6786	2624	—	85693	13405	99098	138251
500	7525	6150	11443	230000	5500	235500	15500
600	7750	6500	—	240000	8000	248000	16000
700	7950	6700	—	245000	8500	253500	17150
52	1467	683	4008	80000	4200	84200	29144
53	1495	694	—	85000	7000	92000	31698
54	1510	715	—	90000	7500	97500	32986
266840	159427	66606	604051	10906314	1177011	12083325	2065243
287360	163886	69335	8010	11665180	2541053	14206233	2000899
303021	169610	72744	8120	12373624	2610516	14984140	2066720

५. (१) (ब) खाजगी संस्थामार्फत चालविल्या जाणाऱ्या अशासकीय माध्यमिक शाळांमध्ये पुस्तकपेढ्या स्थापन करणे.—या योजनेची सविस्तर माहिती प्राथमिक शिक्षण विभागातील "स्थानिक स्वराज्य संस्थांना सहाय्य (जिल्हा परिषदांस अनुदान") या योजनेत दिलेली आहे.

खालील तक्त्यात विद्यार्थ्यांची संख्या, लाभधारकांची संख्या व योजनेवरील खर्च इत्यादींची माहिती दर्शविणारा तक्ता :—
Table shows the No. of students, beneficiaries and expenditure incurred :—

तक्ता १६
TABLE XVI

(रु. हजारत/Rs. in Thousands)

ब. क्र. Sr. No.	जिल्हा District	वर्ष Year	ज्यांना लाभ घ्यावयाचा आहे अशा इ. ५ वी ते १० वी च्या विद्यार्थ्यांची संख्या No. of Beneficiaries to be covered in Std. V to X	इ. ५ ते १० वी च्या लाभार्थी विद्यार्थ्यांची संख्या No. of Beneficiaries in Std. V to X	शासकीय अनुदान Government grants
1	2	3	4	5	6
1	मुंबई Mumbai	...1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	890258	12593	1859
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	891147	26543	2080
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	892037	26543	2080
2	ठाणे Thane	...1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	13500	13500	1714
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	37069	37069	2050
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	27846	27846	2400
3	रायगड Raigad	...1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2500	1685	247
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2500	2000	300
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2500	2500	350
4	रत्नागिरी Ratnagiri	...1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	23593	2428	900
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	24060	8068	763
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	24060	9243	763
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurga	...1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	15481	5708	700
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	15790	5099	600
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	16106	7000	800
6	नाशिक Nashik	...1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	9900	9900	1248
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	21360	21360	1715
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	22000	22000	1850
7	धुळे Dhule	...1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	6992	6992	9000
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	16693	16693	1378
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	22000	22000	1893
8	जळगाव Jalgaon	...1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	7000	3560	447
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	10976	5436	453
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	12000	7500	700
9	अहमदनगर Ahmednagar	...1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	32500	7500	600
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	38500	8500	700
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	39500	9500	800
10	पुणे Pune	...1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4230000	24405	2858
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	4500000	26000	2900
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	4800000	30000	3000
11	सातारा Satara	...1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	55771	31963	4000
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	58529	44034	3500
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	58925	44915	3600
12	सांगली Sangli	...1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	45913	18373	2318
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	46831	27066	2164
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	47768	25598	3171
13	सोलापूर Solapur	...1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	42550	15700	1200
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	45103	16000	1500
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	47809	16480	1800

तफता १६—चालू
TABLE XVI—contd.

1	2	3	4	5	6
14	कोल्हापूर Kolhapur	...1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	44974	7914	1000
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	45874	5000	1000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	54865	5178	1000
15	भोरंगाबाद Aurangabad	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	18500	7000	350
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	19000	3100	315
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	19000	3212	315
16	जालना Jalna	.. 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	7000	3212	315
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	7120	3853	395
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	7200	3870	400
17	परभणी Parbhani	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1195	1195	110
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1270	1270	130
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1295	1295	145
18	बीड Beed	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	8430	2395	309
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	8510	2453	347
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	8687	2528	400
19	नांदेड Nanded	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	13437	2320	180
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	17040	3060	391
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	17584	3650	410
20	उस्मानाबाद Osmanabad	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	5058	5058	1315
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	5561	5561	1446
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	6115	6115	1604
21	लातूर Latur	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	22362	5980	750
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	22434	6820	565
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	22500	7000	600
22	बुलढाणा Buldhana	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	70	70	37
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	290	290	21
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	409	490	21
23	अकोला Akola	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	211	211	671
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	5714	5714	375
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	9110	9110	—
24	अमरावती Amravati	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	12483	12483	1205
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	16157	16157	1605
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	16929	16929	1605
25	यवतमाळ Yeotmal	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4975	3689	476
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	5200	4567	377
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5245	4828	460
26	वर्धा Wardha	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	14400	3602	377
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	15105	3481	380
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	16000	4020	460
27	नागपूर Nagpur	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	46900	44000	1297
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	47200	45000	1300
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	47300	45100	1325
28	भंडारा Bhandara	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	42215	11640	755
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	42540	11650	800
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	42825	11670	850
29	चंद्रपूर Chandrapur	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	27600	333	40
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	27700	375	43
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	27800	380	50
30	गडचिरोली Gadchiroli	.. 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	14900	3754	500
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	15000	5711	550
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	19000	7900	750
	एकूण Total	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	5660668	269163	36778
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	6010669	368300	30143
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	6335405	384318	33542

(५) (२) सातारा सैनिक शाळेस अनुदान.—सैनिकी शिक्षणाची जोड असलेली उच्च माध्यमिक स्तरापर्यंत शिक्षण देणारी व राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनीच्या प्रवेश परीक्षेची तयारी करून घेणारी साताराच्या सैनिक शाळा ही राज्यातील एकमेव शासकीय सैनिक शाळा आहे. या शाळेतील अंदाजे २/३ जागा म्हणजे ६७ टक्के जागा महाराष्ट्रातील विद्यार्थ्यांसाठी राखून ठेवल्या आहेत. शाळेतील विद्यार्थ्यांच्या शिष्यवृत्तीच्या स्वरूपात राज्य शासन शाळेला अनुदान देते. विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्तीची रक्कम परस्पर दिली जात नाही. शाळेतील विद्यार्थ्यांना यांच्या पालकांच्या उत्पन्नाच्या प्रमाणात पूर्ण, तीन चतुर्थांश, अर्धी व एक चतुर्थांश शिष्यवृत्ती गुणवत्तेच्या निकषानुसार मंजूर करण्यात येते. या शाळेला प्रवेश देण्यासाठी नियामक मंडळ, सैनिकी शाळा सोसायटीच्या स्वायत्त मंडळामार्फत (न्यू दिल्ली) यांचेमार्फत राष्ट्रीय स्तरावर प्रवेश परीक्षा घेतली जाते. साहित्य खरेदी, फर्निचर व इमारत सुस्थितीत ठेवणे इत्यादीसाठी राज्य शासन विशेष अनावर्ती अनुदान देते. शासन निर्णय क्रमांक सासैशा/१०९४/(१६२)/९४/माशि-८ दिनांक ६ मार्च १९९७ अन्वये सन १९९६-९७ पासून विद्यार्थ्यांना गणवेश दरात पहिल्या वर्षासाठी रु. ६०० वरून रु. १००० व त्यापुढील प्रत्येक वर्षासाठी रु. ३०० वरून रु. ५०० अशी वाढ करण्यात आलेली आहे. शिष्यवृत्तीचा सध्याचा दर रु. ११,४०० (पूर्ण शिष्यवृत्ती धारकाकरिता) (प्रथमवर्षी रु. १०,४०० फी व रु. १००० कपड्याकरिता भत्ता आणि पुढील प्रत्येक वर्षाकरिता रु. ५०० कपड्यांसाठी भत्ता) रु. ८,६५० (तीन चतुर्थांश शिष्यवृत्ती धारकाकरिता) (प्रथम वर्षी रु. ७,६५० फी अधिक रु. १००० कपड्याकरिता भत्ता व पुढील प्रत्येक वर्षी कपड्याकरिता रु. ५०० भत्ता) अर्धशिष्यवृत्ती धारकांना प्रतिवर्षी रु. ५,५०० आणि एक-चतुर्थांश शिष्यवृत्ती धारकासाठी प्रतिवर्षी रु. २,७५० याप्रमाणे आहे. शासन निर्णय क्रमांक सासैशा-१५९३/(२४८/९३)/माशि-८, दिनांक ३ ऑगस्ट १९९४ नुसार सन १९९२-९३ पासून वरीलप्रमाणे सुधारित शिष्यवृत्ती दरास शासनाने मंजूरी दिलेली आहे.

वरील शासकीय सैनिकी शाळेव्यतिरिक्त राज्यात नाशिक व पुणे येथे खाजगी संस्थांमार्फत दोन निवासी सैनिकी शाळा चालविल्या जातात. भोसला मिलिटरी स्कूल, नाशिक व श्री शिवाजी प्रिपरेटरी मिलिटरी स्कूल पुणे या खाजगी संस्थांमार्फत दोन निवासी सैनिकी शाळा चालविल्या जातात. या शाळांमधून सैनिकी शिक्षण दिले जाते व राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनीच्या प्रवेश परीक्षेस बसविण्यासाठी विद्यार्थ्यांची पूर्वतयारी करून घेतली जाते. सदर शाळांना अनुदानात अशासकीय मान्यता प्राप्त शाळांप्रमाणे अनुदान दिले जाते. तसेच भोसला मिलिटरी स्कूल, नाशिक या शाळेला सैनिकी शिक्षणाकरिता नेमलेल्या अतिरिक्त कर्मचाऱ्यांच्या वेतनावर जादा अनुदान दिले जाते.

पुढील तक्ता सैनिकी शाळेतील विद्यार्थ्यांची वर्गवार संख्या दर्शवितो.

प्रत्येक जिल्ह्यात सैनिकी शाळा सुरू करणे

५.२ (अ).—शासनाच्या शालेय शिक्षण विभागाकडील निर्णय क्रमांक इतेशा/१०९५/(२७८/९५)/माशि-८, दिनांक २६ सप्टेंबर १९९५ अन्वये राज्यात प्रत्येक जिल्ह्यात एक याप्रमाणे ३० सैनिकी शाळा १९९६-९७ मध्ये सुरू करण्यास सक्षम, स्वयंसेवी संस्थांना परवानगी देण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. विद्यार्थ्यांमध्ये सांघिक वृत्ती, शिस्त, नेतृत्व, आत्मविश्वास, शौर्य व देशभक्ती इत्यादी गुणांची जोपासना व्हावी व मानसिक संतुलन राखून आत्मिक विकास साधावा हा या योजनेचा प्रमुख उद्देश आहेत.

सन १९९६-९७ मध्ये शासनाने धुळे, नागपूर, चंद्रपूर, नांदेड, उस्मानाबाद, अमरावती या सहा जिल्ह्यांत जून १९९६ पासून सैनिकी शाळा सुरू करण्यास परवानगी दिलेली आहे. सन १९९७-९८ मध्ये शासनाने कोल्हापूर, सांगली, रत्नागिरी, ठाणे, पुणे, अहमदनगर व बीरंगाबाद जिल्ह्यांत जून १९९७ पासून सैनिकी शाळा सुरू करण्यास परवानगी दिली आहे. त्यानुसार रत्नागिरी जिल्हा सोडून संबंधित जिल्ह्यात सैनिकी शाळा सुरू करण्यात आलेल्या आहेत.

सदर शाळांना ११ शिक्षक/शिक्षकेतर पदे मंजूर करण्यात आलेली आहेत. त्यांच्या वेतन भत्यावरील खर्च व वेतनेतर अनुदान अनुषंगी आहे. तसेच तीस एकर जमीन शासनातर्फे उपलब्ध करून देण्यात येणार आहे.

तक्ता १७
TABLE XVII

सैनिकी शाळातील विद्यार्थ्यांची संख्या, फ्री माफी देण्यात आलेल्या विद्यार्थ्यांची व अनुदानाची माहिती
No. of Students, reeship Holders and grants paid to Sainik Schools.

(रुपये हजाराने/Rs. in thousands)

अ. क्र. S.No.	शाळेचे नाव Name of the School	वर्ष Year	विद्यार्थी संख्या No. of Students			एकूण फ्री माफी महाराष्ट्र राज्यातील धारकांची संख्या विद्यार्थी संख्या Total No. of Freeship holder from Maharashtra No. of Student		मिळणारे अनुदान Grants received	राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधनीत प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या No. of Students admitted to National Defence Academy		मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांची संख्या No. of B. C. Students
			६ वी ते १० पर्यंत Std. VIth to Xth	११ वी XIth	१२ वी XIIth	७	८		९	१०	
१	सातारा सैनिक स्कूल, सातारा. Satara Sainik School, Satara.	१९९६-९७ (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	४७०	७५	५४	५३०	५९७	६१४२	१०	११६	
		१९९७-९८ (Anticipated) (अपेक्षित) ...	४५९	७१	७०	५२५	६९७	२४२६३	१६	१२०	
		१९९८-९९ (Estimated) (अंदाजे) ...	४६०	७५	६५	५२५	५९७	१९३३८	२०	१२५	
२	शिवाजी प्रिपरेटरी मिलिटरी स्कूल, पुणे. Shivaji Preparatory Military School, Pune.	१९९६-९७ (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	५२५	६७	७१	—	५००	१४००	—	७१	
		१९९७-९८ (Anticipated) (अपेक्षित) ...	५३७	६३	५६	—	५०९	१६००	—	५८	
		१९९८-९९ (Estimated) (अंदाजे) ...	६००	८०	७०	—	५५०	१८००	—	६५	
३	भोसला मिलिटरी स्कूल, नाशिक. Bhosla Military School, Nashik.	१९९६-९७ (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	४२३	५९	६०	४१	४८५	२३४०	—	९९	
		१९९७-९८ (Anticipated) (अपेक्षित) ...	४३६	६८	६१	३७	५०५	२४५०	—	११०	
		१९९८-९९ (Estimated) (अंदाजे) ...	४४०	७०	५५	४०	५५०	२५००	—	१२०	
एकूण Total	...	१९९६-९७ (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	१४१८	२०१	१८५	५७१	१५८२	९९८२	१०	२८५	
		१९९७-९८ (Anticipated) (अपेक्षित) ...	१४३२	२०२	१८७	६१२	१७११	२८३१३	१६	२८८	
		१९९८-९९ (Estimated) (अंदाजे) ...	१५००	२२५	१९०	६१५	१६९७	२३६३८	२०	३१०	

५२३

TABLE XVI I-A

No. of New Sainik School, No. of Students, Freeship Holders and grants pain to New Sainik Schools.

Sr. No.	District	Name of the New Sainik School	Year	No. of Students				Total No. of Freeship Holders	Grants received	No. of Student admitted to National Defence Academy	No. of B. C. Students
				Std.	Vto	X	XI				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1	Thane	Bhartiya Sainik School Kasarwadwli.	1996-97 (Actuals)	—	—	—	—	—	—	—	
			1997-98 (Anticipated)	43	—	—	6	366	—	6	
			1998-99 (Estimated)	83	—	—	10	799	—	10	
2	Dhule	Shri Tuljavhayani Educa- tion Trust Sanchilit Raje Sambhaji Military School Morane Pra. Ner.	1996-97 (Actuals)	39	—	—	11	170	—	10	
			1997-98 (Anticipated)	78	—	—	21	733	—	20	
			1998-99 (Estimated)	118	—	—	30	928	—	30	
3	Ahmednagar	Padmashri Dr- Vitthalrao V. K. Patil, Sanik School Pravara Nagar. Talnka Shrirampur.	1996-97 (Actuals)	—	—	—	—	—	—	—	
			1997-98 (Anticipated)	40	—	—	5	366	—	5	
			1998-99 (Estimated)	80	—	—	10	799	—	10	
4	Pune	Maharashtra Education Society Girls Saniki School Kothrud-29.	1996-97 (Actuals)	—	—	—	—	—	—	—	
			1997-98 (Anticipated)	39	—	—	12	366	—	9	
			1998-99 (Estimated)	80	—	—	24	799	—	18	
5	Sangli	Sangli Shikshan Santha Sangli.	1996-97 (Actuals)	—	—	—	—	—	—	9	
			1997-98 (Anticipated)	45	—	—	6	366	—	20	
			1998-99 (Estimated)	90	—	—	12	799	—	—	
6	Kolhapur	Dr. Tatayasahba Kore Military Academy Warn- nagar, Tal. Panala.	1996-97 (Actuals)	—	—	—	—	—	—	—	
			1997-98 (Anticipated)	55	—	—	12	366	—	9	
			1998-99 (Estimated)	95	—	—	24	799	—	18	
7	Aurangabad	Raje Sambhaji Bhosale Sainik School, Sambhaji- nagar, Varul Parisar.	1996-97 (Actuals)	—	—	—	—	—	—	—	
			1997-98 (Anticipated)	40	—	—	9	366	—	8	
			1998-99 (Estimated)	80	—	—	18	799	—	16	

8	Nanded	Rajarshi Shri Chhatrapati Shahu Sainik Vidyalaya, Sharda Nagar, Sagroli.	1996-97 (Actuals)	45	—	11	212	—	10
			1997-98 (Anticipated)	90	—	27	733	—	23
			1998-99 (Estimated)	130	—	37	928	—	33
9	Osmanabad	Shri Tuljabhavani Sainik Vidyalaya, Tuljapur,	1996-97 (Actuals)	40	—	9	—	—	7
			1997-98 (Anticipated)	77	—	18	733	—	14
			1998-99 (Estimated)	117	—	27	928	—	21
10	Amravati	Deep Shikha High school, Gurukul Sainik School, Chikhandara.	1996-97 (Actuals)	35	—	11	358	—	11
			1997-98 (Anticipated)	80	—	19	732	—	19
			1998-99 (Estimated)	120	—	26	928	—	24
11	Nagpur	Bhosla Military School, Dr. Hedgewar Smuruti Bhavan, Rashimbag.	1996-97 (Actuals)	43	—	22	237	—	19
			1997-98 (Anticipated)	98	—	24	732	—	12
			1998-99 (Estimated)	138	—	26	928	—	15
12	Chandrapur	Sanmitra Sainik Vidya- laya.	1996-97 (Actuals)	22	—	2	181	—	4
			1997-98 (Anticipated)	62	—	6	732	—	17
			1998-99 (Estimated)	102	—	13	928	—	45
Grand Total			1996-97 (Actual)	224	—	66	1158	—	52
			1997-98 (Anticipated)	747	—	165	6591	—	151
			1998-99 (Estimated)	1233	—	260	10362	—	265

६. माध्यमिक शाळांसाठी स्थानिक संस्थांना सहाय्य

६. "अहिल्याबाई होळकर" मुलींना मोफत प्रवास योजना.—स्त्री शिक्षण हे प्रगतीचे महत्त्वाचे सूत्र मानून महाराष्ट्र शासन मुलींच्या शिक्षणाकरिता प्रयत्न करित आहे. ग्रामीण भागातील ज्या मुली गावात शाळा नसल्यामुळे शिक्षण घेवू शकत नाहीत. त्यांचे-करिता जून १९९६ या शैक्षणिक वर्षापासून इयत्ता ५ वी ते १० वी पर्यंतच्या ग्रामीण भागातील मुलींना शाळेत जाण्यासाठी एस.टी.ने मोफत प्रवास करण्याची सवलत देण्याचा निर्णय दिनांक १३ फेब्रुवारी १९९६ अन्वये शासनाने घेतला. या योजनेस "अहिल्याबाई होळकर मुलींना मोफत प्रवास योजना" असे संबोधण्याचा शासनाने निर्णय घेतला आहे. ही सवलत फक्त ग्रामीण भागातील मुलीं-साठीच आहे. ग्रामीण भागातील स्थानिक ठिकाणी माध्यमिक शिक्षणाची सोय असल्यास दुसऱ्या गावात अथवा शहरात जावून माध्यमिक शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थीनींना ही सवलत घेता येणार नाही.

ही योजना राबविण्याकरिता शासनाने १/३ भार व २/३ भार एस. टी. महामंडळाने सोसावयाचा आहे.

६. (१) (अ) माजी शासकीय शाळांसाठी स्थानिक संस्थांना सहाय्य—(जिल्हा परिषदांना अनुदान).—स्वातंत्र्यपूर्व काळात मराठवाडा व विदर्भ विभागात अनुक्रमे पूर्वीच्या हैद्राबाद व मध्यप्रदेश शासनाद्वारे माध्यमिक शिक्षण देण्यात येत होते. शासन आदर्श शाळा म्हणून चालवित आलेल्या काही शाळा पश्चिम महाराष्ट्रातही होत्या. महाराष्ट्र जिल्हा परिषद आणि पंचायत समिती अधिनियम, १९६१ अन्वये जिल्हा परिषदांची स्थापना झाल्यावर या शाळांचे व्यवस्थापन जिल्हा परिषदांकडे हस्तांतरित करण्यात आले. या शाळांच्या बऱ्याच बांधावयाच्या इमारतीसाठी शासनामार्फत पूर्ण अर्थ सहाय्य दिले जाते. म. जि. प. व पं. स. अधिनियम, १९६१ च्या कलम १८७ अन्वये बयोजन अनुदान देण्यात येते.

उच्च माध्यमिक प्रशाला, उच्च प्रशाला, भूतपूर्व बहुउद्देशीय प्रशाला आणि भूतपूर्व व्यावसायिक प्रशाला या शाळांवर राजपत्रित (वर्ग २) मुख्यध्यापकांच्या नेमणुका केल्या जातात. अशा राजपत्रित मुख्याध्यापकांचे पगार व भत्ते राज्यांच्या एकत्रित निधीतून देण्यात येतात

७. "महाराष्ट्र छात्रसेना योजना".—शालेय विद्यार्थ्यांमध्ये नेतृत्व, चारित्र्य संवर्धन, बंधुत्व, खेळाडूवृत्ती, सेवाभाव इत्यादी गुण निर्माण होण्यासाठी राज्यातील इयत्ता ९ वी मध्ये शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना राष्ट्रीय छात्रसेनेच्या धर्तीवर प्रशिक्षण देण्याचा धोरणात्मक निणय राज्य शासनाने घेतलेला आहे. ही योजना महाराष्ट्रापुरतीच मर्यादित असल्याने या योजनेस "महाराष्ट्र छात्रसेना योजना" असे संबोधण्यात आले आहे.

सन १९९६-९७ मध्ये राज्यातील प्रत्येक जिल्ह्यातील १० माध्यमिक शाळा निवडण्यात आल्या. या सर्व माध्यमिक शाळां-घील २९२ शारीरिक शिक्षण शिक्षकांची छात्रसेना प्रशिक्षणासाठी निवड करून त्यांना अमरावती येथे एक महिन्याचे प्रशिक्षण देण्यात आले. या शाळातील शिक्षकांना व विद्यार्थ्यांना गणवेश पुरविण्यात आले. या योजनेचा शुभारंभ दिनांक १५ ऑगस्ट १९९६ या स्वातंत्र्यदिनी सर्व जिल्ह्यातून करण्यात आला. विद्यार्थ्यांना गणवेश व इतर साहित्य पुरविण्यात आले.

महाराष्ट्र छात्रसेना योजना राबविण्यासाठी राज्यस्तर व जिल्हास्तर व तालुका स्तरावर कार्यालयीन यंत्रणा व भौतिक सुविधा उपलब्ध करून देणे आवश्यक आहे. त्यासाठी शासनाने रुपये ७,९४,६४,००० इतकी तरतूद मंजूर १९९६-९७ च्या आर्थिक वर्षात करण्यात आली.

सन १९९७-९८ या शैक्षणिक वर्षापासून राज्यातील सर्व जिल्ह्यातील इयत्ता ९ वीच्या सर्व विद्यार्थ्यांना महाराष्ट्र छात्रसेना योजनेचे प्रशिक्षण अनिवार्य आहे.

तक्ता १८

TABLE XVIII

माजी शासकीय (जि. प.) माध्यमिक शाळा
Statement shows No. of students, teachers and schools
तक्ता १८

व. क्र. Sr. No.	जिल्हाचे नाव Name of the District	वर्ष Year	शाळांची संख्या No. of Schools	विद्यार्थी संख्या No. of students		
				१ली ते ४थी Std. I to IV	५वी ते ७वी Std. V to VII	८वी ते १०वी Std. VIII to X
1	2	3	4	5	6	7
1	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2	—	180	584
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	—	250	650
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	—	255	675
2	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	—	500	700
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	—	600	750
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	—	700	800
3	सातारा Satara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	—	84	268
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	—	86	274
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	—	88	280
4	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	—	692	1155
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	4	—	708	1179
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	4	—	725	1275
5	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	55	—	30114	38000
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	55	—	30114	38000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	55	—	30114	38000
6	जालना Jalna	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	32	—	15050	10600
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	32	—	15252	10720
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	32	—	15300	10800
7	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	71	27120	31887	13330
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	71	29135	32809	15120
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	71	29235	33218	15225
8	बीड Beed	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	50	9047	12223	10465
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	50	10399	13525	11972
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	50	11748	14878	13436
9	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	61	20043	12769	15784
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	61	20693	13119	16234
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	61	21393	13469	16734
10	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	50	—	10312	9468
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	50	—	10633	9761
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	50	—	10949	10052
11	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	50	10000	8000	7000
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	50	10000	8000	7000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	50	10000	8000	7000

पटसंख्या, कर्मचारी व दिलेले अनुदान दर्शविणारा तक्ता
and grant paid to Ex-Government (Z. P.) Secondary Schools.
TABLE XVIII

(रु. हजारात/Rs. in thousands)

मागासवर्गीय विद्यार्थी संख्या No. of B. C. Students	इ. १०वी उत्तीर्ण विद्यार्थी संख्या No. of Students Passed in Std. X	फी देणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या व मिळणारे शुल्क No. of fee paying Students and income		कर्मचारी वर्ग No. of Employees		दिलेले अनुदान (रुपये हजारात) Grant Paid	
		संख्या Number	शुल्क Income	शिक्षक Teaching	शिक्षकेतर Non-teaching	वेतन Salary	वेतनेतर Non-Salary
8	9	10	11	12	13	14	15
303	14	112	1320	19	10	1860	130
300	90	135	1400	20	10	2200	200
315	15	140	1480	20	10	2200	200
300	—	275	20	30	25	100	320
350	—	300	40	35	35	1500	330
400	—	325	40	40	45	1500	340
67	14	38	3	29	23	1963	235
69	—	39	3	29	23	2168	303
71	—	40	4	29	23	2154	303
354	—	64	7	57	79	3410	790
384	4	69	7	57	79	3437	806
414	8	75	7	57	79	3464	818
19000	1700	9280	125	1800	700	300	4700
19000	1700	9280	125	1800	700	300	4700
19000	1700	9280	125	1800	700	300	4700
9200	8170	—	—	447	177	2000	1800
9330	8204	—	—	449	179	2500	1800
9400	8300	—	—	469	185	3000	1900
7200	5528	5770	1100	703	372	49033	2008
9800	5870	5980	1230	708	380	56364	2000
11000	6000	6138	1350	715	386	56345	2000
12359	2870	1917	68	1197	173	49015	2518
13534	3170	2175	68	1207	173	94400	2885
14799	3170	2495	68	1207	173	94400	2885
29335	18178	2000	100	1221	233	70000	3000
31225	19995	2000	100	1240	240	75000	4000
32335	21197	2000	100	1260	250	20000	5000
1988	869	1913	147	855	176	34952	2000
8230	900	1990	157	882	188	52642	2500
8494	1000	2000	160	905	199	33050	3000
11000	500	—	—	825	500	83861	2255
11000	500	—	—	825	500	34000	2255
11000	500	—	—	825	500	54000	2255

1	2	3	4	5	6	7
12	बुलढाणा Buldhana	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	8	..	1921	1988
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	8	..	1983	1999
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	8	..	2038	2059
13	अकोला Akola	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	9	..	4241	3711
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	9	..	4380	4024
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	9	..	4620	4311
14	अमरावती Amravati	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	10	..	8116	17745
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	10	..	8900	18000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	10	..	8900	18000
15	यवतमाळ Yeatmal	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	8	..	3040	4020
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	8	..	3100	4100
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	8	..	3200	4200
16	वर्धा Wardha	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2	..	804	883
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	..	820	906
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	..	837	913
17	नागपूर Nagpur	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	5	..	1700	1979
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	5	..	1800	2000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5	..	1900	2100
18	भंडारा Bhandara	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2	..	1075	1185
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	..	1105	1195
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	..	1225	1200
19	चंद्रपूर Chandrapur	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	5	..	1087	1100
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	5	..	1238	1249
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5	..	1359	1267
20	गडचिरोली Gadchiroli	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2	..	331	370
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	..	374	422
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	..	425	490
एकूण •• Total		1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	428	66210	144126	140335
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	428	70227	148795	145555
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	428	72376	152200	149817

TABLE XVIII—contd.

8	9	10	11	12	13	14	15
2328	356	—	—	130	54	3650	3025
2388	—	130	54	4038	3540
2433	—	—	—	130	54	5068	4025
3080	354	57	2	255	80	1745	1636
3872	—	52	2	255	80	2233	1545
4431	—	59	4	261	85	2313	8350
6872	525	—	—	219	43	280	612
7000	—	—	—	225	45	290	700
7000	—	...	—	225	45	290	700
6059	327	250	20	263	104	18576	481
6200	—	260	21	263	104	19133	570
6400	—	260	21	263	104	19706	570
1592	260	18	3	47	25	2350	..
1637	—	47	3	47	25	3000	—
1644	—	55	3	47	25	3200	—
3200	—	290	21	110	32	11352	1700
3225	—	300	22	110	32	11500	1725
3300	—	325	25	110	32	12500	1800
1400	225	—	5	54	24	4300	875
1450	—	—	5	54	24	4400	875
1475	—	—	5	54	24	4500	875
337	212	94	10	62	47	4350	38
328	—	76	8	62	48	5993	283
380	—	109	12	62	48	6850	315
320	48	95	9	24	15	1974	—
558	—	115	10	29	20	2182	—
619	—	137	10	35	25	2263	—
116314	40090	23173	2643	8352	2392	315071	28123
129940	50433	22818	3201	8427	2939	397280	31017
334910	41970	23438	3414	8514	2992	407117	40036

६.१. (ब) जिल्हा परिषदांच्या (माजी शासकीय) माध्यमिक शाळांमध्ये पुस्तक पेड्या स्थापन करणे

Establishment of Book Banks in Zilla Parishad (Ex-Government) Secondary Schools

या योजनेची सविस्तर माहिती प्राथमिक शिक्षण या विभागातील "स्थानिक स्वराज्य संस्थांना सहाय्य (जिल्हा परिषदांना अनुदान)" या योजनेत दिलेली आहे.

पात्र विद्यार्थ्यांची संख्या, लाभधारकांची संख्या व योजनेतील खर्च वगैरे माहिती दर्शविणारा तक्ता

Statement showing No. of students, beneficiaries and grant Paid

तक्ता १९

TABLE XIX

(रुपये हजारात/ Rs. in thousands)

ब. क्र. Sr. No.	जिल्हाचे नाव Name of the District	वर्ष Year	ज्यांना लाभ घ्यावयाचा आहे अशा इ. ५ वी ते १० वी च्या विद्यार्थ्यांची संख्या		शासकीय अनुदान Government Grants
			No. of beneficiaries to be covered in Std. V to X	No. of Beneficiaries in Standard V to X	
1	2	3	4	5	6
1	बृहन्मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	78	78	10
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2890	2890	203
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3000	3000	220
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—
5	सिंधुदुर्ग Sindh	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	24	24	3
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1876	1876	155
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	400	400	25
7	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—
8	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—
9	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—
10	पुणे Pune	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—
11	सातारा Satara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	88	66	13
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	91	68	16
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	93	70	19
12	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—
13	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—
14	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	456	80	10
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	462	70	10
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	466	77	10

तक्ता १९—नांदे
TABLE XIX—contd.

1	2	3	4	5	6
15	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	25970	25970	3493
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	26489	26489	3563
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	28019	27019	3634
16	जालना Jalna	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	7200	1065	106
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	7225	—	39
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	7300	1100	105
17	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1200	1200	120
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1250	1250	135
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1300	1300	145
18	बीड Beed	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	3280	720	91
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2218	529	40
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3818	974	100
19	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	4941	1221	180
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	7376	3334	2418
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	9560	5315	2780
20	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2418	2418	629
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2661	2661	675
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2894	2894	752
21	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	14000	2500	250
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	14500	2500	300
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	14500	2500	300
22	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	70	50	37
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	290	290	21
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	409	409	21
23	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	300	300	57
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	5714	5714	270
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	6550	6550	300
24	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	495	495	62
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2054	2054	154
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1319	1319	91
25	यवतमाळ Yeotmal	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1510	93	12
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1850	242	20
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1920	300	35
26	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) .	83	83	5
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	85	85	5
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	87	87	6
27	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	750	720	18
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	800	725	19
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	810	750	20
28	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) .	1925	75	7
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1950	75	14
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1950	75	14
29	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2780	54	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2805	8	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2815	59	—
30	गडचिरोली Gadchiroh	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	750	39	10
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	800	86	10
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	950	175	20
एकूण Total	...	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	68318	37251	5113
	...	1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	83386	50946	8067
	...	1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	88220	54373	8597

६. (२)(अ) स्थानिक स्वराज्य संस्थांमार्फत चालविल्या जाणाऱ्या माध्यमिक शाळांना सहाय्य.—राज्यातील बहुसंख्य माध्यमिक शाळा जरी खाजगी क्षेत्रात असल्या तरी जिल्हा परिषदा, महानगरपालिका, नगरपालिका, कटक मंडळे इत्यादी संस्थाही माध्यमिक शाळा चालवितात. महाराष्ट्र खाजगी शाळांतील कर्मचारी “सेवा शर्ती, नियम-१९८१” नुसार माध्यमिक शिक्षकांच्या सेवेच्या शर्ती ठरवून दिलेल्या आहेत. शासन या शाळांना सहाय्यक अनुदान देते. अशासकीय माध्यमिक शाळांना ज्या अनुदान सूत्रानुसार अनुदान दिले जाते. तेच सूत्र या शाळांनाही लागू करण्यात आले आहे. या सर्व माध्यमिक शाळांना “माध्यमिक शाळा अनुदान संहितेतील नियमानुसार मान्यता दिली जाते. प्राथमिक शिक्षणाच्या विस्तारामुळे माध्यमिक शिक्षणाच्या स्तरावरही झालेत जाणाऱ्या मुलांच्या संख्येत वाढ झाली आहे. तसेच शासनाने कमी उत्पन्नाच्या गटाला विविध शैक्षणिक सवलती दिल्या आहेत त्याचप्रमाणे इयत्ता १२ वी पर्यंतचे शिक्षणासाठी मुलींना शिक्षण शुल्क माफ आहे आणि म्हणून माध्यमिक शिक्षणाच्या स्तरावर विद्यार्थ्यांची संख्या मोठ्या प्रमाणावर वाढली आहे. याचा परिणाम म्हणून माध्यमिक शिक्षणाचा विस्तार होण्यात झाला आहे. माध्यमिक शिक्षणातील सर्व विकासात्मक बाबींवरील खर्च” योजना खर्चाखाली घेतला आहे आणि माध्यमिक शिक्षणाच्या नैसर्गिक विस्ताराचा भाग म्हणून माध्यमिक शाळांना गरजेनुसार जादा तुकड्या उघडण्यास प्रतिवर्षी परवानगी दिली आहे.

शासकीय कर्मचाऱ्यांना दिले जाणारे निवृत्तीवेतनांचे व सेवानिवृत्तीचे इतर लाभ अनुदानप्राप्त खाजगी माध्यमिक शाळामधील कर्मचारी व स्थानिक संस्थांच्या माध्यमिक शाळांतील कर्मचारी वर्गांसाठी दिले जातात.

तक्ता २०

TABLE XX

स्थानिक स्वराज्य संस्थामार्फत चालविल्या जाणाऱ्या
Statement shows No. of secondary schools No. of students to secondary
तक्ता २०

अ. क्र. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	शाळांची संख्या No. of schools				विद्यार्थी संख्या No. of Students		
			अ A	ब B	क C	ड D	५ ते ७ V to VII	८ ते १० VIII to X	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1	मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	51	—	—	55781	75080	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	51	—	—	56200	75080	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	51	—	—	56646	75500	
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	1	4	4	401354	255374	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	1	1	4	426100	255590	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	1	1	4	426377	255798	
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	—	—	—	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	—	—	—	
4	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	—	—	—	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	—	—	—	
5	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	3	—	—	2350	2450	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	3	—	—	2400	2500	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	3	—	—	2450	2550	
6	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	4	—	—	—	4081	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	4	—	—	—	4100	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	4	—	—	—	4600	
7	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	8	—	—	10750	11630	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	9	—	—	10500	11700	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	10	—	—	10600	11800	
8	पुणे Pune	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	41	—	—	—	8487	11808	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	45	—	—	—	8657	12044	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	48	—	—	—	8830	12284	
9	सातारा Satara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	1	—	386	314	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	1	—	370	357	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	1	—	380	366	
10	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	1	—	467	1400	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	1	—	479	1420	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	1	—	479	1420	
11	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	6	3	—	3300	4800	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	6	3	—	3498	5088	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	6	3	—	3708	5394	
12	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2	1	1	—	1065	2015	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	1	1	—	1100	2060	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	1	1	—	1145	2095	
13	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	—	—	—	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	—	—	—	
14	जालना Jalna	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	—	—	—	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	—	—	—	
15	बीड Beed	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	7	—	—	1034	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	7	—	—	1069	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	7	—	—	1921	

माध्यमिक शाळा, पटसंख्या, कर्मचारी व दिलेले अनुदान दर्शविणारा तक्ता
 schools run by Local bodies No. of employees and grant paid
 TABLE XX

(रुपये हजारत/Rs. in thousands)

मागासवर्गीय त्रिदार्थी संख्या No. of B. C. Students	इ. १० वी उत्तीर्ण संख्या No. of Students Passed in Std. X	फी देणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या व मिळणारे शुल्क No. of fee paying students and income from fee		कर्मचारी वर्ग No. of employees		दिलेले अनुदान Grants paid	
		संख्या Number	शुल्क Fees	शिक्षक Teaching	शिक्षकेतर Non-Teaching	वेतन Salary	वेतनेतर Non-Salary
10	11	12	13	14	15	16	17
22,932	3509	5916	414	2232	515	1,57,785	8000
23,680	—	59,20	416	22,32	539	2,91,500	4,630
23,700	—	59,22	149	2,235	540	3,1,0050	5,000
330	40,838	494	80	71	23	39,25	40
335	—	615	80	71	23	3970	45
361	—	696	80	71	23	4100	47
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
430	52671	325	23	190	55	5200	152
450	—	335	23	195	60	5500	153
470	—	345	23	200	65	5600	155
460	18241	1800	225	145	46	1 156	300
475	—	2000	250	151	48	1,166	350
480	—	2200	275	150	50	1,170	360
1,800	1560	260	190	347	110	23,300	857
1,900	—	270	200	350	115	23,400	860
2,000	—	2,80	210	355	120	23,500	870
4,635	16340	8,321	361	821	213	13260	633
4,728	—	8,437	366	860	239	17268	690
4,822	—	8,657	374	860	242	22409	760
164	40	64	4	18	9	1300	100
249	—	77	5	18	9	1253	347
255	—	79	6	19	9	1284	297
162	68	64	4	51	14	3,979	924
164	—	68	5	52	14	4,100	900
164	—	68	5	52	14	4,300	930
1108	280	—	—	107	39	9,675	1900
1,174	—	—	—	107	41	10642	2090
1,245	—	—	—	107	43	11,706	2299
1,152	—	60	4	110	41	5710	2883
1,170	—	40	2	110	41	6,370	5850
1,218	—	20	2	110	41	7,060	5950
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
195	843	35	3	41	16	3860	140
287	—	35	3	41	16	4100	200
373	—	35	3	41	16	4100	200

1	2	3	4	5	6	7	8	9		
16	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)		
17	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	9	222 230 430	1082 1123 1232		
18	उस्माना- बाद Osmana- bad	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)		
19	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)		
20	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	...	27	8	10832 11038 11143	10774 10979 11085		
21	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	...	2	6	4839 5319 5849	4599 5049 5549		
22	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	...	25	..	6616 6680 6680	5549 6590 6590		
23	यवतभाळ Yeotmal	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	...	27	..	5478 5500 5600	5502 5600 5700		
24	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	7	4522 4656 4657	4452 4585 4587		
25	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	...	13	17	156300 156900 157000	166700 168500 170000		
26	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	54	20761 21377 21917	26973 27775 28881		
27	चंद्रपूर Chandra- pur	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	16	3150 3500 3600	2200 2500 2700		
28	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	8	1650 1658 2150	2053 2358 2550		
29	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	127 130 133	220 324 228		
30	अहमदनगर Ahmad- nagar	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	1	367 404 444	389 428 471		
	एकूण Total	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	...	137 142 145	183 184 185	57 57 57	5 5 5	698304 726996 730218	601470 607507 613301

TABLE XX—contd.

10	11	12	13	14	15	16	17
..
..
..
732	660	61	26	1450	50
825	61	26	2250	150
815	61	26	2400	200
..
..
..
..
..
15614	320	963	77040	552	373	835	310
15921	..	979	78320	482	373	840	315
16076	..	987	78960	570	382	920	315
7082	306	306	22660	268	82	9480	1619
7780	..	316	23939	272	84	9890	1540
8552	..	326	25550	275	90	10200	1500
7849	312	156	2000	355	90	16570	2000
7860	..	158	2100	360	95	16685	1800
7860	..	158	2100	360	95	16685	1000
10103	479	311	28000	363	126	24730	1560
10200	..	340	30000	363	126	25015	1600
10300	..	340	30000	363	126	25340	1700
6352	—	53	3	231	75	13800	70
6541	—	60	4	228	75	14000	75
6542	—	65	5	239	75	14005	76
105200	19000	745	69	878	80	39200	3800
110400	..	810	73	885	81	40000	4000
111000	..	860	80	890	82	41000	4500
35260	7658	12441	56	1601	267	37167	6764
36311	..	12779	54	1720	290	38229	6936
37775	..	12987	52	1887	315	38675	7154
750	225	150	23	285	125	2300	55
775	..	175	23	300	130	2400	80
790	..	190	24	315	135	2450	85
1400	4008	59	6	109	52	6000	—
1500	..	65	7	156	77	4000	250
1600	..	70	7	170	85	12000	300
12	25	18	1	12	6	1036	70
14	..	19	1	19	8	1200	55
16	..	19	1	19	8	1300	60
257	70	44	4	18	8	1320	131
289	..	46	4	20	9	1500	150
311	..	48	4	22	10	1545	170
223979	168053	32585	131270	8866	2391	383038	32588
233021	—	33594	135275	9063	2519	525278	33066
236725	..	34352	138180	9371	2586	561879	33928

- ६ (२) (ब) स्थानिक स्वराज्य संस्थांमार्फत चालविल्या जाणाऱ्या माध्यमिक शाळांमध्ये पुस्तकपेढ्या स्थापन करणे
6 (2) (B) Establishment of Book Banks in Non-Government Secondary Schools run by Local Bodies

तक्ता २१ TABLE XXI

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

क्र. क्र.	जिल्ह्याचे नाव	वर्ष	व्यांना लाभ घ्यावयाचा आहे अशा इ. ५ वी ते १० वीच्या विद्यार्थ्यांची संख्या	इ. ५ वी ते १० वी च्या लाभार्थी विद्यार्थ्यांची संख्या	शासकीय अनुदान
Sr. No.	Name of the District	Year	No. of beneficiaries to be covered Std. V to X	No. of beneficiaries in Std. V to X	Government grant
1	2	3	4	5	6
1	मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 890258	1093	141
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 891147	3599	282
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 892037	3599	282
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 13500	13500	1714
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 37069	37069	2050
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 27846	27846	2400
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 96	96	1200
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 362	362	3000
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 300	300	2500
7	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)
8	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 190	96	13
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 185	84	17
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 350	275	25
9	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 50	50	4
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 60	60	5
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 70	70	6
10	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 9423	22155	2858
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 9430	24000	3009
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 9450	25000	3100
11	सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 175	32	4
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) .. 182	35	4
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 187	38	5
12	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 467	56	7
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) .. 472	472	45
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 472	472	50
13	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 2025	608	47
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 2085	625	48
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 2148	644	49

तक्ता २१—चालू TABLE XXI—contd.

1	2	3	4	5	6
14	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 612	64	8
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 624	60	8
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 636	70	8
15	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... —	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... —	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... —	—	—
16	जालना Jaina	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... —	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... —	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... —	—	—
17	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 1200	1200	120
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 1250	1250	135
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 1300	1300	145
18	बीद Beed	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... —	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... —	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... —	—	—
19	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 18945	19283	2418
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 34602	38638	3071
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 37890	38990	3069
20	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... —	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... —	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... —	—	—
21	लातूर Latur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... —	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... —	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... —	—	—
22	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 658	658	195
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 1219	1219	210
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 2227	2227	210
23	अकोला Akola	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 332	332	25
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 6629	6629	435
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 10100	10100	435
24	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 541	541	68
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 320	320	23
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 890	890	61
25	यवतमाळ Yavatmal	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 2439	83	12
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 2520	36	3
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 2600	70	15
26	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 3630	3600	53
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 3830	3600	53
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 3830	3600	53
27	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 7805	2290	43
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 7805	2315	45
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 7865	2350	50
28	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 1132	1165	146
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 1350	1350	150
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 1355	1355	150
29	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 300	295	13
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 306	302	15
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 307	304	16
30	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 23710	363	46
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 3850	500	63
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 4850	644	73
	एकूण ..	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 977679	67360	9252
	Total ..	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 1005297	122525	12662
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ... 1006710	120144	12682

७. इतर लक्ष

७. (१) महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, विभागीय कार्यालय व व्यवसाय मार्गदर्शन व निवड संस्था, मुंबई.

एप्रिल १९५७ मध्ये व्यवसाय मार्गदर्शन व निवड संस्थेची स्थापना झाली. ही संस्था १९५७ मध्ये व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्र म्हणून ओळखली जाते होती. सन १९८२ मध्ये नागपूर व औरंगाबाद येथे विभागीय व्यवसाय मार्गदर्शन व निवड संस्था सुरू करण्यात आल्या. सन १९८५ मध्ये कोल्हापूर, अमरावती व नाशिक या ठिकाणी विभागीय व्यवसाय मार्गदर्शन व निवड संस्था सुरू करण्यात आल्या. मुंबई हे संस्थेचे मुख्य कार्यालय आहे. या कार्यालयाच्या नियंत्रणाखाली नागपूर, कोल्हापूर, अमरावती, नाशिक, औरंगाबाद व पुणे ही सहा विभागीय कार्यालये आहेत. मुंबई येथील संस्था १९८५ पासून महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे-३० या संस्थेचे विभागीय कार्यालय म्हणून कार्यरत आहे. संस्थेची प्रमुख कार्ये ३ आहेत. (१) माहिती विभाग, (२) मानसशास्त्रीय विभाग (३) प्रशिक्षण विभाग.

माहिती विभागात संस्थेने विविध माहिती संकलित करून संकलित माहितीचे वर्गीकरण करून त्याद्वारे अभ्यासक्रम व व्यवसाय-विषयक माहिती देणारी प्रकाशने छोट्या पुस्तिकेच्या स्वरूपात काढलेली आहेत. मानसशास्त्रीय विभागात इयत्ता १० वी व १२ वी च्या विद्यार्थ्यांना विविध अभ्यासक्रम व व्यवसायविषयक माहिती दिली जाते. यासाठी विद्यार्थ्यांच्या अंगी असलेल्या अभिज्ञता, बुद्धिमत्ता व आश्चर्य इ. बाबी विविध मानसशास्त्रीय कसोट्यांद्वारे पाहिल्या जातात. त्यातील निष्कर्षावरून विद्यार्थ्यांना समुपदेशन केले जाते. अनेक मानसशास्त्रीय कसोट्या आज संस्थेत व संस्थेच्या विभागीय कार्यालयात उपलब्ध आहेत. विद्यार्थ्यांना आवश्यक ती माहिती पुस्तिका व समुपदेशनाचे काम संस्था व प्रत्येक विभागीय कार्यालयामार्फत केले जाते. तसेच निरनिराळ्या औद्योगिक संस्थांना योग्य उमेदवार निवड करण्यासाठी मदत करणे. मानसशास्त्रीय चांजण्यांवर संशोधन करणे इ. कामे केली जातात.

संस्था व विभागीय कार्यालयातील अधिकारी विविध शैक्षणिक व व्यावसायिक मार्गदर्शन करतात. वैयक्तिक मार्गदर्शन, पत्रद्वारा मार्गदर्शन, सभुपदेशन, व्यवसाय मार्गदर्शन परिषदा, व्याख्यानमाला यामार्फत मार्गदर्शन केले जाते. संस्थेतर्फे तीन आठवड्यांचा व्यवसाय विज्ञ अभ्यासक्रम विभागीय कार्यालयात व संस्थेत मे/जून या महिन्यात चालविला जातो. मुंबई संस्थेत १ वर्षांचा (१२ महिने) व्यवसाय मार्गदर्शन पदविका अभ्यासक्रम माध्यमिक शाळेतील प्रशिक्षित पदवीधर व श्रेणी, अ, ब, ब क ह्या अधिकाऱ्यांसाठी चालविला जातो.

तक्ता २१-अ TABLE XXI-A

कामाचे स्वरूप (Description)	(प्रत्यक्ष) 1996-97 (Actuals)	(अपेक्षित) 1997-98 (Anticipated)	(संकल्पित) 1998-99 (Estimated)
1	2	3	4
(१) (अ) माहिती विभाग—			
(A) Occupational Information—			
(अ) प्रत्यक्ष	...	22103	23000
(a) In person	...	9004	9050
(ब) पत्राद्वारे	...	9004	9050
(b) Through Correspondence.	...	9004	9050
(ब) व्यवसाय मार्गदर्शन परिषदा			
(B) Career Conferences			
(अ) संपूर्ण महाराष्ट्रात एकूण	...	400	400
(A) Total No. in all over Maharashtra	...	400	400
(ब) लाभार्थींची संख्या	...	60000	61000
(b) No. of persons benefited	...	60000	61000
(क) व्यावसायिक प्रकाशने			
(C) Career Publications			
(अ) प्रकाशनाची संख्या (विनामूल्य)	...	79	80
(a) No. of publications (free)	...	79	80
(ब) वाटपाच्या प्रती	...	40000	42000
(b) No. of copies expected to be distributed	...	40000	42000
(क) मूल्यांकित प्रकाशनांची संख्या	...	12	12
(c) No. of priced publication	...	12	12
(ड) मासिक वृत्तपत्र—	...	—	—
(d) Quarterly News Letters—	...	—	—
(इ) वाटपाच्या प्रती	...	—	—
(e) No. of copies expected to be distributed	...	—	—
(फ) लाभार्थींची संख्या	...	—	—
(f) No. of persons benefited	...	—	—

तक्ता २१-अ—जालू TABLE XXI-A—contd.

कामाचे स्वरूप (Description)	(प्रत्यक्ष) 1996-1997 (Actuals)	(अपेक्षित) 1997-1998 (Anticipated)	(संकल्पित) 1998-1999 (Estimated)
1	2	3	4
(२) मानसशास्त्र विभाग			
(II) Psychological Section			
(१) चाचणी कार्यक्रम			
(1) Testing Programme			
(अ) चाचण्या देऊन मार्गदर्शन केलेल्या व्यक्तींची संख्या ...	8000	8100 (Approx.)	8200 (Approx.)
(a) No. of person expected to be tested and counsellors			
(ब) मानसशास्त्रीय तंत्राच्या सहाय्याने निवडीच्या कार्यात मदत घेतलेल्या संस्थांची संख्या.	17	17	17
(b) No. of Organizations likely to be assisted in selection work with the help of psychological tools.			
(२) संशोघनात्मक कार्य			
(2) Research Work			
(अ) संशोधन प्रकल्पाची संख्या ...	29	30	30
(a) No. of Research Projects			
(३) स्वयंसेवी शिक्षक समुपदेशकांमार्फत समुपदेशन			
(3) Counselling programme on District level by coun sellers	2800	2900	3000
(३) प्रशिक्षण			
(III) Training			
(१) १२ महिन्यांचा पूर्णकालीन व्यव. मा. पदविका अभ्यासक्रम			
(1) Full time Diploma course in Vocational Guidance of 12 months	29	30	30
(अ) प्रशिक्षणार्थी			
(a) No. of Participants			
(२) ३ आठवड्यांचा पूर्णकालीन व्यवसायविज्ञानाचा अभ्यासक्रम			
(2) Full time Career Master's Course of 3 week's duration.	7	7	
(अ) प्रशिक्षणार्थी			
(a) No. of participants	555	600	650
(३) प्रशिक्षण महाविद्यालयातील अल्पमुदतीचे अभ्यासक्रम			
(3) Short duration Orientation Course in Colleges of Education			
(अ) अभ्यासक्रम			
(a) No. of courses	7	7	7
(ब) प्रशिक्षणार्थी			
(b) No. of participants.	545	600	600
(४) विशेष व्यवसायविज्ञान अभ्यासक्रम			
(4) Special Career Master's Course	2	2	2
(५) शास. अधिकारी/कर्मचारी व्यव. मार्ग. उद्बोधन वर्ग (६)			
(5) Orientatron Programme for the Inspecting Staff (6)	5	5	6
(६) मुख्याध्यापक उद्बोधन शिबीर			
(6) Orientation Programme for Headmasters	14	14	14
(७) लाभार्थी			
(7) No. of Participants	165	600	600

सन १९९७-९८ मध्ये प्रस्तावित नवीन योजना :

(१) विभागीय कार्यालयाचे बळकटीकरण करणे :

सहा शैक्षणिक विभागांमध्ये विभागीय कार्यालयाचे काम अधिक प्रभावी होण्यासाठी नवव्या षचवार्षिक योजनेत विस्तार करण्याची योजना मा. संचालक, महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे यांच्या मार्फत शासन स्तरावर प्रस्तावित करण्यात आलेली आहे. विभागीय कार्यालये बळकट करणे या योजनेसाठी पुढील पदे निर्माण करावी लागतील व त्यासाठी १२.२४ लाख रु. अपेक्षित आहे. या योजनेस सन १९९६-९७ या वर्षी रु. १.०० लाख नियतव्यय मंजूर होता. परंतु अर्थसंकल्पित न झाल्याने योजनेस प्रशासकिय मान्यता अद्याप न मिळाल्याने १९९६-९७ मध्ये योजना कार्यान्वित होऊ शकली नाही. १९९७-९८ मध्ये योजना कार्यान्वित होण्याचे प्रस्तावित आहे.

अ. क्र.	पदांचे नाव	पद संख्या	वेतनश्रेणी
१)	सहा. व्य. मा. अधिकारी	१	२०००-३५००
२)	समुपदेशक (वर्ग-३)	१	१६४०-२९००
३)	वरीष्ठ लिपिक (वर्ग-३)	१	१२००-२०४०
४)	चपराशी	२	७५०-९४०

(ब) व्यवसाय मार्गदर्शन पदविका अभ्यासक्रम.—विभागीय व्यवसाय मार्गदर्शन व निवड संस्था नागपूर, औरंगाबाद, अमरावती, नाशिक व कोल्हापूर यांचा विस्तार करणेबाबतच्या योजनेअंतर्गत प्रथम नागपूर आणि कोल्हापूर येथील विभागीय कार्यालयांचा विस्तार करून येथे व्यवसाय मार्गदर्शन पदविका अभ्यासक्रम सुरु करणे आवश्यक आहे आणि सन १९९७-९८ मध्ये शासनास प्रस्तावित केले आहे. विदर्भा-सारख्या दूरवरच्या विभागातील प्रशिक्षकांच्या सदर अभ्यासक्रमाचा लाभ घेता येईल. विदर्भातील माध्यमिक शाळांना व्यवसाय मार्गदर्शन सुविधा अधिक प्रमाणात उपलब्ध होऊ शकेल. तसेच पदवीधारक शिक्षक व अधिकाऱ्यांची संख्या वाढल्यामुळे या विषयाची अहंता धारण करणारे अधिकारी व शिक्षक यांच्या मार्गदर्शनाचा लाभ विदर्भातील शाळांना मिळू शकेल.

७ (२) अशासकीय विशेष संस्थांना सहाय्य

योगकेंद्र, कीर्तन संस्था आणि सामाजिक सेवा या सारख्या विशेष संस्थांना त्यांच्या एकूण खर्चाच्या ३३ टक्के किंवा तुटीच्या मर्यादेपर्यंत यापैकी जी रक्कम कमी असेल तेवढे अनुदान निधीच्या उपलब्धतेनुसार दिले जाते.

विशेष संस्था, शिक्षणाचा संवर्ग व त्यांना दिलेले अनुदान

The name of the Special Institutions, category of Education and grants paid etc.

तबता २२ TABLE XXII

(रुपये हजारत/Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	संस्थेचे नाव व पत्ता Name and Address of the Institutions	संस्थेचा संवर्ग Category of the Institution	संस्थेने केलेला खर्च Expenditure incurred by the Institutions			दिलेले अनुदान Grants paid			विद्यार्थी संख्या No. of Students	कर्मचाऱ्यांची संख्या No. of Employees
			प्रत्यक्ष 1996-97 (Actuals)	अपेक्षित 1997-98 (Antici- pated)	अंदाज 1998-99 (Estimates)	प्रत्यक्ष 1996-97 (Actuals)	अपेक्षित 1997-98 (Antici- pated)	अंदाज 1998-99 (Estimates)		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१ 1	मुंबई विभाग Mumbai Region									
१ 1	आय. सी. योगिक हेल्थ सेंटर, मुंबई I. C. Yogic Health Centre, Mumbai-4.	Yog	—	—	—	—	—	—	—	—
२ 2	सोशल सर्व्हिस लिग. एन. एम. जे. सेस. वर्क्स ट्रेनिंग क्लास, मुंबई Social Service League N. M. J. S. Worker Training Class, Mumbai-4.	Social Services	23	25	30	—	7	9	29	4
३ 3	दाउदभाय फाजलभाय होम सायन्स, मुंबई Dawoodbhoy Fazal- bhoy Home Science, Mumbai-9	गृहशास्त्र Home Science	—	—	—	—	—	—	—	—
४ 4	अखिल भारतीय कीर्तन संस्था, मुंबई Akhil Bhartiya Kirtan Sanstha, Mumbai-26.	कीर्तन Kirtan	46	50	55	12	15	20	48	3
५ 5	बॉम्बे अॅस्ट्रॉलॉजिकल सोसायटी, मुंबई Bombay Astrologi- cal Society, Mumbai-7.	ज्योतिर्विद्या Jyotirvidya	—	—	—	—	—	—	—	—
६ 6	साने गुरुजी कथामाला मध्य- वर्ती मुंबई साहित्य परिषद Sane Guruji Katha- mala Madhyawartha Samittee, Mumbai-28	साहित्य Sahitya Parishad	282	285	290	15	17	20	—	—
२ 2	नाशिक विभाग Nashik Region									
१ 1	संस्कृत पाठशाला, ठाणे. Sanskrit Pathshala, Thane.	संस्कृत पाठशाला Sanskrit Pathshala	—	82	85	87	9660	9660	60	5
२ 2	संस्कृत पाठशाला, नाशिक Sanskrit Pathshala, Nashik.	संस्कृत Sanskrit	3	3	3	2	2	2	2	2

तफ्या २२—बाळू TABLE XXII—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
३	पुणे विभाग									
3	Pune Region									
१	जी. एम. कॉलेज ऑफ योग, लोणावळा	योग								
1	G. M. College of Yog, Lonawala.	Yog	2	2	2	2	2	2	—	—
४	कोल्हापूर विभाग									
4	Kolhapur Region									
१	श्री शाहु वैदिक स्कुल, कोल्हापूर	वैदिक स्कुल								
1	Shri Shahu Vaidic School, Kolhapur.	Vaidic School	1	1	1	1	1	1	47	—
२	प्रिन्स शिवाजी मराठा बोर्डिंग हाऊस, कोल्हापूर	वसतिगृह								
2	Prince Shivaji Ma- ratha Boarding House, Kolhapur.	Hostels	1	1	1	1	1	1	163	—
३	एम. व्ही. सी. गृहिणी महाविद्यालय, कोल्हापूर	गृहशास्त्र								
3	M. V. C. Grahini Mahavidyalaya, Kolhapur.	Home Science	1	1	1	8	8	8	133	—
५	औरंगाबाद विभाग									
5	Aurangabad Region									
१	मराठवाडा साहित्य परिषद, औरंगाबाद	साहित्य परिषद								
1	Marathwada Sahi- tya Parishad, Aurangabad.	Sahitya Parishad	—	—	—	—	—	—	—	—
	एकूण Total	..	373	450	418	128	9713	9723	482	—

८. निवृत्तिवेतन व इतर सेवानिवृत्ति लाभ

८.१. शासन मदतीच्या अशासकीय माध्यमिक शाळांमधील कर्मचाऱ्यांना भविष्य निर्वाह निधीसाठी अंशदान.—

शासन मदतीच्या अशासकीय माध्यमिक शाळांमध्ये काम करणाऱ्या सर्व कर्मचाऱ्यांचा भविष्य निर्वाह निधी दिनांक १-६-१९७३ पासून शासनाने आपल्या नियंत्रणा खाली घेतला असून दि. १-४-१९६६ पासून या कर्मचाऱ्यांना निवृत्तिवेतन योजना लागू करण्यात आलेली आहे दिनांक १-४-१९६६ पूर्वी कामावर असणाऱ्या कर्मचाऱ्यांनी सेवानिवृत्तिवेतनासाठी विकल्प दिलेला असल्यास ते या योजनेखाली अंतर्भूत होतात.

या शाळांतील कर्मचाऱ्यांना, शासकीय कर्मचाऱ्यांना देण्यात येत असलेल्या स्वेच्छा निवृत्तीचा लाभही मिळतो.

८.२. अनुदानित अशासकीय माध्यमिक शाळांमधील कर्मचाऱ्यांना निवृत्ती वेतन व इतर सेवा निवृत्ती विषयक लाभ.—

शासनमान्य व अनुदानित अशासकीय माध्यमिक, शाळा नगरपालिका व महानगरपालिका यांनी चालविलेल्या माध्यमिक शाळेतील पूर्ण वेळ काम करणारे जे शिक्षक दिनांक १५-८-१९४७ ते दिनांक ३१-३-१९६६ या दरम्यान सेवा निवृत्त झाले त्यांना शासनाने तदर्थ निवृत्ती वेतन मंजूर केले होते. अशा कर्मचाऱ्यांना शासन निर्णय शिक्षण व सेवायोजन विभाग, क्रमांक पीईएन-२२८७/१२८ (४३) माशि-६ दिनांक १४-६-१९९१ नुसार तदर्थ निवृत्तीवेतनाऐवजी निवृत्ती वेतन दिनांक १-४-१९६६ पासून व त्यांच्या पश्चात त्यांच्या कुटुंबियांना कुटुंबनिवृत्तीवेतन मंजूर केले आहे.

शासनमान्य अनुदानित अशासकीय माध्यमिक शाळा, उच्च माध्यमिक वर्ग आणि अध्यापक विद्यालये यातील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना २० वर्षांच्या अर्हताकारी सेवेनंतर शासन निर्णय शिक्षण व सेवायोजन विभाग, क्रमांक पीईएन-१०७८/१००५/(२६०५) माशि-६, दिनांक ९-९-१९८८ नुसार स्वेच्छा निवृत्ती योजना लागू केली आहे.

निवृत्त झालेल्या आणि सेवानिवृत्ती लाभ मिळालेल्या कर्मचाऱ्यांची संख्या
Number of employees who retired and who have been granted retirement benefits

तक्ता २३ TABLE XXIII

अनु- क्रमांक Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	निवृत्त होणाऱ्या कर्मचाऱ्यांची संख्या No. of Employees to be retired	निकालात काढलेल्या सेवानिवृत्ती प्रकरणांची संख्या No. of Pension Cases finalised	एका वर्षापेक्षा जास्त काळ प्रलंबित राहिलेल्या प्रकरणांची संख्या No. of pending cases more than one year
1	2	3	4	5	6
1	बृहन्मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	700	699	1
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	760	188	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	800	—	—
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	150	150	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	100	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	100	—	—
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	40	25	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	40	8	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	50	—	—
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	29	29	5
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	40	40	11
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	30	30	13
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	46	10	1
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	55	13	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	64	11	—
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	210	207	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	220	105	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	130	9	—
7	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	111	110	1
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	100	29	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	100	—	—
8	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	200	200	7
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	210	210	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	215	215	—

तबला २३—क/कू TABLE XXIII—contd.

1	2	3	4	5	6
9	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	197	195	2
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	110	90	3
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	120	—	—
10	पुणे Pune	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	172	167	5
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	197	166	11
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	183	15	—
11	सातारा Satara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	137	137	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	108	108	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	97	97	—
12	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	57	52	1
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	82	20	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	96	—	—
13	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	96	96	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	106	106	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	107	107	—
14	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	110	97	13
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	120	27	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	129	—	—
15	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	215	205	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	202	202	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	247	—	—
16	जालना Jalna	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	22	5	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	23	8	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	25	—	—
17	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	10	7	6
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	11	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	17	—	—
18	बीड Beed	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	45	43	2
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	55	55	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	65	65	—
19	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	152	152	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	196	196	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	240	240	—
20	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	35	35	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	40	40	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	45	45	—
21	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	163	115	2
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	202	152	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	75	75	—
22	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	280	278	2
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	60	25	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	56	—	—
23	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	103	78	5
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	84	31	25
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	75	—	—
24	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	120	110	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	126	74	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	126	—	—
25	यवतमाळ Yavatmal	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	86	74	1
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	65	37	28
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	75	75	—

तक्ता २३—चानू TABLE XXIII—contd.

1	2	3	4	5	6
26	वर्धा Wardha	.. 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	87 82 62	73 31 —	— — —
27	नागपूर Nagpur	.. 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	275 357 360	210 250 300	21 23 25
28	भंडारा Bhandara	.. 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) .. 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	21 20 19	14 13 11	5 4 3
29	चंद्रपूर Chandrapur	.. 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) .. 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) .. 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	168 179 105	167 175 97	1 1 1
30	गडचिरोली Gadchiroli	.. 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) .. 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) .. 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	7 9 10	4 2 2	3 — —
	एकूण Total	.. 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	4047 3959 3822	3745 2381 1632	102 106 42

१. शासन मबतीच्या अशासकीय माध्यमिक व विशेष शाळांमध्ये कर्मचाऱ्यांच्या भविष्य निर्वाह निधीच्या रकमेवरील व्याज

अनुदानप्राप्त अशासकीय माध्यमिक आणि विशेष शाळांमध्ये असलेल्या कर्मचाऱ्यांची भविष्य निर्वाह निधीची खाती शासनाने दिनांक १ जून १९७३ पासून आपल्या नियंत्रणाखाली आणली आहेत. त्यांच्या भविष्य निर्वाह निधीवर व्याज देण्याचे शासनावर बंधन आहे. या कर्मचाऱ्यांच्या भविष्य निर्वाह निधीचा हिशोब ठेवण्यासाठी वेतन व भविष्य निर्वाह निधी पथके स्थापन करण्यात आलेली आहेत. ही पथके शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक)/शिक्षण निरीक्षक, बृहन्मुंबई यांच्या कार्यालयास जोडण्यात आली आहेत.

भविष्य निर्वाह निधीची व्याजासह रक्कम
Provident Fund amount with interest

तक्ता २४ TABLE XXIV

(रुपये हजारात / Rs. in thousands)

अ. क्र. Serial No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	खातेदारांची संख्या No. of Depositors	१ एप्रिल रोजीची सुरुवातीची शिल्लक Balance as on 1st April	वर्षातील एकूण जमा (रकाना ५+६) Credits in the year Total credits in the years (Col. 5+6)	वर्षात काढलेली रक्कम Withdrawals in the year	निव्वळ जमा (रकाना ७+८) Net Balance (7+8)	शिल्लक रकमेवर दिलेले व्याज Interest paid on Balance Amount	३१ मार्च रोजीची शिल्लक रक्कम Balance as on 31st March (9+10)		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1	बृहन्मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	30848	1066252	120734	1186986	111977	1075009	128719	1203728
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	31348	1203728	144290	1348018	1091194	1238824	145579	1384403
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	32200	1384403	156066	1640469	118592	1421877	172446	1594323
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	12000	315146	100117	415263	30876	384387	46126	430513
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	12500	430513	107184	637697	46092	491605	58992	550597
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	12800	550597	114347	664947	61308	603636	72436	676072
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	5400	163138	17500	180638	15800	164838	18900	183738
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	5400	163200	18000	181200	15800	165400	18900	184300
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	5500	170000	18500	188500	16500	172000	19000	191000
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	4200	147976	24347	172323	11940	160383	23565	183948
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	4250	183948	29290	213238	16727	196511	23581	220092
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	4300	220092	35000	255092	20000	235092	28211	263303
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	3750	152167	22108	174275	14752	159523	18644	178167
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	3850	178167	27583	205750	13342	192408	22548	214956
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	3925	214956	24710	239666	14680	224986	25894	250880
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	15650	359814	643481	1003295	39370	963925	46175	1010100
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	15750	1010100	707829	1717929	43307	1674622	55013	1729635
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	15850	1729635	778612	2508247	47638	2460609	65241	2525850

7	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	9000	2705	588	3293	360	2933	352	3285
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	10000	3285	600	3885	400	3485	418	9303
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	11000	3903	650	4553	450	4103	491	4594
8	बलगाव Balgaon	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	11794	359861	67517	427378	46589	380789	44485	425224
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	12200	425224	70000	495224	50000	445224	51000	516224
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	13000	516224	75000	591242	53000	538224	57000	595224
9	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	15000	451513	60523	512036	33834	478202	57348	535586
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	14250	535586	66575	602161	37217	564944	67793	632737
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	15500	632737	73232	705969	40938	665031	79803	744834
10	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	16000	651947	81056	733003	49953	683050	93819	776869
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	16000	776869	121303	898172	62150	836022	97181	933203
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	16000	933203	54800	988003	68400	919603	110400	1030003
11	सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	12800	398396	63338	461764	42414	419350	50214	469564
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	13200	469564	65272	534836	55056	479780	5774	537354
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	13700	537354	68499	605853	57262	548591	65831	614422
12	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	8000	296476	44107	340583	35592	304991	25416	330407
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	8000	330406	60704	391110	39192	351938	42232	394170
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	8000	394170	63740	457911	41121	416790	50015	466805
13	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	11000	357036	61589	418625	41376	377249	54566	431815
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	12000	422715	70000	492715	45000	447715	64784	512499
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	12500	512499	75000	587499	50000	537499	77937	615436
14	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	10200	334700	65418	400118	46307	353811	38789	392600
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	10300	392600	73170	465770	50925	414845	48781	464626
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	10300	464626	75000	539626	50000	489625	50000	439626
15	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	7000	107961	19000	126961	16000	110961	48500	159461
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	7700	159461	20900	180361	17600	162761	53350	216111
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	7700	216111	20900	237011	17600	219411	53350	272761
16	जालना Jalna	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	1850	25983	10611	46594	8900	37694	4500	42194
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	2155	42194	15000	37194	7900	49294	6170	55464
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	2500	55464	15000	70964	9000	61964	7435	69399
17	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	2300	57114	19277	76450	13130	63320	7247	70567
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	2677	70567	21344	91911	14200	77658	8891	86542
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	3016	86542	26400	11294	14400	98542	1182	99024
18	बीड Beed	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	4273	95569	26590	122159	15910	106249	10716	116965
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	4496	1116065	33617	150382	18950	131632	14300	145932
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	4700	145932	36500	182432	20800	161632	17900	179532

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
19	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	4800	89168	24821	114009	19115	104894	9186	114080
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	5328	114080	25000	139080	11074	127906	10886	137795
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	6000	137795	25200	162995	10200	152795	12795	265590
20	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	3500	84507	22047	106594	15835	908190	10472	101291
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	3650	101291	24009	125300	16000	109300	12689	121989
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	3800	121989	25011	147000	17000	130000	15600	145600
21	लातूर Latur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	5136	145381	33483	178814	22711	156103	22956	179059
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	5710	179059	39565	218624	23000	195624	23000	218624
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	5750	218624	45000	263624	23500	240124	23200	263334
22	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	4030	1390	23400	162400	17500	144900	180000	162854
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	4040	1621	25000	167900	17500	170400	190000	189354
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	4040	1694	32500	182900	32500	215300	219000	204789
23	अकोला Akola	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	6500	1973	62600	260000	51100	208900	29100	233960
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	7000	2340	66500	300500	56800	243600	29200	272919
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	7500	2729	73100	346100	62500	283600	32200	215774
24	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	812	2359	53200	289100	40100	249000	29300	278268
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	850	2783	60000	338300	50000	288300	34500	322768
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	880	3228	65000	387800	55000	322800	31200	363968
25	यवतमाळ Yeotmal	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	5425	1696	32500	202000	23800	178200	20700	198942
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	5900	1989	35700	234600	26200	208500	22800	231245
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	6400	2312	39300	270500	28800	241700	28100	266778
26	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	4050	136928	26000	162928	15331	147597	17043	164650
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	4200	164640	27053	191693	16000	175693	18000	193693
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	4500	193693	30000	223693	18400	205293	20000	225293
27	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	11995	472529	82757	555286	62300	492977	57878	550855
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	12118	550855	105268	656123	69220	586903	66990	653823
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	12318	653823	115795	769618	76142	693476	67589	761065
28	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	5500	149217	24769	173986	16667	157319	18449	175768
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	6500	175768	35993	211761	22500	189261	21800	211061
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	6750	211091	50000	261061	30000	231061	25000	256061

29	चन्द्रपुर Chandrapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	6730	180800	26700	207500	14000	193500	21800	215300
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	6900	215300	50800	266100	23300	242800	29200	272000
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	7100	272000	51200	323200	24000	299200	35900	335100
30	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	..	1535	39125	7281	46400	3445	42961	4954	47915
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	1691	47915	8085	59940	4560	51380	5505	56885
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	1750	56885	8835	65720	5120	60600	8035	68635
एकूण Total		1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	..	241078	7393165	1867439	9260704	877044	8383660	973723	9367558
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	249973	9337215	2155499	11493514	979137	10514337	1221608	11664835
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	259279	11630604	2373411	13904015	1084796	11816519	1273051	14235764

१०. ठेव संलग्न विमा योजना

भविष्य निर्वाह निधी भरणाऱ्या कर्मचाऱ्यांच्या कुटुंबियांना अधिक सामाजिक सुरक्षितता लाभावी व त्यांना अधिक बचत करण्यास प्रोत्साहन मिळावे म्हणून शासकीय सेवकांसाठी शासनाने ठेव संलग्न विमा योजना सुरू केली आहे. ती योजना थोड्या फरकाने मान्यता-प्राप्त व अनुदानित अशासकीय माध्यमिक शाळांतील भविष्य निर्वाह निधी योजनेचे जे वर्गणीदार असतील अशा कर्मचाऱ्यांना शासन निर्णय क्र. एस.एस. ९२३३७९/६९१६१/तेहतीस/२२४२/दि. ६-८-८० अन्वये लागू केली आहे. या योजनेखाली कर्मचाऱ्याला जास्तीत जास्त रु. ३०,००० मिळू शकतात मात्र मृत्युसमयी त्याची किमान पाच वर्षे सेवा झाली असली पाहिजे व भविष्य निर्वाह निधी खात्यात शेवटच्या तीन वर्षांत किमान सरासरी शिल्लक खालीलप्रमाणे असली पाहिजे :-

वेतन श्रेणी		सरासरी शिल्लक रक्कम	
(१)	वेतनश्रेणीची कमाल मर्यादा रु. ४,००० पर्यंत	१)	रु. १२००० पेक्षा कमी नसावी
(२)	" " रु. २,९०० ते रु. ३९९९ पर्यंत	२)	रु. ७५०० "
(३)	" " रु. ११५१ ते रु. २८९९ पर्यंत	३)	रु. ४५०० "
(४)	" " रु. १,१५० पर्यंत	४)	रु. ३००० "

या योजनांतर्गत ३३५ लाभाध्यांना १९९६-९७ मध्ये प्रत्यक्ष लाभ देण्यात आला असून त्यासाठी रु. ७२,६१,००० खर्च झाला आहे.

११. अशासकीय माध्यमिक शाळांना प्रोत्साहनपर अनुदान—

अशासकीय माध्यमिक शाळांना प्रोत्साहनपर अनुदान देण्याची योजना १९७७-७८ पासून सुरू करण्यात आली आहे. प्रतिवर्षी या योजनेनुसार विहित अटी पूर्ण करणाऱ्या निवडक माध्यमिक शाळांना प्रत्येकी रु. १०,००० (रु. ५,००० शास्त्र, साहित्य व दृक श्रवण साहित्य रु. ५,००० वाचनालयाची पुस्तके, नकाशे, वगैरे विकत घेण्यासाठी) अनुदान देण्यात येते. या योजनेचा दरवर्षी सुमारे १०० शाळांना लाभ होतो.

प्रोत्साहनपर अनुदान मिळणाऱ्या माध्यमिक शाळांची संख्या व अनुदानाची रक्कम बर्षविषारा तक्ता.

Statement Showing No of Secondary Schools who received Incentive grants and grant Paid.

तक्ता २५ TABLE XXV

(रु. हजारत/ Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हाचे नाव Name of the District	वर्ष Year	प्रोत्साहनपर अनुदान मिळणाऱ्या माध्यमिक शाळा Number of Secondary Schools who received Incentive Grants	अनुदानाची रक्कम Grant paid
1	2	3	4	5
1	मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	12	120
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	13	260
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	13	130
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	5	50
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	8	80
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	8	80
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	40
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	6	60
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	8	80
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	40
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	4	40
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	4	40
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurga	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	3	30
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	3	30
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3	30
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	6	60
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	6	60
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	8	80
7	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2	20
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	6	60
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	8	80
8	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2	20
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	4	40
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5	50
9	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	7	70
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	8	80
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	9	90
10	पुणे Pune	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	40
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	8	80
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	8	80

तक्ता २५—चालू
TABLE XXV—contd.

1	2	3	4	5
11	सातारा Satara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	6	60
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	6	60
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	6	60
12	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	11	110
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	7	70
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	7	70 ^f
13	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	12	120
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	6	60
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	6	60
14	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	14	140
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	8	80
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	10	100
15	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	40
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	20
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	20
16	जालना Jalna	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	40
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	20
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	20
17	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	40
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	20
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	20
18	बीड Beed	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	40
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	20
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	20
19	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	40
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	20
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	20
20	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	40
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	20
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	20
21	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	40
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	20
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	20
22	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	3	30
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	3	30
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3	30
23	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	6	60
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	6	60
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	6	60
24	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	6	60
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	6	60
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	6	60
25	यवतमाळ Yeotmal	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	40
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	4	40
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	4	40
26	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	40
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	4	40
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	4	40

तक्ता २५—चालू
TABLE XXV—contd.

1	2	3	4	5
27	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	9	90
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	10	100
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	10	100
28	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	5	50
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	5	50
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5	50
29	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	10
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	4	40
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	4	40
30	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	3	30
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	20
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3	30
	एकूण Total	...		
		1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	161	1610
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	151	1510
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	162	1620

२-अ. उच्च माध्यमिक शिक्षण

(एक) प्रस्तावना

महाराष्ट्र राज्यात सन १९७२-७३ या शैक्षणिक वर्षापासून १०+२+३ हा तर्कीन शैक्षणिक आकृतिबंध क्रमाक्रमाने सुरु करण्यात आला. त्यानुसार १९७५-७६ या शालेय वर्षापासून अधिक २ स्तरावरील वर्ग सुरु झाले. अधिक २ स्तरास कनिष्ठ महाविद्यालय असे संबोधण्यात येते. कनिष्ठ महाविद्यालयाचे प्रथम व द्वितीय वर्षाचे वर्ग आवश्यकतेनुसार महाविद्यालयांना व उच्च माध्यमिक अभ्यासक्रम शिकविण्यास सक्षम अशा परिपूर्ण माध्यमिक शाळांना जोडण्यात आले आहेत. आकृतिबंधात इयत्ता १० वी पर्यंत सामान्य शिक्षणाच्या अभ्यासक्रमाचा अंतर्भाव करण्यात आला आहे. या स्तरावर प्रथमतः दोन प्रकारच्या अभ्यासक्रमांची तरतूद अपेक्षित होती. एका शाखेतील विद्यार्थी विद्यापीठीय (विद्याविषयक अथवा उद्योगविषयक) व्यावसायिक (प्रोफेशनल) शिक्षणाकडे वळतील तर दुसऱ्या शाखेतील विद्यार्थी २ वर्षांचा व्यावसायिक अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर जीवनव्यवसायाकडे वळतील. १९७८-७९ च्या शैक्षणिक वर्षापासून शासनाने काही जिल्ह्यातील निवडक संस्थातील कनिष्ठ महाविद्यालयांच्या वर्गातून व्यावसायिक अभ्यासक्रम सुरु केले. ही योजना प्रयोग म्हणून सुरु केली आहे. हा अभ्यासक्रम घेतलेल्या विद्यार्थ्यांस इच्छेनुषंगी त्र नमूद केल्याप्रमाणे विद्यापीठीय शिक्षणाकडे वळणे, नोकरी स्वीकारणे किंवा स्वतःचा व्यवसाय सुरु करता येणे असे तीन पर्याय उपलब्ध व्हावेत हा या योजनेचा हेतू आहे.

१९८४-८५ या शैक्षणिक वर्षापासून माध्यमिक शालांत प्रमाणपत्र परीक्षा व उच्च माध्यमिक प्रमाणपत्र परीक्षा यांमध्ये गुणवत्ता यादी वरच्या क्रमांकाने स्थान मिळविणाऱ्या (मार्च १९८४ मध्ये झालेल्या व त्यानंतर यापुढे दरवर्षी मार्चमध्ये होणाऱ्या वरील दोन परीक्षातील) वरील सर्व विभागीय मंडळातील एकूण ७८ विद्यार्थ्यांना पुढील शिक्षणासाठी आर्थिक सहाय्य देण्याची योजना सुरु करण्यात आली आहे. सन १९८५-८६ या शैक्षणिक वर्षापासून मुलींना इयत्ता १२ वी पर्यंत भोफत शिक्षण देण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. तसेच १९९४-९५ या शैक्षणिक वर्षापासून इ. ११ वी जादा/अतिरिक्त वर्ग फक्त माध्यमिक शाळांना जोडून मंजूर करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे.

कनिष्ठ महाविद्यालयांच्या प्रथम व द्वितीय वर्षाचे वर्ग जोडलेल्या माध्यमिक शाळा व महाविद्यालये यांची व्यवस्थापनानुसार विभागणी :-

तक्ता १ TABLE I

प्रकार Category	प्रथम व द्वितीय वर्षाचे वर्ग जोडलेल्या संस्थांची संख्या Yearwise No. of institutions of First and Second years of Jr. Colleges		
	१९९७-९८ प्रत्यक्ष Actuals	१९९८-९९ अपेक्षित Anticipated	१९९९-२००० अंदाज Estimated
1	2	3	4
१. शासकीय माध्यमिक शाळा Government Secondary Schools	---	---	---
२. बि. प. माजी शासकीय माध्यमिक शाळा Ex. Government Secondary Schools (Z. P.)	92	93	94
३. गान्य अशासकीय माध्यमिक शाळा (खाजगी संस्था) Non-Government Secondary Schools (Private Bodies)	2597	2797	2967
४. अशासकीय माध्यमिक शाळा (स्थानिक स्वराज्य संस्था) Non-Government Secondary Schools (Local Bodies)	82	83	84
५. शासकीय महाविद्यालये Government Colleges	7	7	7
६. खाजगी महाविद्यालये Non-Government Colleges	597	609	612
७. खाजगी स्वतंत्र कनिष्ठ महाविद्यालये Non-Government Independent Jr. Colleges	56	56	56
एकूण Total	3,431	3,645	3,820

(१) कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा गोवारा आणि वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण

१. कनिष्ठ महाविद्यालये

१. (१) शासकीय संस्था.—कनिष्ठ महाविद्यालयांचे वर्ग, शासकीय माध्यमिक शाळा व शासकीय महाविद्यालय यांनाही खालील तक्त्यात शासकीय माध्यमिक शाळा व शासकीय महाविद्यालये यांना जोडलेल्या कनिष्ठ महाविद्यालयांच्या नुकड्यांची संख्या

शासकीय माध्यमिक शाळा व शासकीय महाविद्यालये यांना जोडलेल्या

Statement showing the particulars of the No. of Divisions, No. of Students, enrolment etc. in the

तक्ता २

अ. नं. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	संलग्न असलेल्या कनिष्ठ महाविद्यालयांची संख्या No. of Junior Colleges attached to	प्रवेश क्षमता Intake capacity of Junior Colleges attached to
1	2	3	4	5
1	मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	3	4320
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	3	4320
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	3	4320
2	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	800
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	800
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	800
3	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	600
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	600
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	600
4	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	720
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	720
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	720
5	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	300
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	300
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	1	300
एकूण Total		1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	7	6740
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	7	6740
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	7	6740

२. अशासकीय संस्थांना सहाय्य—

२ (१) शासन मान्य अनुदानित अशासकीय माध्यमिक शाळा व महाविद्यालये यांना जोडलेल्या अशासकीय कनिष्ठ महाविद्यालयांना माध्यमिक शाळा अनुदान संहितेत दिलेल्या सूत्रानुसार अनुदान दिले जाते. अशा कनिष्ठ महाविद्यालयांच्या वर्गापाठी मान्य केलेल्या कर्मचारी वर्गाचे पगार व भत्ते तसेच भविष्य निर्वाह निधी योजना यावर शासन मान्य दराने होणाऱ्या खर्चावर १०० टक्के अनुदान दिले जाते. अशा वर्गासाठी स्वतंत्ररिक्त इमारत भाडे आकारले जात नाही. मात्र मूळ इमारतीस जोडून वर्ग खोल्या बांधल्या तर त्यास माध्यमिक शाळा अनुदान संहितेनुसार भाडे खर्चावर पूर्ण अनुदान दिले जाते.

जोडलेले आहेत.

विद्यार्थी संख्या, शिक्षक वर्ग इत्यादी माहिती दिली आहे.

कनिष्ठ महाविद्यालयांच्या तुकड्यांची संख्या, विद्यार्थी संख्या इत्यादी

Junior College Classes which are attached to the Government Secondary Schools and Colleges.

TABLE II

विद्याशाखाप्रमाणे वर्गवार नाव नोंदणी तुकड्या Facultywise/classwise Enrolment and divisions						फी भरणान्या विद्यार्थ्यांची संख्या No. of fee paying students	मागासवर्गीय विद्यार्थी संख्या No. of B. C. Students
११ वी XIth			१२ वी XIIth				
कला Arts 6	विज्ञान Science 7	वाणिज्य Commerce 8	कला Arts 9	विज्ञान Science 10	वाणिज्य Commerce 11	12	13
3/319	6/571	8/817	3/264	6/527	8/927	1840	1164
3/317	5/597	8/880	3/292	6/612	8/843	2644	1168
3/320	5/600	8/885	3/300	6/618	8/850	2650	1170
1/95	2/172	1/27	1/110	2/207	..	200	87
1/90	2/175	1/35	1/112	2/210	..	204	89
1/80	2/177	1/27	2/155	2/212	..	206	90
2/240	2/240	..	2/236	2/240	..	350	110
2/240	2/240	..	2/236	2/240	..	375	110
2/240	2/240	..	2/236	2/240	..	375	110
1/200	3/250	..	1/200	3/140	..	122	250
1/200	3/250	..	1/200	3/150	..	122	250
1/200	3/250	..	1/200	3/150	..	122	250
3/351	3/291	258	492
3/351	3/291
3/351	3/291
10/1205	12/1233	9/844	10/1101	13/1114	8/927	2770	2103
10/1198	12/1262	9/815	10/1131	13/1212	8/843	3345	1117
10/1191	13/1267	9/912	10/1142	13/1220	8/850	3353	1620

माध्यमिक शाळास जोडून मंजूर केलेल्या उच्च माध्यमिक शाळेच्या शास्त्र शाखेच्या वर्गासाठी २ प्रयोगशाळा सहाय्यक व १ प्रयोगशाळा सेवक नेमण्यास माध्यमिक शाळा संहिता जोडपत्र ७० मधील भाग १८ मधील तरतुदीनुसार परवानगी आहे.

माध्यमिक शाळांना जोडलेल्या कनिष्ठ महाविद्यालयातील ग्रंथालास कनिष्ठ महाविद्यालयाकडून जादा कामाबद्दल दरमहा रुपये १० देण्यात येतो.

कनिष्ठ महाविद्यालयांची तपासणी तज्ञांच्या पथकामार्फत करण्यात येते

अशासकीय शाळा व महाविद्यालयांना जोडलेल्या (खाजगी संस्था) कनिष्ठ महाविद्यालयासंबंधी माहिती दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ३

कनिष्ठ महाविद्यालयांची संख्या
No. of Jr. Colleges

अ. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	प्रत्यक्ष (अपेक्षित) (अंदाजे)	शाळांशी संलग्न Attached to Schools	महाविद्यालयांशी संलग्न Attached to Colleges	स्वतंत्र Independents
1	2	3		4	5	6
1	मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	145	68	1
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	190	69	1
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	190	69	1
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	113	15	1
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	113	15	1
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	113	15	1
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	66	4	1
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	70	5	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	75	5	—
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	52	4	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	52	4	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	52	4	—
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	39	5	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	39	5	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	39	5	—
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	108	24	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	125	24	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	132	24	—
7	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	143	14	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	147	14	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	149	14	—
8	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	118	20	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	120	22	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	122	23	—
9	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	125	19	1
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	126	19	1
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	128	19	1
10	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	215	39	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	220	40	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	230	42	—
11	सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	94	17	1
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	101	17	1
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	109	17	1
12	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	95	22	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	98	22	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	98	22	—
13	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	97	18	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	99	18	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	102	18	—
14	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	98	29	1
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	115	31	1
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	122	33	1

Statement showing information regarding Non-Government Junior Colleges, attached to the Secondary Schools and Colleges (private bodies).

TABLE III

कनिष्ठ महाविद्यालयांची क्षमता
Intake capacity of Jr. Colleges

विद्याशाखाप्रमाणे वर्गवार विद्यार्थी नोंद संख्या तुकड्यांसह
(पुढे तुकड्यांची संख्या)
Facultywise classes/enrolment with Divisions
in brackets

शाळाशी संलग्न Attached to Schools	महाविद्यालयाशी संलग्न Attached to Colleges	स्वतंत्र Independent	इ. ११ वी Std. XI		
			कला Arts	विज्ञान Science	वाणिज्य Commerce
७	८	९	१०	११	१२
79440	133220	840	180/19124	264/20419	628/53205
80880	133320	840	183/19304	267/ 0599	642/54045
80900	133500	840	183/19350	264/20600	64६/54200
22900	15000	60	43/4600	38/4730	68/6500
24045	15750	60	48/5858	49/5030	48/4600
25243	16550	60	141/11395	157/12739	86/6814
3960	400	—	68/5250	40/3440	36/3690
4550	500	—	69/5285	40/3440	36/3720
4873	500	—	70/5295	41/3465	36/3720
11320	4800	—	54/2956	19/1350	11/871
11320	4800	—	64/2956	19/1350	11/871
11320	4800	—	54/2956	19/1350	11/871
9660	3120	—	43/2672	15/881	11/662
9660	3220	—	43/2726	15/897	11/675
9660	3220	—	43/2680	15/910	11/685
19000	16000	—	125/11200	70/4700	38/2500
19500	17200	—	136/11700	72/5000	60/2500
20060	17700	—	139/11750	74/5050	60/2550
31026	7789	—	209/11372	58/3990	32/1754
31272	8040	—	209/11551	60/4050	32/1765
31615	8150	—	211/11732	60/4075	32/1769
27500	11350	—	182/10600	260/1300	65/5250
27600	11500	—	185/11000	266/13300	66/5300
27706	11600	—	190/11500	270/13500	67/53500
22900	15000	80	179/13202	87/6335	34/2292
22900	15000	80	179/13282	87/6335	34/2292
23140	15000	80	180/13342	87/6335	34/2292
13440	3700	—	66/4138	39/2813	33/2668
13500	3800	—	68/4258	40/2873	34/2728
14000	3900	—	72/4500	41/2900	36/2800
20280	17600	100	146/9222	66/4822	47/3326
20960	17600	100	153/10505	66/5045	47/3495
21680	17600	100	161/11065	66/5345	47/3780
9230	3120	—	91/5460	41/3163	12/967
9480	3120	—	92/5583	42/3240	12/980
9480	3120	—	92/5583	42/3240	12/980
11840	8300	—	141/13012	63/4612	46/3071
12160	8500	—	145/13400	65/4750	47/3163
12280	8500	—	149/13500	67/4893	49/3258
6904	3480	120	187/13837	63/4733	62/4922
8192	8720	—	119/14097	65/4822	65/5018
8992	3960	—	210/14334	68/4909	68/5114

अ. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	विद्याशाखाप्रमाणे वर्गवार विद्यार्थी नोंद संख्या तुकड्यांसह (पुढे तुकड्यांची संख्या) Facultywise classes/enrolment with Divisions			फी भरणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या No. of fee Paying Students	मागासवर्गीय विद्यार्थी संख्या No. of B. C. Students
			इ. १२ वी Std. XII				
			कला Arts	विज्ञान Science	वाणिज्य Commerce		
1	2	3	13	14	15	16	17
1	मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	166/13116	2२8/19341	590/49577	59190	40921
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	174/136906	258/19341	599/50577	59280	40950
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	174/13910	258/19340	600/50580	59300	40952
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	40/3900	49/4600	73/7420	22860	28710
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	47/4600	53/5644	75/7452	24930	29910
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	52/5564	58/5760	80/6400	26430	32230
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	62/3898	38/2723	32/2353	2744	987
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	66/3900	40/2829	33/2483	2303	921
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	68/4000	42/2930	35/2499	2358	943
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	54/3536	17/1424	12/824	2580	1352
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	54/3556	17/1420	12/824	2580	1351
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	54/3556	17/1420	12/824	2580	1351
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurga	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	43/3115	15/981	11/660	449	662
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	43/3177	15/1003	11/660	458	645
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	43/3538	15/1026	11/688	468	658
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	170/13775	90/5798	60/4142	16000	22000
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	180/14335	110/6078	60/14042	17500	22500
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	190/14835	120/6578	61/4542	18000	23000
7	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	213/15091	58/4048	34/2251	2045	14375
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	216/15271	59/4408	34/2266	2110	14691
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	219/15451	60/4468	34/2270	2160	14876
8	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	168/16500	72/5650	34/2350	5350	10025
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	169/16600	72/5700	34/2400	5400	11000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	170/16700	73/5800	35/2500	5450	11050
9	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	175/15220	87/6660	35/2626	3400	4010
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	176/15000	87/6660	35/2626	3400	4015
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	178/15460	87/6660	35/2629	3440	4020
10	पुणे Pune	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	100/9000	140/11000	180/11000	51500	1800
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	110/9590	140/11400	181/11200	53400	1900
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	115/10000	145/11800	182/11300	54000	2000
11	सातारा Satar	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	146/10466	65/5198	46/2927	6222	6464
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	153/1183	65/5420	46/3212	6314	6593
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	161/11802	65/5800	46/3657	6404	6726
12	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	125/9390	64/4671	31/2206	505	3300
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	127/9530	65/4764	33/1416	540	3400
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	129/9552	68/4975	34/2511	550	3500
13	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	129/9328	59/4575	43/2059	4160	12202
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	133/9608	61/4712	44/2121	4285	12568
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	137/9896	63/4854	45/2184	4413	12945
14	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	85/13987	64/5057	61/4678	4321	3806
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	97/14255	65/5949	64/4766	4560	3987
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	90/14529	66/5243	67/4865	4781	4203

TABLE III—contd.

शिक्षक संख्या No. of teachers		संस्थेचा एकूण खर्च (कनिष्ठ महाविद्यालय गट) Total expenditure of the institute (Jr. College Unit)	फी व इतर उत्पन्न Fees and other income	शासकीय शाळांना अनुदानाच्या सहायक स्वरूपात देण्यात येणाऱ्या शैक्षणिक फीची प्रतीपूर्ति करण्यासाठी येणारा अंदाजे खर्च Estimated expenditure on reimbursement of tuition fees to Non-Government Institutions in the form of grant-in-aid	खर्चावरील शासकीय अनुदान Government grant on expenditure
पूर्ण वेळ Full time	अंश वेळ Part time	20	21	22	23
3672	1200	272747	18764	48	268647
3675	1210	303464	14736	40	286491
3675	1210	329642	14195	42	600445
1927	130	650	3500	607	6000
1942	135	655	4000	610	6000
2002	140	670	4500	620	6000
487	138	26800	215	750	26700
510	160	25900	225	775	26800
515	170	30000	235	800	26900
344	25	15154	154	1500	15000
344	25	20160	160	2000	20000
344	25	22170	170	2200	22000
229	35	23920	92	596	23232
231	35	26182	94	608	25480
333	36	27916	96	620	27200
1150	550	65050	1420	460	2500
1200	600	65080	1435	465	2500
1250	650	65080	1440	470	2500
924	456	717	700	724	717
940	460	780	750	785	780
961	473	830	950	840	830
745	125	460	970	727	5732
750	127	470	980	730	5735
755	130	480	990	735	5740
850	140	4000	1000	1000	82400
900	140	4300	1000	1100	82500
900	150	4500	1100	1100	83000
1450	240	24500	2750	11000	26000
1500	250	25000	2800	11200	28000
1550	260	25500	2850	11400	30000
900	100	51510	700	43400	66700
935	129	51460	700	43400	72600
975	154	52342	714	42268	76000
624	75	54210	100	2400	56610
724	124	56000	90	2500	58500
752	132	57000	90	2500	59500
752	90	89260	948	7234	68652
898	90	98186	976	7451	75528
925	90	108004	1006	7674	83081
918	520	76400	1021	2200	2200
945	532	77800	1500	2500	200
948	544	79500	2175	2700	2700

1	2	3	4	5	6	
15	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	54 55 57	19 19 19
16	जालना Jalna	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	30 30 33	3 3 3	1 1 1
17	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	41 44 50	10 10 10
18	बीड Beed	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	38 62 66	17 20 24
19	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	73 80 90	14 14 16	7 7 10
20	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	40 41 41	9 9 9	2 2 2
21	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	110 121 125	12 12 12	1 1 1
22	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	57 65 65	12 12 12
23	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	120 121 123	19 18 18	4 4 4
24	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	151 154 164	25 25 25	9 9 9
25	यवतमाळ Yavatmal	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	58 68 70	15 15 15	1 1 1
26	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	54 54 54	10 10 10	2 2 2
27	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	127 127 128	31 31 31	4 4 4
28	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	144 144 144	10 10 10	14 14 14
29	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	68 80 83	14 14 15	1 1 1
30	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	48 50 55	5 5 5	2 1 1
	एकूण Total	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	2781 2911 3009	523 522 544	53 52 55

TABLE III—contd.

7	8	9	10	11	12
6000	18000	..	118/10154	45/5150	34/2189
6000	18000	...	121/11169	43/4532	34/2399
6200	20000	..	123/12289	44/4944	34/2699
8030	2300	638	44/5156	10/692	14/692
8225	2056	664	36/4825	6/310	6/250
8800	2400	650	45/5500	8/350	8/300
8560	12000	..	68/5672	17/842	31/1800
9686	12000	..	71/5899	17/850	23/1933
9700	12000	..	78/6539	17/850	26/2113
14160	15960	..	100/8864	37/2901	20/1594
15680	16900	..	135/9691	45/3525	21/1664
17000	18400	..	130/10595	53/4150	29/1725
24500	16800	1250	162/14895	64/5635	30/2130
27850	22150	1625	186/16240	87/4885	35/2025
28780	20500	1675	140/18275	77/4180	34/2275
11600	7800	1600	78/4779	31/1851	16/659
11600	7800	1600	78/4759	31/1851	16/659
11600	7800	1600	78/4759	31/1851	16/659
28400	12400	800	160/10269	61/4467	27/1879
31240	13640	800	169/9691	63/4532	27/1273
34364	15004	800	186/10660	70/5052	30/1396
10320	5460	..	75/7260	24/1600	23/1335
11040	5460	..	79/7580	26/1810	33/1010
11040	5460	..	79/7690	26/1910	13/1110
24000	14000	1320	140/9808	20/3185	20/1493
24000	14000	1320	145/10788	22/3503	22/1643
24000	14000	1320	150/11866	23/3853	24/1793
23400	12000	2500	50/10951	21/3159	20/1088
22640	12000	2500	50/10835	23/3121	21/971
24340	12000	2500	50/124060	23/3502	23/971
11700	10400	180	121/8473	31/1000	8/599
13000	11000	180	122/8500	31/2000	8/599
13500	11000	180	130/9000	31/2000	8/599
18520	8680	1182	100/15500	32/3410	18/1190
18520	8680	1192	100/15910	32/3460	18/1200
18548	8625	1205	100/15960	32/3460	18/1235
27740	28193	912	171/12154	95/6935	24/830
27740	28192	912	171/12154	96/6935	86/7556
27800	28200	915	171/12154	95/6935	86/7556
23340	5000	2580	179/17870	49/2515	24/830
23340	5000	2580	180/1870	49/2315	24/830
23340	5000	5600	180/17875	49/2515	24/830
10565	9485	120	118/9263	36/2579	17/1315
11235	9690	120	130/9898	36/2567	6/521
1.168	9690	120	134/9972	37/2582	4/410
3840	600	200	61/3481	13/570	1/85
4000	600	200	63/3571	13/600	1/95
4400	600	200	70/3772	13/660	3/150
544075	451948	14481	3359/281791	1709/114871	1450/110386
561889	325546	14773	3519/290341	1171/127787	1506/100142
576307	438879	15145	3741/308302	1899/136095	1572/119954

1	2	3	13	14	15	16	17	
15	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	94/7865 94/7965 96/8022	40/3528 40/3548 42/3600	36/2367 36/2367 38/2414	900 900 950	600 600 675
16	जालना Jalna	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	39/4090 72/5260 75/6000	7/660 11/590 13/600	12/740 12/510 13/600	1314 — —	752 762 800
17	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	65/6937 74/6602 98/9380	17/926 17/849 17/840	22/2174 22/1763 25/1943	1665 1308 2500	3787 4500 5000
18	बीड Beed	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	112/10306 126/11300 143/15287	36/2786 43/3600 50/4460	19/1513 20/1650 20/1760	2415 2740 1525	7710 7800 7890
19	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	170/17319 176/19235 74/16631	61/5790 67/7635 74/8735	20/2850 30/2125 29/2320	1125 1470 1890	5257 6890 8280
20	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	151/12653 160/12048 165/13000	30/2242 30/2242 30/2242	16/767 16/767 16/767	700 700 719	300 310 315
21	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	151/12653 160/12048 165/13000	56/5353 60/5300 65/6500	24/731 20/600 20/600	3500 3420 3688	6500 6415 6500
22	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	5/200 6/240 6/252	1/60 2/65 2/65	1/50 2/55 2/55	141 170 179	235 410 450
23	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	145/14106 150/15516 155/17067	25/3837 30/4242 30/4666	24/1926 26/2118 28/2329	17500 18810 19410	14589 15565 16022
24	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	55/15138 60/11425 65/11045	32/3351 25/3334 22/3179	22/1347 21/1164 20/1062	150 160 160	1530 8220 5220
25	यवतमाळ Yavatmal	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	120/8866 121/9800 130/9400	30/8066 30/2100 30/2100	8/651 8/600 8/500	1400 1300 1400	21000 20000 21100
26	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	100/7110 100/7319 100/7520	23/1320 22/1353 23/1400	9/905 9/928 10/1020	350 368 380	7150 7380 7330
27	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	162/13295 162/13295 162/13295	96/7460 96/7460 96/7460	93/9280 92/8280 92/8280	3725 3725 3830	10265 11150 11520
28	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-09 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	175/11797 176/11800 176/11805	45/2490 46/2500 46/2510	11/797 12/800 12/805	2049 2104 2168	6313 6410 6499
29	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	101/8060 102/8143 103/8200	38/2638 39/2805 40/2900	19/1230 9/640 4/400	1379 1350 —	6630 6350 —
30	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	62/4123 64/4500 69/4700	13/767 12/850 12/940	1/102 1/185 2/225	53 510 560	6435 6483 6500
	एकूण Total	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ...	3382/199512 3548/210220 3562/303227	1616/127000 1683/133992 1728/138870	1579/121503 1598/121713 1613/122526	270092 226825 230675	249666 261676 262552

TABLE III—contd.

18	19	20	21	22	23
26	—	650	650	—	330
36	—	650	650	—	330
40	—	700	700	—	363
160	80	400	290	260	7060
165	82	445	—	1020	8000
170	85	450	—	1040	9000
90	357	29548	1178	1178	39548
93	336	31500	1230	1230	35100
99	348	32500	1287	1287	32500
23	539	16495	1330	1330	42200
26	571	16845	1410	1410	42800
27	603	17195	1475	1475	43600
33	748	422	29528	29528	31971
35	755	485	32470	32470	33932
40	790	590	34537	34537	35190
18	315	290	—	—	295
10	315	295	—	—	295
13	335	300	—	—	295
615	20	427	610	—	11000
615	22	460	625	—	11600
625	25	475	650	—	11800
12	—	74000	80	69	55400
12	—	74500	99	74	56600
12	—	74500	105	74	56600
542	—	45000	84	—	45000
542	—	49500	86	—	49500
542	—	53000	88	—	53000
1108	119	45900	82	45900	32100
1108	119	50000	82	59000	32100
1108	119	50000	82	50000	32100
530	20	35000	270	4500	24000
540	20	38000	280	4600	24500
545	20	40100	290	4700	95500
390	6	32000	65	4275	32000
390	6	35000	66	4400	33000
399	6	35000	66	4500	33000
1215	375	34800	1300	15026	36200
1245	385	35000	1365	15268	38300
1295	395	35600	1410	15900	39500
516	383	9442	2926	1160	2584
556	324	9594	2966	1235	2637
596	354	9773	3014	1284	2698
443	101	6172	345	—	—
452	110	6220	348	—	—
460	115	6300	352	—	—
270	28	7627	13	215	7543
280	28	7553	48	—	—
280	28	7560	53	—	—
21090	6935	1043551	71105	176087	1018331
21599	7090	1112484	71371	185871	106230
22027	7372	1167677	74620	187334	1470542

१. (२) जिल्हा परिषद (भूतपूर्व शासकीय) माध्यमिक शाळांना

जिल्हा परिषद (भूतपूर्व शासकीय) माध्यमिक शाळांना जोडलेल्या कनिष्ठ महाविद्यालयाच्या बर्गवरील खर्चावर १०० टक्के अनुदान

जिल्हा परिषद (भूतपूर्व शासकीय) माध्यमिक शाळांतील कनिष्ठ

Statement showing No. of Jr. Colleges attached to

तक्ता ४

क्र. क्र. Sr. No.	जिल्हाचे नाव व वर्ष Name of the District and Year	शाळांशी संलग्न कनिष्ठ महाविद्या- लयांची संख्या No of Junior Colleges attached to schools	प्रवेश- क्षमता Intake capacity	विद्याशाखाप्रमाणे/बर्गवार Facultywise/Classwise			
				इ. ११ वी XI th	कला Arts	विज्ञान Sc.	वाणिज्य Com.
1	3	4	5	6	7	8	
1	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)
	1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	
	1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	
2	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	2	960	..	4/227	1/107
	1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	960	..	4/230	1/110	
	1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	960	..	4/235	1/115	
3	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	320	5/325
	1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	4	320	5/300	
	1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	4	320	5/380	
4	जालना Jalna	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	3	240	3/137
	1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	3	360	3/150	
	1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	4	480	4/200	
5	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	3	560	5/255	..	2/1600
	1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	4	640	2/160	..	2/1600	
	1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	4	640	2/160	..	2/1600	
6	बीड Beed	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)
	1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	
	1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	
7	नांदेड Nanded	1996-96 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	7	..	7/235
	1997-97 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	8	..	8/360	
	1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	17	..	10/442	
8	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	3	2880	11/521	2/141	..
	1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	5	2885	11/550	2/145	..	
	1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5	2998	11/678	2/150	..	
9	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)
	1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	
	1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	
10	हिंगणजा Hinghane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	480	4/200	1/60	1/50
	1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	4	480	4/240	1/65	1/58	
	1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	4	480	4/282	1/65	4/55	

मोडलेल्या कनिष्ठ महाविद्यालयाच्या वर्गासाठी छावण्याची अनुदान पद्धती

महाराष्ट्र जिल्हा परिषद आणि पंचायत समिती कायदा, १९६१ च्या नियम १८७ प्रमाणे जिल्हा परिषदांना देण्यात येते.

महाविद्यालयासंबंधी माहिती दर्शविणारा तक्ता

Z. P. (Ex. Govt.) Secondary Schools.

TABLE IV

(रु. हजाराने/ Rs. in thousands)

मुकड्यासह नोंदसंख्या (मुकड्यांची संख्या) Enrolment and divisions in brackets			फी भरण्याच्या मागासवर्गीय शिक्षकांची संख्या		संस्थेचा एकूण खर्च फी व इतर		शैक्षणिक फी		शासकीय	
इ. १२ वी XII th			फी भरण्याच्या विद्यार्थ्यांची संख्या	मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांची संख्या	No. of Teachers		एकूण खर्च फी व इतर (कनिष्ठ महाविद्यालय उत्पन्न गट) Total expenditure of the Institute (Jr. College Unit)		शैक्षणिक फी च्या उत्पन्नात येणारी तूट Loss in Fee income with reference to non-fee pay- ing students	शासकीय अनुदान Government grant of expendi- ture
कला Arts	विज्ञान Sc.	वाणिज्य Com.	No of Paying students	No. of B. C. students	पूर्ण वेळ Full Time	अंश वेळ Part Time	16	17	18	19
..
..
..
	4/235	1/70	21	36	15	11	1640	52
	4/237	1/75	23	38	15	12	1643	52
	4/240	1/77	25	40	15	13	1647	52
5/463	10	140	15	20	250	60	55	45
5/304	13	163	15	20	250	70	60	60
5/360	15	167	20	25	300	70	60	60
3/200	100	65	9	..	40
3/180	72	9	..	45
4/280	75	10	..	46
2/150	..	1/160	125	335	2	10	..	75	32	475
2/160	..	2/160	135	365	2	10	..	80	32	480
2/160	..	2/160	135	365	2	10	..	80	32	480
..
..
..
7/297	155	..	35	150	1150	..	750
8/255	185	..	25	165	1230	..	850
10/480	295	..	70	170	1675	..	1725
11/577	2/281	..	10	216	24	..	1185	22	60	1815
11/557	2/290	..	12	237	24	..	2000	23	62	1990
11/580	2/295	..	15	235	24	..	2025	24	62	1950
..	2025
..
..
2/75	1/30	1/25	21	107	12	..	13	80	69	554
4/230	1/60	1/35	27	110	12	..	19	99	74	566
4/235	1/65	1/40	27	115	12	..	19	105	74	566

1	2	3	4	5	6	7	8	
11	अकोला Akola	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	5	720	2/98	3/112	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	5	720	2/101	3/115	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	5	720	2/120	3/120	—
12	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	5	660	4/121	3/131	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	5	670	4/125	3/131	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	5	670	4/125	3/135	—
13	यवतमाळ Yavatmal	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	4	720	2/154	2/138	1/42
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	4	720	2/160	2/138	1/42
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	4	720	2/190	2/144	1/48
14	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	2	485	1/85	1/77	1/25
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	2	485	1/87	1/79	1/27
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	2	485	1/87	1/79	1/27
15	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	4	71	—	1/71	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	1	71	—	1/71	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	1	71	—	1/71	—
16	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	2	480	2/80	3/130	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	2	480	2/65	3/120	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	2	480	2/80	3/120	—
17	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	2	400	1/90	2/85	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	2	400	1/60	2/106	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	2	400	1/70	2/110	—
18	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	2	240	—	2/85	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	2	240	—	2/90	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	2	240	—	2/100	—
एकूण ... Total	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	54	9216	44/2301	24/1257	6/1424	
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	53	9551	45/2358	24/1290	6/1834	
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	63	9661	48/2411	24/1329	6/1845	

TABLE IV—contd.

9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
2/127	2/123	—	29	39	21	—	540	21	188	540
1/130	2/121	—	33	25	21	—	556	22	194	556
2/135	2/130	—	37	26	21	—	600	24	200	600
2/160	2/139	—	50	251	28	8	18	11	133	900
2/165	2/144	—	52	255	30	9	19	12	133	900
2/165	2/144	—	53	255	30	9	19	14	133	900
2/142	2/130	1/41	75	510	29	3	900	12	175	1400
2/147	2/131	1/41	80	520	29	3	900	12	175	1400
2/150	2/135	1/45	85	500	30	4	1000	14	180	1500
1/75	1/55	1/21	20	283	8	..	645	4	56	640
1/75	1/55	1/22	22	290	8	..	646	5	57	645
1/77	1/57	1/35	23	295	8	..	646	6	57	875
—	1/73	..	28	48	4	..	422	13	—	422
—	1/73	..	28	58	4	..	515	15	—	515
—	1/73	..	30	59	4	..	655	18	—	655
2/80	3/130	—	60	120	11	4	970	25	56	875
2/80	3/120	—	55	125	11	4	980	25	56	900
2/80	3/120	—	50	130	11	4	990	25	56	925
1/71	2/85	..	9	115	11	2	1197	3	—	1257
1/88	2/88	..	6	117	11	2	983	1	—	1257
1/75	2/97	..	10	124	11	2	900	2	—	700
..	2/95	..	15	140	8	..	970	3	3	970
..	2/92	..	13	145	8	..	975	3	3	975
..	2/105	..	21	150	8	..	980	3	3	980
7/2471	22/1376	5/217	573	2860	197	93	10971	1531	827	10220
3/2371	22/1411	6/333	504	3005	199	83	9695	1640	886	11094
6/2777	22/1461	6/347	526	3155	206	137	9997	2112	857	11916

२(३) कनिष्ठ महाविद्यालयाकरिता इतर स्थानिक स्वराज्य संस्थांना अनुदान

स्थानिक स्वराज्य संस्था, नगरपालिका, कटक मंडळ यांनी चालविलेल्या माध्यमिक शाळांना जोडलेल्या कनिष्ठ महाविद्यालयांची माहिती वर्षाविकारा तक्ता—

तक्ता ५

श. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	शाळांना जोडलेल्या कनिष्ठ महा- विद्यालयांची संख्या No. of Junior Colleges attached to Secondary Schools	प्रवेश क्षमता Intake capacity	विद्याशाखाप्रमाणे वर्गवार (तुकड्यांच्या Facultywise/Classwise)			
					इयत्ता ११ वी Std. XIth	कला Arts	विज्ञान Science	वाणिज्य Commerco
1	धुळे	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	2	800	3/205	1/51	1/31
	Dhule	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	2	800	3/245	1/70	1/40
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	2	800	4/320	2/120	1/45
2	जळगाव	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	5	2150	4/650	8/450	5/270
	Jalgaon	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	5	2100	4/690	8/500	5/200
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	5	2250	4/720	8/550	5/300
3	पुणे	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	5	2200	4/250	—	6/500
	Pune	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	6	2100	5/300	—	6/510
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	7	2000	6/350	—	7/570
4	सोलापूर	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	1	160	—	1/113	—
	Solapur	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	1	160	—	1/116	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	1	160	—	1/119	—
5	कोल्हापूर	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	1	800	3/262	—	1/143
	Kolhapur	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	1	800	3/285	—	1/145
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	1	800	3/287	—	1/147
6	बुलढाणा	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	3	1000	4/455	2/110	2/150
	Buldhana	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	3	1000	4/465	2/120	2/158
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	3	1080	4/475	2/130	2/165
7	अकोला	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	9	1400	8/142	4/290	1/28
	Akola	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	9	1400	9/300	4/100	1/25
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	9	1500	9/320	4/125	—
8	भमरावती	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	5	460	1/55	3/182	—
	Amravati	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	6	480	1/60	4/184	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	6	480	1/60	3/184	—
9	वर्धा	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	7	1640	7/555	2/175	1/70
	Wardha	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	7	1650	7/568	2/175	1/71
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	7	1600	7/568	2/179	1/71
10	नागपूर	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	10	1440	9/605	3/150	1/44
	Nagpur	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	1440	9/575	3/125	1/40
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	1440	9/575	3/125	1/40
11	भंडारा	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	6	1380	14/385	12/380	1/60
	Bhandara	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	6	1380	12/325	12/380	1/60
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	—	12/325	12/380	1/60
12	गडचिरोली	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	4	480	1/161	1/22	—
	Gadchiroli	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	4	480	1/177	1/30	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	4	480	3/195	1/35	—
	एकूण	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	58	13910	58/3825	37/1723	19/1296
	Grand Total	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	60	13990	58/3980	38/1800	19/1329
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	55	12790	62/4195	38/1947	20/1368

2. (3) Grants to other Local Bodies for Junior Colleges

Table showing Information regarding number of Jr. Colleges attached to Sec. Schools run by other Local Bodies Municipalities/Cantonment Boards etc.

TABLE V

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

विद्यार्थी नोंदसंख्या संख्यासह) enrolment (with divisions)			फी भरणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या No. of Fee Paying students		मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांची संख्या No. of B. C. Students		शिक्षकांची संख्या No. of Teachers		संस्थेचा एकूण खर्च (कनिष्ठ महा- विद्यालयीन गट) Expenditure of the Institute (Junior College Unit)	फी व इतर उत्पन्न Fee and other Income	बिनसरकारी शाळांना अनुदान रूपाने देण्यात येणाऱ्या शैक्षणिक फीची प्रतिपूर्ति करण्यासाठी येणारा अंदाजे खर्च Estimated expenditure on reimbursement of Tuition Fees to Non-Govern- ment Institu- tion in the form of Grant-in-aid	खर्चावरील शासकीय अनुदान Government grant on expenditure	
इयत्ता १२ वी Std. XIIth					अंश वेळ Part Time	पूर्ण वेळ Full Time							
कला Arts	विज्ञान Science	वाणिज्य Commerce	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
3/217	1/71	1/30	21	169	9	13	1125	50	—	15			
3/350	1/60	1/40	24	172	8	14	1200	55	—	20			
3/245	1/65	1/45	26	176	7	16	1250	60	—	25			
9/670	5/280	2/125	215	210	4	42	3227	96	29	51			
9/700	5/290	2/130	220	215	4	42	3230	97	30	55			
9/800	5/300	2/140	225	220	4	42	3235	98	31	60			
4/250	—	6/450	1120	350	20	14	5000	24	74	69			
4/300	—	6/500	1150	365	22	16	5200	26	76	71			
5/500	—	7/550	1200	375	24	18	5400	28	78	73			
—	1/117	—	5	85	6	10	967	1	56	744			
—	1/141	—	7	88	2	10	1093	2	57	818			
—	1/145	—	10	90	2	10	1170	2	58	900			
3/313	—	1/32	45	118	14	14	1294	71	—	1294			
3/315	—	1/35	47	120	15	15	1399	72	—	1299			
3/317	—	1/37	50	122	15	15	1299	73	—	1299			
4/354	2/80	2/150	325	1125	—	—	785	270	270	785			
4/425	2/120	2/152	370	1125	—	—	805	280	215	805			
4/465	2/127	2/152	50	1125	—	—	830	290	215	830			
7/413	4/171	1/54	29	—	36	—	607	21	188	607			
7/430	4/190	1/50	33	—	36	—	670	22	194	670			
8/450	4/205	—	40	—	36	—	700	23	200	700			
1/55	2/182	—	25	84	—	32	905	45	292	905			
1/60	2/184	—	30	86	—	34	990	46	294	990			
1/60	2/184	—	30	86	—	34	990	46	294	990			
2/572	1/85	1/79	98	958	—	32	2220	16	275	92			
8/595	1/90	1/85	100	980	—	32	2225	18	280	95			
8/595	1/90	1/85	100	985	—	32	2230	20	285	95			
11/748	3/193	1/54	120	165	—	50	98	30	170	92			
11/550	3/180	1/45	135	170	—	50	110	34	174	10			
12/750	3/180	1/45	140	176	—	50	115	37	178	100			
9/380	12/380	1/50	275	785	180	363	—	22	—	—			
9/325	12/380	1/50	285	840	180	363	—	22	—	—			
9/325	12/380	1/50	285	880	183	368	—	22	—	—			
6/156	1/32	—	9	290	25	—	8	—	23	850			
3/172	1/40	—	10	300	15	—	9	—	23	870			
3/189	1/45	—	12	315	15	—	9	—	23	900			
59/4128	32/1591	16/1024	2287	4339	284	570	16236	646	1377	5504			
62/4122	32/1675	16/1087	2411	4461	282	576	16831	674	1343	5703			
65/4696	32/1821	18/1104	2168	4550	286	585	17228	699	1362	5972			

शिष्यवृत्त्या

३.१ कनिष्ठ महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना देण्यात येणाऱ्या शासकीय खुल्या गुणवत्ता शिष्यवृत्त्या.—नवीन आकृतीबंधानुसार कनिष्ठ महाविद्यालयीन स्तरावर दरमहा रु. ५० प्रमाणे शिष्यवृत्त्यांचे एकूण ३,६०० संच मंजूर केले आहेत. ही शिष्यवृत्ती सन १९७६-७७ च्या शैक्षणिक वर्षापासून कनिष्ठ महाविद्यालयांमध्ये सुरू करण्यात आली. या सर्व शिष्यवृत्त्या माध्यमिक शालांत परीक्षेमध्ये कमीत कमी ६० टक्के गुण मिळविणाऱ्या विद्यार्थ्यांना उपलब्ध आहेत. समाधानकारक प्रगती आणि कनिष्ठ महाविद्यालयाच्या १ व्या वर्षाच्या बरोबर कमीत कमी ४५ टक्के गुण मिळविणाऱ्या विद्यार्थ्यांना या शिष्यवृत्त्या चालू राहतील.

शिष्यवृत्त्यांची संख्या व दिलेल्या शिष्यवृत्त्या दर्शविणारा तक्ता—

तक्ता ६

TABLE VI

(रु. हजारत /Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हाचे नाव Name of the District	वर्ष Year	मंजूर शिष्यवृत्ती संच Total No. of Sets	एकूण लाभार्थी Total Beneficiaries	एकूण खर्च Total expenditure
1	2	3	4	5	6
1	मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	284	403	182
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	426	500	300
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	568	750	450
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	110	165	83
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	165	275	138
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	220	385	190
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	62	89	57
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	93	55	84
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	124	217	118
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	96	144	72
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	144	240	120
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	192	336	163
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	—	—	—
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	110	165	83
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	165	275	138
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	220	385	193
7	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	76	112	56
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	114	266	113
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	152	226	133
8	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	100	150	75
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	150	250	125
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	200	450	225
9	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	110	142	75
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	165	272	147
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	220	385	209
10	पुणे Pune	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	154	201	106
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	231	378	204
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	308	539	239
11	सातारा Satara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	82	123	62
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	123	205	103
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	164	287	144

तक्ता ६—चालू
TABL VI—contd.

1	2	3	4	5	6	
12	सांगली	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	72	131	66
	Sangli	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	108	180	90
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ..	144	252	126
13	सोलापूर	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	106	129	67
	Solapur	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	159	264	143
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	212	371	201
14	कोल्हापूर	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	96	171	86
	Kolhapur	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	144	240	120
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	192	336	168
15	औरंगाबाद	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	92	138	69
	Aurangabad	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	138	230	115
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	184	322	161
16	जालना	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	—	—	—
	Jalna	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	—	—	—
17	परभणी	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	72	108	54
	Parbhani	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	108	180	90
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	144	252	126
18	बीड	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	62	93	87
	Beed	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	93	155	78
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	124	217	109
19	नांदेड	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	68	102	51
	Nanded	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	102	170	85
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	136	238	119
20	उस्मानाबाद	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	92	138	69
	Osmanabad	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	138	230	115
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	184	322	161
21	लातूर	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	—	—	—
	Latur	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	—	—
22	बुलढाणा	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	62	93	47
	Buldhana	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	93	152	126
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	124	217	109
23	अकोला	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	72	108	54
	Akola	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	108	180	90
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	144	252	126
24	अमरावती	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	72	108	54
	Amravati	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	108	180	90
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	144	252	126
25	यवतमाळ	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	68	102	51
	Yavatmal	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	102	170	85
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	136	238	119

तक्ता ६—चालू
TABLE VI—contd.

1	2	3	4	5	6	
26	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	38 57 76	57 95 133	29 48 67
27	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	92 138 184	138 230 322	69 115 161
28	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	76 114 152	114 190 266	57 95 133
29	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) ... (अंदाजे) ..	76 114 152	114 190 266	57 95 133
30	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) ... (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ...	— — —	— — —	— — —
	एकूण Total	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) .. (अपेक्षित) .. (अंदाजे) ..	2400 3600 4800	3644 5747 8291	1200 1800 2400

३.२ माध्यमिक शाळान्त प्रमाणपत्र परीक्षेत वरचे स्थान मिळविणाऱ्या विद्यार्थ्यांना पुढील शिक्षणासाठी आर्थिक सहाय्य योजना:—माध्यमिक प्रमाणपत्र परीक्षा यामध्ये वरचा क्रमांक मिळविणाऱ्या गुणवान विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक गुणवत्तेत आर्थिक अडचणीमुळे बाधा येऊ नये म्हणून याचि गुणवत्ता वाढविणे शक्य झाले व त्यायोगे त्यांच्या बुद्धीमत्तेचा फायदा समाजास व राज्यास करून देता यावा या उद्देशाने अद्या विद्यार्थ्यांना पुढील शिक्षणासाठी आर्थिक सहाय्य देण्याची योजना शासनाने १९८४-८५ ह्या वर्षी सुरु केली. सदरहू शिष्यवृत्तीसाठी पुणे बमरावती, कोल्हापूर, नाशिक, नागपूर, औरंगाबाद, मुंबई ह्या सात विभागातील गुणवान विद्यार्थ्यांची खालीलप्रमाणे निवड करण्यात येत आहे. सन १९८६-८७ पासून मुंबई विभागीय मंडळाची नव्याने स्थापना झाली आहे. त्यामुळे ह्या विभागातील विद्यार्थ्यांची निवडसुद्धा खालीलप्रमाणे करण्यात येत आहे:—

माध्यमिक शाळा प्रमाणपत्र परीक्षा

(१)	सर्वसाधारण गुणवत्ता यादोमधून पहिले पाच विद्यार्थी	..	५
(२)	गुणवत्तेनुसार पहिल्या तीन मुली	..	३
(३)	गुणवत्तेनुसार भागासवर्गातील विद्यार्थ्यांमधून पहिले वीस विद्यार्थी	..	३
			११
	सात विभागीय मंडळातील एकूण विद्यार्थी संख्या	..	७७

या योजनेखाली शासनमान्य व अनुदानित कनिष्ठ/वरिष्ठ महाविद्यालये यामध्ये शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना मान्य दराने आकारण्या जाणाऱ्या प्रवेश फी, सूत्र फी, शिक्षण फी, प्रयाण्य फी, त्रिमस्राना फी व परीक्षा फी यांचो प्रतिपूर्ती केली जाते.

तसेच विद्यार्थी वसतिगृहात राहात असेल तर वसतिगृह फी प्रत्येक सत्रासाठी रु. ३०० मोजून खर्च, दरमहा रु. १५० व सर्व विद्यार्थ्यांसाठी वैद्यकीय खर्च प्रत्यक्ष खर्च किंवा वार्षिक रु. १२० यापैकी जो एकत्रम कमो असेल तेवढी रक्कम तसेच पुस्तकांसाठी आर्थिक सहाय्य दिवे जाते.

३ (३) प्राचीन भागतील हंगार व पाठ विद्यार्थ्यांसाठी शिष्यवृत्त्या.—या योजनेची संपूर्ण माहिती “ माध्यमिक शिक्षण (३) (३) -शिष्यवृत्त्या ” मध्ये देण्यात आली आहे.

खालील तक्ता कनिष्ठ महाविद्यालय व महाविद्यालयीन स्तरापर्यंतची लाभधारकांची संख्या, झालेला खर्च इत्यादी दर्शवितो.

The following table shows the number of beneficiaries, expenditure incurred, etc. at the Junior college and Collegiate stage.

तक्ता ७ TABLE VII

क्र.सं. No.	जिल्हाचे नाव	एकूण संचाची संख्या No. of Sets	नवीन शिष्यवृत्त्यांची संख्या पुढे चालू ठेवलेल्या शिष्यवृत्त्या Actual No. of Awards made and continuation of Scholarship			प्रथम शिष्यवृत्तीधारकाने मिळविलेल्या गुणांची टक्केवारी Percentage of marks of first awarded		अंतिम शिष्यवृत्तीधार- काने मिळविलेल्या गुणांची टक्केवारी Percentage of marks of last awarded		Name of the District
			1996-97 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1997-98 (अपेक्षित) (Anticipated)	1998-99 (अंदाजे) (Estimates)	1996-97 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1997-98 (अपेक्षित) (Anticipated)	1996-97 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1997-98 (अपेक्षित) (Anticipated)	
			4	5	6	7	8	9	10	
1	ठाणे	10	3	10	10	91	91	61	71	Thane
2	रायगड	10	8	10	10	70.2	—	65.3	—	Raigad
3	रत्नागिरी	10	19	35	29	82	87	81	78	Ratnagiri
4	सिंधुदुर्ग	—	—	—	—	—	—	—	—	Sindhudurg
5	नाशिक	10	3	10	10	98	99	51	60	Nashik
6	डुळे	10	10	10	10	75%	80	53	58	Dhule
7	जळगाव	10	—	10	10	—	72	—	73	Jalgaon
8	अहमदनगर	10	10	10	10	93.71	—	81.28	—	Ahmadnagar
9	पुणे	10	10	10	10	90.42	—	77%	—	Pune
10	सातारा	10	10	20	29	85	83	76	78	Satara
11	सांगली	10	7	18	29	86	89	70	80	Sangli
12	सोलापूर	10	10	10	10	88.57	—	67.71	—	Solapur
13	कोल्हापूर	10	19	25	29	88	89	83	84	Kolhapur
14	औरंगाबाद	10	10	20	20	83	85	83	85	Aurangabad
15	जालना	—	—	—	—	—	—	—	—	Jalna
16	परभणी	10	10	20	20	78	80	85	87	Parbhani
17	बीड	10	10	20	20	75	80	85	90	Beed
18	नांदेड	10	10	20	20	68	70	75	80	Nanded
19	उस्मानाबाद	10	10	20	20	75	80	85	85	Osmanabad
20	लातूर	—	—	—	—	—	—	—	—	Latour
21	बुलढाना	10	4	10	10	77	80	72	74	Buldhana
22	अकोला	10	2	10	10	77%	80	71	71	Akola
23	अमरावती	10	5	10	10	77%	79%	71%	79%	Amravati
24	यवतमाळ	10	4	10	10	78%	80%	72%	74%	Yavatmal
25	वर्धा	10	6	10	10	60	60	55	60	Wardha
26	नाचपूर	10	5	10	10	70	—	76	—	Nachpur
27	भंडारा	10	6	10	10	89	66	65	65	Bhandara
28	चंद्रपूर	10	6	10	10	71	80	75	60	Chandrapur
29	गडचिरोली	—	—	—	—	—	—	—	—	Gadchiroli
	एकूण	250	197	358	376	—	—	—	—	.. Total

३. प्रौढ शिक्षण

प्रस्तावना :

संपूर्ण साक्षरता अभियान :

देशातील १५ ते ३५ या कार्यप्रवण वयोगटातील निरक्षरतेचे निर्मूलन करण्यासाठी राष्ट्रीय साक्षरता मिशनची दिनांक ५ मे १९८८ रोजी स्थापना करण्यात आली.

राष्ट्रीय साक्षरता मिशनच्या मार्गदर्शक तत्वानुसार राज्यातील प्रौढशिक्षण कार्यक्रमांला गती देण्यासाठी तसेच राज्यात सुरु असलेल्या प्रौढशिक्षण कार्यक्रमांची अंमलबजावणी प्रभावीपणे करण्यासाठी महाराष्ट्र राज्य साक्षरता परिषद या संस्थेची १८ जून १९९६ रोजी स्थापना करण्यात आलेली आहे.

संपूर्ण साक्षरता अभियानाची उद्दिष्टे :

- (१) राज्यातील १५ ते ३५ या कार्यप्रवण वयोगटातील निरक्षर स्त्री/पुरुषांना निश्चित कालावधीमध्ये कार्यात्मक साक्षर करणे.
- (२) साक्षरता व अंकज्ञान यामध्ये आत्मनिर्भरता प्राप्त करणे.
- (३) मागासलेपणाबाबतच्या कारणाची जाणीव निर्माण करून संघटनात्मक मागणी त्यांना शोषणापासून दूर करून विकासाच्या प्रक्रियेत सहभागी होण्यास प्रवृत्त करणे.
- (४) आर्थिक दर्जा आणि सर्वसाधारण जीवनमान ऊंचावण्यासाठी विविध कौशल्ये आत्मसात करण्यासाठी प्रवृत्त करणे.
- (५) राष्ट्रीय एकात्मता, परिवारवाचे रक्षण, स्त्री/पुरुष समानता, छोट्या कुटुंबाचा आदर्श इत्यादी मुल्ये त्यांच्यात रुजविणे.

कार्यपद्धती :

जिल्ह्यामध्ये संपूर्ण साक्षरता ही जनआंदोलनाच्या स्वरूपात कार्यान्वित करण्यासाठी जिल्हाधिकारी/मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्या नेतृत्वाखाली जिल्हा साक्षरता समिती ही स्वायत्त संस्था, संस्था नोंदणी कायदा, १८६० अन्वये गठीत करण्यात येते. जिल्ह्यातील साक्षरता अभियानाची यशस्वी व प्रभावी अंमलबजावणीसाठी जिल्ह्यातील शासकीय/निमशासकीय अधिकारी, पदाधिकारी यांचा समावेश करून वातावरण निर्मिती समिती, प्रशिक्षण समिती व्यवस्थापन समिती, सनियंत्र व मूल्यमापन समिती यासारख्या विविध उपसमित्या जिल्हा साक्षरता समिती अंतर्गत स्थापन करणेबाबत शासनाने निर्देशित केलेले आहे.

जिल्ह्यात संपूर्ण साक्षरता अभियान सुरु करण्यासाठी जिल्हा साक्षरता समितीला आपल्या जिल्ह्याच्या संपूर्ण साक्षरता कार्यक्रमाचा प्रकल्प प्रस्ताव राज्यशासनामार्फत राष्ट्रीय साक्षरता मिशनकडे मान्यतेसाठी पाठवावा लागतो. राष्ट्रीय साक्षरता समितीने मान्य केलेल्या एकूण प्रकल्प खर्चापैकी २/३ हिस्सा केंद्रशासनाकडून व १/३ हिस्सा राज्यशासनाकडून जिल्हा साक्षरता समित्यांना सहाय्यक अनुदान म्हणून दिले जाते.

संपूर्ण साक्षरता अभियानात दाखल झालेल्या प्रौढांना राष्ट्रीय साक्षरता मिशनच्या साक्षरतेच्या निकषा नुसार किमान पातळी गाठल्यानंतर या कार्यक्रमाचे बाह्य संस्थेमार्फत मूल्यमापन करण्यात येते. नवसाक्षरांनी प्राप्त केलेली साक्षरता कौशल्ये टिकविणे व वृद्धीगत करणे यासाठी संपूर्ण साक्षरता कार्यक्रमानंतर दोन वर्षांच्या मुदतीचा साक्षरोत्तर कार्यक्रम जिल्ह्यात कार्यान्वित करण्यात येतो. जिल्ह्यात साक्षरोत्तर कार्यक्रम कार्यान्वित करण्यासाठी जिल्हा साक्षरता समिती आपल्या जिल्ह्याचा साक्षरोत्तर कार्यक्रमाचा प्रकल्प प्रस्ताव राज्य शासनामार्फत राष्ट्रीय साक्षरता मिशनकडे पाठवावा लागतो. राष्ट्रीय साक्षरता मिशनने साक्षरोत्तर कार्यक्रमासाठी मान्य केलेल्या एकूण खर्चापैकी २/३ हिस्सा केंद्र शासनाकडून व १/३ हिस्सा राज्य शासनाकडून जिल्हा साक्षरता समित्यांना सहाय्यक अनुदान म्हणून देण्यात येते. संपूर्ण साक्षरता कार्यक्रम व साक्षरोत्तर कार्यक्रम स्वयंसेवी वृत्तीने विविध संस्था, मंडळे आणि कार्यकर्त्यांच्या सहभागाने जिल्ह्यात जनआंदोलनाच्या स्वरूपात कार्यान्वित करण्यात येतात.

स्थिती :

सन १९९०-९१ मध्ये सिंधुदुर्ग व वर्धा या दोन जिल्ह्यांमध्ये संपूर्ण साक्षरता कार्यक्रम जनआंदोलनाच्या स्वरूपात सुरु करून हे दोन्ही जिल्हे सन १९९१-९२ वर्षात संपूर्ण साक्षर म्हणून घोषित करण्यात आले.

आठव्या पंचवर्षिक योजनेत (१९९२ ते ९७) राज्यातील उर्वरित २८ जिल्ह्यात संपूर्ण साक्षरता कार्यक्रम कार्यान्वित करण्यात आला. लातूर, नांदेड, जालना, पुणे, रत्नागिरी, परभणी, औरंगाबाद, सांगली, अमरावती, मुंबई (पहिला टप्पा), बीड, यवतमाळ, कोल्हापूर व उस्मानाबाद या १४ जिल्ह्यातील संपूर्ण साक्षरता कार्यक्रम पूर्ण झालेला असून कार्यक्रमाचे बाह्यमूल्यमापनही झालेले आहे.

मुंबई (दुसरा टप्पा), रायगड, सातारा, नाशिक, बुलढाणा, नागपूर, अहमदनगर, सोलापूर, ठाणे, चंद्रपूर, गडचिरोली, अकोला, धुळे, अठराव व भंडारा या उर्वरित १५ जिल्ह्यात संपूर्ण साक्षरता कार्यक्रम कार्यान्वित आहे.

आठव्या पंचवर्षिक योजनेत वर्धा, नांदेड, सिंधुदुर्ग, लातूर, जालना, पुणे, रत्नागिरी, परभणी व औरंगाबाद या ९ जिल्ह्यात साक्षरोत्तर कार्यक्रम कार्यान्वित करून तो पूर्ण करण्यात आला. उर्वरित २१ जिल्ह्यांमध्ये साक्षरोत्तर कार्यक्रम नवव्या पंचवर्षिक योजनेत कार्यान्वित करण्याचे प्रस्तावित आहे.

सन १९९७-९८ मध्ये सांगली, अमरावती, मुंबई (पहिला टप्पा), कोल्हापूर, यवतमाळ, बीड, उस्मानाबाद, बुलढाणा, अहमदनगर या ९ जिल्ह्यात साक्षरोत्तर कार्यक्रम कार्यान्वित करण्याचे प्रस्तावित आहे.

सन १९९८-९९ मध्ये सातारा, रायगड, नाशिक, नागपूर, सोलापूर या पाच जिल्ह्यात साक्षरोत्तर कार्यक्रम कार्यान्वित करण्याचे प्रस्तावित आहे.

संपूर्ण साक्षरता कार्यक्रमात/साक्षरोत्तर कार्यक्रमात साक्षरता कौशल्ये प्राप्त केलेल्या नवसाक्षरांसाठी केंद्र शासनाने निरंतर शिक्षणयोजनेत कार्यान्वित करण्याचे प्रस्तावित केलेले आहे. त्यामुळे राज्यात केंद्रपुरस्कृत व राज्यपुरस्कृत जनशिक्षण निलयम केंद्रे १ एप्रिल १९९६ पासून बंद करण्यात आलेली आहेत.

संपूर्ण साक्षरता कार्यक्रम/साक्षरोत्तर कार्यक्रम, पारितोषिक प्राप्त उत्कृष्ट महिला प्रौढ शिक्षण केंद्रे, कार्यकर्त्यांचे प्रशिक्षण व श्रमिक विद्यापीठ, नागपूर यासंबंधी माहिती दर्शविणारे तक्ते सोबत जोडण्यात येत आहेत.

(बी) वित्तीय आवश्यकता
(II) Financial Requirements

तक्ता १ TABLE I

(रुपये हजारों/ Rs. in thousands)

विवरण Particulate	प्रत्यक्ष खर्च Actual Expenditure 1996-97			अर्थसंकल्प Budget Estimates 1997-98			सुधारित अंदाज Revised Estimates 1997-98			अर्थसंकल्प Budget Estimates 1998-99		
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
अ. - कार्याचे वर्गीकरण A. Activity classification												
प्रीड शिक्षण - Adult Education												
१. ग्रामीण कार्यात्मक साक्षरता कार्य- क्रम. Rural Functional Literacy Pro- gramme.	42045	—	42045	41670	—	41670	44390	9101	53491	—	—	—
२. इतर प्रीड शिक्षण कार्यक्रम Other Adult Education Progra- mme.	32212	9500	41712	34650	—	34650	36835	10150	46985	80228	—	80228
३. इतर खर्च Other expenditure Grant in aid	6552	—	6552	100	—	100	100	3062	3162	97	—	98
एकूण (ए) स्थूल Total (A) Gross	80809	9500	90309	76420	—	76420	81325	22313	103638	80325	—	80325
वजा वसुली Deduct—Recoveries	—	—	—	100	—	100	100	—	100	100	—	100
एकूण (ए) निव्वळ Total (A) Net	93997	20096	114093	70320	28178	70320	74676	—	74776	96505	—	121683

बी - उद्दिष्टवार वर्गीकरण -
B. Objectwise Classification—

प्रीड शिक्षण -
Adult Education—

(१) ग्रामीण कार्यात्मक साक्षरता
कार्यक्रम.

(J) Rural Functional Literacy
Programme—

वेतन
Salaries

... 39553 — 39553 39600 — 39600 42320 9101 51421 — — —

कार्यालयीन खर्च Office Expenses	2102	—	2102	1640	—	1640	1640	—	1640	—	—	
व्यावसायिक आणि विशेष सेवा- करिता प्रदाने.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Payment of Professional and Special Services—												
इतर उद्दिष्टावरील खर्च Expenses on other objects	390	—	390	430	—	430	430	—	430	—	—	
एकूण (१) Total (1)	42045	—	42045	41670	—	41670	44390	—	53491	—	—	
२. इतर प्रौढशिक्षण कार्यक्रम												
other Adult Education Programme.												
२(अ) राज्यातील प्रौढशिक्षण योजना												
State Adult Education Programme.												
०१ वेतन Salaries	21095	—	21095	20700	—	20700	22538	10150	32688	65100	—	65100
०५ कार्यालयीन खर्च Office expenses	2652	—	2652	5500	—	5500	5500	—	5500	5500	—	5500
१२ व्यावसायिक आणि विशेष सेवाकरिता प्रदाने. Payment of profession and special services.	156	—	156	1500	—	1500	347	—	347	348	—	348
२० इतर उद्दिष्टावरील खर्च Expenditure on other objects	8309	9500	17809	6950	—	6950	8450	—	4850	9280	—	9280
एकूण (२अ) Total (2A)	32212	9500	41712	34650	—	34650	36835	10150	46985	80228	—	80228

तक्ता १-चालू Table I-contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
२ (ब) राज्यातील प्रौढशिक्षण योजना Other Adult Education Programme. (अनुसूचित जातींसाठी विशेष घटक योजना). (Special Component plan for Scheduled Castes.)												
०१ वेतन Salaries	..	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
०५ कार्यालयीन खर्च Office expenses	..	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
इतर उद्दिष्टांवरील खर्च Expenditure on other objects	..	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
एकूण—(२) (ब).. Total (2) (b)	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
एकूण (२) Total (2)	...	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
३. जिल्हा परिषदांना संप्रयोजन अनुदाने. 3. Purposive Grants to Zilla Parishads.	6552	—	6552	100	—	100	—	—	—	97	—	97
एकूण (बी) स्थूल Total (B) Gross	80809	9500	90309	76420	—	76420	81925	22313	103638	80325	—	80325
वजा—वसुली Deduct—Recoveries	---	---	---	---	---	---	100	---	100	---	---	---
एकूण (बी) निव्वळ Total (B) Net	80809	9500	90309	76420	—	76420	81225	22313	103538	80325	—	80325

तक्ता २ TABLE II

१ संपूर्ण साक्षरता अभियान (निम्न आदिवासी) भौतिक लक्ष्य व वार्षिक तरतूद
I (II) Total Literacy Campaign (Non-Tribal) Physical Target and Financial Provision

(रु. हजारत/Rs. in Thousands)

क्र.सं. जिल्ह्याचे नाव Sr. Name of the District	वर्ष Year	वयोवर्ग Age group	निरक्षर संख्या (भौतिक) लक्ष्य No. of Illiterate Target			साध्य (साक्षर) प्रौढ संख्या (Achievement) No. of Literate Adults			प्रकल्पासाठी आवश्यक तरतूद	केंद्रशासनाचे अनुदान	राज्य शासनाचे अनुदान	एकूण (१२+१३)	
			पुरुष Male	स्त्रिया Female	एकूण Total	पुरुष Male	स्त्रिया Female	एकूण Total					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
१ औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
२ जालना Jalna	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
३ परभणी Parbhani	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
४ उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	15-35	52893	92107	145000	29754	58130	87884	9425	—	—	—
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	—	—	—	—	6489	15361	21850	—	—	—	—
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
५ बीड Beed	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	15-35	62980	107014	170000	60980	107014	170000	12000	8000	4000	12000
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
६ लातूर Latur	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
७ पुणे Pune	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	15-35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
८ रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1998-99 (Estimated)	(अंदाजित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

तक्ता २-भाऊ TABLE II-contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
९	सांगली Sangli	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष)		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित)		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
१०	अमरावती Amravati	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) 15-45		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित)		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
११	मुंबई Mumbai	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) 15-35	21055	65584	86639	21055	52821	73876	41148	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	29000	71000	100000	—	—	—	—	—	—	—	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित)	—	—	—	25000	67000	92000	—	—	—	—	
१२	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) 15-45	57187	186689	243825	45948	160447	206395	16250	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
१३	सातारा Satara	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) 9-35	19939	77849	97788	—	—	—	7828	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	—	—	13900	54400	68300	—	—	—	—	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित)	—	—	—	6020	23377	29403	—	—	—	—	
१४	रायगड Raigad	1995-96 (Actual) (प्रत्यक्ष) 9-50	49064	121695	170759	—	—	—	11099	—	—	—	
		1996-97 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	—	—	49064	121695	170759	—	1899	950	2849	
		1997-98 (Estimated) (अंदाजित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
१५	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) 15-45	68640	123534	193174	—	—	—	12556	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित)	—	—	—	55682	104800	154560	—	1270	636	1906	
१६	अकोला Akola	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) 15-35	57672	112328	17000	—	—	—	18599	4588	1500	6033	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	—	—	—	—	—	—	4533	3033	7566	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित)	—	—	—	57672	112328	17000	—	—	—	—	
१७	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) 15-35	75122	132492	207614	—	—	—	17647	5707	2850	8557	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	—	—	—	—	—	—	5706	2857	8563	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजित)	—	—	—	67610	119243	186858	—	—	—	—	

१८	अहमदनगर	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	15-35	68897	186276	255173	—	—	—	16488	—	—	
	Ahmadnagar	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)		—	—	—	—	—	—	—	2778	1389	4167
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजित)		—	—	—	51673	139707	191380	—	—	—	—
१९	बुलढाणा	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	15-35	42270	109792	152062	35568	96102	131670	11557	—	—	
	Buldhana	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)		—	—	—	—	—	—	—	1900	957	2857
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजित)		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
२०	सोलापूर	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	15-35	101727	173776	275503	—	—	—	22500	—	—	
	Solapur	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)		—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजित)		—	—	—	101727	173776	275503	—	—	—	
एकूण Total		1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)		678396	1489142	2167538	195305	474520	669825	192092	18240	8350	26590
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)		29000	71000	100000	69453	191456	260909	—	16816	9186	26002
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजित)		—	—	—	365382	740231	1105613	—	1270	636	1906

२. साक्षरोत्तर कार्यक्रम (भौतिक लक्ष्य व आर्थिक तरतूद)
II. Post Literacy Programme (Physical Target and Financial Provision)

तक्ता ३ TABLE III

(रु. हजारान/ Rs. in thousand)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हाचे नाव Name of the District	वर्ष Year	वयोगट Age group	नवसाक्षर प्रौढांची संख्या No. of Neoliterates Adults.			साक्षरोत्तर विहित अभ्यासक्रम पूर्ण करणाऱ्या नवसाक्षर प्रौढांची संख्या No. of Adults Neoliterates completing the PLC. curriculum			प्रकल्पासाठी आवश्यक तरतूद Outlay required for the project	केंद्र शासनाने उपलब्ध केलेले अनुदान Central Govt. Grant	राज्य शासनाने उपलब्ध करून देलेले अनुदान State Govt. Grant	एकूण खर्च Total Expendi- ture
				पुरुष Male	स्त्रिया Female	एकूण Total	पुरुष Male	स्त्रिया Female	एकूण Total				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	15-35	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	वर्धा Wardha	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	लातूर Latur	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	15-35	50312	105037	155349	48093	98037	146130	5361	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	पुणे Pune	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	जालना Jalna	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	15-45	20000	100000	120000	2000	79095	81000	9600	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	—	—	—	—	—	21005	21005	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	परभणी Parbhani	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	15-45	99490	204368	303858	91567	187850	279417	12943	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजित)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	15-45	110461	229663	340124	67762	145909	213671	14626	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	—	—	—	—	42699	83754	126453	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

9	सांगली Sangali	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ... 15-45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	50315	124685	175000	—	—	—	17500	5830	2920	8750	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	40000	99800	139800	—	5830	2920	8750	
10	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ... 15-45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	36243	73491	109734	—	—	—	10973	3658	1829	5487	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	—	—	—	—	3658	1828	5486	
11	बीड Beed	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ... 15-35	—	—	—	—	—	—	—	5667	2832	8499	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	62986	107014	170000	—	—	—	17000	—	—	—	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	62986	107014	170000	—	5668	2833	8501	
12	सातारा Satara	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ... 15-35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	19939	77849	97788	—	—	—	9779	3256	1678	4934	
13	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ... 15-45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	50538	171242	221780	—	—	—	27495	9164	4583	13747	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	—	—	—	—	9164	4584	13748	
14	रायगड Raigad	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ... 9-50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	49064	121695	170759	—	—	—	17076	5692	2846	8538	
15	मुंबई Mumbai	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ... 15-35	21055	52821	73876	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	—	—	—	7388	2463	1231	3694	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	21055	52821	73876	—	2463	1231	3694	
16	अमरावती Amravati	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ... 15-45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	68842	95877	159719	—	—	—	7456	2486	1243	3729	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	68842	95877	159719	—	2485	1242	3727	
17	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	35568	96012	131670	—	—	—	13167	4389	2194	6583	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	35568	96012	131670	—	4389	2195	6584	
18	अकोला Akola	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

तक्ता ३—बाण TABLE III—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
19	अहमदनगर Ahmednagar	1996-97 (Actual) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	..	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
				..	15-35	51673	139707	191380	—	—	19138	6379	3190	9569	
20	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actual) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	..	15-35	—	—	—	—	—	—	—	—		
				..	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
21	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actual) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	..	15-45	—	—	—	—	—	—	—	—		
				..	—	69640	123534	193174	—	—	19317	6438	3220	19317	
22	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actual) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	..	15-35	—	—	—	—	—	—	—	—		
				..	—	101727	173756	275503	—	—	27550	9183	4591	13774	
	एकूण Total	1996-97 (Actual) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	...		301318	691889	993207	209422	510891	720313	42530	5667	2832	8499
				...		304492	668321	972813	42699	104759	147458	100979	27990	14000	41990
				...		292043	636541	928584	228481	451524	680005	92860	64605	32358	96963

(३) पारितोषिक प्राप्त उत्कृष्ट महिला प्रौढ शिक्षण केंद्रांची स्थापना

महिला प्रौढ साक्षरता क्षेत्रात उत्कृष्ट कार्य केल्याबद्दल सन १९८३-८४ मध्ये १४० व सन १९८४-८५ मध्ये १५० असे २९० प्रौढ शिक्षण केंद्रांना केंद्रशासनाने प्रत्येकी रुपये ५,००० प्रमाणे पारितोषिके प्रदान केलेली आहेत. या रकमेचा विनियोग केंद्र शासनाने निर्गमित केलेल्या मार्गदर्शक सूचनांप्रमाणे करण्यात येतो प्रत्येक केंद्रांचा आवर्ती खर्च रुपये १५०० प्रतिवर्ष आहे. या खर्चांमध्ये संघटक मानधन दरमहा रुपये १०० प्रमाणे

व साहित्य खर्च दरमहा रुपये २५ यांचा समावेश असतो.

केंद्राला शिलाई यंत्र, ओव्हन, सूर्यचूळ अशा प्रकारचे साहित्य पुरविण्यात आले आहे. केंद्रात दाखल होणाऱ्या महिलांना संघटिकेमार्फत या साहित्याचा व्यावसायिक उपयोगासाठी वापर करण्याचे प्रशिक्षण देण्यात येते.

तक्ता X TABLE 4

(रुपये हजारत)
(Rs. in thousand)

(३) पारितोषिक प्राप्त उत्कृष्ट महिला प्रौढ शिक्षण केंद्रांची स्थापना
(II) Establishment of Prize Winner Adult Education Centres for Women

अ.क्र.	जिल्हाचे नाव	वर्ष	महिला प्रौढशिक्षण केंद्रांची संख्या	शिवणयंत्रे	आतापर्यंत पुरविलेल्या साहित्याची संख्या	ओव्हन	सूर्यचूळ	इतर	लाभार्थी संख्या (महिला)	एकूण खर्च
Sr. No.	Name of District	Year	No. of prize winner adult education centres	Sewing Machines	Supply of material till today	Ovens	Solar Cooker:	Others	No. of beneficiaries. (Women)	Total expenditure.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1	बृहन्मुंबई Mumbai	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष)	10	40	—	—	—	—	363	15
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	10	40	—	—	—	—	390	15
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	10	40	—	—	—	—	415	15
2	पुणे Pune	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष)	10	20	10	—	10	125	15	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	10	20	10	—	10	125	15	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	10	20	10	—	10	175	15	
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष)	10	30	10	—	—	250	15	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	10	30	10	—	—	350	15	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	10	30	10	—	—	350	15	
4	अहमदनगर Ahmednagar	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष)	10	30	10	—	30	375	15	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	10	30	10	—	30	405	15	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	10	30	10	—	30	415	15	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	सोलापूर Sholapur	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	10	30	21	—	—	300	15
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	10	30	21	—	—	300	15
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	10	30	21	—	—	300	15
6	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	10	30	—	10	—	300	15
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	10	30	—	10	—	300	15
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	10	30	—	10	—	300	15
7	सांगली Sangli	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	10	30	—	—	24	300	15
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	10	30	—	—	24	300	15
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	10	30	—	—	24	300	15
8	सातारा Satara	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	10	20	—	—	—	150	15
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	10	20	—	—	—	200	15
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	10	20	—	—	—	200	15
9	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	10	30	—	—	—	176	15
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	10	30	—	—	—	200	15
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	10	30	—	—	—	200	15
10	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	10	30	10	—	—	250	15
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	10	30	10	—	—	250	15
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	10	30	10	—	—	250	15
11	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	10	20	10	—	80	300	15
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	10	20	10	—	80	300	15
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	10	20	10	—	80	300	15
12	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	10	30	—	—	10	270	15
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	10	30	—	—	10	270	15
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	10	30	—	—	10	270	15
13	जालना Jalna	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	10	30	—	—	—	322	15
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	10	30	—	—	—	372	15
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	10	30	—	—	—	428	15
14	परभणी Parbhani	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	10	30	—	—	40	300	15
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	10	30	—	—	40	300	15
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	10	30	—	—	40	300	15
15	बीड Beed	1996-97 (Actual) (प्रत्यक्ष) ..	10	20	—	—	—	250	15
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	10	20	—	—	—	250	15
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	10	20	—	—	—	250	15

16	उस्मानाबाद	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	8	16	—	—	—	120	12
	Osmanabad	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	8	16	—	—	—	160	12
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	8	16	—	—	—	160	12
17	लातूर	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	7	19	—	—	—	210	11
	Latur	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	7	19	—	—	—	210	11
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	7	19	—	—	—	210	11
18	अमरावती	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	10	10	—	—	60	350	15
	Amtavati	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	10	10	—	—	60	350	15
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	10	10	—	—	60	350	15
19	अकोला	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	10	30	—	—	18	300	15
	Akola	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	10	30	—	—	18	300	15
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	10	30	—	—	18	300	15
20	बुलढाणा	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	10	30	—	—	40	300	15
	Buldhana	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	10	30	—	—	40	300	15
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	10	30	—	—	40	300	15
21	नागपूर	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	10	10	—	—	40	220	15
	Nagpur	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	10	10	—	—	40	230	15
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	10	10	—	—	40	240	15
22	वर्धा	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	10	30	—	—	210	300	15
	Wardha	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	10	30	—	—	210	300	15
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	10	30	—	—	210	300	15
	एकूण	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	215	555	71	10	522	5831	323
	Total	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	215	555	71	10	522	6162	323
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	215	555	71	10	522	6313	323

(४) कार्यकर्त्यांचे प्रशिक्षण

साक्षरता कार्यक्रमांचे यश हे कार्यकर्त्यांच्या परिणामकारक आणि दर्जेदार प्रशिक्षणावर अवलंबून असते. संपूर्ण साक्षरता कार्यक्रमांमध्ये विविध स्तरावरील कार्यकर्ते अधिकारी स्वयंस्फूर्तीने सहभागी होत असतात. या कार्यकर्त्यांना प्रौढ शिक्षण आणि साक्षरता या विषयी तांत्रिक माहिती देणे आवश्यक असते. कार्यकर्त्यांच्या प्रशिक्षणासाठी राज्यामध्ये राज्य साधन केंद्र, पुणे, राज्य साधन केंद्र, औरंगाबाद, महाराष्ट्र राज्य महिला प्रौढ शिक्षण संस्था, अमरावती या संस्था कार्यरत आहेत.

राज्य साधन केंद्र, पुणे यांचेमार्फत राज्यातील प्रौढ शिक्षणाधिकारी, प्रकल्प अधिकारी, सहाय्यक प्रकल्पाधिकारी, कार्यक्रम सहाय्यक पर्यवेक्षक, प्रेरक, साधनव्यक्ती, यांचे प्रशिक्षण घेतले जाते. तर राज्य साधन केंद्र, औरंगाबाद, यांचेवर मराठवाडा व विदर्भातील प्रेरक व साधनव्यक्तीच्या प्रशिक्षणाची जबाबदारी सोपविण्यात आली आहे. महाराष्ट्र राज्य महिला प्रौढ शिक्षण संस्था अमरावती या संस्थेत प्रौढ शिक्षण क्षेत्रिय प्रेरिका व संचटिका यांना १२ दिवसांचे प्रशिक्षण दिले जाते.

ग्राम पातळीवर कार्ये करणाऱ्या स्वयंसेवकांचे ७ दिवसांचे प्रशिक्षण तालुका पातळीवर तज्ञ मार्गदर्शकांच्या सहकार्याने पूर्ण करण्यात येते. जिल्ह्यातील विकासगटातील निरक्षर प्रौढ मंडळेच्या प्रमाणात स्वयंसेवक, स्वयंसेवकांच्या प्रमाणात तज्ञ मार्गदर्शक व तज्ञ मार्गदर्शकांच्या प्रमाणात साधनव्यक्तीची निवड जिल्हा साक्षरता अभियान समितीकडून केली जाते. तज्ञ मार्गदर्शकांचे प्रशिक्षण साधन व्यक्तींच्या मदतीने पूर्ण करण्यात येते.

राष्ट्रीय साक्षरता मिशनच्या मार्गदर्शक तत्वानुसार व धोरणानुसार राज्य साधन केंद्र व विभागीय साधन केंद्र यांच्याकडून जिल्ह्यात साधन व्यक्तींच्या ७ दिवसांच्या प्रशिक्षणाची व्यवस्था करण्यात येते. हा खर्च जिल्हा साक्षरता अभियान समितीकडून केला जातो.

प्रशिक्षणाची तपशीलवार माहिती खालीलप्रमाणे:--

४. कार्यकर्त्यांचे प्रशिक्षण

4. Training of Functionaries

तक्ता ५-अ TABLE 5-A

(रुपये हजारात/ Rs. in thousands)

अ.क्र. Sr. No.	कार्यकर्त्यांचा हुदा Name of the Functionary	वर्ष Year	प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करणारी संस्था Agency organising training programme						
			राज्य साधन केंद्र, पुणे State Resource Centre, Pune			राज्य साधन केंद्र, औरंगाबाद Regional Resource Centre, Aurangabad			
			प्रशिक्षण वर्ग No. of Training Programme organised	एकूण प्रशिक्षित संख्या No. of Beneficiaries	एकूण खर्च Total Expenditure	प्रशिक्षण वर्ग संख्या No. of training Programme	एकूण प्रशिक्षित Beneficiaries	एकूण खर्च Total expenditure incurred	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
१	जिल्हा प्रौढशिक्षणाधिकारी District Adult Education Officer.	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	1	17	22
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	2	30	20	1	17	25
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	1	30	10	1	17	30
२	प्रकल्प अधिकारी Project Officer	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	1	17	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	1	30	10	1	17	25
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	1	30	10	1	17	32
३	सहाय्यक प्रकल्प अधिकारी Assistant Project Officer	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	13	390	39	1	85	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	13	390	39	1	85	80
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	13	390	39	1	85	90
४	कार्यक्रम सहाय्यक Programme Assistant	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	1	34	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	—	—	—	1	34	35
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	—	—	—	1	34	40

1	2	3	4	5	6	7	8		
५	प्रेरक Prerak	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	—	—	—	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	—	—	—	—	—	—
६	साधन व्यक्ती Resource Persons	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	13	910	182	8	431	61
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	13	910	182	22	1100	178
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	13	910	182	9	450	86
एकूण Total		1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	26	1300	221	12	584	83
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	29	1360	251	26	1253	343
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	28	1360	241	13	603	278

५ कार्यकाल्यवि प्रशिक्षण
VI Training of Functionaries
 तक्ता ५ (ब) TABLE V (B)

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	कार्यकर्त्याचा हुदा Name of the Functionary	वर्ष Year	प्रशिक्षण आयोजित करणारी संस्था Agency organising training programme			
			जिल्हा साक्षरता अभियान समिती Zilla Saksharata Abhiyan Samiti	एकूण प्रशिक्षित Beneficiaries	एकूण खर्च Total Expendi- ture incurred	
1	2	3	4	5	6	
१	तज्ञ मार्गदर्शक Master Trainer	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष) ..	110	11226	1224
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	185	10410	1686
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	113	6562	104
२	स्वयंसेवक Volunteer	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष) ..	621	22387	6219
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	720	58706	10127
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	635	92422	6043
३	साधन व्यक्ती Resowre Person	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष) ..	15	730	350
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..		865	411
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	12	417	290
एकूण Total		1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष) ..	749	236830	7793
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	926	169981	12224
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	760	99401	7354

४. कार्यकर्त्यांचे प्रशिक्षण
IV. Training of Functionaries
तक्ता ५-क TABLE 5-C

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	कार्यकर्त्यांचा हुद्दा Name of the Functionaries	वर्ष Year	कालावधी Duration of Training	प्रशिक्षण आयोजित करणारी संस्था Agency organising training programme			
				महाराष्ट्र राज्य महिला प्रौढ शिक्षण संस्था, अमरावती M. S. Institute of Adult Education for Women, Amravati	प्रशिक्षण वर्ग संख्या No. of Training Programmes organised	एकूण प्रशिक्षित Beneficiaries	एकूण खर्च Total expenditure incurred
1	2	3	4	5	6	7	
१	प्रेरिका/संघटिका Prerika/Instructor	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष) ...	12 days	8	366	233
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	12 days	10	400	300
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	12 days	10	400	605
	एकूण Total	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष) ...	12 days	8	366	233
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	12 days	10	400	300
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	12 days	10	400	605

श्रमिक विद्यापीठ, नागपूर

केंद्र शासनाच्या श्रमिक विद्यापीठ या योजनेनुसार कामगार समाज शिक्षण संस्था, नागपूर या संस्थेचे ह्यांतर महाराष्ट्र शासन निर्णय क्रमांक एसईएम/२७८४/१९९६३१/(१०९९)/सीईएन ६, दिनांक १९ जून १९८४ अन्वये श्रमिक विद्यापीठ, नागपूर असे करण्यात आले.

विभागीय शिक्षण उपसंचालक, नागपूर हे या संस्थेचे संचालक म्हणून काम करित आहेत. या श्रमिक विद्यापीठाची उद्दिष्टे खालीलप्रमाणे आहेत :-

- (१) कामगारांना साक्षर करून विविध प्रकारच्या सांस्कृतिक कार्यक्रमाद्वारे त्यांचे जीवन समृद्ध करणे.
- (२) कुटुंबाचा घटक आणि देशाचा नागरिक या नात्याने योग्य सहभाग घेण्यासाठी कामगारांना मदत करणे.
- (३) घंटाचे कौशल्य तांत्रिक ज्ञान सुधारण, त्यांची कार्यक्षमता आणि उत्पादनक्षमता वाढविण्यास मदत करणे.

या संस्थेस केंद्र सरकार १००% अनुदान देते. या संस्थेमार्फत कामगारांसाठी काही नियमित प्रशिक्षण वर्ग तर काही प्रासंगिक कार्यक्रमाचे योजन केले जाते.

या श्रमिक विद्यापीठामार्फत घेतल्या जाणाऱ्या नियमित प्रशिक्षण वर्गांची तपशीलवार माहिती पुढीलप्रमाणे आहे.

५. श्रमिक विद्यापीठ, नागपूर
V. Shramik Vidyapeeth, Nagpur

तक्ता ६ TABLE VI

(रु. हजारात/Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	आयोजित केलेल्या प्रशिक्षण वर्गाचे नाव Name of the courses conducted	वर्ष Year	वर्गाची संख्या No. of Classes	पट संख्या Enrolment			अभ्यासक्रम पूर्ण करणाऱ्या प्रौढांची संख्या No. of Adults completing the course			एकूण मालेला खर्च Total Expendi- ture
				पुरुष Male	स्त्रिया Female	एकूण Total	पुरुष Male	स्त्रिया Female	एकूण Total	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

६ महिने कालावधी

Duration of 6 months

१	शिवणकाम वर्ग Tailoring Class	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	6	—	242	242	—	242	242	10
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	12	—	180	180	—	180	180	36
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	12	—	180	180	—	180	180	36
२	भरतकाम व विणकाम वर्ग Embroidery Class	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	6	—	234	234	—	234	234	2
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	12	—	180	180	—	180	180	14
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	12	—	180	180	—	180	180	14
३	संगीत वर्ग Music Class	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	4	—	60	60	—	60	60	12
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	4	—	60	60	—	60	60	12
४	दूरदर्शन संच दुरुस्ती T. V. Repairing	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	4	50	10	60	50	10	60	12
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	4	50	10	60	50	10	60	12
५	रेडिओ दुरुस्ती Radio Repairing	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	3	50	—	50	50	—	50	8
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	5	85	5	90	85	5	90	15
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	5	85	5	90	85	5	90	15

तबती ६-बालू
TABLE VI—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
६	महिने कालावधी 6 months period										
६	मोटर गॅरेज मेकॅनिक Motor Mechanic	1996-97 (Actual) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	1 4 4	18 70 70	— — —	18 70 70	18 70 70	— — —	18 70 70	3 12 12
७	स्कूटर दुरुस्ती Scooter Repairing	1996-97 (Actual) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	— 4 4	— 60 60	— — —	— 60 60	— 60 60	— — —	— 60 60	— 12 12
८	शीत वातानुकूलित Refrigerator and Air Conditioning	1996-97 (Actual) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	2 4 4	41 60 60	— — —	41 60 60	41 60 60	— — —	41 60 60	4 12 12
९	वायरमन प्रशिक्षण Wireman Training	1996-97 (Actual) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	3 4 4	60 80 80	— — —	60 80 80	60 80 80	— — —	60 80 80	4 12 12
१०	मोटर रिवायर्डिंग Motor Rewinding	1996-97 (Actual) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	3 4 4	50 80 80	— — —	50 80 80	50 80 80	— — —	50 80 80	5 12 12
११	इलेक्ट्रीशियन प्रशिक्षण Electrician Training	1996-97 (Actual) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	2 4 4	37 60 60	— — —	37 60 60	37 60 60	— — —	37 60 60	6 12 12
१२	ड्रेस डिजायनर वर्ग Dress Designer Class	1996-97 (Actual) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	— 12 12	— — —	— 180 180	— 180 180	— — —	— 180 180	— 180 180	— 36 36
१३	सुतारकाम वर्ग Carpentary Class	1996-97 (Actual) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	— 3 9	— 60 60	— — —	— 60 60	— 60 60	— — —	— 60 60	— 9 9
१४	संगणक वर्ग Computer Training	1996-97 (Actual) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	— 4 4	— 80 80	— — —	— 80 80	— 80 80	— — —	— 80 80	— 12 12
१५	ड्राफ्ट्समन वर्ग Draftsman Class	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	— 3 3	— 60 60	— — —	— 60 60	— 60 60	— — —	— 60 60	— 9 9

तक्ता ६—चालू
TABLE VI—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
४ महिने कालावधी											
<i>4 months period</i>											
१६	घड्याळ दुरुस्ती Watch Repairing	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	3	45	—	45	45	—	45	6
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	3	45	—	45	45	—	45	6
१७	वेल्डिंग प्रशिक्षण Welding Training	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	3	45	—	45	45	—	45	6
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	3	45	—	45	45	—	45	6
१८	लेखा हिशेब तपासणी वर्ग Accounts checking Class	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	3	45	—	45	45	—	45	6
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	3	45	—	45	45	—	45	6
३ महिने कालावधी											
<i>3 months period</i>											
१९	ब्युटीपार्लर Bauty Parlor	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	5	—	76	76	—	76	76	7
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	5	—	75	75	—	75	75	8
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	5	—	75	75	—	75	75	8
२०	बाहुल्या तयार करणे Doll making	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	4	—	60	60	—	60	60	4
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	4	—	60	60	—	60	60	4
२१	इमारत बांधकाम वर्ग Building Constru- ction Class	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	3	45	45	45	—	45	45	5
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	3	45	45	45	—	45	45	5

तबती ६—बालू
TABLE VI—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
२ महिने कालावधी											
2 months period											
२२	फोटोग्राफी Photography	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	4	60	—	60	60	—	60	3
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	4	60	—	60	60	—	60	3
२३	बुडन आर्ट वर्ग (बाम्बुआर्ट) Wooden Art Class (Bambu Art)	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	4	—	60	60	—	60	60	3
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	4	—	60	60	—	60	60	3
२४	लेदर बॅग तयार करणे Leather Bag Class	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	4	40	40	80	40	40	80	4
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	4	40	40	80	40	40	80	4
२५	हस्तकला प्रशिक्षण Hand Art Training Class	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	4	40	20	60	40	20	60	4
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	4	40	20	60	40	20	60	4
२६	बोर्ड पेटींग वर्ग Board Painting Class	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	4	60	—	60	60	—	60	4
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	4	60	—	60	60	—	60	4
२७	स्क्रीन प्रिटींग वर्ग Screen Printing Class	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	5	50	25	75	50	25	75	2
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	5	50	25	75	50	25	75	2
२८	कारपेट व लोकरीच्या बाहुल्या तयार करणे Carpet & Woolen Doll Making Class	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	6	—	90	90	—	90	90	3
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	6	—	90	90	—	90	90	3
१ महिना कालावधी											
1 month period											
२९	बेकरी वर्ग Bakery Class	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	6	—	90	90	—	90	90	3
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	6	—	90	90	—	90	90	3
३०	फळापासून टिकावू पदार्थ तयार करणे Fruit Preservation Class	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—	—	—	
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	6	—	90	90	—	90	90	3
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	6	—	90	90	—	90	90	3
एकूण Total		1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष)	31	256	552	808	256	552	808	48
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	147	1175	1165	2340	1175	1165	2340	291
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	147	1175	1165	2340	1175	1165	2340	291

८. जिल्हा परिषदांना ग्रामीण वाचनालयासाठी अनुदान

खेड्यातील वाचनालये.—ग्रामीण भागातील शिक्षितांना आणि नवसाक्षर प्रौढांना वाचनासाठी योग्य प्रकारचे साहित्य उपलब्ध करून देण्याच्या ५० टक्के यापेक्षा जी कमी असेल ती रक्कम अनुदान म्हणून देण्यात येते. जिल्हा परिषदेतील विस्तार अधिकारी (शिक्षण) यांचेकडे सादर करण्याची जबाबदारी आहे. या अहवालानुसार अनुदानाची आकारणी करून जिल्हातील मान्य ग्रामीण वाचनालयांना

खालील तक्त्यात वाचनालयांची संख्या, नवसाक्षर संख्या इत्यादी तपशील दर्शविला आहे.

तक्ता १०

अ. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	ग्रामीण वाचनालयांची संख्या No. of village libraries	वर्गणीदारांची संख्या No. of Subscribers	नवसाक्षर वाचकांची संख्या No. of Readers (Neo-literates)	
1	2	3	4	5	6	
1	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	48	—	15628
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	48	—	15630
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	50	—	15838
2	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	10	30	4900
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	30	5000
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	30	5100
3	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	189	24,000	85,500
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	189	24,000	86,700
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	189	24,000	88,400
4	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	19	4,776	20,142
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	19	4,806	20,195
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	19	5,034	20,546
5	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	32	400	60
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	32	450	90
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	32	500	120
6	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	5	675	70
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	5	725	80
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	5	800	90
7	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	—	—	—
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	—	—
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	—	—
8	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	8	4133	506
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	8	5000	600
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	8	4500	550
9	सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	424	26,010	73,411
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	440	26,523	74,876
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	469	27,045	76,467
10	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	130	26,546	43,302
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	130	26,546	43,302
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	130	26,546	43,302
11	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	7	—	2930
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	7	—	2955
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	7	—	2975
12	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	61	5,400	22,500
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	61	5,400	22,500
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	61	5,400	22,500

म्हणजे म्हणून ही योजना सुरू करण्यात आलेली आहे या योजनेनुसार प्रत्येक ग्रामीण वाचनालयास रुपये ७५ किंवा मास्य यांच्याकडून ही वाचनालये सुरू करणे, त्यांचे पर्यवेक्षण करणे व अनुदान आकारणीसह या वाचनालयांचा निरीक्षण अहवाल शिक्षणाधिकारी जिऱ्हा परिषदांकडून दरवर्षी अनुदान देण्यात येते.

Table shows details of village, No. of village libraries, No. of readersh, and No. of Books etc.

TABLE X

(रु. हजारों/Rs. in thousands)

पुस्तकांची संख्या No. of books	नियतकालि- कांची संख्या No. of Periodicals	वर्तमान- पत्रांची संख्या No. of Newspapers	मालेला एकूण खर्च Total Expenditure incurred	दिलेले अनुदान Grants paid
7	8	9	10	11
1,000	—	—	180	185
10,500	—	—	207	207
11,000	—	—	210	210
4800	200	110	3	—
5000	200	120	3	—
5100	240	125	3	—
90,000	13	17	4	2
90,000	13	17	14	7
90,000	13	17	14	7
14,640	8	8	3	2
14,645	8	8	3	2
14,817	8	8	3	—
572	7	4	5	—
600	9	6	7	5
650	13	7	9	7
730	7	4	16	6
797	8	5	18	6
830	9	6	20	6
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	121	2	2	—
—	200	5	5	—
—	150	4	4	—
2,55,754	10	10	42	21
2,61,904	10	10	44	22
2,67,135	10	10	46	23
1,01,037	27	—	13	17
1,0,1037	27	—	17	17
1,0,1037	27	—	17	17
5	7	2	2	—
5	7	2	2	—
5	7	2	2	—
26,854	24	4	20	15
26,854	24	4	25	15
26,854	24	4	25	15

४. भाषा विकास

(एक) अस्तावना

उत्तम पुस्तकांची सर्व शैक्षणिक संस्थांना शिफारस केली जाते व काही पुस्तकेही खरेदी केली जातात व ती शैक्षणिक संस्थांना इतर वाचनासाठी विनामूल्य वितरीत केली जातात. त्याचप्रमाणे काही संस्कृत भाषेतीलही पुस्तके खरेदी केली जातात व ती मान्यताप्राप्त संस्कृत पाठशाळांना वितरीत केली जातात.

उत्तम पुस्तकास उत्तेजन :—

कमिक पुस्तकांव्यतिरिक्त शैक्षणिकदृष्ट्या उपयुक्त व संशोधनात्मक अशी लेखक व प्रकाशकांकडून प्रकाशित झालेली आणि जी शासनाकडे व शिक्षण संचालनालयाकडे विचारार्थ येणारी पुस्तके शैक्षणिक संस्थांमधून विद्यार्थ्यांच्या अवांतर वाचनासाठी उपलब्ध करून देण्याच्या हेतूने त्यावर तज्ज्ञांकडून प्राप्त झालेल्या अभिप्रायांसहित पुस्तक निवड समितीपुढे ठेवले जातात. समितीने शिफारस केलेल्या पुस्तकांची जादी परिपत्रकाद्वारे ही पुस्तके खरेदी करण्यासाठी मान्यताप्राप्त शैक्षणिक संस्थांच्या निदर्शनास आणण्यात येते. या पुस्तकांपैकी काही पुस्तके शासन शिक्षण संचालकांच्या शिफारशीवरून निधी उपलब्ध असल्यास खरेदी करते. संचालनालयास पुस्तके देण्यापूर्वी प्रत्येक पुस्तकास रु. २५ चलाने कोषागारात भरावे लागतात. त्यानंतर चलनाची प्रत, पुस्तकाच्या दोन प्रती व संचालनालयातील विहित नमुन्यातील फॉर्म भरणे इ. ची पूर्तता झाल्यानंतर या पुस्तकावर आवश्यक ती कार्यवाही केली जाते. ही पुस्तके लेखक/प्रकाशक यांपैकी कोणीही सादर करू शकते.

बस्त १
TABLE I

(२) वित्तीय आवश्यकता
(Financial Requirement)

तक्ता १ TABLE

(रुपये हजारत/Rs. in thousand)

1	प्रत्यक्ष खर्च Actuals for 1996-97			अर्थसंकल्प Budget Estimates 1997-98			सुधारित अंदाज Revised Estimates for 1998-99			अर्थसंकल्प Budget Estimates for 1998-99		
	योजनेतर Non-Plan 2	योजनांतर्गत Plan 3	एकूण Total 4	योजनेतर Non-Plan 5	योजनांतर्गत Plan 6	एकूण Total 7	योजनेतर Non-Plan 8	योजनांतर्गत Plan 9	एकूण Total 10	योजनेतर Non-Plan 11	योजनांतर्गत Plan 12	एकूण Total 13
ए. कार्याचे वर्गीकरण A. Activity Classification												
भाषा विकास Language Development												
अर्वाचीन भारतीय भाषा व साहित्य यांना प्रोत्साहन. Promotion of Modern Indian Languages and Literature.	—	—	—	23	—	23	23	—	23	23	—	23
संस्कृत शिक्षण— Sanskrit Education—												
(१) माध्यमिक शाळांमधील भारत सरकारच्या शिष्यवृत्त्या. Government of India Scholarships in Secondary Schools.	5,58	—	5,58	460	—	460	460	—	460	60	—	60
(२) पाठशाळा व संस्कृत विकासाकरिता अनुदाने. Grants to Pathshalas and Development of Sanskrit	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,00	—	4,00
एकूण Total (2)	5,58	—	5,58	4,83	—	4,83	4,83	—	4,83	4,83	—	4,83
एकूण (ए) स्थूल Total (A) Gross	5,58	—	5,58	4,83	—	4,83	4,83	—	4,83	4,83	—	4,83
वजा—वसुली Deduct—Recoveries	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
एकूण (ए) निव्वळ Total (A) Net	5,58	—	5,58	4,83	—	4,83	4,83	—	4,83	4,83	—	4,83

बी. उद्दिष्टवार वर्गीकरण
B. Objective Classification

भाषा विकास
Language Development-

१. अर्वाचीन भारतीय भाषा आणि
साहित्य यांना प्रोत्साहन—
Promotion of Modern Indian
Languages and Literature—

सहाय्यक अनुदान Grant-in-aid	23	—	23	23	—	23	23	—	23	23	—	23
एकूण Total (१)	23	—	23	23	—	23	23	—	23	23	—	23

२. संस्कृत शिक्षण—

Sanskrit Education—

(१) माध्यमिक शाळामधील भारत सरकारच्या शिष्यवृत्त्या Government of India's Scholarships in Secondary Schools.	133	—	133	60	—	60	65	—	65	60	—	60
एकूण Total (2)	—	48	48	60	—	60	65	—	65	60	—	60

(२) पाठशाळा व संस्कृत
विकासाकरिता अनुदाने.

Grants to Pathshalas and
Development of Sanskrit.

सहाय्यक अनुदान Total-in-aid	402	—	402	400	—	400	395	—	395	400	—	400
एकूण—(२) Total (2)	402	—	402	400	—	400	460	—	460	400	—	400
एकूण—(बी) स्थूल Total (B) Gross	558	—	558	483	—	483	483	—	483	483	—	483
वजा वसुली Deduct—Recoveries	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
एकूण—(बी) निव्वळ Total (B) Net	558	—	558	483	—	483	483	—	483	483	—	483

(तीन) कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा गोषवारा व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण

१. अर्वाचीन भारतीय भाषा आणि साहित्य यांना प्रोत्साहन
हिंदी संस्था

राज्य शासनातर्फे एकूण तीन स्वैच्छिक हिंदी संस्थांना तदर्थ अनुदान दिले जाते. त्यापैकी २ संस्था विदर्भत असून १ संस्था मराठवाड्यात आहे.

खालील तक्ता संस्थांची संख्या व त्यांना देण्यात येणारे अनुदान दर्शवितो.

The following Table shows the No. of Institutions and grants paid to them.

तक्ता २ TABLE II

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

अ.क्र. Sr. No.	संस्थेचे नाव Name of Institution	वर्ष Year	आलेला खर्च Expenditure incurred	दिलेले अनुदान Grant paid
1	2	3	4	5
1	महाराष्ट्र हिंदी प्रचार सभा, औरंगाबाद Maharashtra Hindi Prachar Sabha, Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	44	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	45	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	45	—
2	विदर्भ हिंदी साहित्य संमेलन, नागपूर Vidarbha Hindi Sahitya Sammelan, Nagpur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	90	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	95	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	100	—
3	विदर्भ राष्ट्रभाषा प्रचार समिती, नागपूर Vidarbha Rashtrabhasha Prachar Samiti, Nagpur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	20	44
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	23	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	25	—
एकूण Total	...	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	154	44
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	163	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	170	—

टीप :- कॉलम ४ मधील दर्शविलेला खर्च संस्थेने केला आहे.

२. (१) संस्कृत शिक्षण. — माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळांना भारत सरकारच्या शिष्यवृत्त्या.

संस्कृत विषयाच्या अध्ययनासाठी माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळांमध्ये शिकणाऱ्या विद्यार्थ्यांना उस्तेजनार्थ भारत सरकारतर्फे माध्यमिकसाठी रु. २५ द. म. व उच्च माध्यमिकसाठी रु. ३५ द. म. शिष्यवृत्ती देण्यात येते. यासाठी एकूण २०० संच मंजूर करण्यात आले आहेत. (१०० माध्यमिक स्तरावर व १०० उच्च माध्यमिक स्तरावर).

खालील तक्ता शिष्यवृत्तीची विभागवार संख्या व शिष्यवृत्तीधारक विद्यार्थ्यांची संख्या दर्शवितो.

The following table shows Regionwise the number of scholarships and the number of students in receipt of scholarships.

तक्ता ३ TABLE III

(रु. हजाराने/Rs. in thousands)

अ.क्र. Sr No.	विभागाचे नाव Name of the Region	वर्ष Year	आलेल्या अर्जांची संख्या No. of applications received	शिष्यवृत्त्यांची संख्या No. of awards	लाभधाराकांची संख्या Total No. of beneficiaries	खर्च Expenditure
1	2	3	4	5	6	7
1	बृहन्मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 227	44	49	15
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 300	88	132	18
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ... 310	88	132	20
2	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 65	28	20	6
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 65	56	112	19
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ... 65	56	112	36
3	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 198	32	31	6
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 295	64	128	23
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ... 310	64	128	25
4	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 32	28	22	8
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 142	56	112	12
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ... 145	56	112	20
5	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 205	20	10	2
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 320	40	80	14
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ... 1300	40	80	16
6	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 40	24	24	6
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 140	48	62	6
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ... 180	48	96	12
7	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 138	24	22	6
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 140	48	72	10
		1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ... 150	48	96	12
एकूण Total	...	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ... 905	201	178	49
	...	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ... 1402	400	698	102
	...	1998-99 (Estimates)	(अंदाजे) ... 1510	400	756	141

२. (२) पाठशाळा व संस्कृत विकासाकरिता अनुदाने.

२. (२) (अ) पाठशाळांना अनुदाने.—संस्कृत पाठशाळांना अनुदान मागील वर्षाच्या मान्य खर्चाच्या १/३ किंवा प्रत्यक्ष तोट्याच्या १/२ परंतु अधिकतम अधिक र. १५,००० पर्यंत देण्यात येते.

कर्निबर व इतर साधन साहित्यासाठी खर्चाच्या ५० टक्के परंतु अधिकतम अधिक र. ५,००० पर्यंतचे अनुदान दिले जाते.

२. (२) (ब) टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे प्रतिवर्षी मे महिन्यात ५ आठवड्यांचा वासंतिक वर्ग माध्यमिक शाळेत शिक्षकांच्या संस्कृत शिक्षकांच्या प्रशिक्षणासाठी आयोजित करते. वासंतिक वर्गात अधिकतम अधिक ३५ माध्यमिक संस्कृत शिक्षकांस प्रवेश दिला जातो.

पाठशाळांची संख्या, झालेला खर्च व दिलेले अनुदान इत्यादी दर्शविणारा तक्ता

Table showing the number of Pathshalas and expenditure incurred and grant paid etc.

तक्ता ४ TABLE IV

अ. क्र. Sr. No.	विभागाचे नाव Name of Region	पाठशाळांची संख्या No. of Pathshalas			विद्यार्थ्यांची संख्या No. of students		
		(प्रत्यक्ष) (Actuals) 1996-97	(अपेक्षित) (Anticipated) 1997-98	(अंदाजे) (Estimated) 1998-99	(प्रत्यक्ष) (Actuals) 1996-97	(अपेक्षित) (Anticipated) 1997-98	(अंदाजे) (Estimated) 1998-99
1	2	3	4	5	6	7	8
1	मुंबई Mumbai	5	5	6	240	250	250
2	नासिक Nashik	5	5	5	235	235	250
3	पुणे Pune	6	6	6	1150	1,150	1,200
4	कोल्हापूर Kolhapur	1	1	1	30	30	30
5	अमरावती Amravati	3	3	3	166	290	190
6	नागपूर Nagpur	3	3	4	145	231	250
7	औरंगाबाद Aurangabad	15	15	15	1400	1,400	1,500
एकूण Total		38	38	40	3366	3,586	3670

तक्ता ४—चालू TABLE IV—contd.

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	विभागाचे नाव Name of Region	झालेला खर्च Expenditure incurred			दिलेले अनुदान Grant paid		
		1996-97 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1997-98 (अपेक्षित) (Anticipated)	1998-99 (अंदाजे) (Estimated)	1996-97 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	1997-98 (अपेक्षित) (Anticipated)	1998-99 (अंदाजे) (Estimated)
1	2	9	10	11	12	13	14
1	मुंबई Mumbai	960	960	965	55	60	60
2	नाशिक Nashik	73	73	73	43	60	73
3	पुणे Pune	103	107	110	90	70	70
4	कोल्हापूर Kolhapur	—	32	32	1	1	2
5	अमरावती Amravati	9	11	12	30	20	12
6	नागपूर Nagpur	64	73	113	45	45	45
7	औरंगाबाद Aurangabad	570	575	580	60	70	80
एकूण Total ..		1779	1831	1885	324	326	342

२. (२) (ब) टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे.

खालील तक्ता प्रशिक्षित शिक्षकांची संख्या, झालेला खर्च आणि दिलेले अनुदान दर्शवितो.

The following table indicates the number of Teachers Trained, expenditure incurred and grants paid.

तक्ता ५ TABLE V

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	संस्थेचे नाव Name of Institution	वर्ष Year	प्रशिक्षणासाठी प्रवेश मिळण्या- साठी अर्ज केलेल्या शिक्षकांची संख्या No. of Teachers applied for admission for Training		प्रशिक्षणासाठी प्रवेश दिलेल्या शिक्षकांची संख्या No. of Teachers admitted for Training		झालेला खर्च Expenditure incurred	दिलेले अनुदान Grant paid
			4	5	6	7		
1	टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे Tilak Maharashtra Vidyapeeth, Pune.	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	36 60 80	30 36 40	32 30 40	19 19 30	

२. (२) (ड) उत्तम पुस्तकास उत्तेजन

या योजनेखाली लेखक व प्रकाशकांनी प्रसिद्ध केलेली पुस्तके स्वीकारली जातात व त्यांचे मूल्यमापन विषय तज्ज्ञांकडून करवून घेवून ती पुस्तके मूल्यमापन अहवालासह पुस्तक निवड समितीच्या सभासदांच्या समोर विचारार्थ ठेवण्यात येतात. समितीच्या व शिक्षण संचालकांच्या मान्यतेनंतर ही पुस्तके राज्यातील शैक्षणिक संस्थांच्या निदर्शनास परिपत्रकाद्वारे आणली जातात.

खालील तक्ता 'उत्तम पुस्तकास उत्तेजन' या योजनेत लेखक/प्रकाशकाकडून आलेल्या/खरेदी केलेल्या पुस्तकांची संख्या वगैरे दर्शवितो :—

तक्ता ६ TABLE VI

वर्ष Year	योजनेसाठी आलेल्या अर्जांची संख्या No. of applicants	लेखक/प्रकाशक यांजकडून आलेल्या पुस्तकांची संख्या No. of books received for review from Authors/ Publishers etc.	समितीने उत्तेजन दिलेल्या पुस्तकांची संख्या व शैक्षणिक संस्थेच्या नजरेस आणलेल्या पुस्तकांची संख्या No. of books recommended by the committee for patronage and to recommend to the libraries of the educational Institutions	विकत घेतलेल्या पुस्तकांची संख्या No. of copies purchased by Government
1	2	3	4	5
1996-97 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	404	404	308	—
1997-98 (अपेक्षित) (Anticipated)	300	300	250	—
1998-99 (अंदाजे) (Estimated)	350	350	300	—

५. सर्वसाधारण शिक्षण

(१) प्रस्तावना

शिक्षण संचालक हे राज्याच्या शिक्षण विभागाचे प्रमुख प्रसूने मंडळीत कार्यरत कार्यरत कार्यरत करण्यासाठी प्रयत्नशील आहेत. शासनाने निर्धारित करून दिलेल्या धोरणाप्रमाणे शाळेय शिक्षणसंबंधीच्या कार्यक्रमावर तांत्रिक प्रमुख म्हणून देखरेख करतात. नवीन योजनासंबंधीचे प्रस्ताव व त्यांच्या कार्यासाठीची अंमलबजावणी याबाबतचे शैक्षणिक व प्रशासकीय मार्गदर्शन करणे याबाबतसुद्धा शिक्षण संचालकांवर जबाबदारी पडते. शैक्षणिक कार्यक्रमांचे समवर्ती व सतत मूल्यनापन करणे व त्यामध्ये सुधारणा सुचविणे, हे शासनाने वेळोवेळी ठरवून दिलेल्या शैक्षणिक धोरणाची अंमलबजावणी शिक्षण संचालक यांना करावी लागते. प्राथमिक, माध्यमिक पातळीवरील शैक्षणिक कामे खाजगी, स्थानिक संस्था, इतर स्थानिक संस्था यांचेमार्फत राबविण्यात येतात. या सर्वांच्या कामकाजावर पर्यवेक्षण, मार्गदर्शन व नियंत्रण ठेवणे ही कामे शिक्षण संचालकामार्फत केली जातात. शैक्षणिक नवीन राष्ट्रीय धोरणानुसार प्राथमिक शिक्षणावर भर दिला जात आहे. १५ ते ३५ या वयोगटातील प्रौढांना शैक्षणिक कार्यक्रमाची अंमलबजावणी वेगवेगळ्या शासकीय, निमशासकीय व स्वयंसेवी संस्था यांच्या माध्यमातून केले जाते. वाढीव कामाचा व्याप व जबाबदारी लक्षात घेऊन मध्यम शिक्षण संचालक (प्रौढ शिक्षण) हे पद उच्च श्रेणीत उन्नत करून त्याचे दनाम शिक्षण संचालक (प्रौढ शिक्षण) असे केले आहे. केंद्र शासनाने मार्गदर्शन तत्त्वानुसार राज्य शासनाने महाराष्ट्र शैक्षणिक नियोजन व प्रशासन संस्था, औरंगाबाद येथे स्थापन करण्याचा निर्णय घेतला. या संस्थेमार्फत गट, जिऱ्हा, राज्य व संचालनालय पातळीवरील शैक्षणिक प्रशासकांचे प्रशिक्षण आयोजित करण्यात येणार आहे. सदर संस्थेचे संचालक हे शिक्षण संचालक समकक्ष दर्जाचे आहेत.

शासकीय परीक्षा मंडळ हे अध्यापन पदविका, वाणिज्य प्रमाणपत्र, पदविका व इतर प्रकारच्या परीक्षा आयोजित करते. वेगवेगळ्या शालेय स्तरावरील शिष्यवृत्त्या मंजूर करण्याकरिता घेतल्या जाणाऱ्या स्पर्धात्मक परीक्षा आयोजित करून दिहाळ जाहीर करणे राज्यस्तरावर घेण्यात येणाऱ्या निरनिराळ्या परीक्षांचे नियोजनाचे काम सुरळीत व विहित कालमर्यादित होणेसाठी शासकीय परीक्षा मंडळाला स्वायत्त दर्जा घोषित करण्याचा निर्णय नुकताच शासनाने घेतला आहे. या स्वायत्त संस्थेत शिक्षण संचालक दर्जाचे संचालक (परिक्षा) हे पद नव्याने निर्माण केले आहे. आता संचालक म. रा. परीक्षा मंडळ नव्यानेच अस्तित्वात येत आहे.

केंद्र शासनाने मार्गदर्शक सूचनांनुसार प्राथमिक शाळातील मुलांची गळती थांबविण्यासाठी प्राथमिक शाळातील इ. १ ली ते ५ वी तील मुलांना शालेय पोषण आहार योजना १७१ विकास गटात सुरु करण्याचा धोरणात्मक निर्णय नोव्हेंबर १५ मध्ये शासनाने घेतला आहे. यावर्षी राज्यातील १३ जिल्हांत राष्ट्रीय स्त्री साक्षरतेच्या प्रमाणपेक्षा स्त्री साक्षरतेचे प्रमाण कमी असलेल्या २९ गटात ही योजना सुरु करण्याचा निर्णय ऑगस्ट १६ मध्ये घेतला आहे. तसेच १९९७-९८ मध्ये राज्यातील २९ जिल्हातील एकूण ३०० गटात सुरु करण्याचा निर्णय ऑगस्ट १७ मध्ये घेतला आहे. या योजनेचा लाभ अनुदानित खाजगी प्राथमिक शाळातील मुलांनाही देण्यात येत आहे. त्यासाठी अतिरिक्त पदे निर्माण करण्यात आली आहेत.

आर्थिकदृष्ट्या मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांकरिता सवलत असलेल्या योजनेत शासनाने वेळोवेळी उत्तम मर्यादामध्ये वाढ केलेली असून सन १९९२-९३ पासून माध्यमिक ते पदव्युत्तर अशा सर्व स्तरावर वार्षिक उत्पन्नाची मर्यादा रु. १५,००० पर्यंत वाढविलेली आहे. शासनमान्य व अनुदानित शाळातील मुलांना १९८३-८४ पासून इयत्ता १० वी पर्यंतचे शिक्षण मोफत करण्यात आलेले आहे.

सन १९८५-८६ पासून शासनाने राज्यातील शासकीय मान्यताप्राप्त अनुदानित व मान्यताप्राप्त विनाअनुदानित शिक्षण संस्थांमध्ये इयत्ता १२ वी पर्यंतचे (उच्च माध्यमिक स्तरपर्यंतचे) शिक्षण मुलांना मोफत केलेले आहे, त्यामुळे बहुसंख्य विद्यार्थ्यांना मोफत शिक्षणाच्या या सवलतीचा फायदा घेता येईल. तसेच शासनाची गुणवत्ता शिष्यवृत्तीही आर्थिकदृष्ट्या मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांकरिता असल्यामुळे अशा ह्युसार विद्यार्थ्यांना माध्यमिक शालान्त परीक्षेनंतरचे शिक्षण चालू ठेवता येईल.

महाराष्ट्र खाजगी शाळांतील कर्मचारी (सेवेच्या शर्ती) विनियमन अधिनियम, १९७७ या अन्वये राज्यात मुंबई, पुणे, नाशिक, औरंगाबाद व नागपूर याठिकाणी शाळा न्यायाधिकरणे कार्यरत आहेत. सेवासामाप्ती, बडतर्फी, पदावनती यासारख्या व्यवस्थापनाविषयक असलेल्या तक्रारीबाबत कर्मचार्यांना शाळा न्यायाधिकरणाकडे दाद मागण्याची संधी यामुळे उपलब्ध झाली आहे.

(२) वित्तीय आवश्यकता
(B) Financial requirements

तबला १

क्र.सं.	विवरण	प्रत्यक्ष खर्च Actual Expenditure for 1996-97			अर्थसंकल्प Budget Estimates for 1997-98		
		योजना- तर Non- Plan	योजना- संगत Plan	एकूण Total	योजना- तर Non- Plan	योजना- संगत Plan	एकूण Total
1		2	3	4	5	6	7
(ए) कार्यचि बर्गीकरण—							
सर्वसाधारण शिक्षण							
१.	संचालन व प्रशासन—	85199	277477	112946	84842	6,75,70	1,52,412
२.	प्रशिक्षण व शैक्षणिक तंत्रज्ञान कक्ष	36338	21543	57881	33297	7,75,75	1,10,872
३.	संशोधन	—	—	—	—	—	—
४.	शिक्षणवृत्त्या	29659	5507	35166	32179	—	32179
५.	बरीक्षा	16905	6940	23845	1,89,79	45,00	2,34,79
६.	इतर खर्च—	160893	117708	278601	269862	5,26,58	3,12,520
७. पुढ, अपंग व निराधारांचे कल्याण—							
	अपंगाकरिता एकवीकृत शिक्षण (केंद्र पुरस्कृत योजना)	—	5307	5307	—	—	—
	एकूण 'ए' स्कूल	32,89,94	184752	51,37,46	42,91,59	2,23,03	6,31,461
	बजा—धमूली	—	—	—	—	—	—
	एकूण 'ए' निव्वळ	32,89,94	184752	51,37,46	42,91,59	2,03,03	6,31,462
(बी) उद्दिष्टधार बर्गीकरण—							
१ संचालन व प्रशासन—							
शिक्षण संचालक—							
०१	वेतन	70821	27595	98416	73732	67570	1,53,02
०३	प्रवास खर्च	5038	152	5190	43,05	—	43,05
०५	कार्यालयीन खर्च	6209	—	6209	55,45	—	55,45
	इतर उद्दिष्टांवरील खर्च	3131	—	3131	70,487	—	160
	एकूण (१)	85199	27747	112946	8,48,42	6,75,70	1,52,412

TABLE I

(र. हजारत/Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज Revised Estimates for 1997-98			अर्थसंकल्प Budget Estimates for 1998-99			Item
योजने- तर Non- Plan	योजनां- तर्गत Plan	एकूण Total	योजने- तर Non- Plan	योजनां- तर्गत Plan	एकूण Total	
8	9	10	11	12	13	1
A. Activity Classification—						
GENERAL EDUCATION						
92233	51889	144122	93476	56814	150290	1. Direction and Administration—
34547	92367	126914	34986	32040	67026	2. Training & Educational Technology cell
—	—	—	—	—	—	3. Research
31104	—	31104	32179	—	32179	4. Scholarships
17740	4500	22240	18402	3700	22102	5. Examinations
294479	125506	419985	287468	60544	348012	6. Other Expenditure—
7. Education and Welfare of Handicapped—						
—	—	—	—	7745	7745	Integrated Education for Handicapped (C. S. S.)
470103	27,42,62	74,43,65	46,65,11	160843	62,73,54	Total 'A' Gross
—	—	—	—	—	—	Deduct—Recoveries
47,01,03	27,42,62	74,43,65	46,65,11	160843	62,73,54	Total 'A' Net
B. Objectwise Classification—						
1. Direction and Administration						
Director of Education—						
80900	—	80900	8,11,00	—	8,11,00	01 Salaries
4305	—	43,05	49,50	—	49,50	03 Travel Expenses
5600	51889	57489	6000	—	6000	05 Office Expenses
1428	—	1428	1426	56814	58240	Expenditure on other objects
92233	51889	144122	93476	56814	150290	Total 1

1	2	3	4	5	6	7
प्रशिक्षण—						
२. (१) शिक्षक प्रशिक्षण—						
•१ वेतन	... 23842	13846	37688	21,644	—	21644
•५ कार्यालयीन खर्च	... 3098	3122	6220	5385	—	5386
४१ सहाय्यक अनुदान	... 4564	—	4564	18,०१	—	18,०१
इतर उद्दिष्टावलीक खर्च	... 2197	4445	6642	1186	—	1186
एकूण २ (१)	... 33701	21413	55114	30028	—	3,00,२३
२. (२) राज्य प्रशासन सेवा संस्था—						
•१ वेतन	... —	—	—	—	—	—
•५ कार्यालयीन खर्च	... —	—	—	—	—	—
इतर उद्दिष्टावलीक खर्च	... —	—	—	—	—	—
एकूण २ (२)	... —	—	—	—	—	—
२. (३) शैक्षणिक तंत्र शाखा—						
•१ वेतन	.. 2313	75	2388	2916	—	2916
•५ कार्यालयीन खर्च	.. 295	48	343	225	—	225
इतर उद्दिष्टावलीक खर्च	.. 29	7	36	135	—	135
एकूण २ (३)	.. 2637	130	2767	3274	—	3274
एकूण २	.. 36338	21548	57881	33297	—	38297
३. संशोधन—						
संशोधन संस्थांना सहाय्य	.. —	—	—	—	—	—
एकूण ३	.. —	—	—	—	—	—
४. शिष्यवृत्त्या—						
(१) सैनिकी शाळा व महाविद्यालये	.. 48	—	48	27	—	27
(२) इतर विशेष शाळा	.. 26943	—	26943	3,०7,24	—	26724
(३) वराठी बोलणारे मॉरिशसमधील विद्यार्थी	.. —	—	—	—	—	—
(४) माय. एम. एम. टी. एस., बफरीन	.. —	१523	3523	—	—	—
(५) राष्ट्रीय शिष्यवृत्ती योजना	.. —	—	—	—	—	—
(६) प्राथमिक माध्यमिक शिक्षकांच्या मुलांना शिष्यवृत्ती.	.. —	1984	1984	—	—	—

TABLE I—contd.

(र. हजारत / Rs. in thousands)

8	9	10	11	12	13	1
						2. Training—
						2. (i) Training of teachers—
23900	92367	116267	22,800	—	22,800	01 Salaries
3700	—	3700	39,60	—	39,60	05 Office Expenses
1186	—	1186	11,86	—	11,86	41 Grant-in-aid
2703	—	2703	36,56	—	36,56	Expenditure on other objections
31489	92367	123856	31,602	92367	31602	Total 2 (i)
—	—	—	—	—	—	2. (ii) State Institute of Administrative careers—
—	—	—	—	—	—	01 Salaries
—	—	—	—	—	—	05 Office expenses
—	—	—	—	—	—	Expenditure on other objects
—	—	—	—	—	—	Total 2 (ii)
2700	—	2700	3000	—	3000	2. (iii) Educational Technology Cell—
825	—	225	250	—	250	01 Salaries
196	—	193	134	—	134	05 Office expenses
						Expenditure on Other Objects
3058	—	3058	3384	—	3384	Total 2 (iii)
34547	—	34547	34986	—	84986	Total 2
—	—	—	—	—	—	2. Research—
—	—	—	—	—	—	Assistance to Research Institution Grant-in-aid
—	—	—	—	—	—	Total 3
27	27	27	27	—	27	4. Scholarships—
26724	—	26724	26724	—	26724	(i) Military Schools and Colleges
—	—	—	—	—	—	(ii) Other Special Schools
—	—	—	—	—	—	(iii) Marathi speaking students in Marathias
—	—	—	—	—	—	(iv) I. M. M. T. S. Dufferian
—	—	—	—	—	—	(v) National Scholarships
—	—	—	—	—	—	(vi) Scholarships to children of Primary and Secondary teachers.

	1	2	3	4	5	6	7
(७) आर्थिकदृष्ट्या भागासलेल्या विद्यार्थ्यांना गुणवत्तेवर माध्यमिक शालान्त परीक्षेनंतर मिळणारी शिष्यवृत्ती.		2668	—	2668	52,28	—	52,28
(८) अहिंदी भाषिक राज्यातील शालान्त परीक्षोत्तर हिंदी शिष्यवृत्ती.		—	—	—	—	—	—
एकूण (४)	..	29659	5507	35166	1,89,79	—	2,34,79
५. (पाच) शासकीय परीक्षा मंडळ—							
०१ वेतन	..	5525	611	61,36	9184	—	9184
०५ कार्यालयीन खर्च	..	2740	868	3608	430	—	430
१२ व्यावसायिक व विशेष सेवांसाठी प्रदाने इतर उद्दिष्टांवरील खर्च	..	6201	—	6201	9300	—	9300
इतर उद्दिष्टांवरील खर्च	..	2439	5461	7900	65	—	65
एकूण (५)	..	16905	6940	2,38,45	1,89,79	4500	2,44,79
६. इतर खर्च—							
(१) शासकीय शिशु केंद्र—							
०१ वेतन	..	1064	—	1064	249332	—	249332
०५ कार्यालयीन खर्च	..	463	—	463	3570	—	3570
इतर उद्दिष्टांवरील खर्च	..	62	—	62	6960	—	6960
एकूण ६ (१)	..	1589	—	1589	259862	52658	312526
(४) संकीर्ण	..	5734	51943	57677	259862	52658	312526

TABLE I—contd.

8	9	10	11	12	13	1
4353	—	4353	5428	—	5428	(vii) Scholarship of Post S. S. C. level on merit basis for E. B. C. students.
—	—	—	—	—	—	(viii) Scholarships to students from Non-Hindi Speaking States for Post Matric Students in Hindi.
31104	—	31104	32179	—	32179	Total (4)
5 Bureau of Government Examinations—						
7900	—	7900	7906	—	7906	01 Salaries
340	—	340	332	—	332	05 Office Expenses
9300	—	9300	9951	—	9951	12 Payment for Professional and Special Services
200	4500	4700	213	3700	3913	Expenditure on other objects
17740	4500	22240	18402	3700	22102	Total (5)
6. Other expenditure—						
(i) Govt. children centre—						
1159	50	1209	1180	—	1180	01 Salaries
82	—	82	84	—	84	05 Office expenses
808	—	808	810	50	860	Expenditure on other objects
2049	50	2099	2074	50	2124	Total—6 (i)
294479	125506	419985	287168	48039	335207	(iv) Miscellaneous

	1	2	3	4	5	6	7
(५) स्थातंत्र्य सैनिकांच्या मुलांना शैक्षणिक सवलती	—	—	—	—	—	—	—
(६) प्राथमिक/माध्यमिक शिक्षकांच्या मुलांना मोफत शिक्षण.	1,25,65	—	1,25,65	1,36,97	—	1,36,97	—
(७) ज्यांचे किंवा ज्यांच्या पालकांचे वार्षिक उत्पन्न रु. ४,८०० पेक्षा अधिक नाही अशा विद्यार्थ्यांना फी माफी.	3,99,90	—	3,99,90	—	—	—	—
(८) ज्यांचे किंवा ज्यांच्या पालकांचे उत्पन्न रु.१५,००० पेक्षा जास्त नाही अशा इयत्ता १०वी पर्यंत शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना फी माफी.	1,96,07	—	1,96,07	3,64,99	—	3,64,99	—
(९) इयत्ता १० वी पर्यंत शिक्षण घेणाऱ्या मुलींना मोफत शिक्षण.	73,84	51,59	1,25,43	—	—	—	—
(१०) माजी सैनिकांच्या मुलांना शैक्षणिक सवलती	3	4,75,01	4,75,04	—	—	—	—
(११) इयत्ता १२ वी पर्यंत शिक्षण घेणाऱ्या मुलींना मोफत शिक्षण.	—	43,10	43,10	—	—	—	—
(१२) शिक्षक प्रनिष्ठानास अंशदान	2,11,72	—	2,11,72	1,10	—	110	—
(१३) माध्य व उच्च माध्य. शाळांमधील अध्यापकांच्या व अध्यापिकांकर कर्मचारी वर्गाच्या मुलांना पदव्युत्तर स्तरापर्यंत शिक्षण मोफत.	—	87,95	87,95	—	—	—	—
(१४) शाळा न्यायाधिकरणे—							
०१ वेतन	2753	—	27,53	32,70	—	32,70	—
०३ इतर उद्दिष्टावरील खर्च	527	—	527	300	—	300	—
एकूण (१५)	3280	—	3280	35,72	—	35,72	—
(१५) अवर्षणसत खेड्यातील विद्यार्थ्यांना परीक्षा फी माफी प्रतिपूर्ती करणे.	55,47	—	55,47	50,00	—	50,00	—
(१६) इ. १ ली ते १०वी मुलींना एस.टी.ने मोफत प्रवास	44022	—	44022	160000	—	160000	—
एकूण १६	16,08,93	11,77,08	27,86,01	25,98,67	—	25,98,67	—
७. समाज कल्याण: वृद्ध अपंग व निरक्षरांचे कल्याण— अपंगांकरिता एकत्रिकृत शिक्षण (केंद्र पुरस्कृत योजना)	—	53,07	53,07	63,00	—	63,00	—
एकूण वी-स्थूल	32,89,94	18,47,51	51,37,46	42,91,59	20,23,03	63,14,62	—
वजा-वमुली	—	—	—	—	—	—	—
एकूण वी-निव्वळ	32,89,94	18,47,52	51,37,46	42,91,59	20,23,03	63,14,62	—

TABLE I—contd.

8	9	10	11	12	13	1
—	—	—	322	—	322	(v) Educational concessions to the children of Freedom Fighters.
2,61,44	—	2,61,44	1,33,22	—	1,33,22	(vi) Free Education to the children of primary teachers.
—	—	—	—	—	—	(vii) Freeships to the students whose or whose parents income does not exceed Rs. 4,300 p. a.
3,54,99	—	3,54,99	3,54,99	—	3,64,99	(viii) Addl. freeships upto Std. X to the students who or whose parents income does not exceed Rs. 15,000 p. a.
—	57395	57395	—	—	—	(ix) Free education to girls upto Std X.
—	192	192	770	190	7890	(x) Educational concessions to the Children of Servicemen.
212	—	212	28783	12,65	41013	(xi) Free Education to girls upto Std. XII
1,10	—	1,10	1,10	—	1,10	(xii) Contribution to teachers Foundation
—	—	—	—	—	—	(xiii) Free Education the children of Teacher and won teaching staff up to graduation.
34,38	—	34,38	32,70	—	32,70	(xiv) School Tribunals— 01 Salaries
3,00	—	3,00	3,34	—	3,34	03 Expenditure on other objects
3738	—	3738	36,04	—	36,04	Total (XV)
5000	—	5000	5000	—	5000	(xv) Exeption*Reimbursement of examination fee to the students from scarcity attested villages.
160000	—	160000	160000	—	160000	(xvi) Free trivales for girls studing in 1st to Xst.
16,50,00	—	16,00,00	28,71,68	48039	33,52,07	Total 6
—	—	—	—	7745	7745	7. Social Welfare— Education and Welfare of Handicapped. Integrated Education for Handicapped (C. S. S.).
47,01,03	27,42,62	74,43,65	46,62,11	16,08,43	62,73,54	Total (B) Gross
—	—	—	—	—	—	Deduct—Recoveries
47,01,03	27,42,62	74,43,65	46,62,11	16,08,43	62,73,54	Total (B) Net

(तीन) कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा गोषवारा व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण.

१. संचालन व प्रशासन

१. (१) शिक्षण संचालक.—मुख्यालयाच्या ठिकाणी या विभागाच्या कामाची प्रशासन, शैक्षणिक व मूल्यमापन या तीन निरनिराळ्या स्तरावरून अंमलबजावणी होते. प्रशासकीय कार्ये शिक्षण संचालक यांचेकडून प्रशासकीय कार्यक्रमाचे नियंत्रण व समन्वय केले जाते. शिक्षण संचालकांना त्यांच्या कामात सहसंचालक, राज्य प्रकल्प संचालक, उपसंचालक, सहायक संचालक लेखा प्रशासन अधिकारी व रचना व कार्यपद्धती अधिकारी यांचे पूर्ण सहकार्य असते. सहसंचालक व उपसंचालक, शिक्षण संचालकांना शैक्षणिक व प्रशासकीय कामकाजात मदत करतात शिक्षण संचालकांना लेखाविषयक सर्व बाबींमध्ये सहायक संचालक लेखा सहाय्य करतात. शिक्षण संचालक प्राथमिक माध्यमिक व उच्च माध्यमिक प्रशिक्षण स्तरापर्यंतच्या सर्व शैक्षणिक कार्यक्रमावर नियंत्रण ठेवतात.

या संचालनालयात एक स्वतंत्र सांख्यिकी विभाग आहे. त्याचे प्रमुख वरिष्ठ सांख्यिकीय अधिकारी वर्ग-‘अ’ असून ते विविध मूल्यमापनांचा सखोल अभ्यास करून शिक्षणविषयक प्रगतीची सांख्यिकीय माहिती गोळा करून त्याचे संकलन करतात. शासनाने आदिवासी जाती-जमातींच्या शिक्षणावर विशेष भर देऊन त्या कार्याला गती देण्यासाठी एक प्रशासन अधिकारी (जनजाती उपयोजना) महाराष्ट्र शिक्षण सेवा वर्ग-अ चे पद शिक्षण संचालनालयात निर्माण केले असून त्याचेमार्फत आदिवासी जाती-जमातींच्या वेगवेगळ्या योजनांची अंमलबजावणी राज्यातील १३ जिल्हांमध्ये प्रभावीपणे केली जाते किंवा नाही याची पहाणी करते.

केंद्र सरकारने प्रौढ साक्षरता व त्यासंबंधी वेगवेगळ्या कार्यक्रमांवर विशेष भर दिला आहे. राज्यातील प्रौढ शिक्षण कार्यक्रमासाठी स्वतंत्र संचालनालयाची निर्मिती करण्यात येऊन त्याच्या प्रमुख पदी शिक्षण संचालक (प्रौढ शिक्षण) यांची नेमणूक करण्यात आली आहे. शिक्षण संचालक (प्रौढ शिक्षण) यांना शिक्षण सह संचालक (१) शिक्षण उपसंचालक (२) व सहाय्यक शिक्षण संचालक (४) असे महाराष्ट्र शिक्षण सेवा वर्ग अ चे एकूण सात अधिकारी सहाय्य करतात. समाज शिक्षण अधिकारी (३) व कार्यक्रम अधिकारी (१) असे महाराष्ट्र शिक्षण सेवा वर्ग ब चे एकूण चार अधिकारी वरील अधिकाऱ्यांना सहाय्य करतात जिल्हा पातळीवर साक्षरता कार्यक्रमाला गती देण्यासाठी महाराष्ट्र शिक्षण सेवा वर्ग -अ ची ३० पदे व महाराष्ट्र शिक्षण सेवा वर्ग ब ची ३५ पदे राज्यातील ३० जिल्हाकरिता मंजूर करण्यात आलेली आलेली आहेत. लेखा विषयक बाबतीत मदत करण्यासाठी लेखाधिकारी वर्ग-ब चे पद निर्माण केले आहे. तसेच महाराष्ट्र शिक्षण सेवा वर्ग-ब (लिपिक संवर्ग) तील १ अधिकारी या संचालनालयाचे आस्थापना विषयक काम करण्यासाठी नेमण्यात आलेला आहे.

सध्या त्रिस्तरीय पद्धत राज्याच्या शैक्षणिक प्रशासनत अवलंबिली आहे. त्या राज्यस्तर, विभागस्तर व जिल्हास्तर अशा आहेत. राज्यात शिक्षण उपसंचालक ज्यांचे प्रमुख अधिकारी आहेत असे सात प्रशासकीय विभाग आहेत. विभागीय शिक्षण उपसंचालक यांना एक सहाय्यक संचालक शिक्षण उपनिरीक्षक व विज्ञान सल्लागार शैक्षणिक बाबतीत वेळोवेळी सहाय्य करतात. लेखाविषयक बाबींमध्ये लेखाधिकारी महाराष्ट्र वित्त व लेखासेवा वर्ग-ब सहाय्य करतात नागपूर, औरंगाबाद, कोल्हापूर व बृहन्मुंबई वगळता या विभागात साधारणतः ४ जिल्हे असतात. औरंगाबाद विभागात एकूण ७ व कोल्हापूर नागपूर विभागात ५ जिल्हे आहेत. शिक्षण उपसंचालक, बृहन्मुंबई हे बृहन्मुंबईतील सर्व शैक्षणिक व प्रशासकीय बाबी पाहतात. त्यांना महाराष्ट्र शिक्षण सेवा वर्ग अ मधील ३ शिक्षणनिरीक्षक सहाय्य करतात. विभागीय शिक्षण उपसंचालक हे मुख्यतः त्यांच्या विभागातील जिल्हा शिक्षणाधिकारी प्राथमिक, व माध्यमिक व प्रौढ शिक्षण व कनिष्ठ महाविद्यालये यासारख्या शासकीय निमशासकीय व शिक्षण संस्थांच्या कामकाजावर नियंत्रण ठेवतात. संबंधित विभागातील शैक्षणिक कार्यक्रमातील समन्वय व प्रशासन या कामाशिवाय शिक्षण उपसंचालकांना शिक्षण संचालकांचे प्रतिनिधी म्हणूनही काम पहावे लागते. विभागीय शिक्षण उपसंचालकांना कार्यालयीन व प्रशासकीय कामकाजात मदत करण्यासाठी कनिष्ठ प्रशासन अधिकारी (म. शि. से. वर्ग लिपिक संवर्ग) वर्ग ब' एक शिक्षण उपनिरीक्षक एक शास्त्र सल्लागार ही पदे निर्माण करण्यात आली आहेत.

माध्यमिक शालान्त परीक्षेशिवाय शासनाने आयोजित केलेल्या वेगवेगळ्या परीक्षाकरिता एक वेगळी यंत्रणा आहे. शासकीय परीक्षा मंडळ या सर्व परीक्षा घेतात. शासकीय परीक्षा मंडळाचे कामकाज आयुक्त या शिक्षण सहसंचालकांच्या दर्जाच्या अधिकाऱ्यांच्या नियंत्रणाखाली चालते. तथापी परीक्षा मंडळ स्वायत्तसंस्था करून संस्थेत शिक्षण संचालक दर्जाचे नवीन पद नुकतेच निर्माण करण्यात आले आहे. त्यांना आयुक्त, उपायुक्त व सहाय्यक आयुक्त या महाराष्ट्र शिक्षण सेवा वर्ग-अ स्तरावरील अधिकारी कामकाजात सहाय्य करतात. प्राथमिक जिल्हा परिषद प्राथमिक शिक्षणासाठी चाळणी परीक्षेचे कामही परीक्षा मंडळाकडे सोपविण्यात आले.

जिल्हा स्तरावरील माध्यमिक शाळांची तपासणी शोत्रगतीने होण्यासाठी शासनाने तपासणी अधिकाऱ्यांनी पदे निर्माण केली आहेत. त्याचप्रमाणे शिक्षण उपसंचालक यांचे कार्यालयात उच्च माध्यमिक शाळांची तपासणी व शैक्षणिक कामात उपसंचालकांना मदत करण्याकरिता महाराष्ट्र शिक्षण सेवा वर्ग अ या संवर्गात सहाय्यक संचालकाची पदे निर्माण करण्यात आली आहेत.

प्राथमिक शाळासंबंधी व शिक्षकांच्या सर्वसाधारण कामकाजासंबंधी ज्या वारंवार तक्रारी येत होत्या त्या दूर करण्याच्या दृष्टीकोनातून प्राथमिक शाळांना आकस्मिकरित्या भेटी देऊन तेथील कामकाजाची पाहणी करून योग्य त्या सूचना व मार्गदर्शन करण्यासाठी शासनाने आकस्मिक तपासणी पथकाची स्थापना जून १९८१ च्या दरम्यान केली आहे. यासाठी वर्ग ब च्या अधिकाऱ्याची सर्व जिल्ह्यात नव्यासे पदे निर्माण करण्यात आली आहेत. ही पदे जिल्हा प्रौढ शिक्षणाधिकारी यांच्या प्रशासकीय नियंत्रणाखाली ठेवण्यात आली होती जून १९९२ पासून ही पदे शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक) जिल्हा परिषद यांच्या नियंत्रणाखाली वर्ग करण्यात आली आहेत. उपशिक्षणाधिकारी (श्रावण) या पदावर कार्यरत असलेले अधिकारी जिल्हा परिषदेचे दुपरे उपशिक्षणाधिकारी म्हणून काम पाहतील व जिल्हा परिषदेतील दोन्ही उपशिक्षणाधिकारी इतर दैनंदिन कामांबरोबर प्राथमिक शाळांची आकस्मिक तपासणी पथकाचे कामदेखील पाहतील.

जिल्हा स्तरावर प्राथमिक शिक्षणाचे काम वर्ग-अ मधील अधिकाऱ्याकडे स्वतंत्रपणे देण्यात आले असून माध्यमिक शिक्षणासाठी प्रत्येक जिल्हा परिषदेत शिक्षणाधिकार्यांचे स्वतंत्र पद निर्माण करण्यात आले आहे. ही साधारणपणे पदे ऑक्टोबर/नोव्हेंबर १९८३ मध्ये निर्माण झाली.

महाराष्ट्रातील जवळ जवळ सर्व जिल्ह्यात आदिवासी व बिगर आदिवासी गटात गटशिक्षणाधिकारी हे महाराष्ट्र शिक्षण सेवा वर्ग-ब मधील २९८ पदे निर्माण करण्यात आली आहेत. आदिवासी विभागास विशेष शैक्षणिक चालना देण्याचे उद्देश याभागे आहे ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास व्हावा या हेतूने महाराष्ट्र शासनाने यापूर्वीच चार शासकीय विद्यानिकेतने अनुक्रमे धळे, पुसेगाव (जिल्हा सातारा), अमरावती व औरंगाबाद येथे सुरू केली होती. आदिवासी विद्यार्थ्यांसाठी केळापूर, जि. यवतमाळ येथे स्वतंत्र विद्यानिकेतन सन १९८१ साली सुरू केले आहे. आदिवासी मुलांना शैक्षणिक सोयी वास्तवीत जास्त उपलब्ध होण्याच्या उद्देशाने धळे, पुसेगाव (सातारा), अमरावती व औरंगाबाद येथील विद्यानिकेतनामध्ये १० आदिवासी मुलांचा समावेश करण्यात येतो तसेच प्राथमिक शाळांत मुलींचे गळतीचे प्रमाण थांबविण्यासाठी मुलींना उपस्थिती भत्ता देण्याची योजना शासनाने नव्यानेच सुरू केली आहे. या योजनेमुळे पट नोंदणित निश्चितच वाढ होईल असे वाटते.

शिक्षण विभागात सर्वसाधारणपणे शैक्षणिक व प्रशासन असे दोन विभाग पडतात. प्रशासनिक विभागाची पातळी ऊंचावण्याच्या दृष्टीने लिपीक संवर्गात प्रशासन शाखेत वर्ग-अ मधील पदे निर्माण करण्याचा प्रश्न विचाराधीन होता. नवीन पदे निर्माण करण्याकरिता शासनावर आर्थिक बोजा पडला असता तो टाळून वर्ग-ब मधीलच अधीक्षक व विशेष अधिकारी (उच्च शिक्षण) यांची चौदा पदे वर्ग-अ मध्ये उन्नत आणण्यात आली. त्यामुळे प्रशासन विभागात उच्च पातळीवर काही निर्णय घेणे आता सोईचे झाले आहे व उच्च पदावरील शैक्षणिक विभागाकडे काम करणाऱ्या अधिकाऱ्यांचा प्रशासनामधील कामाचा बोजा कमी होऊन शैक्षणिक कार्यक्रमाकडे त्यांना अधिक लक्ष पुरविणे शक्य झाले आहे.

सध्याची प्रशिक्षणाची व्यवस्था अपुरी पडल्यामुळे केंद्र शासनाने सुचविल्याप्रमाणे प्रत्येक जिल्ह्यात जिल्हा व प्रशिक्षण संस्था स्थापन करावयाच्या आहेत. जेथे शासकीय अध्यापक विद्यालये आहेत तेथे शासकीय अध्यापक विद्यालयाचे उच्चीकरण करावे व ज्या जिल्हा-मध्य शासकीय अध्यापक विद्यालये नाहीत त्या जिल्ह्यात नव्याने जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था स्थापन करावी असे धोरण आहे. केंद्र शासनाने राज्यात एकूण १५ जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था स्थापन करण्यास मान्यता दिली आहे. शासनाने बृहन्मुंबई वगळता पुढील १४ जिल्ह्यांमध्ये कार्यरत असलेल्या शासकीय अध्यापक विद्यालयांचे उच्चीकरण करून जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्थातून जून १९९५ पासून रूपांतर करण्यास शासन निर्णय, क्रमांक:पीटीसी-१०९५/२९/९५/माशि-५, दिनांक १९-६-१९९५ अन्वये मंजूरी दिली आहे (१) पुणे, (२) धळे, (३) परभणी, (४) अमरावती, (५) चंद्रपूर, (६) कोल्हापूर, (७) बीड, (८) अकोला (९) रायगड, (१०) बुलढाणा, (११) औरंगाबाद, (१२) उस्मानाबाद, (१३) लातूर, (१४) नांदेड. चालू वर्षात ही योजना आणखी पुढील जिल्ह्यांत (१) अहमदनगर (२) सातारा (३) रत्नागिरी (४) नागपूर (५) भंडारा (६) वर्धा (७) नाशिक (८) ठाणे (९) जालना (१०) जळगाव (११) यवतमाळ (१२) कोलापूर (१३) यडचिगोली (१४) सिधुदुर्ग (१५) सांगली येथे सुरू करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे.

शालेय पोषण आहार योजना १९९५-९६ या वर्षापासून सुरू करण्यात आली असून १९९७-९८ यावर्षी राज्यातील २९ जिल्ह्यांतील एकूण ३०० विकास गटात सुरू करण्यात आली आहे. त्यासाठी अधीक्षक (सा. रा. से. वर्ग-ब) ची ३०० पदे निर्माण करण्यात आली आहेत. या योजनेचा लाभ सर्व शासकीय, स्था. स्व. संस्थांच्या शाळा तसेच मान्यताप्राप्त अनुदानित खाजगी प्राथमिक शाळांतील विद्यार्थ्यांनाही देण्यात येत आहे. या योजनेअंतर्गत ८० टक्के उपस्थिती असलेल्या विद्यार्थ्यांना ३ किलो तांदूळ पुरविण्यात येतो.

नेतृत्व चारित्र्य संवर्धन बंधुत्व खेळाडूवृत्ती, सेवाभाव इ. गुणांची शालेय विद्यार्थ्यांमध्ये जपणूक व संवर्धन होण्यासाठी राज्यातील इ. ९ वी मध्ये शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना एनसीसीच्या धर्तीवरील प्रशिक्षण अनिवार्य करण्याचा धोरणात्मक निर्णय घेतला असून या अूपक्रमाळ महाराष्ट्र छात्रसेना योजना असे घोषित करण्यात आलेल्या योजने अंतर्गत राज्यस्तरावर, जिल्हावार नवीन पदे निर्माण करण्यात आली.

खात्याचा प्रमुख या नात्याने शिक्षण संचालकांची कर्तव्ये पुढीलप्रमाणे आहेत :—(१) राज्य शासनाला सर्वसाधारणपणे शैक्षणिक बाबींमध्ये सल्ला देणे ; (२) आवश्यक असल्यास नवीन शैक्षणिक संस्था स्थापन करणे व त्या चालविणे ; (३) राज्य शासनाने स्थापन केलेल्या शैक्षणिक संस्थांचा कारभार पाहणे ; (४) शासनाने शैक्षणिक कार्यक्रमासाठी तरतूद केलेल्या निधीवर नियंत्रण व योग्य वापर करणे ; (५) प्लेच्छा संघटना व स्थानिक स्वराज्य संस्था यांची स्थापन केलेल्या शैक्षणिक संस्थांवर शासनाच्या वेळोवेळी काढलेल्या आदेशाप्रमाणे व निरनिराळ्या कार्यप्रमाणे पर्यवेक्षण व नियंत्रण करणे ; (६) स्थानिक अधिकाऱ्यांकडे नोंदविलेल्या निरनिराळ्या शैक्षणिक प्रकल्पांच्या अंमलबजावणीसंबंधी तांत्रिक सल्ला देणे ; (७) शालेय शिक्षणासाठी वार्षिक व पंचवार्षिक योजना तयार करणे ; (८) जिल्हा नियोजन व विकास मंडळांना शैक्षणिक कार्यक्रमांवाबत सल्ला देणे ; (९) शैक्षणिक बाली व प्रशासन, पर्यवेक्षण, शिक्षण, प्रशिक्षण व मार्गदर्शन करण्यासाठी संशोधन व आवश्यकता वाटल्यास सुधारणा करणे.

प्राथमिक शिक्षणाचे सर्वांगीकरण करण्याच्या दृष्टीने तसेच प्राथमिक शाळांतील विद्यार्थ्यांच्या पटनोंदणीचे अुपस्थितीचे प्रमाण वाढविण्याच्या दृष्टीने स्थानिक स्वराज्य संस्थातर्फे चालविण्यात येत असलेल्या प्राथमिक शाळा तसेच अनुदानित खाजगी प्राथमिक शाळांतील इ. १ ली ते ५ वी तोळ मुलांना केंद्र शासनाने शालेय पोषण आहार योजना टप्प्या-टप्प्याने तीन वर्षांच्या कालावधीत लागू करण्याचा निर्णय शासन निर्णय शालेय शिक्षण विभाग क्र. प.प्रा.शा १०९५/२९३४/माशि-२ दि. २२/११/९५ अन्वये घेण्यात आला आहे. त्यासाठी या शासन निर्णयान्वये व तद्दन्तर दि. ३१.८.९६ चे शासन निर्णयान्वये अनुक्रमे १७१ व २९ अशी एकूण २०० गटात सुरू करण्याचा निर्णय घेतला असून त्यासाठी संबंधित गटातील गटशिक्षणाधिकारी यांचे कार्यालयात २०० अधीक्षक सा. रा. से. वर्ग ब ची पदे नव्याने निर्माण केली आहेत. या योजनेअंतर्गत जिल्हा/राज्य स्तरावर एकूण २५ लेखाधिकारीची (रु. २०००-३५००) पदे मंजूर करण्यात आली आहेत. ही योजना राबविण्यासाठी रु. २०००-३५०० मा वेतन श्रेणीतील एकूण १९७ पदे नव्याने निर्माण करण्यात आली आहेत

२. प्रशिक्षण

२. (१) शिक्षक प्रशिक्षण.—शिक्षण संचालनालयाच्या अनेक विद्याविषयक शाखा स्वतंत्र संस्था म्हणून काम करतात. शिक्षकांचे शिक्षण, प्रशिक्षण, संशोधन आणि दृक्श्रवण शिक्षण यांच्याशी संबंधित कार्यक्रमांच्या अंमलबजावणीचे कार्य या संस्था करतात. या विद्याविषयक संस्था पुढीलप्रमाणे आहेत:—

२ (१) अ. महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे

पूर्व प्राथमिक, प्राथमिक, माध्यमिक शिक्षकांचे सेवापूर्व व सेवांतर्गत प्रशिक्षण, व्यवसाय मार्गदर्शन, दृक्श्रवण शिक्षण, इंग्रजी व विज्ञान या विषयातील प्रशिक्षण आणि राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणानुसार सुरू करावयाच्या नवीन शैक्षणिक योजना व उपक्रम, या संस्थेमार्फत आयोजित करण्यात येतात.

केंद्र शासनाच्या शिफारशीला अनुसरून राज्य शिक्षणशास्त्र संस्था, महाराष्ट्र, राज्य, पुणे, व्यवसाय मार्गदर्शन व निवड संस्था, मुंबई, दृक्श्रवण शिक्षण संस्था, पुणे व राज्य आंग्लभाषा शिक्षण संस्था, औरंगाबाद, राज्य विज्ञान शिक्षण संस्था, नागपूर यांचे एकत्रीकरण करून महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे या संस्थेची निर्मिती ३१-८-१९८४ रोजी करण्यात आली. ह्या संस्थेच्या अंतर्गत राज्य शैक्षणिक तंत्रज्ञान संस्था, पुणे हिचाही अंतर्भाव करण्यात आलेला आहे. या संस्थेवर पूर्व प्राथमिक, प्राथमिक, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक स्तरावरील संस्थांसाठी विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्याची जबाबदारी सोपविण्यात आली आहे. प्राथमिक व माध्यमिक शाळा, अध्यापक विद्यालय अशा ठिकाणच्या सर्व स्तरांवर काम करणारे शिक्षक व प्राथमिक शाळांचे निरीक्षण करणारे शिक्षण विस्तार अधिकारी यांच्यासाठी प्रशिक्षण बर्गही आयोजित करण्याचे काम ही संस्था करते. या संस्थेमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या निरनिराळ्या योजनांची थोडक्यात माहिती खालीलप्रमाणे:—

आयोजित करण्यात आलेले शैक्षणिक प्रशिक्षण बर्ग, संमेलने, चर्चासत्रे, सभा याबाबतची माहिती दर्शविणारा तक्ता

Table indicating the training courses conducted, Conferences, Seminars etc. organised and meetings held

तक्ता २ TABLE II

अ. क्र. Sr. No.	कार्यक्रम Activity	कालावधी Duration	(प्रत्यक्ष) 1996-97 (Actuals)		(अपेक्षित) 1997-98 (Anticipated)		(अंदाजे) 1998-99 (Estimated)	
			आयोजित कार्यक्रमांची संख्या No. of activities conducted	भाग घेतलेल्यांची संख्या No. of participants	आयोजित कार्यक्रमांची संख्या No. of activities conducted	भाग घेतलेल्यांची संख्या No. of participants	आयोजित कार्यक्रमांची संख्या No. of activities conducted	भाग घेतलेल्यांची संख्या No. of participant
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	प्रशिक्षण बर्ग Training courses	... २ ते २८ दिवस From 2 to 28 days	—	—	42	1680	42	1680
2	बैठका/शिबिरे संमेलने इ. Conferences, Shibirs, Seminars etc.	२ ते ५ दिवस 2 to 5 days	2	66	4	100	8	180
3	सभा Meetings	... १ ते ३ दिवस 1 to 3 days	6	83	5	150	7	210

(२) बालवाडी ताई प्रशिक्षण :—प्राथमिक शिक्षणाचे दृढीकरण व प्राथमिक शिक्षणातील गळती, नापासी प्रमाणे कमी करणे व विद्यार्थ्यांमध्ये शाळेबद्दलची आवड निर्माण करणे या करिता जिल्हा परिषद, नगर परिषद यांच्या मार्फत बालवाड्या चालविल्या जातात. ह्या बालवाड्यांत काम करणाऱ्या शिक्षकांकरिता दरवर्षी पंधरा प्रशिक्षण वर्ग महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषदेमार्फत आयोजित करण्यात येतात.

(३) गीतमंच योजना :—शालेय विद्यार्थ्यांमध्ये राष्ट्रीय एकात्मता, समूहमन व स्वच्छ चारित्र्य हे गुण रुजविण्यासाठी "गीतमंच" ही योजना महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषदेमार्फत राबविली जाते. या योजनेद्वारे शिक्षकांकरिता प्रत्येक वर्षी जिल्हावार, पंधरा प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करण्यात येतात व प्रशिक्षण वर्गांत संगीतकार व तज्ज्ञ यांनी निवड केलेली पंधरा गीते संगीत शिक्षक व मार्गदर्शकांमार्फत शिकविली जातात.

(४) संशोधन आणि प्रकाशन—शालेय शिक्षणाबाबत शासन, शिक्षण संचालनालय यांच्याकडून सुचविले गेलेले व स्वतंत्र संशोधन पकल्प ही परिषद हाती घेते. त्याचप्रमाणे संशोधनास उत्तेजन देण्याच्या दृष्टीने शिक्षण क्षेत्रात काम करणाऱ्या वीत व्यक्तींना आणि संशोधन प्रकल्पासाठी प्रत्येकी रुपये दोन हजार पर्यंत ही परिषद आर्थिक सहाय्य देते. शैक्षणिक संशोधन व संशोधन अड्ड्यात तसेच अद्यावत शैक्षणिक तंत्र यावरील लेख-परिषदेच्या संशोधन पत्रिका या इंग्रजी त्रैमासिकात प्रसिद्ध केले जातात. शिक्षण क्षेत्रातील विविध समस्यांचा शास्त्रोक्त पद्धतीने अभ्यास व विश्लेषण करण्यासाठी शैक्षणिक कृतिसंशोधन पद्धतीवर दोन ते साच दिवसांचे कृत्रिम व या परिषदेमार्फत आयोजित करण्यात येतात. याचा लाभ प्राथमिक, माध्यमिक शिक्षकांना होतो.

प्रकाशन दर्शवणारा तक्ता

Table indicating publications etc. brought out

तक्ता ४ TABLE IV

स. क्र. Sl. No.	कार्यक्रम Activity	(प्रत्यक्ष) (1996-97 Actuals)		(अपेक्षित) (1997-98 Anticipated)		(अंदाजे) (1998-99 Estimates)	
		प्रकाशित No. brought out	लाभ मिळालेल्यांची संख्या Benefited	प्रकाशित No. brought out	लाभ मिळालेल्यांची संख्या Benefited	प्रकाशित No. brought out	लाभ मिळालेल्यांची संख्या Benefited
1	2	3	4	5	6	7	8
1	संशोधन पत्रिका व इतर प्रकाशन Research Bulletin and other publications	—	—	—	—	—	—
2	"जीवन शिक्षण" वा मासिकाचे प्रकाशन Publication of monthly "Jeevan Shikshan".	678,000 Copies	58,500 Schools	700,000 Copies	59,000 Schools	72,500 Copies	6,000 Schools
3	जीवनशिक्षण प्रकाशन पुस्तिका Publication of Book 'Jeevan Shikshan' Prakashan.	12 Book 66,0000 Copies	5,50,000 Schools	12 Book 68,0000 Copies	58,000 Schools	12 Book 7,00,000 Copies	59,000 Schools

(५) कार्यानुभव.—सर्व अध्यापक विद्यालयातील प्रशिक्षणासाठी व शिक्षण विस्तार अधिकारी यांच्यासाठी विभागीय पातळीवर परिषदेमार्फत कार्यानुभव विषयाचे १० दिवस कालावधीचे तीन प्रशिक्षण वर्ग घेण्याचे प्रस्तावित केले आहे.

(६) नैतिक शिक्षण.—इयत्ता १ ते ८ मधील शिक्षकांसाठी मूल्यांचे शिक्षण हस्तपुस्तिका तयार करण्यासाठी तज्ञ व्यक्तींची कृतिसव व बैठका घेण्याचे तसेच छापी करण्याचे प्रस्तावित केले आहे. तसेच शिक्षकांचे राज्यस्तरीय प्रशिक्षण घेण्याचे प्रस्तावित केले आहेत.

(६अ) नैतिक शिक्षण.—इयत्ता १ ते ८ मधील शिक्षकांसाठी "मूल्यांचे शिक्षण" हस्तपुस्तिका तयार केल्या आहेत.

(६ब) राष्ट्रीय प्रश्न मंच स्वर्धा.—उच्च माध्यमिक/कनिष्ठ महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांसाठी विभागीय व राज्य पातळीवरील स्वर्धा घेण्याचे प्रस्तावित केले आहे.

(७) नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण, प्राथमिक शिक्षणाचा पुनर्रचित अभ्यासक्रम—नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणांत प्राथमिक शिक्षणाच्या इयत्ता १ ते ८ च्या अभ्यासक्रमास दिनांक ५ मे १९८९ च्या शासन निर्णयानुसार मान्यता देण्यात आली अभ्यासक्रमाची अंमलबजावणी जून १९८९ पासून इयत्ता पहिली करिता, जून १९९० पासून इयत्ता दुसरी करिता, जून १९९१ इयत्ता तिसरी करिता, जून १९९२ पासून इयत्ता चौथी करिता आणि जून ९३ पासून इयत्ता पाचवी करिता जून १९९४ पासून करिता जून १९९५ पासून सातवी करिता ८ आणि जून ९६ पासून आठवी करिता करण्यात आली. या अभ्यासक्रमाची प्रभावी अंमलबजावणी करण्याकरिता अभ्यासक्रम शिक्षक प्रशिक्षण कार्यक्रम महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषदेमार्फत क्रमशः इयत्ता चौथी पाचवी-सहावी, सातवी व आठवीच्या शिक्षकांकरिता कार्यान्वित करण्यात आला. इयत्ता सहावी ते आठवी मराठी माध्यम अभ्यासक्रमाची छापा करून राज्यात मोफत वितरण केले आहे. तसेच इयत्ता सहावी ते आठवीच्या अभ्यासक्रमाच्या प्रतींचे इंग्रजी, उर्दू, हिंदी भाषेत भाषांतर करून वितरण केले तसेच इयत्ता १ली ते ५वी च्या भाषा आणि गणीत या विषयांच्या व इयत्ता ३री ते ५वी च्या विज्ञान विषयांच्या क्षमताधिष्ठित अभ्यासक्रमास दिनांक ७ ऑगस्ट १९९५ च्या शासन निर्णयानुसार मान्यता देण्यात आली आहे. त्याची अंमलबजावणी सन १९९७-९८ मध्ये इयत्ता पहिली व दुसरी १९९८-९९ मध्ये इयत्ता तिसरी व चौथी व १९९९-२००० इयत्ता पाचवी करिता करण्यात येणार आहे या शिक्षकांकरिता राज्यव्यापी भरीव अभ्यासक्रमाबाबत प्रशिक्षण कृत्यक्रम महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद पुणे मार्फत कार्यान्वित करण्यात येत आहे.

(८) अनौपचारिक शिक्षण--

ही योजना १९७८-७९ मध्ये मुरू झाली. या योजनेअंतर्गत अनौपचारिक शिक्षण केंद्रांना आवश्यक असणारे शैक्षणिक साहित्य म. रा. शै. सं. व प्र. परिषदेमार्फत तयार करून जिल्हा परिषदांच्या मागणीप्रमाणे ना नफा ना तोटा या तत्वावर पुरविण्यात येते.

(९) क्षमताघिष्ट अध्ययन अध्ययन आणि मूल्यमापन.—इयत्ता १ली आणि २रीच्या सात्यतपूर्ण सर्वेक्षण मूल्यमापनासाठी परिषदेने नींदवह्या आणि प्रगती पत्रकाचे नमुने विकसित केले असून सन ९६-९७ मध्ये सुधारित मूल्यमापन पद्धतीबाबत जिल्हापातळीवरील तज्ञाचे प्रशिक्षण पूर्ण करण्यात आले.

सन ९७-९८ मध्ये जिल्हा प्राथमिक शिक्षण कार्यक्रमांतर्गत इयत्ता ३री आणि ४थी साठी मूल्यमापन साधने विकसित करण्यासाठी पथदर्शी प्रकल्प हाती घेण्यात आला आहे सन ९८-९९ मध्ये राज्यातील सर्व शाळांना सुधारित मूल्यमापन पद्धती लागू करण्याचे प्रस्तावित आहे.

१० लोकसंख्या शिक्षण विभाग कार्यक्रम—

उद्दिष्टे :

- (१) विद्यार्थी व शिक्षक यांच्यात वाढती लोकसंख्या व मर्यादित साधनसंपत्ती या संदर्भात योग्य ती जाणीव निर्माण करणे.
- (२) छोट्या कुटुंबांच्या प्रमाणकाबद्दल विद्यार्थ्यांच्या मनात प्रेम व आकर्षण निर्माण करणे.

पूर्ण केलेले कार्य :

लोकसंख्या शिक्षण विभाग हा सन १९८१ पासून मुरू झाला व तेव्हापासून पुढील कार्यक्रम घेण्यात आले.

(अ) प्रशिक्षण.—२,५०,०३० प्राथमिक शिक्षक, २४,६९६ माध्यमिक (मराठी माध्यम), ४६ प्राथमिक शिक्षक संघटनांचे प्रतिनिधी, १३३१ उर्दू माध्यमाचे माध्यमिक शिक्षक, १६०७ अनौपचारिक शिक्षण व्यवस्थेतील शिक्षक, ७७ केंद्रशाळाप्रमुख, ९४२ शिक्षक-प्रशिक्षक, २२३२ शिक्षण विस्तार अधिकारी, ९६० महाविद्यालयीन शिक्षक, २३२४ कनिष्ठ महाविद्यालयीन शिक्षक, ४१४ गटशिक्षणाधिकार्यांचे प्रशिक्षण.

(ब) साहित्यनिर्मिती.—लोकसंख्या शिक्षण (मराठी, हिंदी, इंग्रजी) कथा ह्या लोकसंख्या शिक्षणाच्या पारदर्शिका (मराठी, हिंदी, इंग्रजी) नागरिकशास्त्र, भूगोल, गणित व विज्ञानातून लोकसंख्या शिक्षण, व्याख्यानपत्रिका (मराठी, इंग्रजी, हिंदी) उच्च माध्यमिक शिक्षकांसाठी हस्तपुस्तिका, ध्वनिफिती व चित्रपट्ट्यांचा संच, इयत्ता ८ वी साठी मराठी व उर्दू विषयांचे पुरवणी वाचन, इयत्ता १ ते ३ साठी पाठनिर्मिती, लोकसंख्या शिक्षणाचे पर्यवेक्षण, वार्तापत्र, भेटकार्ड, स्त्रीशक्ती जागरण लोकसंख्या शिक्षण विषयक हस्तपुस्तिका, राज्य-व्यापी शैक्षणिक साहित्याच्या निर्मितीची स्पर्धा व प्रदर्शन लोकसंख्या शिक्षण संस्था इत्यादी जागतिक लोकसंख्या दिन (११ जुलै) जागतिक एड्स दिन (१ डिसेंबर) लोकसंख्या शिक्षणविषयक खेळणी, पेटी, लोकसंख्या शिक्षण विषयक हस्तपुस्तिका—

- (१) विविध उपक्रमांतून लोकसंख्या शिक्षण हस्तपुस्तिका.
- (२) विविध खेळातून लोकसंख्या शिक्षण हस्तपुस्तिका.
- (३) अनौपचारिक व्यवस्थेतील विद्यार्थ्यांसाठी लोकसंख्या शिक्षणविषयक चित्रमय वाचन पुस्तिका.
- (४) माध्यमिक शिक्षकांसाठी लोकसंख्या शिक्षण विषयक हस्तपुस्तिका.
- (५) विविध साहित्यातून माध्यमिक व प्राथमिक शिक्षकांसाठी लोकसंख्या शिक्षण हस्तपुस्तिका.
- (६) लोकसंख्या शिक्षण विषयक जाणीवपत्रिका.
- (७) "लोकसंख्या शिक्षण व शाळा" या एन. सी. ई. आर. टी. कडून आलेल्या पुस्तिकेचे भाषांतर करून छपाई.
- (८) इयत्ता ४ थी, ५ वी, ६ वी मराठी विषयाचे लोकसंख्या शिक्षण विषयक आशय विश्लेषण करून हस्तपुस्तिकेत समाविष्ट करण्यासाठी पाठ्यपुस्तक मंडळास पाठविले.
- (९) इयत्ता ७ वी, ८ वी नवीन अभ्यासक्रम मराठी, समाजशास्त्र, विज्ञान, इतिहास, नागरिकशास्त्र या विषयाचे आशय विश्लेषण करून हस्तपुस्तिकेत समाविष्ट करण्यासाठी पाठ्यपुस्तक मंडळास पाठविले.
- (१०) माध्यमिक शिक्षकांसाठी उर्दू हस्तपुस्तिका, जाणीवपत्रिका (१९९५) छपाईसाठी शासकीय मुद्रणालयास पाठविली आहे.
- (११) ग्रामीण भागातील केंद्रशाळा, केंद्रप्रमुखांसाठी लोकसंख्या शिक्षण विषयक हस्तपुस्तिका (१९९५) छपाईसाठी शासकीय मुद्रणालयास पाठविली आहे.
- (१२) एन. सी. ई. आर. टी. कडून पुरवण्यात आलेल्या (वय वाढताना) या व्हिडिओ कॅसेटचे मराठीत डबिंग करून त्याच्या प्रती राज्यातील साधनकेंद्र, शासकीय बी.एड., डी.एड. कॉलेजेस डाएट यांना वाटण्यात आल्या.
- (१३) लोकसंख्या शिक्षणविषयक प्रश्न मंजुषा कार्यक्रमाची चित्रफीत तयार करण्याचे काम तंत्रज्ञान कक्ष, मुंबई येथे चालू आहे.
- (१५) २९ जानेवारी ते २ फेब्रुवारी १९९६ या कालावधीत घुळे येथे राज्यस्तरीय लोकसंख्या शिक्षक खेळ साधने निर्मिती स्पर्धा झाली.
- (१६) जागतिक लोकसंख्या विस्फोट इशारा दिन राज्यस्तरीय कार्यक्रम ११ जुलै १९९६ रोजी नागपूर येथे घेण्यात आले.

(१७) इराणच्या ५ प्रतिनिधींना लोकसंख्या शिक्षण विषयक १० दिवसांचे प्रशिक्षण देण्यात आले.

(१८) घाना, फिलिपाईन्स, श्रीलंकेच्या प्रतिनिधी शिष्टमंडळाच्या विभागास भेटी.

(क) पाठ्यपुस्तक उपक्रम.—वीस खेड्यांसाठी सर्वांगीण विकास, कार्यक्रमास, संगोपन, पर्यावरण, चित्रकला, निबंध स्पर्धा, प्रश्नमंजूषा, खेळणीपेटी, मूल्य परिणामकारकता अभ्यास, एड्स दिन.

(इ) साहित्यनिर्मिती.—लोकसंख्या शिक्षण (मराठी, हिंदी, इंग्रजी) जाणोव पत्रिका (मराठी व उर्दू), कथा ह्या लोकसंख्या शिक्षणाच्या पारदर्शिका (मराठी, हिंदी, इंग्रजी) नागरिकशास्त्र, भूगोल, गणित व विज्ञानातून लोकसंख्या शिक्षण, व्याख्यानपत्रिका (मराठी इंग्रजी, हिंदी) उच्च माध्यमिक शिक्षकांसाठी हस्तपुस्तिका, ध्वनिकिनो व चित्रपटांचा संच, इयत्ता ८ वी साठी मराठी व उर्दू विषयाचे पुरवणो वाचन, इयत्ता १ ते ३ साठी राठ निर्मिती. लोकसंख्या शिक्षणाचे सर्वेक्षण वार्ता, भेटकाई, स्तोत्रांचे वाचन शेतकरी शिक्षण विषयक हस्तपुस्तिका, राज्यशापी शैक्षणिक साधकांच्या निर्मितीची स्पर्धा व परीक्षा लोकसंख्या शिक्षण संस्थाद्वारे. जागतिक लोकसंख्या दिन (११ जुलै) जागतिक एड्स दिन (१ डिसेंबर) "लोकसंख्या शिक्षणविषयक हस्त-वेळत लोकसंख्या शिक्षण" ही ध्वनिकिनो, लोकसंख्याविषयक खेळणी पेटी, लोकसंख्या शिक्षणविषयक हस्तपुस्तिका—१) विविधा उन्नततून लोकसंख्या शिक्षण हस्तपुस्तिका, २) विविध खेळातून लोकसंख्या शिक्षण हस्तपुस्तिका. ३) अनौपचारिक व्यवस्थेतील विद्यार्थ्यांसाठी लोकसंख्या शिक्षणविषयक चित्रमय वाचन पुस्तिका ४) माध्यमिक शिक्षकांसाठी लोकसंख्या शिक्षणविषयक हस्तपुस्तिका ५) विविध साहित्यातून माध्यमिक व प्राथमिक शिक्षकांसाठी लोकसंख्या शिक्षण हस्तपुस्तिका ६) लोकसंख्या शिक्षणविषयक जाणोवपत्रिका ७) "लोकसंख्या शिक्षण व शाळा" वा एन. सी. ई. आर. टी. कडून आलेल्या पुस्तिकांचे भाषांतर करून छपाई ८) इ. ४ वी, ५ वी, ६ वी मराठी विषयाचे पाठ्यपुस्तक मंडळानी तयार करावयाच्या हस्तपुस्तिकांसाठी लोकसंख्या शिक्षण विषयक आशय विश्लेषण.

(९) इयत्ता ७ वी (नविन अभ्यासक्रम) मराठीत समाजशास्त्र, विज्ञान विषयाचे पाठ्यपुस्तक मंडळानी तयार करावयाच्या हस्त-पुस्तिकांसाठी लोकसंख्या शिक्षणविषयक आशय विश्लेषण.

(१०) माध्यमिक शिक्षकांसाठी उर्दू हस्तपुस्तिका, जाणोवपत्रिका (१९९५) छपाईसाठी तयार केली आहे.

(११) ग्रामीण भागातील केंद्रशाळा—केंद्रप्रमुखांसाठी लोकसंख्या शिक्षणविषयक हस्तपुस्तिका (१९९५) छपाईसाठी तयार झाली आहे.

(१२) एन. सी. ई. आर. टी. कडून पुरवण्यात आलेल्या "धुमंठिक चित्रफित" मराठी टॉनिंगसाठी शैक्षणिक तंत्रज्ञान संस्था (बाल चववाणी) पुणे यांचेकडे देण्यात आली आहे.

(१३) लोकसंख्या शिक्षणविषयक प्रश्नमंजूषा कार्यक्रमाची चित्रफित तयार करण्याचे काम चालू आहे.

(क) पाठ्यपुस्तक उपक्रम.—२० खेड्यांमध्ये ग्रामीण विकास कार्यक्रम, संशोधन अर्थसहाय्य, चित्रकला व निबंधस्पर्धा, निर्तोवित्रे लोकसंख्या शिक्षण प्रयोगशाळा, प्रश्नमंजूषा आणि परिणामकारकता अभ्यास.

(इ) सन १९९६ चे अंदाजपत्रक नोव्हेंबर ९५ मध्ये तिरुवनंतपुरम् येथे होणाऱ्या प्रकल्प प्रगती पुनर्विलोकन बैठकित पुढील वर्षाचे कार्यक्रम निश्चित केले जातील.

११. "जीवन शिक्षण" मासिक प्रकाशन.—

परिषदेतील प्रकाशन विभागातून "जीवन शिक्षण" हे मराठी मासिक प्रकाशित केले जाते. प्राथमिक शिक्षकांसाठी असणारे हे एकमेव मासिक महाराष्ट्रातील केंद्र प्राथमिक शाळांना, आदिवासी डोंगराळ दुर्गम भागातील एक शिक्षकी आणि बहुशिक्षकी शाळांपर्यंत जाते. खाजगी वर्गणीदार शिक्षकांसह एकूण ६०,००० प्रती दरमहा वितरीत केल्या जातात. दरवर्षी जीवन शिक्षणाचे काही विशेषांक काढले जातात. शैक्षणिक पुस्तके प्रकाशित केली जातात. सन १९९७ मध्ये क्षमताधिष्ठित प्राथमिक शिक्षण अभ्यासक्रम १९९५ हिंदी इंग्रजी गुजराथी, उर्दू, कन्नड, व सिंधी भाषेत प्रसिद्ध करण्यात आले आहे शिक्षक क्षमता समृद्धी हस्त पुस्तिका मराठी, इंग्रजी, उर्दू व गुजराथी भाषेत प्रसिद्ध करण्यात आले आहे. जीवन शिक्षण प्रशिक्षण अभियान स्मार्ट पीटी विशेषांक व इयत्ता पहिली गणित क्षमताधिष्ठित पाठ्यपुस्तक मार्गदर्शक विशेषांक प्रसिद्ध करण्यात आले प्रकाशन विभागात इतर प्रकाशने विक्रीस उपलब्ध आहेत.

(१२) शिक्षक प्रशिक्षण मंडळ

शिक्षक प्रशिक्षण मंडळामार्फत प्राथमिक शिक्षकांचे सेवातर्गत शिक्षणाचे वर्ग आयोजित केले जातात. सदर वर्ग सेवातर्गत अध्यापक विद्यालयात २३ दिवसांच्या मुदतीसाठी घेतले जातात. एकूण-वर्षात २३ दिवसांच्या ९ सत्रात हे वर्ग ७७ अध्यापक विद्यालयातील १० तुकड्यांमध्ये घेतले जातात. सेवातर्गत प्रशिक्षणासाठी संबंधित जिल्हा शिक्षणाधिकारी (प्राथ.) यांच्यामार्फत प्राथमिक शिक्षकांची प्रतिनिधुपत्ती करण्यात येते. शिक्षक प्रशिक्षण मंडळामार्फत खालील योजना कार्यान्वित करण्यात येतील. (१) अध्यापक विद्यालयातील पुनर्रचित डी. एड. अभ्यासक्रमाच्या संदर्भात प्रशिक्षण आयोजित करणे. (२) अध्यापक विद्यालयातील प्राचार्यांचे उद्बोधन सत्र (३) हस्तपुस्तिका तयार करणे व छपाई (४) प्राथमिक शिक्षकांचे विशेष प्रशिक्षण.

(५) जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्थामधील अल्पयुद्धीच्या प्रशिक्षण वर्गाचा अभ्यासक्रम व हस्त पुस्तिका तयार करणे त्या अनुषंगाने जेष्ठ अधिव्याख्याता व अधिव्याख्याता यांचे प्रशिक्षणासाठी १९९७-९८ साठी वार्षिक योजना व नवव्या पंचवार्षिक योजनासाठी प्रस्ताव सादर करण्यात आला आहे.

(१३) शाळासाठी शिक्षकांचे सेवातर्गत प्रशिक्षण

शाळासाठी शिक्षकांना सेवातर्गत प्रशिक्षण देण्यासाठी प्रत्येक जिल्ह्यासाठी सेवातर्गत अध्यापक विद्यालयांमध्ये एक जादा तुकडी नव्याने तुकडी

(१४) प्राथमिक शिक्षण शाळांसाठी पुनिलेख सहाय्यित प्रकल्प

योजनेचे स्वरूप

(१) सदर प्रकल्प १९८१ पासून महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे ३० येथे सुरू करण्यात आले आहे. ९ ते १४ वयोगटातील शालावाह्य मुलांना अनौपचारिक पद्धतीने शिक्षण देणे या प्रकल्पाचे मुख्य उद्दिष्ट आहे. अनौपचारिक पद्धतीने शिक्षण देण्यासाठी या विभागातर्फे स्वयंअध्ययन साहित्य तयार करून ते छापण्यात आलेले आहे व त्याचे वितरण अध्यापक विद्यालयांना करण्यात आलेले आहे. छपाईसाठी साहित्य तयार करण्यासाठी कृत्सिन्ने व्यावी लागतात. यावरील खर्च युनिसेफकडून एन. सी. ई. आर. टी.तर्फे प्रतीपूर्ती करण्यात आलेली आहे. छपाईवरील खर्चदेवी प्रतीपूर्ती केली आहे. १९९० हे वर्ष या प्रकल्पाचे अंतिम वर्ष होते.

(२) महाराष्ट्र राज्यात निवडक अध्यापक विद्यालयांना जोडून ५५ स्वयंअध्ययन केंद्रे स्थापन करण्यात आलेली आहेत. प्रत्येक केंद्रावर १ अध्ययन सहाय्यकाची नेमणूक करण्यात आलेली आहे. अध्ययन सहाय्यकाला प्रत्येक महिन्यास रुपये १०० मानधन दिले जाते व प्रत्येक केंद्रासाठी वर्षासाठी रुपये १२०० ची इतर खर्चासाठी तरतूद केली आहे. हा सर्व खर्च महाराष्ट्र शासनामार्फत केला जातो.

(३) एकूण ३१ मालांची छपाई पूर्ण झालेली असून त्यांचे वितरण अध्यापक विद्यालयांना केलेले आहे.

सन १९९५-९६ साठी उपचारात्मक अध्यापन या प्रकल्पास मान्यता देण्यासाठी शासनास प्रस्ताव सादर करण्यात आला आहे.

१५ लिपिकवर्गीय कर्मचाऱ्यांसाठी प्रशिक्षण वर्ग—

लिपिकवर्गीय कर्मचाऱ्यांसाठी चार आठवड्यांचा प्रशिक्षणवर्ग आयोजित केला जातो. शिक्षण संचालकांकडून या वर्गासाठी आर्थिक तरतूद उपलब्ध करून दिली जाते. शिक्षण विभागाचे व्यवस्थापन, प्रशासन इत्यादी विषयांची माहिती प्रशिक्षण वर्गात दिली जाते. सन १९९४-९५ मध्ये ३४ लिपिकांनी प्रशिक्षणाचा लाभ घेतला. १९९५-९६ मध्ये प्रत्येकी ४९ लिपिकांनी या प्रशिक्षणाचा लाभ घेतला.

एन. सी. ई. आर. टी., सी. सी. आर. टी., भारतीय भाषा संस्थान म्हैसूर इत्यादी संस्थांनी आयोजित केलेल्या प्रशिक्षण वर्गातून शिक्षक/मुख्याध्यापक यांना संधी उपलब्ध करून दिली जाते.

१६. पत्रद्वारा प्रशिक्षण योजना.—सेवेत असलेल्या परंतु अद्यापही अप्रशिक्षित असलेल्या प्राथमिक शिक्षकांना प्रशिक्षित करण्याच्या उद्देशाने सन १९७४ मध्ये पत्रद्वारा अध्यापन पदविका अभ्यासक्रमाची योजना सुरू करण्यात आली. या योजनेत सहभागी होणाऱ्या शिक्षकांना मराठी, उर्दू आणि सिंधी या तीन माध्यमातून अध्ययनपत्रिका दिल्या जातात. त्यांना प्रात्यक्षिक कामाबाबतचे मार्गदर्शन राज्यातील सर्व जिल्ह्यात उघडलेल्या मार्गदर्शन केंद्रातून दिले जाते. माध्यमिक शालान्त परीक्षा उत्तीर्ण असलेल्या अप्रशिक्षित प्राथमिक शिक्षकांसाठी हा अभ्यासक्रम उपलब्ध आहे. १९८७-८८ पासून शिक्षणशास्त्र पदविकेचा अभ्यासक्रम या योजनेत राबविला जात आहे.

पत्राद्वारे प्रशिक्षण योजनेत प्रवेश घेतलेल्या शिक्षकांची संख्या दर्शविणारा तक्ता
Table indicating teachers enrolled for correspondence course etc.

तक्ता ५ TABLE V

वर्ष Year	संस्थांची संख्या No. of Institutions	केंद्रांची संख्या No. of Centres	अर्ज केलेले शिक्षक No. of Candidates applied	प्रवेश दिलेले शिक्षक Teachers admitted			प्रत्यक्षात प्रवेश घेतलेले शिक्षक Teachers actually joined			पदविका फायनल परीक्षेला बसलेले No. of teachers Appeared for final D. Ed.	उत्तीर्ण झालेले शिक्षक No. of teachers passed	शेरा Remarks
				नवीन No. of teachers admitted Fresh	चालू ठेवलेले No. of teachers continued	एकूण Total	नवीन No. of teachers actually joined Fresh	चालू ठेवलेले No. of teachers continued	एकूण Total			
(प्रत्यक्ष) (Actuals) 1996-97	22	22	6074	1629	76	1705	1629	76	1705	—	—	—
(अपेक्षित) (Anticipated)... 1997-98	22	22	6100	1650	—	1650	1650	—	1650	—	—	—
(अंदाजित) (Estimates) 1998-99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Govt. has entered this Scheme for the year 1996-98 vide Govt. Resolution No. (VT-1095/270/95) MS-4, dt. 16-3-96.

२.१. (ब) म. रा. शं. सं. व प्रशिक्षण परिषदेची राज्य विज्ञान शिक्षण संस्था, नागपूर

ही संस्था प्राथमिक, माध्यमिक शाळा, कनिष्ठ महाविद्यालये व अध्यापक विद्यालयांचे विज्ञान व गणित विषयांचे अध्यापन व अध्ययन विकसित करण्याचे कार्य करते.

संस्थेमध्ये भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र, जीवशास्त्र व गणीत असे चार विभाग आहेत. संस्था प्रमुख, संचालकासह संस्थेत महाराष्ट्र शिक्षण सेवा वर्ग-१ मधील ५, वर्ग २ मधील ११ अधिकारी व वर्ग-३ मधील ५ विज्ञान पर्यवेक्षक आहेत.

(१) राज्य विभागीय व जिल्हा पातळीवरील प्रशिक्षणाचे व कृतीसत्राचे आयोजन

- (अ) नगरपालिका व महानगरपालिका शिक्षकांचे प्रशिक्षण वर्ग घेण्यात येतात.
- (ब) प्रत्येक जिल्ह्यात विज्ञान मंच द्वारे शहरी व ग्रामीण शाळांमधील अनुक्रमे ४० व ३० विद्यार्थ्यांची निवड करून त्यांना शनिवारी रविवारी व सुट्ट्यांच्या दिवसात विज्ञान व गणिताचे उपक्रमाद्वारे दर्जेदार शिक्षण दिले जाते.
- (क) युनिसेफ/एन.सी.ई.आर.टी. च्या आर्थिक सहाय्याने कृतीसत्रे आयोजित केली जातात.
- (ड) "परिसर माध्यमाद्वारे विज्ञान" यावर आधारित इयत्ता १ ते ४ च्या शिक्षकाकरिता कृतीसत्रे व चर्चासत्रे आयोजित होतात.
- (ई) आदिवासी भागातील प्राथमिक व माध्यमिक शाळेतील विज्ञान व गणित शिक्षकांना मार्गदर्शन करणे.

(२) राज्य विभागीय व जिल्हा पातळीवरील उपक्रमांना मार्गदर्शन व पर्यवेक्षण

- (अ) निवडक व गरजू माध्यमिक शाळातील विद्यार्थ्यांना अध्यापन करणे.
- (ब) विज्ञान प्रयोगाकरिता स्वस्त व उलब्ध साहित्यातून उपकरणे तयार करणे.
- (क) प्रत्येक जिल्ह्यातील निवडक ग्रामीण ४ ते १५ माध्यमिक शाळांमध्ये विज्ञान विषयक उपक्रम राबविण्यासाठी सुरू करण्यात आलेल्या विज्ञान छंद मंडळाद्वारे विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करणे.
- (ड) जिल्हास्तरावर भरणाऱ्या विज्ञान प्रदर्शनांना, विज्ञान मेळावे तसेच विज्ञान मंच केंद्रांना भेटी देणे.
- (ई) शालान्त परीक्षेचे २० टक्केपेक्षा कमी निकाल लागलेल्या शाळांतील गणित व विज्ञान शिक्षकांना मार्गदर्शन करणे.

(३) प्रकाशन विभाग

- (अ) विज्ञान व गणित साहित्य पेटीतील उपकरणांचो माहिती देणारी मार्गदर्शक पुस्तिका तयार करणे.
- (ब) संस्थेतील निरनिराळी कृतीसत्रे, चर्चासत्रे व उपक्रम या संश्लिष्ट पुरक अध्ययन व अध्यापन साहित्य प्रकाशित करणे.
- (क) संस्थे मार्फत आयोजित होणाऱ्या उपक्रमाबाबतची माहिती पुस्तिका प्रकाशित करणे.

(४) अन्य उपक्रम

- (अ) राज्यस्तरीय विज्ञान प्रदर्शन भरविणे.
- (ब) राज्यातील विद्यार्थ्यांना निवासी शिबीर आयोजित करून राष्ट्रीय प्रज्ञागोत्र परिवेष्टावन मार्गदर्शन करणे.
- (क) महाराष्ट्र राज्य विद्यार्थी विज्ञान मेळावा आयोजित करणे.
- (ड) राज्यातील उत्कृष्ट कर्म करणाऱ्या ग्रामीण विज्ञान छंद मंडळाचा गौरव करणे.
- (ई) पश्चिम भारत विज्ञान जत्रेमध्ये राज्यातील निवडक विद्यार्थी व शिक्षकांना सहभागी करून घेणे.

प्रकाशने, इत्यादी दर्शयिज्वारा तक्ता
Table indicating Publications brought out, etc.
तक्ता ६ TABLE VI

ब. क्र. Sr. No.	कार्यक्रम Programme	(प्रत्यक्ष) (Actual) 1996-97			(अपेक्षित) (Anticipated) 1997-98		
		नियोजित Estimated		प्रत्यक्ष Actual	नियोजित Estimated		
1	2	प्रसिद्धी संख्या No. of brought out 3	फायदा मिळा- ल्याची संख्या No. of benefited 4	प्रसिद्धी संख्या No. of brought out 5	फायदा मिळा- ल्याची संख्या No. of benefited 6	प्रसिद्धी संख्या No. of brought out 7	फायदा मिळा- ल्याची संख्या No. of benefited 8
1	माहितीपत्रक News Letters	1	5000	1	5000	1	20000
2	विज्ञानमंचासाठी साहित्य Material for Science Forum	1	9500	1	9000	1	9500
3	राज्यस्तरावरील विज्ञान प्रदर्शनाचा अहवाल. Report of the State Level Science Exhibition.	1	500	1	500	1	500
4	शाळांत परिक्षेचा २०% पेक्षा कमी निफळ लागलेल्या शाळातील गणित शिक्षकांसाठी मार्गदर्शन. Guidance to teachers of Maths in Secondary schools the results of which is below 20 %.	1	2000	1	1930	1	—
5	माध्यमिक शाळातील गणित शिक्षक व तज्ज्ञ शिक्षकांसाठी उद्बोधन वर्ग Orientation for teachers and resource persons in Secondary schools in maths.	—	—	—	—	—	—
6	राष्ट्रीय प्रज्ञाशोध परीक्षा प्रश्नपेढी पुस्तिका. N.T.S. Examination books of items.	1	2000	1	2000	—	—
7	अध्यापक निर्मित शैक्षणिक साहित्य प्रदर्शन पुस्तिका. Book of Exhibition material prepared by teachers.	1	500	1	500	1	500
एकूण/Total ..		3	10000	3	18935	5	30000

तक्ता ६—चालू TABLE VI—contd.

क्र. क्र. Sr. No.	कार्यक्रम Programme	(अपेक्षित) — चालू (Anticipated) 1997-98		(अंदाजे) (Estimates) 1998-99				
		प्रत्यक्ष Actual		नियोजित Estimated		प्रत्यक्ष Actual		
		प्रसिद्धी संख्या No. of brought out	फायदा मिळाल्याची संख्या No. of benefited	प्रसिद्धी संख्या No. of brought out	फायदा मिळाल्याची संख्या No. of benefited	प्रसिद्धी संख्या No. of brought out	फायदा मिळाल्याची संख्या No. of benefited	
1	2	9	10	11	12	13	14	
1	माहितीपत्रक News Letters	...	1	13000	1	500	—	—
2	विज्ञानमंचासाठी साहित्य Material for Science Forums	...	1	9000	1	9500	1	—
			1	500	1	500	1	—
3	राज्यस्तरावरील विज्ञान प्रदर्शनाचा अहवाल. Report of the State level Science Exhibition.		1	500	1	—	—	—
4	शालांत परीक्षेचा २० % पेक्षा कमी निकाल लाभलेल्या शाळेतील शिक्षकांसाठी मार्गदर्शन. Guidance to teachers of Maths in Secondary School the result of which is below 20 %.		—	—	—	500	—	—
5	माध्यमिक शाळेतील गणित शिक्षक व तज्ञ शिक्षकांसाठी उद्बोधन वर्ग Orientation for teachers and resource persons in secondary schools in maths.		—	—	—	—	—	—
6	राष्ट्रीय प्रज्ञाशोध परीक्षा प्रश्नपेढी पुस्तिका N.T.S. Examination books of items		—	—	—	—	—	—
7	अध्यापक निर्मित शैक्षणिक साहित्य प्रदर्शन पुस्तिका Book of Exhibition material prepared by teachers		1	500	1	500	—	—
	एकूण Total		5	23000	4	11000	1	—

राज्य विज्ञान शिक्षण संस्थेचे इतर कार्यक्रम वसोविणारा तक्ता
Table indicating Other Programmes of S. I. S. E., Nagpur

तक्ता ७ TABLE VII

अ. क्र. Sr. No.	कार्यक्रमाचे नाव Name of the Programme	(प्रत्यक्ष) (Actual) 1996-97		(अपेक्षित) (Anticipated) 1997-98		(अंदाजे) (Estimated) 1998-99	
		उद्दिष्ट Target		उद्दिष्ट Target		उद्दिष्ट Target	
		अपेक्षित Anticipated	प्रत्यक्ष Actual	अपेक्षित Anticipated	प्रत्यक्ष Actual	अपेक्षित Anticipated	प्रत्यक्ष Actual
1	2	3	4	5	6	7	8
1	माध्यमिक शाळांतील प्रज्ञावान विद्यार्थ्यांसाठी जिल्हा विज्ञानमंचाची स्थापना. Establishment of District Science Forums for talented students in secondary schools.	32	32	32	32	32	—
2	जिल्हा स्तरावरील विज्ञान मेळावे District level Science Fairs	32	32	32	32	32	32
3	विज्ञानमंच व विज्ञानछंद मंडळे यासाठी साहित्य तयार करण्यासाठी कृतिसत्र. Workshop for preparation of material for Science Forums and Science clubs.	32	32	32	32	32	—
4	राज्य विज्ञान प्रदर्शन State Level Science Exhibition	1	1	1	1	1	—
5	प्रयोगशाळा सहाय्यांच्या नेमणुका (माध्यमिक शाळांमध्ये व कनिष्ठ महाविद्यालयातील) १५ योजनेतर, ४७ योजनांतर्गत. Appointment of Laboratory Assistants in Secondary Schools, Jr. Colleges. (15 Non-plan, 47 Plan).	—	—	—	—	—	—
6	राज्य विज्ञान शिक्षण संस्थेत गणित विभागात अधिकाऱ्यांच्या नेमणुका. Development of State Institute of Science Education, Nagpur Appointment of one Professor and one Lecturer in Maths. Department.	2	2	—	—	—	—
एकूण Total		98	98	97	97	97	32

प्रशिक्षणवर्ग व त्यात भाग घेणारे 'शिक्षक' यांची संख्या दर्शविणारा तक्तता
Table indicating training courses conducted and number of participants

तक्तता C TABLE VIII

अ. क्र. Sr.No.	कार्यक्रम Activity	कालावधी Duration	(प्रत्यक्ष) 1996-97 (Actuals)		(अपेक्षित) 1997-98 (Anticipated)		(नियोजित) 1998-99 (Estimated)					
			नियोजित Estimated		प्रत्यक्ष Actuals		नियोजित Estimated		प्रत्यक्ष Actuals			
			वर्ग संख्या No. of courses	सहभागी No. of participants	वर्ग संख्या No. of courses	सहभागी No. of participants	वर्ग संख्या No. of courses	सहभागी No. of participants	वर्ग संख्या No. of courses	सहभागी No. of participants		
1	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
1	अल्पसंख्यांक शिक्षकांचे प्रशिक्षण Minority Teachers Training	5 days	—	—	—	—	—	—	—	—	1	32
2	माध्यमिक शाळा / कनिष्ठ महाविद्यालय प्रयोग- शाळा सहाय्यक यांच्यासाठी प्रशिक्षण वर्ग. Resource persons Training for Science laboratory Assistants in Secondary Schools/Jr. Colleges.	5 days	3	75	3	75	3	75	3	—	3	75
3	राष्ट्रीय प्रज्ञाशोध परीक्षा तज्ज्ञ मार्गदर्शक शिक्षिका- साठी उद्बोधन वर्ग. N.T.S. Examination Orientation of resource persons.	5 days	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	माध्यमिक शाळेतील गणित शिक्षक व तज्ज्ञ शिक्षकांसाठी उद्बोधन वर्ग. Orientation of Maths teachers and resource persons of secondary school.	5 days	9	मार्गदर्शक तज्ज्ञ 46 450 प्रशिक्षणार्थी	9	मार्गदर्शक तज्ज्ञ 46 270 प्रशिक्षणार्थी	9	मार्गदर्शक तज्ज्ञ 46 360 प्रशिक्षणार्थी	9	—	—	—
5	२०% पेक्षा कमी निकाल असलेल्या माध्यमिक शाळांचा दर्जा उंचावण्यासाठी गणित कृतीसत्र. Workshop to raise the standard in Maths in secondary schools the result of which are below 20%	7 days	1	30	1	—	—	30	1	—	—	—
एकूण/Total		—	13	601	13	391	12	435	12	360	10	137

२. (१) (क) महाराष्ट्र राज्य भाषा अध्यापन संस्था, औरंगाबाद.—सन १९६५-६६ साली या संस्थेची स्थापना झाली. माध्यमिक शाळेचे शिक्षक व मुख्याध्यापक, कनिष्ठ प्रशिक्षण महाविद्यालयातील प्राचार्य व शिक्षक तसेच निरीक्षक अधिकारी यांना प्रशिक्षण देणे हे या संस्थेचे प्रमुख उद्दिष्ट आहे. या प्रशिक्षणाचे हेतू : (१) शिक्षकांचे भाषिक सामर्थ्य वाढवून त्यांना इंग्रजीची अध्यापन पद्धती अवगत करून देणे, (२) नवीन अभ्यासक्रम पुस्तके व इतर आवश्यक शैक्षणिक साहित्याबाबत शिक्षकांचे उद्बोधन करणे, (३) इंग्रजी शिकविल्या जाणाऱ्या वर्गाचे निरीक्षण व तपासणी करायची याबाबत मार्गदर्शन करणे. भाषा शास्त्रामधील शिक्षकांच्या क्षमतेची गुणवत्तात्मक वाढ व इंग्रजीच्या अध्यापन पद्धतीमध्ये सुधार घडवून आणण्याचे उद्दिष्ट समोर ठेवून विविध प्रकल्प हाती घेतले जातात.

या संस्थेमार्फत खालील प्रकारचे कार्यक्रम आयोजित केले जातात :—(१) प्रशिक्षण कार्यक्रम, (२) प्रकाशने, (३) शैक्षणिक साहित्य व इतर पुरक साहित्याची निर्मिती, (४) शैक्षणिक विस्तार सेवा कार्यक्रम.

(१) प्रशिक्षण कार्यक्रम.—प्रशिक्षण कार्यक्रम पुढील हेतू पूर्ण करण्यासाठी आयोजित केले जातात. (१) शिक्षकांचे भाषिक सामर्थ्य वाढवून त्यांना अध्यापन शास्त्रात प्रशिक्षित करणे, (२) शैक्षणिक साहित्य निर्मिती व अभ्यासक्रमाबाबत उद्बोधन करणे, (३) इंग्रजी बर्ग निरीक्षणाबाबत योग्य त्या सूचना देणे.

(२) प्रकाशने (नियतकालिके).—निरनिराळ्या शैक्षणिक संस्थांना आपले प्राविण्य उपलब्ध करून देणे, भाषाशास्त्र आणि इंग्रजी अध्यापनातील मत्स्या ताज्या बदलाबाबत शिक्षकांना माहिती देऊन तसे साहित्य उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने ही संस्था एक मासिक प्रकाशित करते. त्याचप्रमाणे शिक्षकांकरिता हस्तपुस्तिका व आकाशवाणी व दूरदर्शनकरिता पाठ तयार करण्यात येतात.

(३) शैक्षणिक साहित्य व इतर पुरक साहित्य निर्मिती.—या साहित्य निर्मितीमागील उद्दिष्टे—(१) शिक्षकांना भाषिक व्यवसाय पुरवणे, (२) शिक्षकांना भाषाविषयक आणि अध्यापन पद्धतीची माहिती देणे, (३) विद्यार्थ्यांना अधिक साहित्य पुरवणे, (४) शिक्षकांना नवीन मार्गदर्शन करणे, इत्यादी. ही संस्था शालांत परीक्षा मंडळ, पुणे, शिक्षण शास्त्र इ. सारख्या संस्थेसाठी साहित्य निर्माण करते.

या संस्थेने आयोजित केलेल्या शैक्षणिक कार्यक्रमाचा तक्ता
 Programmes organised by State Institute of English Maharashtra, Aurangabad
 तक्ता ९ TABLE IX

व. क्र. Sr. No.	कार्यक्रमाचे नाव Name of the Programme	काला- वधी Duration	(प्रत्यक्ष) 1996-97 (Actuals)		(अपेक्षित) 1997-98 (Anticipated)		(अंदाजे) 1998-99 (Estimated)	
			कार्यक्रमांची संख्या No. of programmes	प्रशिक्षकांची संख्या No. of participants	कार्यक्रमांची संख्या No. of programmes	प्रशिक्षकांची संख्या No. of participants	कार्यक्रमांची संख्या No. of programmes	प्रशिक्षकांची संख्या No. of participants
1	2	3	4	5	6	7	8	9
१ अ	दीर्घ मुदतीचे प्रशिक्षण वर्ग माध्यमिक शाळा-तील शिक्षकांसाठी Training Class of long duration for Teachers of Secondary Schools.	1 month	—	—	—	—	—	—
ब	अध्यापक विद्यालयातील शिक्षकांसाठी प्रशिक्षण वर्ग Teachers-Education from Junior Colleges of Education.	1 month	—	—	—	—	1	40
क	अल्प मुदतीचे प्रशिक्षण वर्ग शिक्षकांसाठी ५ ते ८ मुख्याध्यापक/प्राचार्य Short duration training classes for Headmasters/Principals	3 or 5 days	7	280	13	520	15	600
	संस्थेबाहेरील शिक्षकांसाठी (टीएसए) प्लॅन/नॉनप्लॅन		5	220	5	250	05	250
२	अध्यापक विद्यालयातील शिक्षकांसाठी उद्बोधन वर्ग. Orientation of Teachers-Educators.		—	—	—	—	1	40
३	प्राथमिक शिक्षकांसाठी दीर्घमुदतीचे प्रशिक्षण वर्ग Training Courses of Long duration for Primary Schools Teachers.	1 months	—	—	—	—	—	—
	प्राथमिक/माध्यमिक शाळातील शिक्षकांचे प्रशिक्षण. Training of Primary/Secondary Teachers.	1 month	08	212	09	360	09	360
५	प्रशिक्षण (रिसोर्स पर्सन्स). Training of Resource Persons.	5	01	043	01	040	—	—
							डीपीईपी अंतर्गत आर पी साठी	
६	उच्च माध्यमिक शिक्षकांचे प्रशिक्षण वर्ग. Training of Higher/Secondary Teachers.	3 days	—	—	—	—	—	—
७	सी-शिक्षण विस्तार अधिकाऱ्यांकरिता इंग्रजी प्रशिक्षण. Training of Extension Officers (Education) in English.	1 month	02	—	—	—	—	—

तक्ता ९ TABLE XI—चालू

1	2	3	4	5	6	7	8	9
८	उद्बोधन वर्ग-भाषा प्रयोगशालाद्वारा Orientation Programmes through guastic laboratory	"	—	—	—	—	—	—
एकूण Total		21	756	28	1170	32	1340	

निर्माण केलेले किंवा प्रकाशित होणारे साहित्य वर्गविषयक तक्ता
Table indicating material published or proposed to be published

तक्ता १० TABLE X

अ. क्र. Sr. No.	निर्माण केलेला साहित्य प्रकार Kinds of material produced	प्रकाशने No. of Publications		
		(प्रत्यक्ष) 1996-97 (Actuals)	(अपेक्षित) 1997-98 (Anticipated)	(अंदाजे) 1998-99 (Estimated)
1	2	3	4	5
1	शिक्षक/विद्यार्थ्यांसाठी आकाशवाणी पाठ Radio Lessons for teachers and pupils	22	21	20
2	आंग्ल भाषा अध्यापन संस्था, वार्षिक (नियत-कालिक). S. I. E. M. Bulletin.	01	01	01
3	इंग्रजी संभाषण विद्यार्थ्यांसाठी पुस्तिका Conversation in English	—	—	—
4	शिक्षण संक्रमण व जीवन शिक्षणाकरिता लेख Articles for Shikshan Sankraman and Jeevan Shikshan.	—	—	—
5	दूरदर्शनावरील इंग्रजी पाठ T. V. Script in English	—	—	—
6	शिक्षक हस्तपुस्तिका Teachers Handbook	—	—	—
7	श्रवण मंडळ साहित्य Lessons for Listening Club	—	—	—
8	इंग्रजी पाठ्यपुस्तके English Reader	सहभाग	—	—
9	आदिवासी उपयोजना प्रशिक्षण व शिक्षकांसाठी हस्तपुस्तिका. Tribal Sub-Plan, Handbook for Resource and Teachers.	—	2	—

२.१ (४) महाराष्ट्र राज्य दूक्श्रवण शिक्षण संस्था, पुणे. —दूक्श्रवण शिक्षण संस्था, पुणे, आरत्या विविध कार्यक्रमाद्वारे शिक्षणाचे कार्य प्रसारित करण्यास मदत करते. दूक्श्रवण शिक्षण संस्थेचे प्रशासन, राज्य चित्रपट संग्रहालय, आरक्षण विभाग, छायाचित्रण विभाग, हस्तपुस्तिका विभाग, कळमूत्री बाहुलीनाट्य विभाग व प्रशिक्षण विभाग असे सात प्रमुख विभाग आहेत. राज्यामध्ये दूक्श्रवणाचा प्रचार प्रचार करण्यासाठी ही संस्था शिक्षक, अध्यापक, प्राध्यापक, प्रशिक्षक तसेच शाळा तपासणी अधिकारी यांच्यासाठी दूक्श्रवण शिक्षणाचे प्रशिक्षणवर्ग, कृतिसत्वे, चर्चासत्वे आयोजित करते.

शरील कार्यक्रमाप्रमाणेच दूक्श्रवण शिक्षणावरील साहित्य प्रकाशित करणे, शैक्षणिक चित्रपट व चित्रपटदुधा तयार करणे, शैक्षणिक चित्रपट दर्शन, कळमूत्री बाहुलीनाट्य क्षेत्र, शैक्षणिक दर्शने व राज्यभरात शैक्षणिक संस्थांना मार्गदर्शन, ही कामे ही संस्था पार पाडते.

तक्ता ११ TABLE XI

वर्ष Year	शिक्षक, सेवांतर्गत प्रशासक, तपासणी अधिकाऱ्यांसाठी प्रशिक्षण Training courses for teachers, inservice teachers, education inspecting Officers		सेवापूर्व शिक्षकांसाठी Seminars, workshops for pre- service teachers		राज्य चित्रपट संग्रहालय खालावणे Maintenance of State film library	शैक्षणिक चित्रपट दृश्यावित्याची संख्या No. of educational film show	३५ मि. मि. चित्रपट निर्मिती Production of 35 m. m. film strips	प्रकाशने, हस्तपुस्तिका फोल्डर्स Publications charts, Booklets, Pamphlet folders
	प्रशिक्षण वर्ग संख्या No. of courses	भाग घेणा- ऱ्यांची संख्या Partici- pants	चर्चासत्र/ कृतिसत्र संख्या No. of courses	भाग घेणाऱ्यांची संख्या No. of Participants	सभासद संख्या No. of members	7	8	9
1996-97 (प्रत्यक्ष) ... (Actuals)	9	242	12	1207	1010	2011	30	3
1997-98 (अपेक्षित)... (Anticipated)	9	191	14	1215	1028	2040	30	3
1998-99 (अंदाजे) ... (Estimated)	9	240	30	2000	1038	2070	30	3

१ (१) (ई) राज्य शैक्षणिक तंत्रज्ञान कक्ष, मुंबई

शैक्षणिक तंत्रज्ञान कक्षाची स्थापना शाळांमध्ये शैक्षणिक तंत्रज्ञानाचा प्रसार आणि प्रचार करण्याकरिता करण्यात आली. या संस्थेमार्फत रेडिओ आणि दूरदर्शन या प्रभावी माध्यमाद्वारे प्रसारित होणारे शैक्षणिक कार्यक्रम शाळांमधून वापरले जावे याकरिता विविध उपक्रम राबविले जातात. शाळांना या माध्यमाचा उपयोग त्यांच्या शैक्षणिक गरजा भागविण्याकरिता करता यावा यासाठी विविध नमुना साहित्याची निर्मिती केली जाते.

शासनाच्या दिनांक १ ऑगस्ट १९९१ च्या क्रमांक शंतसं-२०९१/९५/माशि-८ च्या आदेशान्वये ही संस्था महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे संस्थेचा शैक्षणिक तंत्रज्ञानविषयक एक वटक संस्था म्हणून काम पाहील. आठव्या पंचवार्षिक योजनेमध्ये कार्यालयास श्राव्य कार्यक्रमनिर्मिती केंद्र मान्य करण्यात आले या संस्थेची उद्दिष्टे पुढीलप्रमाणे आहेत:

- (१) आकाशवाणी पाठलेखन सधन प्रशिक्षणवर्ग आयोजित करणे.
- (२) चित्रवाणी पाठलेखन प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करणे.
- (३) शैक्षणिक तंत्रज्ञान विषयक चर्चासत्र आयोजित करणे.
- (४) श्राव्य माध्यमातून नमुना अध्ययन साहित्याची निर्मिती करणे.
- (५) शैक्षणिक आकाशवाणी कार्यक्रमासाठी आकाशवाणी केंद्राशी समन्वय साधने

१९९६-९७ या वर्षात पुढील कार्यक्रम हाती घेतले.

	दिवस	सहभागी
(१) रेडिओ व चित्रवाणी पाठलेखन प्रशिक्षण वर्ग	१०	२५
(२) चर्चासत्रे, सभा	२५	२००
(३) पाठलेखन संहिता रेडिओ/ध्वनिफितीसाठी	६५	६५
(४) ध्वनिफित निर्मिती-प्रत्येकी ६० मिनिटांच्या ५ ध्वनिफिती	६	२००
(५) ध्वनिचित्रफित निर्मिती	४	२५
(६) नाट्यलेखन कार्यशाळा	—	—
(७) आवाज चाचणी	१	१००
(८) पाठलेखन स्पर्धा-इयत्ता ५ वी भूगोल	१	५०
(९) निबंध स्पर्धा (टू-इन-वन संचाचा वापर)	१	८०
(१०) आकाशवाणी प्रसारणासाठी कार्यक्रम	१२	५०
(११) श्रवण पुरस्कार योजना-महाराष्ट्रातील जिल्हा परिषदा टू-इन-वन संच असलेल्या शाळा	८	०८
		जिल्हे

सब १९९७-९८ वर्षात पुढीलप्रमाणे कार्यक्रम हाती घेण्यात आले.—

(१) रेडिओ व चित्रवाणी पाठलेखन प्रशिक्षण वर्ग	२	५०
(२) चर्चासत्रे सभा	२५	२००
(३) पाठलेखन संहिता रेडिओ/ध्वनिफितीसाठी	४०	४०
(४) ध्वनिफित निर्मिती-प्रत्येकी ६० मिनिटांच्या ९ ध्वनिफिती	६	२००
(५) ध्वनिचित्रफित निर्मिती	१	२०
(६) नाट्यलेखन कार्यशाळा	१	३०
(७) आवाज चाचणी	—	—
(८) पाठलेखन स्पर्धा-इयत्ता ५ वी भूगोल	१	५०
(९) निबंध स्पर्धा	१	८०
(१०) आकाशवाणी प्रसारणासाठी कार्यक्रम	५	२५
(११) श्रवण पुरस्कार योजना-महाराष्ट्रातील जिल्हा परिषदा टू-इन-वन संच असलेल्या शाळा	—	३०

जिल्हे ९०
शाळांना पुरस्कार

तबला १२

TABLE XII

वर्ष Year	दूरचित्रवाणी/आकाशवाणी तंत्र शिकविण्याकरिता घेतलेल्या/ घेतल्या जाणाऱ्या प्रशिक्षण वर्गांची संख्या Number of training courses in TV/Radio techniques conducted/Proposed to be conducted	प्रशिक्षणार्थींची संख्या Number of partici- pants attending training courses	दूरचित्रवाणीच्या प्रक्षेपण अधिक्षेत्रातील माध्यमिक शाळांची संख्या No. of Schools covered by TV range	दूरचित्रवाणी संच असलेल्या शाळांची संख्या Number of Schools having TV sets
1	2	3	4	5
1996-97 (प्रत्यक्ष) (Actuals)	१) नाट्यलेखन कार्यशाळा (१)	30	—	—
1997-98 (अपेक्षित) (Anticipated)	१) प्रशिक्षण वर्ग (३) ३ × २५	75
1998-99 (अंदाजे) (Estimated)	२) अध्यापक विद्यालयातील अध्यापकांचे प्रशिक्षण ३ × २५	75
	३) नाट्यलेखन कार्यशाळा (१)	30	..	—
	१) आकाशवाणी पाठलेखन प्रशिक्षण वर्ग (३) ३ × ३०	90	..	—
	२) अध्यापक विद्यालयातील अध्यापकांकरिता पाठलेखन प्रशिक्षण वर्ग (३) ३ × २५	75
	३) जिल्हाशिक्षक व प्रशिक्षण संस्था विभाग प्रमुखाना प्रशिक्षण (१)	30

Table indicating the activities of the Educational Technology Cell Office, Bombay

TABLE XII

शालेय चित्रवाणी कार्यक्रमांची संख्या Number of Educa- tional Television programmes Telecast	फायदा घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या Number of students taking advantage	प्रसिद्ध केलेल्या/ करावयाच्या प्रकाशनांची संख्या Number of publi- cations and support material brought out/proposed to be brought out	घेतलेली/ध्याव- याची कृतिसत्रे, चर्चासत्र यांची संख्या Number of Seminars, Work shops, organised/ proposed to be organised	सहभागी होणाऱ्यांची संख्या Number of participants	शैक्षणिक लघुपट निर्मिती/ ध्वनीफित निर्मिती इत्यादी अध्ययन साहित्य निर्मिती कार्यक्रम Educational documentary Production/Audio Produc- tion/Educational pro- gramme production material etc.
6	7	8	9	10	11
दूरदर्शनकेंद्राने १९९६-९७ पासून प्रक्षेपण बंद केले आहे.	आकाशवाणी वेळापत्रके ८				१) पुढील ध्वनीफितीची निर्मिती. १) शिक्षक क्षमता समृद्धी-१ २) इ. १ ली मराठी क्षमता धिष्ठित अध्यापन-१. ३) इ. १ ली गणित क्षमता धिष्ठित अध्यापन-१ <u>३ ध्वनिफिती</u>
१९९७-१९९८	आकाशवाणी वेळापत्रके	१५	१२०	१) क्षमताधिष्ठित अध्या- पनासाठी -उपयुक्त गाणी-१ २) इ. २ री भाषा-१ ३) इ. ३ री गणित-१ (संबोध स्पष्टीकरण) ४) अन्य दोन-२ <u>५) ध्वनिफिती</u>	
१९९८-१९९९	आकाशवाणी वेळापत्रके		४८	ध्वनिचित्रफीत निर्मिती-२ (Video व्हिडिओ) अ) इ. ३ री व ४ थी अभ्यासक्रमावर अध्यापित ५ ध्वनिफिती ब) ध्वनिचित्रफीती निर्मित- -२	

३. शिष्यवृत्त्या

३ (१) सैनिकी शाळा व महाविद्यालये यातील शिष्यवृत्त्या.—राष्ट्रीय संरक्षण प्रविधिनीत प्रवेश मिळविण्यासाठी संघ लोकसेवा आयोगामार्फत घेतले जाणाऱ्या प्रवेश परीक्षेस बसण्यासाठी महाराष्ट्र राज्यातील विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहन मिळावे या हेतूने शासनाने श्री शिवाजी प्रिपरेटरी मिलिटरी स्कूल, पुणे व भोसला मिलिटरी स्कूल, नाशिक या संस्थेत इयत्ता ९ वी व १० वी मध्ये शिकणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रतिवर्षी १,००० रुपयांच्या शिष्यवृत्तीचे तीन संच ठेवलेले आहेत. जे विद्यार्थी माध्यमिक शाळेची इयत्ता आठवी किंवा समकक्ष इयत्ता उत्तीर्ण झालेले आहेत व ज्यांचे वय १ एप्रिल रोजी १४ वर्षांपेक्षा जास्त नाही अशा विद्यार्थ्यांना या शिष्यवृत्तीसाठी निवड होण्यासाठी महाराष्ट्र राज्य परीक्षा मंडळ, पुणे यांचेमार्फत घेतल्या जाणाऱ्या परीक्षेस बसता येते.

डेहराडून येथील राष्ट्रीय भारतीय सैनिकी महाविद्यालयात देखील प्रतिवर्षी र. ३,५०० रुकमेचे दोन शिष्यवृत्ती संच ठेवण्यास शासन निर्णय क्रमांक : एमईडी-१०९३/(७६/९३)/माशि-८, दिनांक २० ऑक्टोबर १९६६ अन्वये मान्यता दिली आहे.

श्री. शिवाजी पूर्वाध्ययन शाळा, पुणे आणि भोसला सैनिकी शाळा, नाशिक येथे शिकणाऱ्या प्रत्येक ६ पात्र विद्यार्थ्यांना इयत्ता ९ वी १० वी करिता शुल्क माफीची योजना १९७०-७१ पासून कार्यान्वित आहे. शिष्यवृत्तीचा विद्यमान दर वर्षाला रुपये १००० आणि शुल्क माफीचा दर वर्षाला रुपये १००० एवढा आहे. या योजना कार्यान्वित करण्यासाठी पालकांच्या वार्षिक उत्पन्नाची मर्यादा रुपये ६००० ऐवजी रुपये १५००० आणि शुल्क माफीसाठी रुपये ३६०० ते रुपये ६००० ऐवजी रुपये १५००० ते रुपये २५००० एवढा वाढविण्याचे ठरले आहे.

+२ स्तरावरील कनिष्ठ महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना १९७६-७७ सालापासून देण्यात येत असलेल्या गुणवत्ता शिष्यवृत्तीच्या दरात २० वर्षांनंतर १९९९६-९७ पासून वाढ करण्यात आली आहे. १९९६-९७ सालापासून शिष्यवृत्तीच्या दरात रुपये २५ ऐवजी दरमहा रुपये ५० प्रमाणे वाढ करण्यात आली आहे मंजूर संचात प्रत्येक वर्षी १२०० प्रमाणे वाढ करून एकूण संच ४८०० वाढविण्यास मान्यता दिल्याचे आदेश शासन निर्णय क्रमांक एससीएच-१०९५/(९५-९६)/माशि-८, दिनांक १५ ऑक्टोबर १९९६ अन्वये प्राप्त झाले आहेत.

१९९७-९८ साली संचाची संख्या ३६०० आहे व

१९९८-९९ साली संचाची संख्या ४८०० आहे.

शिष्यवृत्ती संचांची संख्या, लाभार्थी व खर्च दर्शविणारा तक्ता

The statement showing No. of Scholarships, beneficiaries and expenditure

तक्ता १३ TABLE XIII

(रु. हजारत / Rs. in thousands)

अनु- क्रमांक Sr. No.	शिष्यवृत्तीचे नाव Name of the Scholarship	संचांची संख्या No. of Sets	लाभार्थी संख्या No. of Beneficiaries	एकूण खर्च Total Expenditure
1	2	3	4	5
1	श्री शिवाजी प्रिपरेटरी मिलिटरी स्कूल, पुणे Scholarship at Shri Shivaji Preparatory Military School, Pune			
	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	2	1	5
	1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	2	2	10
	1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	2	2	10
2	राष्ट्रीय भारतीय सैनिक महाविद्यालय, डेहराडून येथील सरकारी शिष्यवृत्त्या. Government Scholarships at Rashtriya Indian Military College at Dehradun.			
	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	2	2	27
	1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	2	2	30
	1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	2	2	30
	एकूण Total			
	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	4	3	32
	1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	4	4	40
	1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	4	4	40

३. (२) इतर खास शिष्यवृत्त्या :—

३.२ (१) ५ वी ते १० वी मध्ये शिक्षण घेणाऱ्या आदिवासी विद्यार्थ्यांना विद्यावेतन देणे.

आदिवासी विद्यार्थी-विद्यार्थिनी शाळेत न येण्याचे मुख्य कारण त्यांची गरीबी होय. जरी त्यांना मोफत गणवेश, पुस्तके, पाट्या इ. पुरविण्यात आल्या तरीपण त्यांना शाळेत येण्यासाठी आकर्षित करावे व प्रोत्साहन मिळावे म्हणून शा. नि. क्र. टी. एसपी-१३७७/(ईडी)/२२६०७/१२०८/१५, दि. ११ ऑगस्ट १९७७ अन्वये विद्यावेतन देण्याची योजना राबविली जाते. विद्यावेतनाचे मासिक दर (१) इयत्ता ५ वी ते ७ वी; मुले रुपये ४० दरमहा, मुली रु. ५० दरमहा, (२) इयत्ता ८ वी ते १० वी मुले रु. ५० दरमहा, मुली रु. ६० दरमहा असे आहेत. ज्या ठिकाणी मोफत राहण्याची व जेवणाची सोय असते अशा आश्रम व निवासी शाळांतील विद्यार्थी विद्यावेतनास पात्र नाहीत. विद्यावेतन मिळण्यासाठी चांगली वर्तणूक व कमीत कमी ७५ टक्के उपस्थिती (कामाच्या दिवसांपैकी) एवढ्याच अटी आहेत.

तक्ता १४

TABLE XIV

इयत्ता ५ ते १० वी मध्ये शिक्षण घेणाऱ्या
Stipend to Tribal Students in

तक्ता
TABLE

क्र. नं. Sr. No.	जिल्हाचे नाव Name of the District	वर्ष Year	आदिवासी विद्यार्थी संख्या No. of Tribal Students					
			इ. ५ वी ते ७ वी V to VII			इ. ८ वी ते १० वी VIII to X		
			Boys 4	Girls 5	Total 6	Boys 7	Girls 8	Total 9
1	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	6467	4420	10887	2851	970	3821
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	7326	6100	13426	2375	1884	4259
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	4033	4772	8805	2218	2001	4219
2	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	90	66	156	54	38	92
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	95	70	165	60	40	100
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	100	75	175	65	45	110
3	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	2726	2859	5585	2932	3189	6121
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	2031	1104	3135	2166	1959	4125
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	5685	4322	10007	2685	3908	6593
4	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	7795	5194	12989	5197	3465	8662
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	8185	5454	13639	5457	3638	9095
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	8595	5727	14322	5730	3820	9550
5	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	5450	3050	8500	3150	1510	4660
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	5460	3060	8520	3160	1560	4680
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	5470	3070	8540	3170	1530	4700
6	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	4165	2618	6786	1893	874	2767
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	4500	2700	7200	1900	900	2800
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	5000	3000	8000	2000	1000	3000
7	पुणे Pune	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	2543	2207	4750	1336	1134	2470
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	2610	2470	5080	1750	1350	2100
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	2710	2696	5316	2164	1566	3730
8	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	554	412	966	172	151	323
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	600	500	1100	250	200	450
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	600	500	1100	250	200	450
9	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	840	360	1200	870	110	980
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	850	370	1220	880	115	995
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	850	370	1220	880	115	995
10	यवतमाळ Yeotmal	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	2410	2210	5641	405	263	668
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	2600	1334	3934	700	560	1260
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	3911	1600	5511	1100	711	1811
11	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	1010	1075	2085	695	800	1495
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	1100	1109	2209	725	850	1575
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	1200	1200	2400	750	900	1650
12	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	3545	4600	8145	4395	3645	8040
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	3570	4630	8200	4425	3665	8090
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	3580	4685	8265	4475	3685	8160
13	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	4825	3810	8635	2972	1941	4913
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	5103	4095	9198	3117	2205	5322
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	5200	5000	10200	3000	2100	5100
14	गढबिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	4283	4090	8373	2790	2243	5033
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	4390	4270	8660	3050	2450	5500
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	4530	4430	8960	3280	2710	5990
एकूण Total	...	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	46703	36982	83685	29712	20333	50045
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	48420	37257	80677	30015	21336	51351
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	51464	41357	92821	31767	24291	56058

छात्रावासी विद्यार्थ्यांना विद्यावेतन

Std. V to Std. X

१४

XIV

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

छात्राधारकांची संख्या No. of Beneficiaries							एकूण खर्च Total Expenditure
इ. ५ वी ते ७ वी V to VII			इ. ८ वी ते १० वी VIII to X			16	
Boys 10	Girls 11	Total 12	Boys 13	Girls 14	Total 15		
6467	4420	10887	2851	970	3821	7123	
7326	6100	13426	2375	1884	4259	9923	
4033	4772	8805	2218	2001	4219	1225	
90	66	156	54	38	92	110	
95	70	165	60	40	100	115	
100	75	175	65	45	110	120	
700	600	1300	750	350	1100	5650	
2031	1104	3135	2166	1959	4125	5880	
5685	4322	10007	2685	3908	6583	8300	
6585	5223	11808	4285	3591	7876	9842	
7239	4953	11197	4822	3367	8189	10193	
7203	5902	13105	4460	4073	8533	10819	
2361	1648	4009	1110	530	1640	2650	
5181	3451	8632	9639	5227	14866	11800	
4135	2657	6792	4712	2531	7243	6900	
1577	1024	2601	491	305	796	1566	
4500	2700	7200	1900	900	2800	4640	
5000	3000	8000	2000	1000	3000	5100	
1641	1100	2741	1336	1134	2470	2605	
1800	1200	3000	1750	1350	3100	3050	
1950	1300	3250	2164	1566	3730	3464	
554	412	966	172	151	323	289	
600	500	1100	250	200	450	775	
600	500	1100	250	200	450	775	
340	310	650	180	80	660	4	
343	315	660	185	85	270	5	
345	320	665	185	95	280	5	
2410	2221	4631	405	263	268	2434	
2600	1334	2934	700	560	1260	4666	
3911	1600	5511	1000	711	1711	4130	
995	1055	2050	670	780	1450	1575	
1000	925	1925	705	810	1515	1600	
1050	1000	2050	710	820	1530	1650	
2640	2844	5484	2925	2935	5860	4100	
2670	2875	5445	2960	3000	5960	4100	
2695	2880	5575	2960	3050	6010	4100	
1000	500	1500	500	160	660	992	
2517	1895	4412	1285	1098	2383	3292	
2550	1900	4450	1200	1100	2300	3500	
3664	3884	7548	2761	2208	4969	6150	
4390	4270	8660	3050	2450	5500	6886	
4530	4430	8960	3280	2710	5990	7293	
31024	24307	55331	18490	13495	31985	45090	
42394	31697	73051	31847	22930	54777	66925	
43787	34658	78445	27889	23810	51699	57381	

३.(२) मुलींसाठी शिष्यवृत्त्या (भोसला मिलिटरी स्कूल, नाशिक).—महाराष्ट्रातील मुलींना सैनिकी शिक्षण घेण्यास प्रोत्साहन मिळावे म्हणून महाराष्ट्र शासनाने भोसला सैनिकी शाळा, नाशिक येथे प्रशिक्षण घेऊ इच्छिणाऱ्या मुलींकरिता प्रत्येकी ७५ रुपयांच्या ३५ शिष्यवृत्त्या मंजूर केल्या आहेत. या प्रशिक्षणाचा कालावधी तीन आठवड्यांचा असून ज्या मुली शारीरिकदृष्ट्या योग्य वसतील व ज्या १४ ते २५ वर्षांच्या वयोगटात आहेत अशांना सदरहू प्रशिक्षणास प्रवेश दिला जातो.

इतर विशेष शिष्यवृत्त्या (भोसला मिलिटरी स्कूल)
Other Special Scholarships (Bhosala Military School)

तक्ता १५ TABLE XV

(रु. हजारात/Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	शिष्यवृत्तीचे नाव Name of the scholarship	प्रशिक्षण प्रवेश क्षमता Intake capacity	मंजूर शिष्यवृत्ती संख्या No. of Scholarships sets	एकूण खर्च Total Expenditure		
				प्रत्यक्ष (Actuals) 1995-96	अपेक्षित (Anticipated) 1996-97	अंदाजे (Estimated) 1997-98
1	2	3	4	5	6	7
1	मुलींसाठी शिष्यवृत्त्या, भोसला मिलिटरी स्कूल, नाशिक. Scholarships for Girls at Bhosala Military School, Nashik for Winter Military Training Course.	200	35	3	3	3
	एकूण Total	200	35	3	3	3

३. (३) आर्थिकदृष्ट्या मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना खुली गुणवत्ता शिष्यवृत्ती.—आर्थिकदृष्ट्या मागासवर्गातील हुशार मुले-मुली ज्यांना माध्यमिक शालान्त परीक्षेत पहिल्याच वेळी शेकडा ५० टक्के गुण मिळवून उत्तीर्ण झाले आहेत अशांना पुढील उच्च शिक्षणास वंचित राहू नये म्हणून शासनाने शालेय शिक्षण विभाग क्रमांक एससीएच १०९५-(८६/९५) मशि-८, दिनांक १५/१०/९६ च्या निर्णया अन्वये. ३२०० शिष्यवृत्त्या मंजूर केल्या आहेत. सन १९९७-९८ यावर्षी २६६० संच देण्यात येणार आहेत. ही शिष्यवृत्ती फक्त कनिष्ठ महाविद्यालयीन स्तरासाठीच उपलब्ध आहे. सन १९९७-९८ यावर्षी शिष्यवृत्त्यांची विभागणी (१) १,६६३ शास्त्र शाखा, (२) ६६५ वाणिज्य शाखा व (३) ३३२ कला शाखेमध्ये शिक्षण वेगान्या विद्यार्थ्यांसाठी केलेली आहे. इबीसी योजनेनुसार पालकांच्या वार्षिक उत्पन्नाची मर्यादा ३०,०००/- करण्यात आली आहे या शिष्यवृत्त्यांचे वाटप महाराष्ट्र राज्याच्या जिल्ह्यांमध्ये माध्यमिक शालान्त परीक्षेस आर्थिकदृष्ट्या मागासलेले जेवढे विद्यार्थी जिल्ह्यातून बसले आहेत त्यांचे प्रमाण राज्यात एकूण या परीक्षेस बसलेल्या आर्थिक-दृष्ट्या मागास विद्यार्थ्यांशी निगडित केले आहे. वसतिगृहात न राहणाऱ्या मुलांकरिता, शिष्यवृत्ती दर उच्च माध्यमिक अभ्यासा करिता दरमहा रु. १४० व मुलींकरिता दरमहा रु. १६० आहे. तसेच वसतिगृहात न राहणाऱ्या मुलांना रु. ८०/- व मुलींना रु. १०० दिले जातात. ही शिष्यवृत्ती १० महिन्यांकरिता दिली जाते. इयत्ता ११ वी मध्ये ५० टक्के गुण मिळवून पहिल्याच वेळी उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांना ही शिष्यवृत्ती पुढील शिक्षणासाठी फक्त १२ वी पर्यंत चालू राहते. ही शिष्यवृत्ती प्रथम शिक्षण संचालकाकडून मंजूर केली जाते व तिचे नूतनीकरण ज्या त्या शिक्षणाधिकारी/शिक्षण निरीक्षक यांचेकडून केले जाते.

आर्थिकदृष्ट्या मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना खुली गुणवत्ता शिष्यवृत्ती
Merit Scholarship for E. B. C. Students in Higher Secondary

तक्ता १६ TABLE XVI

(रुपये हजारत/Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	शिष्यवृत्ती मंजूर संच No. of sanctioned sets	एस. एस. सी. परीक्षेसाठी बसणाऱ्या एकूण इबीसी विद्यार्थ्यांची संख्या No. of E. B. C. students appeared at the S. S. C. Examination			मंजूर नूतनीकरण केलेल्या शिष्यवृत्त्यांची संख्या Awards and continuance of Scholarships			खर्च Total Expenditure			
			परीक्षा मार्च/एप्रिल March/April Examination 1993	परीक्षा मार्च/एप्रिल March/April Examination 1994	परीक्षा मार्च/एप्रिल March/April Examination 1995	प्रत्यक्ष 1996-97 (Actuals)	अपेक्षित 1997-98 (Anticipated)	अंदाजे 1998-99 (Estimated)	प्रत्यक्ष 1996-97 (Actuals)	अपेक्षित 1997-98 (Anticipated)	अंदाजे 1998-99 (Estimated)	
1	बृहन्मुंबई Gr. Mumbai	मुले .. मुली .. एकूण ..	106	10409	9830	11744	20	31	106	36	117	60
2	ठाणे Thane	मुले .. मुली .. एकूण ..	80	77225	300000	300500	41	41	80	63	162	200
3	रायगड Raigad	मुले .. मुली .. एकूण ..	80	8974	10074	10574	29	64	80	190	118	180
4	रत्नागिरी Ratnagiri	मुले .. मुली .. एकूण ..	35	12360	12608	12860	21	28	35	40	56	70
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	मुले .. मुली .. एकूण ..	45	13992	14500	15000	27	36	45	85	81	90
6	नाशिक Nashik	मुले .. मुली .. एकूण ..	132	23000	56000	56000	51	74	132	63	130	132
7	धुळे Dhule	मुले .. मुली .. एकूण ..	106	21000	21500	21600	49	49	106	44	90	95
8	जळगाव Jalgaon	मुले .. मुली .. एकूण ..	160	27650	28500	29000	86	80	160	140	201	160

जस्ता १६—चालू TABLE XVI—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
9	अहमदनगर Ahmadnagar	मुले
		मुली
		एकूण	132	40185	40500	41000	71	63	132	103	197
10	पुणे Pune	मुले
		मुली
		एकूण	132	39470	41000	42500	80	106	132	131	214
11	सातारा Satara	मुले
		मुली
		एकूण	106	22000	22500	22700	61	84	106	65	201
12	सांगली Sangli	मुले
		मुली
		एकूण	132	53645	53700	53800	81	..	132	80	80
13	सोलापूर Solapur	मुले
		मुली
		एकूण	160	35740	37000	38500	87	100	160	96	197
14	कोल्हापूर Kolhapur	मुले
		मुली
		एकूण	80	50536	51550	52590	49	64	80	72	130
15	औरंगाबाद Aurangabad	मुले
		मुली
		एकूण	58	29500	3000	30000	27	17	58	32	70
16	जालना Jalna	मुले
		मुली
		एकूण	24	6030	6200	6340	814	8	24	6	20
17	परभणी Parbhani	मुले
		मुली
		एकूण	52	18000	19000	20000	25	24	52	35	36
18	बीड Beed	मुले
		मुली
		एकूण	56	16551	17125	18110	22	15	56	19	80
19	नांदेड Nanded	मुले
		मुली
		एकूण	54	14000	15000	15000	24	12	54	33	35
20	इस्मानाबाद Osmanabad	मुले
		मुली
		एकूण	44	9600	9700	10000	20	..	44	23	91
21	लातूर Latur	मुले
		मुली
		एकूण	64	6500	6700	6800	23	31	64	47	83
22	बुलढाणा Buldhana	मुले
		मुली
		एकूण	80	18928	22016	22180	48	39	80	35	40
23	अकोला Akola	मुले
		मुली
		एकूण	80	29134	34961	42000	40	53	80	35	33
24	अमरावती Amravati	मुले
		मुली
		एकूण	132	30925	31830	31830	49	46	132	40	41

तक्का १६—वालू TABLE XVI—contd.

1	2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
25	यवतमाळ Yavatmal	मुले मुली एकूण	— — 80 20267 20495 20762 45 39 80 50 51 56
26	वर्धा Wardha	मुले मुली एकूण	— — 80	— — 16925	— — 17525	— — 17970 25 20 80 29 35 40
27	नागपूर Nagpur	मुले मुली एकूण	— — 184	.. — 35760	— — 26200	— — 36700	— — 98	— — 37 184 116 119 120
28	भंडारा Bhandara	मुले मुली एकूण	— — 106	— — 45000 48000 76000 49 23 106 62 73 140
29	चंद्रपूर Chandrapur	मुले मुली एकूण 66 29500 35300 36000 28 17 66 38 40 50
30	गडचिरोली Gadchiroli	मुले मुली एकूण	— — 14	— — 2715 3553	— — 3827 6 9 14 11 20 22
एकूण Total			...	2660	765521	1015887	1101887	1296	1206	2660	1819	2841	3165
		मुले
		मुली
		एकूण	...	2660	765521	1015887	1101887	1296	1206	2660	1819	2841	3165

घेतलेल्या परीक्षा, परीक्षार्थी संख्या व परीक्षांचे जमा होणारी फी निकाल व खर्च इत्यादी दर्शविणारा तक्ता

तक्ता १७

अ. क्र. Sr. No.	परीक्षेचे नाव	परीक्षार्थी संख्या No. of Candidates					
		बसलेले Appeared			उत्तीर्ण Passed		
		(प्रत्यक्ष) 1996-97 (Actuals)	(अपेक्षित) 1997-98 (Anticipated)	(अंदाजे) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) 1996-97 (Actuals)	(अपेक्षित) 1997-98 (Anticipated)	(अंदाजे) 1998-99 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8
1	पूर्व माध्यमिक शाळा शिष्यवृत्ती परीक्षा	2,34,802	2,40,000	2,45,000	65,970	70,000	75,000
2	माध्यमिक शाळा शिष्यवृत्ती परीक्षा	1,55,557	1,60,000	1,65,000	52,483	55,000	60,000
	एकूण क्र. १ व २	3,90,359	4,00,000	4,10,000	1,18,453	1,25,000	1,35,000
3	आदिवासी विद्यानिकेतन प्रवेश परीक्षा	1,834	2,000	2,500	500	500	500
4	श्री शिवाजी प्रिपरेटरी मिलिटरी स्कूल, पुणे (शिष्यवृत्ती परीक्षा).	—	—	—	—	—	—
5	श्री शिवाजी प्रिपरेटरी मिलिटरी स्कूल, पुणे व भोसला मिलिटरी स्कूल, नाशिक शूलक माफी परीक्षा.	—	—	—	—	—	—
6	राष्ट्रीय भारतीय सैन्य कॉलेज प्रवेश परीक्षा, खेहराडून (प्रथम).	274	352	400	2	2	2
7	सांस्कृतिक बुद्धिमत्ता संशोधन परीक्षा	15	30	50	—	—	—
8	सेवा प्रवेशोत्तर परीक्षा (लिपिक)	140	200	300	82	140	160
9	सेवा प्रवेशोत्तर परीक्षा (पर्यवेक्षक)	13	20	25	3	6	9
10	सेवा प्रवेशोत्तर परीक्षा (सहायक दुय्यम शिक्षण अधिकारी).	344	375	400	28	45	60
11	राष्ट्रीय प्रज्ञा शोध परीक्षा	22,920	25,000	30,000	365	365	365
12	ट्रेड टीचर्स सर्टिफिकेट एक्झॅमिनेशन (प्रथम व द्वितीय वर्ष).	246	250	250	217	220	220
13	एकूण क्र. १ ते १२	4,16,145	4,28,227	4,43,925	1,19,650	1,26,278	1,36,316
14	शिक्षणशास्त्र पदविका परीक्षा प्रथम वर्ष	18,872	18,000	17,500	14,028	14,000	13,050
15	शिक्षणशास्त्र पदविका परीक्षा द्वितीय वर्ष	26,864	23,000	25,000	15,016	12,000	14,000
16	एकूण क्र. १४ व १५	45,736	41,000	42,500	29,044	26,000	27,050
17	वाणिज्य प्रमाणपत्र परीक्षा	3,61,333	3,60,500	3,58,300	1,94,305	1,85,000	1,80,500
18	वाणिज्य पदविका परीक्षा	565	600	600	85	90	90
19	एकूण क्र. १७ व १८	3,61,898	3,61,100	3,58,900	1,94,390	1,85,090	1,80,590
20	प्राथमिक शिक्षक निवड चाचणी परीक्षा	32,184	80,000	90,000	13,869	30,000	32,000
	एकूण १३, १६, १९, २०	8,55,963	9,10,327	9,35,325	3,56,953	3,67,368	3,75,956

1. Public School Entrance Examination is not conducted seperately now the same is taken at the time of Middle School Examination.
2. Rashtriya Indian Military College Entrance Examination Dehradun (Final) is not conducted by this office
3. Cultural Talent Search Schoiarship Examination Conducted, by N.C.E.R.T. New Delhi, this office only accept the Examination Entrance Forms and use to sent them it at New Delhi.
4. Fee Collection and Expenditure less than Rs. 1000 is not included in this statement.

Table showing the number of Examinations conducted, Candidates appeared and Results of the Examinations and expenditure

TABLE XVII

(रुपये हजारत/Rs. thousands)

परीक्षा शुल्क Income from Examination fee			खर्च Expenditure			Name of the Examination
(प्रत्यक्ष) 1996-97 Actuals)	(अपेक्षित) 1997-98 (Anticipated)	(अंदाजे) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) 1996-97 (Actuals)	(अपेक्षित) 1997-98 (Anticipated)	(अंदाजे) 1998-99 (Estimated)	
9	10	11	12	13	14	2
2554	2750	2800	1574	1580	1590	1 Middle School Scholarship Examination
2028	2280	2400	2000	2010	2010	2 High School Scholarship Examination
4582	5030	5200	3574	3590	3600	Total No. 1 and 2
—	परीक्षा शुल्क नाही.	—	—	—	—	3 Public School Examination for Tribal Community.
—	—	—	—	—	—	4 Shri Shivaji Preparatory Military School Pune, Scholarship.
—	—	—	—	—	—	5 Shri Shivaji Preparatory Military School, Pune and Bhosala Military School, Nashik Freeship Examination.
7	8	10	7	8	9	6 Rashtriya Indian Military College Entrance Examination, Dehradun (First).
—	—	—	—	—	—	7 Cultural Talent Search Scholarship Examination.
—	—	—	—	—	—	8 Post-Recruitment Examination for Govt. Servants (Clerks).
—	—	—	—	—	—	9 Post-recruitment Examination (Supervisor)
—	—	—	19	20	20	10 Post-recruitment Examination (Ass: (Dy. Edn. Insp.).
458	500	600	146	150	155	11 National Talent Search Scholarship Examination.
25	25	25	17	18	18	12 Trained Teachers' Certificate Examination (I and II year).
5072	5563	5835	3763	3786	3802	13 Total No.1 to 12
—	—	—	—	—	—	14 Shikshan Shastra Padvika Exa : 1st Year.
4355	4750	4800	3374	3500	3550	15 Shikshan Shastra Padvika Exa : 2nd Year
4355	4750	4800	3374	3500	3550	16 Total No. 14 and 15
8829	8829	8829	3785	3900	4000	17 Government Commercial Certificate Examination.
18	19	19	24	24	24	18 Government Commercial Diploma Examination.
8847	8848	8848	3809	3924	4024	19 Total No. 17 and 18
2210	2500	2800	1678	1800	2000	20 Primary Teachers Selection Examination
20484	21661	22283	12624	13010	13376	Total No. 13, 16, 19, 20

- १) शासकीय विद्यानिकेत प्रवेश परीक्षा स्वतंत्रपणे किंवा वेगळे न घेता पूर्ण माध्यमिक शिष्यवृत्ती परीक्षा मंडळाकडून घेण्यात येतात तेव्हाच प्रवेश परीक्षाही घेण्यात येतात.
- २) राष्ट्रीय भारतीय सैन्य कॉलेज अंतिम प्रवेश परीक्षा मंडळाकडून घेण्यात येत नाही.
- ३) सांस्कृतिक बुद्धिमत्ता संशोधन परीक्षा सेंटर फॉर क्लचरल रिसीरसेस सेंटर, नवी दिल्ली यांच्यामार्फत घेतली जाते. परीक्षेच्या प्रवेशासाठीची आवेदनपत्रे मंडळाद्वारे स्विकारून नवी दिल्ली येथे पाठविली जातात.
- ४) १००० रुपयांच्या आतील फी व खर्चाची आकडेवारी याचा यामध्ये समावेश नाही.

५. इतर खर्च

(१) (अ) जवाहर बालभवन, मुंबई

शासनाने मुंबई येथे जवाहर बालभवन १९५२ साली स्थापन केले आहे. ५ ते १४ वयोगटातील बालकांना बालभवनामध्ये विचार-क्षमता विकसित करणे, कौशल्य, आत्मविश्वास, व्यक्तिमत्व, जीवनविषयक श्रद्धा, मानवता उपयोगी रचनात्मक कार्ये ह्या विविध बाबींना स्पर्श करणाऱ्या कार्यक्रमात सहभागी होण्याची संधी उपलब्ध करून देते. बालभवनात येणाऱ्या मुलांना कार्यानुभव, चित्रकला, संगीत, गोष्ट सांगणे इत्यादी विषयांचे शिक्षण देण्याची व्यवस्था असते. विविध समाजातील विविध भाषिक, विविध धर्माची मुले एकत्र येऊन आत्मविश्वास संपादन करतात. बालभवनातील विविध कार्यक्रमाद्वारे स्वतःच्या जीवनविषयक दृष्टीचे क्षितिजे विस्तृत करतात. म्हणून ही संस्था लोकप्रिय झाली आहे. बालभवनाची स्थापना विद्यार्थ्यांना उपयोगी असल्याचे दिसून आले आहे.

जवाहर बालभवनांची संख्या व प्रवेश दिलेल्या मुलांची संख्या इत्यादी दर्शविणारा तक्ता

The following table shows intake capacity of Jawahar Bal Bhavans opened and number of students enrolled etc.

तक्ता १८ TABLE XVIII

(रुपये हजारात/Rs. in thousands)

अ. नं. Sr. No.	वर्ष Year	प्रवेश क्षमता Intake capacity	प्रवेश दिलेल्या मुलांची संख्या Students admitted	शुल्क व इतर उत्पन्न Fee and other income	खर्च Expenditure
१	२	३	४	५	६
१	१९९६-९७ (प्रत्यक्ष) (Actuals) ...	३०००	२०००	२५	९,९६
२	१९९७-९८ (अपेक्षित) (Anticipated) ...	३०००	२०००	२५	११,८५
३	१९९८-९९ (अंदाजे) (Estimated) ...	३०००	२०००	२५	११,८५
	१९९६-९७ (प्रत्यक्ष) (Actuals)	३०००	२०००	२५	९,९६
	१९९७-९८ (अपेक्षित) (Anticipated) ...	३०००	२०००	२५	११,८५
Total	१९९८-९९ (अंदाजे) (Estimated) ...	३०००	२०००	२५	११,८५

५ (१) (ब) जिल्हा बालभवन योजना.—

शासनाने बालभवन ही योजना १९७४-७५ सालापासून सुरू केली. खाजगी संस्थांना अशी बालभवने सुरू करण्यास परवानगी दिली जाते. ५ ते १४ वयोगटातील मुलांना बालभवनामध्ये विचारक्षमता विकसित करणे, कौशल्य, आत्मविश्वास, व्यक्तिमत्व, जीवन-विषयक श्रद्धा, मानवता उपयोगी रचनात्मक कार्ये ह्या विविध बाबींना स्पर्श करणाऱ्या कार्यक्रमात सहभागी होण्याची संधी उपलब्ध करून देते. बालभवनात येणाऱ्या मुलांना कार्यानुभव चित्रकला, संगीत, गोष्ट सांगणे इत्यादी विषयांचे शिक्षण देण्याची व्यवस्था असते.

प्रत्येक बालभवनाला रुपये ५,००० पर्यंत अनुदान दरवर्षी दिले जाते. उर्वरित खर्च संबंधित संस्थेने करावयाचा असतो. रुपये ५००० चे वर्गीकरण खालीलप्रमाणे आहे.

(१) संचालकांचे मानधन	.. रुपये	१२००
(२) वाचनालय खेळ वगैरे	.. रुपये	१६४०
(३) शिपायांचे मानधन	.. रुपये	३६०
(४) स्थानिक तज्ज्ञ व्यक्तींचे कार्यक्रम	.. रुपये	१२००
(५) पहली व सांस्कृतिक कार्यक्रम	.. रुपये	६००

एकूण .. रुपये ५०००

जिल्हा बालभवनातील विद्यार्थी संख्या, झालेला खर्च व दिलेले अनुदान दर्शविणारा तक्ता
Table showing enrolment in Dist. Bal Bhavans, expenditure incurred and grants paid

तक्ता १९ TABLE XIX

(रुपये हजारत/Rs. in thousands)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हा District	बालभवनाची संख्या No. of Balbhavans			प्रवेश दिलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या Students admitted			झालेला खर्च Expenditure incurred			दिलेले अनुदान Grants paid			
		(प्रत्यक्ष) 1996-97 (Actuals)	(अपेक्षित) 1997-98 (Anticipated)	(अंदाजे) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) 1996-97 (Actuals)	(अपेक्षित) 1997-98 (Anticipated)	(अंदाजे) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) 1996-97 (Actuals)	(अपेक्षित) 1997-98 (Anticipated)	(अंदाजे) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) 1996-97 (Actuals)	(अपेक्षित) 1997-98 (Anticipated)	(अंदाजे) 1998-99 (Estimated)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
1	ठाणे Thane	...	2	2	2	95	95	95	12	12	12	11	11	12
2	रायगड Raigad	...	4	5	5	229	231	240	20	25	25	20	25	25
3	रत्नागिरी Ratnagiri	...	3	3	3	178	178	178	10	15	15	15	25	25
4	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	...	1	1	1	60	60	60	5	5	5	5	5	5
5	नाशिक Nashik	...	1	1	1	120	120	120	5	5	5	5	5	5
6	धुळे Dhule	...	3	5	7	240	260	300	18	23	28	18	23	28
7	जळगाव Jalgaon	...	3	3	3	180	185	190	15	15	15	15	15	15
8	अहमदनगर Ahmadnagar	...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	पुणे Pune	...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	सातारा Satara	...	3	11	11	80	328	334	15	55	55	15	55	55
11	सांगली Sangli	...	1	1	3	50	50	150	5	5	15	5	5	15
12	सोलापूर Solapur	...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	कोल्हापूर Kolhapur	...	3	5	5	159	250	250	11	25	25	11	25	25
14	औरंगाबाद Aurangabad	...	3	3	5	125	125	20	15	20	25	15	20	25
15	जालना Jalna	...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	परभणी Parbhani	...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	बीड Beed	...	11	11	11	599	615	650	55	55	55	55	55	55
18	नांदेड Nanded	...	3	5	5	120	200	200	13	25	25	15	25	25
19	उस्मानाबाद Osmanabad	...	10	10	10	427	430	450	50	50	50	50	50	50
20	लातूर Latur	...	3	4	5	174	190	250	5	25	30	5	25	30

तक्ता १९—चालू TABLE XIX—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
21	बुलढाणा Buldhana	... 2		2	60	65	70	5	5	10	5	5	5
22	अकोला Akola	... 3	4	4	89	95	101	10	15	20	10	15	20
23	अमरावती Amravati	... 5	4	11	200	160	600	25	20	55	25	20	75
24	यवतमाळ Yeotmal	... 30	30	30	1058	1200	150	150	150	150	150	150	150
25	वर्धा Wardha	... 3	3	3	175	130	140	15	15	15	15	15	15
26	नागपूर Nagpur	... 8	8	8	1200	1226	1250	40	40	40	40	40	40
27	भंडारा Bhandara	... 1	1	1	170	175	180	5	5	5	5	5	5
28	चंद्रपूर Chandrapur	... 1	2	2	82	85	86	5	10	10	5	10	10
29	गडचिरोली Gadchiroli	.. 1	2	2	67	69	129	8	9	17	5	5	10
एकूण Total		102	119	133	5648	6226	5883	492	599	672	495	604	695

५.२ स्वातंत्र्य सैनिकांचे मुलांना शैक्षणिक सवलती

शासनाने शासन निर्णय क्रमांक एमआयएम/१४६५-एच, दिनांक २३ नोव्हेंबर १९६५ पासून ही योजना अंमलात आणली. स्वातंत्र्यपूर्व काळात भारताच्या स्वातंत्र्यासाठी ज्यांनी कारावास भोगला अशा स्वातंत्र्य सैनिकांच्या पत्नींना, मुलांना, नातवंदांना (इयात नसलेल्या मुलांच्या मुलांना) ही सुल्लक माफीची सवलत दिली जाते. या सवलती शैक्षणिक क्षेत्रातील प्राथमिक, माध्यमिक, उच्च माध्यमिक असा सर्व स्तरावर दिल्या जातात या योजनेखाली उत्पन्न मर्यादित अट १९८२-८३ सालापासून काढून टाकण्यात आली आहे. शासनाने शासन निर्णय क्रमांक एनडीएफ-१०९४/(१६६८/९४)साशि-५, दिनांक १३ सप्टेंबर १९९४ अन्वये सन १९९४-९५ पासून शिष्यवृत्तीच्या व पुस्तक अनुदानाच्या दरात वाढ केली असून ते खालीलप्रमाणे :-

अ. क्र.	शिक्षण क्रम	शिष्यवृत्ती प्रचलित दर (दरमहा)	शिष्यवृत्ती सुधारित दर (दरमहा)	पुस्तकासाठी अनुदान (वार्षिक) प्रचलित दर	पुस्तकासाठी अनुदान सुधारित दर (वार्षिक)
१	२	३ रुपये	४ रुपये	५ रुपये	६ रुपये
१	वर्ग १ ते ४	..	—	१५	२५
२	५ वी ते ७ वी	..	१०	२०	५०
३	८ वी, १० वी	..	१०	४०	७५
४	११ वी, १२ वी	..	१०	४०	७५

५.(२) स्वातंत्र्य सेनिकांच्या मुलांना शैक्षणिक सवलती
Educational concessions to the children of Freedom Fighters

तक्ता २० TABLE XX

(रुपये हजारात / Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हाचे नाव Name of the District	वर्ष Year	लाभधारकांची संख्या No. of Beneficiaries						एकूण Total	खर्च Expendi- ture
			प्राथमिक Primary	माध्यमिक Secondary	कनिष्ठ महाविद्यालये Junior Colleges	इतर संस्था Other Instt.				
1	2	3	4	5	6	7	8	9		
1	मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	3	—	3	3		
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	2	1	3	3		
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	1	2	3	3		
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	8	7	—	16	5		
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	2	4	10	—	16	10		
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	4	10	—	16	10		
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	8	—	8	3		
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	6	—	6	5		
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	6	—	6	5		
4	रत्नागरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—	—	—		
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	4	—	4	2		
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	4	—	4	2		
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—	—	—		
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	1	1	2	1		
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	1	1	2	1		
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	11	5	5	—	21	6		
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	5	6	9	—	20	6		
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5	6	9	—	20	6		
7	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	5	7	8	20	3		
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	4	12	9	25	5		
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	3	10	11	24	5		
8	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	4	3	—	7	3		
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	4	3	—	7	3		
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	2	3	—	5	2		
9	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	4	—	4	2		
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	3	—	3	2		
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	—	—	—		

10	पुणे Pune	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	..
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	11	17	13	20	20
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	8	20	15	35	25
11	सातारा Satara	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	14	13	2	—	29	20
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	17	18	3	—	38	32
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	20	23	4	—	47	39
12	सोलापूर Solapur	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	12	3	15	11
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	4	6	10	8
13	कोल्हापूर Kolhapur	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	2	9	1	12	15
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	2	8	1	11	12
14	सांगली Sangli	.. 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	14	17	2	33	12
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	12	16	3	31	12
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	12	16	3	31	12
15	औरंगाबाद Aurangabad	.. 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	18	12	—	31	10
		1997-98 (Anticipated) (अंदाजे) ...	1	18	12	—	31	10
		1998-99 (Estimated) (अपेक्षित) ...	1	18	12	—	31	10
16	जालना Jalna	.. 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	5	3	—	9	3
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	1	—	3	—	4	4
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	2	—	4	—	6	4
17	परभणी Parbhani	.. 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	4	37	2	1	74	20
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	26	39	14	2	81	25
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	28	41	16	3	88	30
18	बीद Beed	.. 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	38	8	—	46	18
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	65	38	..	103	39
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	50	30	..	80	25
19	नांदेड Nanded	.. 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	20	25	20	5	70	42
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	20	25	20	5	70	42
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	20	25	20	5	70	42
20	उस्मानाबाद Osmanabad	.. 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	15	16	25	6	62	20
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	16	17	26	7	66	20
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	17	18	27	8	70	20

तमका २०-चाळू TABLE XX — contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
21	लातूर Latur	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	10	14	15	...	39	7
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	7	10	12	...	29	6
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	5	7	10	..	22	5
22	बुसदाणा Buldhana	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	—	—	..	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	—	..	—	—
23	अकोला Akola	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	3	5	7	15	2
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	2	4	7	13	5
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	1	3	7	11	4
24	अमरावती Amravati	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	7	15	1	23	...
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	7	15	1	23	12
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	7	15	1	23	12
25	यवतमाळ Yavatmal	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	6	11	—	17	2
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	3	4	—	10	5
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	—	4	—	4	2
26	नागपूर Nagpur	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	15	12	—	27	8
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	16	12	..	28	8
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	18	14	..	32	8
27	वर्धा Wardha	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1	—	—	—	1	1
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	3	2	1	6	3
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	3	2	1	6	5
28	भंडारा Bhandara	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	—	—	—	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	3	1	2	—	6	25
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	7	5	7	—	19	25
29	चंद्रपूर Chandrapur	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	12	8	—	20	...
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	11	4	2	17	15
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	10	2	2	14	13
30	गडचिरोली Gadchiroli	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	2	—	..	2	1
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	2	—	..	2	1
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	2	2	1
	एकूण Grand Total	... 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	98	247	229	44	620	187
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	101	269	275	46	701	308
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	107	257	262	66	692	312

२५६

५. (३) सहा ते चौदा वयोगटातील मुलांना मिळणाऱ्या शैक्षणिक सवलती.—६ ते १४ वयोगटातील मुलांना विनामूल्य देण्याची योजना भूतपूर्व मध्यप्रदेश राज्यात होती व तूर्त ही योजना विदर्भातील नऊ जिल्ह्यांकरिता राबविण्यात येत आहे. आर्थिकदृष्ट्या मागासलेल्या विद्यार्थ्यांना सवलतीची योजना लागू केल्यानंतर त्यावसमणे प्राथमिक शिक्षकांच्या मुलांना शैक्षणिक सवलती ही योजना लागू केल्यामुळे सहा ते चौदा या वयोगटातील बहुसंख्य विद्यार्थ्यांचा यामध्ये समावेश झाला आहे जी मुले आर्थिकदृष्ट्या मागास विद्यार्थ्यांना मिळणाऱ्या सवलतीमध्ये येत नाहीत अशा इयत्ता ५ ते ७ वी मधील विद्यार्थ्यांचा समावेश या योजनेमध्ये होतो. ही योजना १९९६-९७ शैक्षणिक वर्षापासून सर्वांना १० वी पर्यंत निशुल्क शिक्षण या योजनेत समाविष्ट झाली.

सहा ते चौदा वयोगटातील मुलांना मिळणाऱ्या शैक्षणिक सवलती
Educational Concessions to the children of age-group 6 to 14

तक्ता २१ TABLE XXI

(रुपये हजारत/Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year	लाभधारकांची संख्या (माध्यमिक) No. of beneficiaries (Secondary)	खर्च/अंदाज Expenditure/Budget	
1	2	3	4	5	
1	बुलढाणा Buldhana	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	...	12214	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	...	12635	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	...	—	—
2	अकोला Akola	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	...	7635	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	...	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	...	—	—
3	अमरावती Amravati	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	...	26000	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	...	26050	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	...	—	—
4	यवतमाळ Yavatmal	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	...	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	...	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	...	—	—
5	वर्धा Wardha	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	...	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	...	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	...	—	—
6	नागपूर Nagpur	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	...	133	1
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	...	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	...	—	—
7	भंडारा Bhandara	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	...	271	2
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	...	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	...	—	—
8	चंद्रपूर Chandrapur	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	...	—	—
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	...	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	...	—	—
७	गडचिरोली Gadchiroli	•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	...	112	1
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	...	—	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	...	—	—
एकूण Total		•• 1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	...	46365	4
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	...	38685	—
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	...	—	—

५.३ प्राथमिक शिक्षकांच्या मुलांना फी माफी.—शासकीय मान्य खाजगी संस्था, स्थानिक स्वराज्य संस्था यामधील पूर्णकालिक प्राथमिक शिक्षकांच्या मुलांना फी-माफीची सवलत शासन निर्णय क्र. पीआरई/७०६७/एफ, दि. १८ जून १९६८ अन्वये देण्यात येते. ह्या सवलती सर्व शिक्षण स्तरावर दिल्या जातात. प्राथमिक शिक्षकांच्या मुलांनी शिक्षण घेऊन आपली स्थिती सुधारावी हा या सवलतीचा हेतू आहे. शासन निर्णय क्रमांक पीआरई-७०८१/१५५५४७ (१९९१) जीईएन-५, दिनांक २५ मार्च १९८१ अन्वये शासनाने १९८१-८२ सालापासून माध्यमिक शाळांना जोडल्या गेलेल्या ५ वी ते ७ वी च्या वर्गांना शिकविण्याच्या एस. एस. सी./डी. एड. अथवा तत्सम परीक्षा उत्तीर्ण झालेल्या शिक्षकांच्या पाल्यांना प्राथमिक स्तरापासून उच्च स्तरपर्यंत मोफत शिक्षण (प्राथमिक शिक्षकांसाठी) जाहीर केले आहे. पूर्वी जी सवलत प्राथमिक शाळेत शिकवत असलेल्याच शिक्षकांच्या पाल्यांना होती याची व्याप्ती वाढविण्यात आलेली आहे.

लाभधारकांची संख्या व आलेला खर्च दर्शविणारा तक्ता

Table showing the information regarding beneficiaries and expenditure etc.

तक्ता २२ TABLE XXII

(रुपये हजारात/Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव व वर्ष Name of the District and Year	लाभधारकांची संख्या No. of beneficiaries					एकूण Total	खर्च अंदाज Expen- diture Budget
		माध्यमिक Secon- dary	कनिष्ठ महा. Junior Colleges	इतर संस्था Other Insti- tutes				
1	2	3	4	5	6	7		
1	बृहन्मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	1266	8	1274	158	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	1862	327	2189	1108	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	2262	394	2656	1250	
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	605	1995	2600	234	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	1075	2165	3240	239	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	1230	2233	3463	239	
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	1290	—	1290	172	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	1350	—	1350	180	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	1400	—	1400	190	
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	659	1403	2067	544	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	659	524	1183	256	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	659	524	1183	256	
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurga	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	1575	573	84	2232	678	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	713	216	929	678	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	853	324	1177	678	
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	4120	—	4120	1096	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	4120	—	4120	558	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	4120	—	4120	1025	
7	धळे Dhule	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	1205	1831	3036	1096	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	1870	1987	3457	558	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	1960	1992	3952	1025	
8	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	3477	3537	7014	1824	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	3480	3540	7020	924	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	3485	3540	7030	1000	
9	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	—	1452	30	1482	198	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	1500	35	1535	205	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	1550	40	1590	212	
10	पुणे Pune	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	599	2613	1515	4727	1219	
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	—	1878	1946	3824	1667	
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	—	2100	2300	4400	2033	

तक्ता २२—चालू TABLE XXII—contd.

1	2	3	4	5	6	7		
11	सातारा	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	—	810	259	1069	130
	Satara	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	984	277	1261	130
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	1408	292	1700	130
12	सांगली	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	—	790	39	829	57
	Sangli	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	796	89	885	75
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	796	89	885	75
13	सोलापूर	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	—	1373	490	1863	250
	Solapur	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	1360	360	1720	240
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	1360	360	1720	240
14	कोल्हापूर	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	—	3172	635	3807	467
	Kolhapur	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	3180	640	3820	467
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	3190	650	3840	467
15	औरंगाबाद	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	94	516	—	1457	200
	Aurangabad	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	568	—	568	205
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	625	—	625	250
16	जालना	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	—	35	—	35	11
	Jalna	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	35	—	35	11
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	40	—	40	12
17	परभणी	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	—	141	—	141	23
	Parbhani	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	145	—	145	28
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	150	—	150	33
18	बीड	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	—	565	82	647	100
	Beed	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	605	95	700	105
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	636	110	746	112
19	नांदेड	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	—	210	2420	2630	904
	Nanded	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	200	500	700	245
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	250	500	750	280
20	उस्मानाबाद	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	198	411	719	1328	578
	Osmanabad	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	411	719	1130	580
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	411	719	1130	585
21	लातूर	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	—	235	—	235	86
	Latur	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	300	—	300	90
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	350	—	350	100
22	बुलढाणा	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	341	773	707	1821	369
	Buldhana	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	682	714	1396	373
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	792	726	1518	376
23	अकोला	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	2610	757	130	3497	1363
	Akola	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	336	110	446	790
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	612	178	790	700
24	अमरावती	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	3110	2210	—	5320	221
	Amravati	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	2255	—	2255	222
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	2225	—	2255	222
25	यवतमाळ	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	1474	552	43	2069	81
	Yavatmal	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	725	58	783	100
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	850	69	919	125
26	वर्धा	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	837	379	—	1216	42
	Wardha	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	416	—	416	291
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	417	275	692	300
27	नागपूर	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	1634	946	17	2597	100
	Nagpur	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	1220	24	1244	125
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	1419	19	1438	200

तक्ता २१—चालू TABLE XXII—contd.

1	2	3	4	5	6	7	
28	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) .. 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	185 — —	230 220 200	275 235 275	690 455 475	68 261 300
29	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	850 — —	240 390 430	149 224 313	1239 614 743	— 411 450
30	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ... 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ... 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	— — —	173 240 280	— — —	173 240 280	25 35 40
	एकूण ...	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) .. 1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) .. 1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	14354 — —	31778 33575 36060	16373 14785 15927	62505 48360 51937	12294 11202 12905

५.४ आर्थिकदृष्ट्या मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना शुल्क सवलती.

आर्थिकदृष्ट्या मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना मोफत शिक्षण ही योजना १९ मे १९५९ पासून महाराष्ट्रामध्ये राबविण्यात येत होती शासन निर्णय, शिक्षण व समाजकल्याण विभाग, क्रमांक इबीसी/१७६३/एच, दिनांक १९ जून १९६४ अन्वये या योजनेचे सुधारित नियम अंमलात आले.

शासनाने शासन निर्णय क्र. इ. बी.सी/१०९२/१२२१/साशि-५ दि. ३० मार्च १९९३ अन्वये इबीसी योजनेखाली फी सवलतीच्या बाबतीत वार्षिक उत्पन्नाची मर्यादा माध्यमिक स्तर ते पदव्युत्तर स्तर अशा सर्व स्तरांसाठी १९९२-९३ पासून रु. १५,००० पर्यंत वाढविलेली आहे.

ही सवलत मिळण्यासाठी उत्पन्न मर्यादेची जी अट घालण्यात आली आहे ती अट विद्यार्थी पूर्ण करित असल्याबद्दल विद्यार्थ्यांस किंवा त्यांच्या पाल्यास उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र राजपत्रित अधिकारी, मानसेवा दंडाधिकारी, विशेष कार्यकारी अधिकारी, सरपंच, स्थानिक स्वराज्य संस्था इत्यादींचे अध्यक्ष यांनी प्रमाणित (स्वाक्षांकित) केलेले सादर करावयास लागते. चुकीचे प्रमाणपत्र देणाऱ्या विद्यार्थ्यांस त्याला मिळालेल्या फी सवलतीच्या रकमेच्या दुप्पट रक्कम शासनास परत करावी लागते, तसेच विद्यार्थी १८ वर्षांवरील असल्यास निलंबितही करता येतो.

आर्थिकदृष्ट्या मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना मोफत शिक्षण ही योजना आतापर्यंत माध्यमिक/उच्च माध्यमिक इत्यादी सर्व स्तरांवरील शिक्षण देणाऱ्या अनुदानित संस्थांमधून देण्यात येत होती. माध्यमिक/उच्च माध्यमिक/महाविद्यालयीन स्तरावरील अनुदानाच्या नवीन सूत्रानुसार १०० टक्के वेतन अनुदानामुळे शिक्षण फीची रक्कम वगळून इतर फीच्या रकमेची संस्थांना प्रतिपूर्ती करण्यात येते.

शासन निर्णय, शिक्षण व सेवायोजन विभाग क्रमांक इबीसी/१०८४/५४५७६/(२६३०)/साशि-५, दिनांक १ ऑक्टोबर १९८५ अन्वये या योजनेचा लाभ विना अनुदानित तत्वावरील माध्यमिक शाळा, कनिष्ठ महाविद्यालये व कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना देण्यात आला. मात्र विना अनुदानित संस्थांमधून जरी जास्त फी आकारण्यात येत असली तरी फी सवलत प्रमाणित दराने (अनुदानित संस्थेमध्ये शासनाने ठरविलेल्या दरानुसार) देण्यात येते. विना अनुदानित संस्थांना इतर फीबरोबर शिक्षण शुल्काचीही प्रतिपूर्ती करण्यात येते. ह्या योजनेचा इयत्ता १ ते १० वी सर्वाना निःशुल्क शिक्षण या योजनेत १९९६-९७ पासून समावेश झाला आहे. त्यामुळे फक्त ११ वी १२ वी मधील मुले या योजनेखाली सद्या येतात.

क्र. नं. जिल्ह्याचे नाव वर्ष
Sr. Name of Year
No. the District

प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांची वर्गवारी
Categorywise enrolment

1	3		4	5	6	7	
			माध्यमिक Secondary	कनिष्ठ महाविद्या- लयीन Junior College	इतर संस्था Other Institutes	एकूण Total	
1	बृहन्मुंबई Gr. Mumbai	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	—	174782	2600	17382
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	—	177782	2626	180408
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	—	177980	2652	180632
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	—	56110	6950	63060
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	—	58915	7290	66205
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	—	69015	7490	76505
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	—	9000	750	9750
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	—	10000	800	10800
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	—	11000	850	11850
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	—	10981	1296	12277
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	—	10981	1348	12329
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	—	10981	1375	12356
5	सिंधुदूर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	—	4230	1352	5582
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	—	4554	1429	5983
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	—	4676	1492	6168
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	—	17850	500	18350
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	—	19140	770	19910
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	—	20000	820	20820
7	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	—	20648	—	20648
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	—	25864	—	25864
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	—	22604	—	22604
8	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	—	41550	4350	45900
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	—	41900	4400	46300
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	—	42000	4450	46450
9	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	—	46335	1587	47922
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	—	46500	1600	48100
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	—	46700	1700	48400
10	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	—	73187	1470	74650
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	—	75185	1538	76723
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	—	77238	1627	78865
11	सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	—	34607	2832	37439
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	—	34648	2860	37508
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	—	34648	2867	39515
12	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	—	30826	3870	34696
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	—	31425	3990	35415
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	—	31425	3990	35415
13	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	—	25100	14500	39600
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	—	26000	15000	41000
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ..	—	26500	15900	42400

5 (4) Economically Backward Class Fee Concession

TABLE XXIII

(रुपये हजारत/Rs. in thousands)

माध्यमिक Secondary	लाभधारकांची संख्या No. of Beneficiaries			खर्च/अंदाज- पत्रक एकूण Expenditure/ Budget Total	अशासकीय शाळांना फीच्या परिपूर्तीकरिता झालेला अंदाजे खर्च Estimated Expenditure on reimbursement of tuition fees in Non- Government	
	उच्च माध्यमिक Junior College	द्वितर संस्था Other Institutes	एकूण Total (12 to 18)		माध्यमिक शाळा Secondary Schools	उच्च माध्यमिक शाळा Junior Colleges/ Higher Secondary Schools
	9	10	11	12	13	14
	54	—	54	188	—	52
	91	—	91	116	—	55
	103	—	103	130	—	56
	4515	75	4590	598	—	598
	6651	420	7111	800	—	800
	6591	625	7216	800	—	800
	6000	750	6750	626	—	626
	6500	800	7350	600	—	600
	7000	850	7850	625	—	625
	912	811	4723	456	—	123
	406	1408	5714	584	—	123
	434	1122	5428	532	—	123
	4193	1352	5545	440	—	440
	5193	2352	7545	485	—	485
	6193	3353	9546	531	—	531
	14670	—	14670	846	—	846
	17000	—	17000	1256	—	1256
	18000	—	18000	1268	—	1268
	18000	—	18000	1776	—	1106
	23000	—	23000	1776	—	2472
	22000	—	22000	1800	—	1900
	14022	1016	15038	1103	—	1103
	13744	2023	15767	1343	—	1343
	15251	2372	17623	1450	—	1450
	15146	1512	16658	1222	—	1222
	15300	1550	16850	1442	—	1442
	15400	100	17000	1500	—	1500
	13441	2	13714	1950	—	1950
	25000	52	25520	2258	—	2258
	25240	52	25760	2300	—	2300
	27051	1538	28589	1448	—	954
	2659	1536	4195	1824	—	971
	26074	1544	27618	1824	—	974
	16629	5538	22167	1978	—	1978
	16629	5538	22167	1978	—	1978
	16629	5538	2167	1978	—	1978
	24900	14427	39327	1970	—	3188
	26000	15000	41000	2100	—	3300
	26500	15900	42400	2200	—	3400

1	2	3	4	5	6	7
14	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	31,938	1,035	3,973
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	32,719	1,114	3,833
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	—	31,030	1,196	3,226
15	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	10,700	—	1,700
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	11,000	—	1,000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	—	11,000	—	1,000
16	जालना Jalna	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	22,724	160	22,884
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	22,905	160	23,065
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	—	23,100	160	23,260
17	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	23,135	170	23,305
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	25,230	170	25,330
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	—	28,270	170	28,440
18	बीड Beed	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	13,679	1,089	14,768
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	15,556	—	15,556
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	—	17,520	—	17,520
19	नांदेड Nanded	1997-96 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	10,534	2,302	12,836
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	12,500	3,000	15,500
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	—	15,000	5,000	20,000
20	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	9,130	9,515	18,645
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	9,500	9,900	19,400
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	—	10,000	10,400	20,400
21	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	17,800	430	18,322
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	18,000	440	18,440
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	—	18,020	46	18,480
22	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	18,368	80.4	26,482
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	18,565	8.78	26,743
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	—	18,745	257	27,002
23	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	18,895	3,000	21,895
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	24,839	3,200	28,039
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	—	31,080	33,60	34,440
24	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	19,710	1,25	19,835
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	19,850	1,30	19,980
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	—	19,850	1,30	19,980
25	यवतमाळ Yeotmal	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	22,304	4,800	27,104
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	23,358	5,000	28,358
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	—	24,311	7,000	31,311
26	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	65,200	11,412	76,612
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	70,00	17,000	87,000
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	—	75,00	17,400	92,400
27	वर्धा Wardha	1997-98 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	8,40	1,713	9,853
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	8,82	1,070	1,452
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	—	83,81	1,260	1,641
28	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	11,145	9,260	21,405
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	11,335	9,329	20,664
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	—	11,502	9,395	20,897
29	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	23,379	2,89	25,668
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	25,441	2,616	28,657
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	—	27,365	2,805	30,170
30	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	9,128	693	9,821
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	9,743	1,035	10,778
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	—	10,109	1,202	11,311
		1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष)	—	8,81,207	98,444	9,9,651
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित)	—	9,21,817	1,05,923	10,2,740
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे)	—	9,55,050	1,13,408	10,7,458

TABLE XXIII—contd.

8	9	10	11	12	13	14
—	16240	703	16948	1456	—	1300
—	18422	607	19029	1550	—	1440
—	17682	605	17287	1650	—	1510
—	8984	158	9142	1021	—	1021
—	9827	165	9992	1100	—	1100
—	10810	181	10991	1150	—	1150
—	21335	170	21505	496	—	496
—	21420	170	21590	809	—	809
—	21500	170	21677	810	—	810
—	23265	2152	25417	506	—	506
—	25450	3130	28580	966	—	1096
—	28560	6240	34800	1000	—	1000
—	8372	1339	9711	2177	—	1053
—	8558	1346	9904	1255	—	1255
—	8610	1366	9976	1310	—	1310
—	5434	1302	6736	763	—	763
—	10000	1500	11500	1599	—	1599
—	11000	1600	12600	1600	—	1600
—	7060	8990	16050	474	—	275
—	7240	9480	16720	1350	—	350
—	7360	9590	16950	1500	—	305
—	8670	1590	10260	700	—	700
—	8700	790	9490	1444	—	1100
—	8800	900	9700	1100	—	1000
—	8935	4228	13163	1693	—	11
—	9025	4675	13700	1710	—	11
—	9114	4724	13838	1827	—	11
—	16100	2045	18145	2000	—	40
—	17500	2249	19749	2100	—	45
—	18000	2474	20474	2200	—	50
—	18521	50	18571	4400	—	41
—	19500	60	19560	4520	—	42
—	19500	50	19550	4520	—	42
—	14000	3800	17800	1076	—	40
—	16000	4000	20000	1400	—	45
—	18000	6000	24000	1600	—	50
—	6000	10272	16272	2950	—	1874
—	7000	11200	18200	3000	—	3000
—	7050	11500	18550	3400	—	3400
—	5050	6290	11340	2715	—	775
—	7000	15219	22219	3000	—	770
—	7000	16000	23000	3500	—	772
—	8669	8444	17113	2600	—	2640
—	9010	8655	17665	3000	—	1695
—	9310	8835	18145	3500	—	1695
—	1875	—	1875	1644	—	446
—	13593	—	12593	1185	—	1185
—	18584	—	18584	1200	—	1200
—	2792	600	3392	400	—	400
—	3145	940	4085	621	—	450
—	3485	1125	4610	621	—	470
—	343835	79430	423265	41356	—	26497
—	372503	95333	467836	47171	—	33075
—	413652	104784	518436	49426	—	33280

५.६ माजी सैनिकांच्या मुलांना/मुलींना/पत्नींना/विधवांना शैक्षणिक सवलती.

शासनाने निर्णय शिक्षण विभाग क्रमांक एनडीएफ-१०७२/२४८७-एस, दिनांक १० नोव्हेंबर १९७२ अन्वये सैनिकांच्या मुलांना मुलींना/पत्नींना आणि विधवांना शैक्षणिक सवलती देण्याबाबतची सुधारित योजना लागू करण्यात आली. त्यानंतर ह्या योजनेची व्याप्ती वाढवून माजी सैनिकांच्या मुलांना/मुलींना/पत्नींना/विधवांना त्यांनी महाराष्ट्र राज्याचे अधिकार प्रमाणपत्र दाखल केल्यास अथवा महासंघात भरती झालेल्या मेजर वा नोदर आणि वायुदलातील तत्सम दर्जाच्या हुद्यापर्यंत वा हुद्यापेक्षा कमी हुद्यावरून निवृत्त झालेल्या माजी सैनिकांच्या मुलांना/मुलींना/पत्नींना/विधवांना शैक्षणिक सवलती देण्याची योजना शासन निर्णय क्रमांक एनडीएफ/१०७९/२२२९२०/(५३७)/साशि-५, दिनांक १४ जानेवारी १९८५ च्या वर्षापासून कार्यान्वित करण्यात आली. शासनाने शासन निर्णय क्रमांक एनडीएफ १०९४ (१६६८/९४)साशि-५ दिनांक १३ सप्टेंबर १९९४ अन्वये १९९४-९५ पासून सुधारित दरवाढ केली आहे.

माजी सैनिकांच्या मुलांना/मुलींना/पत्नींना/विधवांना शैक्षणिक सवलतीची योजना
Scheme of educational concessions to the children, wives of the ex-servicemen

तक्ता २४ TABLE XXIV

(रुपये हजारत/RS. in thousands)

क्र.सं. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of the District	वर्ष Year		प्राथमिक Primary	माध्यमिक Secondary	कनिष्ठ महा- विद्यालय Jr. Colleges	इतर Others	एकूण Total	खर्च Expenditure
1	2	3		4	5	6	7	8	9
1	बृहन्मंबई Mumbai	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	977	814	557	173	2521	1721
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	700	991	488	65	2244	1199
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	718	1002	496	59	2275	1199
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	160	338	292	—	790	117
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	148	712	276	—	1136	185
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	148	712	276	—	1136	185
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	99	182	99	—	380	85
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	110	124	157	—	391	90
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	125	160	175	—	460	99
4	रत्नागिरी Ratangiri	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	262	581	139	23	1005	157
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	274	635	190	23	1122	180
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	274	635	190	23	1122	180
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	120	454	182	—	756	188
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	138	473	198	—	809	198
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	156	491	211	—	858	208
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	13	309	80	—	402	62
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	15	315	85	—	415	68
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	20	320	90	—	430	72
7	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	38	206	32	45	321	59
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	25	208	76	141	450	115
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	38	206	32	93	369	111
8	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	80	652	254	10	996	144
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	150	800	301	11	1262	200
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	151	802	304	13	1270	200
9	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	992	903	350	18	2263	358
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	950	975	550	20	2495	389
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	975	1100	600	20	2695	420
10	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	926	1207	638	298	3069	542
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	950	1250	650	306	3150	600
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	1000	1300	700	325	3325	650

तक्ता २४—चालू TABLE XXIV—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9		
11	सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	2125	4624	2024	..	8773	1273
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	2171	4719	2068	..	8958	1298
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	2227	4807	2107	..	9141	1312
12	शोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	—	381	892	138	1411	223
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	—	381	892	138	1411	230
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	..	—	385	895	130	1410	240
13	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	2002	4416	376	—	6794	961
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	2012	4424	487	8	6931	1000
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	2020	4500	558	20	7098	1050
14	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	2249	2181	890	75	5395	980
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	1716	1658	728	86	4188	700
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	1743	1685	752	98	4278	800
15	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	283	754	91	—	1128	155
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	291	775	95	—	1161	160
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	300	795	98	—	1193	160
16	जालना Jalna	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	—	63	79	48	190	40
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	—	70	85	50	205	52
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	—	80	90	52	222	60
17	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	175	360	175	—	710	35
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	180	370	190	—	740	40
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	200	410	200	—	810	60
18	बीड Beed	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	409	590	204	67	1270	187
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	391	679	204	70	1344	201
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	421	704	231	65	1421	210
19	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	60	61	20	12	153	36
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	75	100	25	20	220	50
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	75	100	25	20	220	50
20	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	103	651	126	90	970	120
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	600	655	130	90	1475	150
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	600	655	130	90	1475	180
21	लातूर Latur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	476	306	126	—	908	123
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	509	310	135	—	954	127
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	530	320	145	—	995	130
22	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	36245	—	—	—	36245	623
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	26609	—	—	—	36609	630
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	36969	—	—	—	36969	636
23	अकोला Akola	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	—	3	5	7	15	16
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	...	—	2	4	7	13	14
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	—	1	3	7	11	12
24	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष)	...	35	486	217	—	738	130
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित)	..	40	500	250	—	790	132
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे)	...	40	500	250	—	790	132

तक्ता २४—जाल TABLE XXIV—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
25	यवतमाल	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	22	164	131	—	317	46
	Yeotmal	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	45	142	191	—	378	52
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	55	177	236	—	468	60
26	वर्धा	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	7	22	20	13	62	—
	Wardha	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	10	25	22	15	72	300
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	25	22	16	73	200
27	नागपूर	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	20	115	50	19	204	14
	Nagpur	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	12	90	40	9	151	16
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	75	29	9	123	16
28	भंडारा	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	13	8	10	—	31	25
	Bhandara	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	2	14	9	—	25	20
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	31	2	5	—	38	15
29	चंद्रपूर	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	20	115	50	10	195	—
	Chandrapur	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	12	90	40	9	155	300
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	10	75	29	9	123	200
30	गडचिरोली	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	—	9	4	—	13	3
	Gadchiroli	1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	—	12	5	—	17	3
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	—	14	6	—	20	4
		1996-97 (Actuals)	एकूण ...	47911	20955	8113	1046	78025	8423
		1997-98 (Anticipated)	Total ...	48135	21499	8571	1062	79267	8699
		1998-99 (Estimated)	...	48846	22038	8885	1049	80818	8851

५ (६) मुलींना इयत्ता १ ली ते १२ वी पर्यंत मोफत शिक्षण

महाराष्ट्र राज्यातील मुलींना मोफत शिक्षण देण्याचा धोरणात्मक निर्णय शासनाने शासन निर्णय क्रमांक एफईडी/१०७३/१५१६७२/साशि-५, दिनांक २४ ऑगस्ट १९८३ अन्वये राज्यातील शासन मान्य अनुदानित माध्यमिक शाळातील मुलींना इ. ५ वी ते १० वी पर्यंत शिक्षण सन १९८३-८४ च्या शैक्षणिक वर्षापासून मोफत करण्याचा निर्णय जाहीर केला. त्यानंतर पुन्हा शासनाने राज्यातील सर्वच मुलींना मोफत शिक्षण देण्याच्या हेतूने शासन निर्णय क्रमांक एफईडी/१०८४/(२५६८)/साशि-५, दिनांक ६ फेब्रुवारी १९८७ अन्वये इ. १ ली ते १२ वी पर्यंतचे शिक्षण राज्यातील सर्वच मुलींना मोफत केलेले आहे. या योजनेचा समावेश इ. १ ली ते १० वी सर्वाना मोफत शिक्षण या योजनेत १९९६-९७ पासून झाले आहे. १ ली ते १० मधील मुली या योजनेत लाभ घेतो व ११ वी १२ वी मधील मुली वरील योजनेखाली लाभ घेतो.

तक्ता २४

TABLE XXIV

(रु. हजारात/Rs. in thousands)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हाचे नाव Name of District	वर्ष Year	शाळांची संख्या No. of schools		लाभार्थींची संख्या No. of Beneficiaries		प्रत्यक्ष झालेला खर्च Actual expenditure incurred
			अनुदानित Aided	विना अनुदानित Unaided	अनुदानित Aided	विना अनुदानित Unaided	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	बृहन्मुंबई Mumbai	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ... 700	39	96201	398	5907
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ... 725	41	65714	238	4600
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ... 740	39	46714	141	4670
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ... 405	335	6991	9012	635
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ... 422	336	14660	7000	840
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ... 422	336	14760	7050	850
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ... 221	79	15500	750	1557
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ... 233	67	16500	800	1600
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ... 240	60	17500	850	1650
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ... 42	14	2865	374	265
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ... 42	14	3069	374	274
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ... 42	14	3069	374	274
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ... 37	2	3620	26	226
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ... 45	1	3700	30	229
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ... 49	1	3880	30	236
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ... 336	246	1600	600	900
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ... 345	237	16500	686	1192
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ... 354	228	17000	726	1192
7	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ... 142	16	8500	1648	676
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ... 150	20	10000	3205	680
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ... 160	30	9500	2050	950
8	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ... 627	89	4921	680	570
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ... 630	90	4921	1398	550
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ... 635	92	4961	1412	550
9	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ... 540	13	9716	260	443
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ... 552	15	980	300	450
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ... 572	20	9900	350	500
10	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ... 541	22	20880	4340	2600
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ... 656	32	21000	5000	2650
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ... 667	40	23000	6000	2300
11	सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ... 350	150	6000	2648	753
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ... 353	126	4000	1962	666
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ... 379	153	4500	2000	1824
12	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ... 369	52	6621	4264	687
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ... 379	45	7223	5166	889
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ... 379	45	7223	5166	889
13	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ... 379	162	8000	2348	778
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ... 570	179	6000	2900	660
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ... 575	185	6050	3000	660
14	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ... 432	89	10880	4191	750
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ... 475	90	10730	1081	800
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ... 495	95	11223	1262	800
15	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals)	प्रत्यक्ष ... 220	253	59126	12260	1870
		1997-98 (Anticipated)	अपेक्षित ... 230	253	60000	13486	1900
		1998-99 (Estimated)	अंदाजे ... 230	253	60000	14835	2000

तक्ता २४-चारु
TABLE XXIV—contd.

1	2	3	4	5	6	7	8
16	जालना Jalna	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	100	45	1000	660	130
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	105	45	1080	684	150
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	120	70	1120	720	160
17	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	160	210	18654	4172	455
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	164	230	20175	6143	476
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	170	240	23520	8160	485
18	बीड Beed	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	285	74	4636	988	797
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	285	74	6250	2491	140
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	285	74	6250	2491	140
19	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	86	17	3733	731	440
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	90	20	3800	800	500
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	90	0	3800	800	500
20	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	173	62	40600	7155	265
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	175	65	41000	7500	267
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	180	70	41400	7900	300
21	लातूर Latur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	344	35	6177	374	224
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	344	35	6217	280	325
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	344	35	6450	200	1000
22	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	311	35	6140	1063	685
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	313	35	6141	1263	733
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	318	35	6141	1463	612
23	अकोला Akola	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	336	108	7000	3061	849
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	336	108	12000	4723	850
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	336	108	13000	5000	850
24	अमरावती Amravati	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	431	34	12000	4000	1875
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	431	34	9000	4000	1718
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	431	34	10000	4100	1718
25	यवतमाळ Yavatmal	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	70	8	4164	704	481
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	78	10	1675	581	550
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	88	12	2000	750	750
26	वर्धा Wardha	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	209	31	6970	8397	256
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	220	16	6448	6970	255
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	220	18	6650	6448	255
27	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	545	90	10400	2400	100
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	547	92	10425	2500	1256
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	550	93	10450	2550	255
28	भंडारा Bhandara	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	313	198	12500	3115	683
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	315	200	14000	3120	1100
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	318	210	14100	3190	1100
29	चंद्रपूर Chandrapur	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	280	145	5950	5330	239
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	280	145	6900	4570	782
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	280	145	7000	4960	782
30	गडचिरोली Gadchiroli	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	42	13	1340	554	68
		1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	41	12	1475	450	80
		1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	42	13	1625	525	113
एकूण Total	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ..	9116	2668	402685	86503	26610	
	1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ..	9531	2667	400303	89701	27662	
	1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ..	9711	2768	393146	94503	31065	

५. (७) राष्ट्रीय शिक्षक कल्याण प्रतिष्ठानास अंशदान.—राष्ट्रीय शिक्षक कल्याण प्रतिष्ठान ही शिक्षकांच्या कल्याणाची काळजी घेणारी भारत सरकारची संस्था आहे. आपदग्रस्त शिक्षक व त्यांच्या कुटुंबियांना आर्थिक सहाय्य देण्याचे कार्य हे प्रतिष्ठान करते. राज्य सरकारा ह्या प्रतिष्ठानास प्रतिवर्षी रु. २५,००० अंशदान देते. दरवर्षी संपूर्ण देशभर पाच सप्टेंबर हा दिवस शिक्षकदिन म्हणून साजरा केला जातो या दिवशी जनतेकडून निधी गोळा केला जातो. शिक्षक कल्याण निधी तिकीटांच्या छपाईचा खर्च जमवून घेतले जाते. शिक्षक कल्याण निधीच्या तिकिट विक्रीतून मिळालेल्या देणग्या शिक्षक कल्याण प्रतिष्ठान ह्या संस्थेत जमा होतात. हे शिक्षक स्वतःच्या किंवा कुटुंबियांच्या बाजारपणामुळे अडचणीत असतात अशा शिक्षकांना आर्थिक सहाय्य दिले जाते. अशा प्रकारचे आर्थिक सहाय्य देण्यासाठी प्रतिवर्षी राज्यांना त्यांनी जमा केलेल्या रकमेपैकी १० टक्के रक्कम दिली जाते. ह्या निधीतून गरजू शिक्षकांना आर्थिक सहाय्य दिले जाते.

राष्ट्रीय शिक्षक कल्याण प्रतिष्ठान, नवी दिल्ली, यांनी घालून दिलेल्या नवीन पध्दतीप्रमाणे शिक्षक कल्याण निधीची सर्व रक्कम परस्पर स्टेट बँक ऑफ इंडिया, मुंबई यांचेकडे जमा होते. यापैकी १० टक्के रक्कम सदर बँक महाराष्ट्र राज्य शिक्षक कल्याण निधी समिती यांचेकडे जमा करते व उरलेली १० टक्के रक्कम राष्ट्रीय शिक्षक कल्याण प्रतिष्ठान, नवी दिल्ली, यांचेकडे जमा केली जाते. सन १९९६-९७ यावर्षी तिकीट विक्रीच्या रूपाने जनतेकडून एकूण रु. १४,१२,३८३.६७ देणगी मिळाली.

आर्थिक सहाय्यासाठी आलेल्या अर्जांची संख्या, केलेले सहाय्य व खर्च दर्शविणारा तक्ता

Table showing the No. of applications received for financial assistance granted and Expenditure etc.

तक्ता २५
TABLE XXV

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

अ. नं. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of District	आर्थिक सहाय्यासाठी अर्जदारांची संख्या No. of applicants for financial assistance			लाभधारकांची संख्या No. of beneficiaries			मंजूर केलेले आर्थिक सहाय्य Assistance paid		
		प्रत्यक्ष 1996-97 (Actuals)	अपेक्षित 1997-98 (Anticipated)	अंदाजे 1998-99 (Estimated)	प्रत्यक्ष 1996-97 (Actuals)	अपेक्षित 1997-98 (Anticipated)	अंदाजे 1998-99 (Estimated)	प्रत्यक्ष 1996-97 (Actuals)	अपेक्षित 1997-98 (Anticipated)	अंदाजे 1998-99 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	मुंबई	1	3	3	1	3	3	1	3	3
2	ठाणे	1	3	3	1	3	3	1	3	3
3	रायगड	1	2	2	1	2	2	1	2	2
4	रत्नागिरी	1	3	3	1	1	1	1	1	1
5	नाशिक	5	10	10	5	6	6	4	6	6
6	धुळे	4	7	7	4	6	6	5	6	6
7	जळगाव	17	15	15	17	15	15	16	15	15
8	अहमदनगर	5	5	5	5	4	4	5	4	4
9	पुणे	12	12	11	10	10	12	12	10	10
10	सातारा	6	6	6	5	6	6	6	6	6
11	सांगली	8	5	5	7	5	5	6	5	5
12	सोलापूर	7	6	6	7	4	4	7	4	4
13	कोल्हापूर	8	5	5	8	5	5	9	5	5
14	औरंगाबाद	3	4	4	3	4	4	3	4	4
15	जालना	2	2	2	2	2	2	2	2	2
16	परभणी	6	5	5	5	5	5	6	5	5
17	वीड	10	7	7	10	7	7	10	7	7
18	नांदेड	9	7	7	9	7	7	9	7	7
19	उस्मानाबाद	5	5	5	5	5	5	8	5	5
20	लातूर	8	6	6	8	6	6	10	6	6
21	बुलढाणा	5	4	4	5	4	4	7	4	4
22	अकोला	5	4	4	5	4	4	4	4	4
23	अमरावती	1	2	2	1	2	2	1	2	2
24	यवतमाळ	3	3	3	3	3	3	2	3	3
25	वर्धा	—	1	1	—	1	1	—	1	1
26	नागपूर	1	2	2	1	2	2	1	2	2
27	भंडारा	12	8	8	12	8	8	15	8	8
28	चंद्रपूर	2	2	2	2	2	2	3	2	2
29	मिर्झापूर	1	2	2	1	2	2	2	2	2
30	गडचिरोली	1	2	2	1	2	2	1	2	2
एकूण	...	151	148	147	145	136	138	158	136	136

५. (९) शाळा न्यायाधिकरणे.—खाजगी शाळांमधील सेवकांच्या नेमणुका व सेवा शर्ती यावर नियंत्रण ठेवण्याच्या दृष्टीने व त्यांना सेवासाश्वती देण्याच्या दृष्टीने शासनाने “महाराष्ट्र खाजगी शाळा कर्मचारी (सेवाशर्ती) विनियम व अधिनियम, १९७७” पारित केलेला होता. त्याची अंमलबजावणी दिनांक १५ जुलै १९८१ पासून झाल्याचे शासनाने अधिसूचनेद्वारे अधिसूचित केलेले आहे.

सदर अधिनियमातील कलम ८ (१) अन्वये शासनाने सात विभागासाठी प्रत्येकी एक याप्रमाणे शाळा न्यायाधिकरणे स्थापन केली असून शासनाच्या शालेय शिक्षण विभागाकडील शा. नि. क्र. एसएसएन १०९५/४६३/माशि-२, सोबतच्या दिनांक २९ ऑक्टोबर १९९६ च्या अधिसूचनेअन्वये सोलापूर व चंद्रपूर जिल्ह्यासाठी तसेच शा. नि. क्र. एसएसएन/१०९५/(४६३)/एसएफव२ दिनांक १९ फेब्रुवारी १९९७ च्या अधिसूचने अन्वये नवी मुंबई अशी ३ अतिरिक्त शाळा न्यायाधिकरणाची स्थापना करण्यात आली आहे. न्यायाधिकरणाकरिता खालील कर्मचारी वर्ग मंजूर केलेला आहे.

(१) पीठासीन अधिकारी, (२) लघु लेखक (उच्च श्रेणी), (३) ज्येष्ठ लिपिक, (४) शिपाई.

वरील न्यायाधिकरणांच्या कक्षेत खाली नमूद केल्याप्रमाणे निरनिराळ्या जिल्ह्यातील खाजगी शाळा येतील :—

- (१) मुंबई:— (१) मुंबई व मुंबई उपनगरे.
 (२) नवी मुंबई— (१) ठाणे
 (३) सोलापूर, :— (१) सोलापूर अहमदनगर,
 (४) चंद्रपूर (१) भंडारा, चंद्रपूर, गडचिरोली व वर्धा
 (५) पुणे :— (१) पुणे, (२) रायगड.
 (६) नागपूर :— (१) नागपूर,
 (७) औरंगाबाद :— (१) औरंगाबाद, (२) जालना, (३) परभणी, (४) बीड, (५) नांदेड, (६) उस्मानाबाद, (७) लातूर,
 (८) अमरावती—(१) बुलढाणा, (२) अकोला, (३) अमरावती, (४) यवतमाळ.
 (९) नाशिक:— (१) नाशिक, (२) जळगाव, (३) धुळे,
 (१०) कोल्हापूर:— (१) कोल्हापूर, (२) सातारा, (३) सांगली, (४) रत्नागिरी, (५) सिधुदुर्ग.

वरील दहा ठिकाणी पीठासन अधिकाऱ्यांच्या नेमणुका झाल्या असून न्यायाधिकरणाचे कामकाज सुरू झालेले आहे. दिवसे दिवस वाढणा-या शाळांची संख्या पर्यायाने कर्मचाऱ्यांची वाढ होत आहे त्यामुळे मुंबई, पुणे व नागपूर या विभागासाठी अनुक्रमे नवी मुंबई, सोलापूर व चंद्रपूर या ३ ठिकाणी अतिरिक्त शाळा न्यायाधिकरण स्थापन करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे.

अधिनियमातील क्र. ९ मधील तरतुदीनुसार, व्यवस्थापनाकडून ज्यास बडतर्फ करण्यात आले असेल किंवा नोकरीतून काढून टाकण्यात आले असेल किंवा अन्यथा त्याची सेवा समाप्त करण्यात आली असेल किंवा ज्याचा दर्जा कमी करण्यात आला असेल व ज्यावर अन्याय झाला असेल अशा कोणत्याही कर्मचाऱ्यास न्यायाधिकरणाकडे अपील करण्याचा अधिकार असेल व त्यास अशा कोणत्याही आदेशाविरुद्ध अपील करता येईल.

५ (१०) राज्यातील टंचाईग्रस्त भागातील विद्यार्थ्यांनी विद्यापीठे व परीक्षा मंडळे यांची परीक्षा फी माफ करण्याची योजना

“सन १९९२-९३ या आर्थिक वर्षापासून शासन निर्णय क्रमांक एफ. ई. डी./१५९२/१२०२/(११३२)/साशि ५, दिनांक १८ ऑक्टोबर १९९३ अन्वये टंचाईग्रस्त भागातील विद्यार्थ्यांना फी माफीची योजना सुरू करण्यात आलेली आहे. यानुसार ज्या वर्षी अक्षरणाची परिस्थिती राज्यातील ज्या भागामध्ये उद्भवेल त्यावेळी इ.बी.सी. धारक विद्यार्थ्यांना परीक्षा फी माफीच्या सवलतीचा लाभ देण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे.

(ड) राज्यातील अनुदानित अशासकीय माध्यमिक शाळांतील तसेच उच्च माध्यमिक अध्यापक विद्यालयातील सर्व स्तरावरील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या पाल्यांना सर्व स्तरांवर (इ. १ ली ते पदव्युत्तर स्तर) निःशुल्क शिक्षण देणे.

शासन निर्णय शालेय शिक्षण विभाग क्रमांक एफईडी/१०९५/५४७५३/१७७९/९५ सारी ५ दिनांक १९ ऑगस्ट १९९५ अन्वये शासनाने राज्यातील अनुदानित अशासकीय माध्यमिक शाळांतील तसेच उच्च माध्यमिक स्तरावरील पूर्ण वेळ शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या फक्त दोन पाल्यांना प्राथमिक शिक्षकांच्या पाल्यांप्रमाणे शिक्षणाच्या सर्व स्तरांवर (इ. १ ली ते पदव्युत्तर स्तर) सन १९९५-९६ या री. वर्षापासून निःशुल्क शिक्षण देण्यास मंजूरी दिली आहे.

सदर शासन निर्णयानुसार राज्यातील माध्यमिक, उच्च माध्यमिक शासकीय शाळेत अथवा स्थानिक संस्थेच्या (महानगरपालिका नगरपालिका, शिक्षणमंडळे, जिल्हा परिषद, कटक मंडळ) शाळेत अथवा मान्यताप्राप्त व अनुदानित शाळेत आणि अध्यापक विद्यालयामधील कार्यरत असलेले पूर्ण वेळ शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांचे फक्त दोन पाल्य सर्व स्तरांवर निःशुल्क शिक्षणाच्या सवलतीस पात्र समजण्यात येतील.

अशासकीय माध्यमिक शाळातील तसेच उच्च माध्यमिक व अध्यापक विद्यालयातील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या पाल्यांना निःशुल्क शिक्षण.

राज्यातील अनुदानित अशासकीय माध्यमिक शाळांतील तसेच माध्यमिक व अध्यापक विद्यालयातील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या पाल्यांना शिक्षणाच्या सर्व स्तरावर (१ ली ते पदव्युत्तर स्तर) निःशुल्क शिक्षण.

शालेय शिक्षण विभागाच्या शासन निर्णय क्र. एफईडी १०९५/५४७८३/(१७७९/९५) माशि ५, दिनांक १९ सप्टेंबर १९९५ अन्वये ही योजना १९९५-९६ या शैक्षणिक वर्षापासून अस्तित्वात आली.

पूर्ण वेळ शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांचे उत्पन्न लक्षात न घेता निश्चिन्नासार शैक्षणिक सवलत पात्र पाल्यांना देण्यात येते.

व्यावसायिक अभ्यासक्रमाबाबत ही सवलत मान्यताप्राप्त संस्थेतील "फ्री सीट" मध्ये प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांना प्रमाणित फी पुरतीच अनुषेय राहिल.

या सवलती समाधानकारक प्रगती, चांगली वर्तणूक व नियमित उपस्थिती असल्यास विहित अभ्यासक्रम संपेपर्यंत चालू राहतील.

No Free Education to Students of Teaching and Non Teaching Employees Serving in Secondary and High Secondary and Junior Colleges.

TABLE No. XXVI

Sr. No.	District	Year	No. of Beneficiaries				Expenditure	
			Secondary	Jr. College	Other	Total		
1	2	3	4	5	6	7	8	
1	Gr. Bombay	1996-97 (Actuals)	3980	779	4758	1633
		1997-98 (Anticipated)	3980	780	4760	1635
		1998-99 (Estimated)	4101	790	4891	1638
2	Thane	1996-97 (Actuals)	800	400	1200	228
		1997-98 (Anticipated)	860	500	1260	246
		1998-99 (Estimated)	795	600	1395	246
3	Raigad	1996-97 (Actuals)	400	70	470	300
		1997-98 (Anticipated)	425	80	505	500
		1998-99 (Estimated)	430	90	520	510
4	Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	116	149	265	58
		1997-98 (Anticipated)	120	140	270	58
		1998-99 (Estimated)	125	250	275	58
5	Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	206	154	360	126
		1997-98 (Anticipated)	263	184	447	139
		1998-99 (Estimated)	300	200	500	145
6	Nashik	1996-97 (Actuals)	496	75	571	243
		1997-98 (Anticipated)	1000	80	1080	243
		1998-99 (Estimated)	1100	90	1190	243
7	Dhule	1996-97 (Actuals)	347	50	397	3861
		1997-98 (Anticipated)	300	55	355	3865
		1998-99 (Estimated)	350	60	410	3870
8	Jalgaon	1996-97 (Actuals)	400	500	900	120
		1997-98 (Anticipated)	450	550	1000	200
		1998-99 (Estimated)	500	560	1060	200
9	Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	841	100	941	99
		1997-98 (Anticipated)	900	125	1025	106
		1998-99 (Estimated)	1000	150	1150	108
10	Pune	1996-97 (Actuals)	882	1618	2500	3302
		1997-98 (Anticipated)	1000	1844	2844	3300
		1998-99 (Estimated)	1100	1885	2985	3350
11	Satara	1996-97 (Actuals)	368	15	383	433
		1997-98 (Anticipated)	470	20	490	440
		1998-99 (Estimated)	500	25	525	450
12	Sangli	1996-97 (Actuals)	100	70	170	1170
		1997-98 (Anticipated)	120	80	200	1175
		1998-99 (Estimated)	130	100	230	1180

TABLE XXVI

1	2	3	4	5	6	7	8
13.	Solapur	1996-97 (Actuals)	349	399	748	88
		1997-98 (Anticipated)	340	450	790	90
		1998-99 (Estimated)	340	450	790	90
14.	Kolhapur	1996-97 (Actuals)	989	520	1509	2558
		1997-98 (Anticipated)	1052	48	1600	2578
		1998-99 (Estimated)	1110	569	1680	2580
15.	Aurangabad	1996-97 (Actuals)	800	931	1731	50
		1996-98 (Anticipated)	900	500	1400	20000
		1998-99 (Estimated)	1000	500	1500	20000
16.	Jalna	1996-97 (Actuals)	150	50	200	23
		1997-98 (Anticipated)	100	55	155	20
		1998-99 (Estimated)	100	60	160	20
17.	Parbhani	1996-97 (Actuals)	300	150	450	126
		1998-98 (Anticipated)	355	175	500	173
		1998-99 (Estimated)	350	200	550	180
18.	Beed	1996-97 (Actuals)	195	5	200	20
		1997-98 (Anticipated)	210	5	215	25
		1998-99 (Estimated)	210	5	215	25
19.	Nanded	1996-97 (Actuals)	73	...	73	10
		1997-98 (Anticipated)	100	...	100	12
		1998-99 (Estimated)	150	...	150	15
20.	Osmanabad	1996-97 (Actuals)	130	67	197	197
		1997-98 (Anticipated)	132	70	202	200
		1998-99 (Estimated)	135	75	210	200
21.	Latur	1996-97 (Actuals)	91	91	538
		1997-98 (Anticipated)	50	100	150	700
		1998-99 (Estimated)	60	115	195	750
22.	Buldhana	1996-97 (Actuals)	347	178	525	77
		1997-99 (Anticipated)	351	81	432	78
		1998-99 (Estimated)	357	185	542	79
23.	Akola	1996-97 (Actuals)	300	20	320	73
		1997-98 (Anticipated)	325	24	349	80
		1998-99 (Estimated)	330	30	360	82
24.	Amravati	1996-97 (Actuals)	375	1080	1455	159
		1997-98 (Anticipated)	380	1080	1460	160
		1998-99 (Estimated)	380	1080	1460	160
25.	Yeotmal	1996-97 (Actuals)	261	18	279	34
		1997-98 (Anticipated)	325	25	350	40
		1998-99 (Estimated)	375	35	410	46
26.	Wardha	1996-97 (Actuals)	225	70	295	165
		1997-98 (Anticipated)	225	75	300	200
		1998-99 (Estimated)	230	80	310	210
27.	Nagpur	1996-97 (Actuals)	190	760	950	75
		1997-98 (Anticipated)	195	760	955	1300
		1998-99 (Estimated)	200	760	960	1300
28.	Bhandara	1996-97 (Actuals)	50	55	105	38
		1997-98 (Anticipated)	75	55	130	39
		1998-99 (Estimated)	75	55	130	39
29.	Chandrapur	1996-97 (Actuals)	90	46	136	38
		1997-98 (Anticipated)	95	50	145	38
		1998-99 (Estimated)	95	50	145	38
30.	Gadchiroli	1996-97 (Actuals)	35	...	35	9
		1998-98 (Anticipated)	45	...	45	10
		1998-99 (Estimated)	45	..	45	10
TOTAL	1996-97 (Actuals)	13795	8419	22214	15856
		1997-98 (Anticipated)	15013	8501	23514	37650
		1998-99 (Estimated)	15974	8949	24923	39821

५ (C) निःशुल्क शिक्षण — १० वी पर्यंतचे सर्वाना मोफत शिक्षण.

शासनमान्य अनुदानित व विना अनुदानित शैक्षणिक संस्थात शिकणाऱ्या १ ते १० इयत्तेतील शिकणाऱ्या सर्व विद्यार्थ्यांना निःशुल्क शिक्षण शालेय शिक्षण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक एफइडी-१०९६/प्र.क्र-१९७८/९६/साशि-५, दिनांक १३ जून १९९६ अन्वये १९९६-९७ पासून शासन मान्य अनुदानित व विना अनुदानित शाळांमधील इयत्ता पहिली ते दहावीमध्ये शिक्षण घेणाऱ्या सर्व विद्यार्थ्यांना, प्रमाणित शुल्क दराने मोफत शिक्षण योजना लागू करण्यात आली आहे.

या सवलतीस पात्र होण्यासाठी खालील अटीची पूर्तता होणे आवश्यक आहे.

१. प्रमाणित शुल्क दराप्रमाणे प्रतिपूर्ती केली जाईल.
२. आम जनतेस/प्राथमिक शिक्षक ज्यांना ३ अपत्ये आहेत अशांना व माध्यमिक शिक्षक ज्यांना २ अपत्ये आहेत अशांना ही सवलत मिळू शकेल.
३. प्राथमिक, माध्यमिक, उच्च माध्यमिक शिक्षक/शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या मुलांना प्रमाणित शुल्क व परीक्षा फी ची प्रतिपूर्ती होऊ शकेल.
४. किमान १५ वर्षे महाराष्ट्रात वास्तव्य असणाऱ्या पालकांच्या पाल्यांना ही सवलत मिळू शकेल.
५. या सवलतीसाठी ७५ टक्के उपस्थिती असणे आवश्यक असून अनुत्तीर्ण होणाऱ्या विद्यार्थ्यांची सवलत त्या वर्षापुरती रोखण्यात येईल. मात्र तो उत्तीर्ण होताच ही सवलत पुढीलवर्षी पूर्ववत चालू होईल.
६. ही शैक्षणिक सवलत एकापेक्षा अधिक शिक्षण क्षेत्रासाठी उपलब्ध नाही.

तक्ता २७ TABLE 27

लाभधारकांची संख्या व झालेला खर्च दर्शविणारा तक्ता

Table Showing the information Regarding beneficiaries and expenditure

(Rs. in Thousand) (रुपये हजारत)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of District	वर्ष Year	शाळांची संख्या No. of School		लाभार्थींची संख्या No of Beneficiaries		प्रत्यक्ष झालेला खर्च Actual Expenditure Incurred
			अनुदान Aided	विना अनुदान Unaided	अनुदान Aided	विना अनुदान Unaided	
१	२	३	४	५	६	७	८
1	मुंबई Gr. Bombay	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष) 773	367	397115	1797	6001
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) 783	376	420637	1000	6336
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) 795	383	422159	1000	6361
2	ठाणे Thane	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष) 435	350	18753१	4220	3540
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) 45७	375	290724	14847	390८
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) 460	400	291133	15634	4000
3	रायगड Raigad	1996-97 (Actual)	(प्रत्यक्ष) 221	79	35000	—	1350
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) 233	67	36000	—	2500
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) 240	60	38000	—	3000
4	रत्नागिरी Ratnagiri	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) 238	51	60834	2240	989
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) 238	61	67712	2646	1110
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) 238	61	65540	2492	1069
5	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) 154	27	53339	2885	930
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) 157	30	53579	3005	960
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) 160	32	53819	3085	980
6	नाशिक Nashik	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) 336	246	29037	3320	1797
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) 345	237	96840	8060	1797
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) 374	228	106524	8860	1994
7	धुळे Dhule	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) 316	122	84910	25400	2377
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) 330	127	61700	47350	2865
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) 340	135	78500	39800	3000
8	जळगाव Jalgaon	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) 627	89	128698	13408	2840
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) 630	90	132700	16415	3200
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) 635	92	135360	18445	3500
9	अहमदनगर Ahmadnagar	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) 404	170	280042	26506	4321
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) 427	139	286000	24000	4340
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) 445	86	298000	14890	4379
10	पुणे Pune	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) 489	329	261862	53950	5218
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) 530	350	275000	60100	6500
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) 550	375	295000	63500	6500

तक्ता २७--बालू TABLE XXVII--contd.

1	2	3	4	5	6	7	8	
11	सातारा Satara	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	400	33	91620	206	2345
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ..	401	33	128863	121	2345
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	402	33	130891	131	2345
12	सांगली Sangli	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	367	54	8520	3485	2077
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	370	55	8690	3555	2100
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	370	55	8690	3555	2100
13	सोलापूर Solapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	379	162	108070	36952	3000
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	379	179	116500	45000	5200
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	390	185	121500	49000	5500
14	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	392	165	153605	39482	5201
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	416	193	156532	39990	5500
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	432	209	137210	42289	5700
15	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	330	220	1157	40438	1870
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	330	242	1269	44480	1871
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	330	259	1413	47532	1871
16	जालना Jalna	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	84	69	48000	19000	1220
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	98	62	48502	19320	2200
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	100	64	49000	20000	2300
17	परभणी Parbhani	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	139	46	35813	18743	1580
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	145	50	40230	19306	2200
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	45	50	40230	19306	2200
18	बीड Beed	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	285	74	59320	19175	2214
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	285	74	66142	19999	2400
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	285	74	69239	20602	2509
19	नांदेड Nanded	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	286	90	31426	68213	3056
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	300	100	147000	11115	3256
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	300	100	147000	11115	3300
20	उस्मानाबाद Osmanabad	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	223	46	48849	—	986
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	225	50	48900	—	1200
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	227	52	49000	—	1000
21	लातूर Latur	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ..	294	80	168690	20000	1900
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	302	82	69000	21000	2374
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	307	88	70000	22000	2400
22	बुलढाणा Buldhana	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	311	35	17236	20000	624
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	313	35	17408	21000	936
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	313	35	17579	22000	036
23	अकोला Akola	1996-97 (Actuals)	(प्रत्यक्ष) ...	336	108	77783	17000	2300
		1997-98 (Anticipated)	(अपेक्षित) ...	336	108	63496	17000	2900
		1998-99 (Estimated)	(अंदाजे) ...	336	108	70660	19000	3025

तक्ता २७—तालू TABLE XXVII. contd

1	2	3	4	5	6	7	8	
24	अमरावती Amravati	...	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	444	33	115912	8742	2000
			1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	452	25	116817	8524	5300
			1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	452	25	18	8524	5300
25	यवतमाळ Yeotmal	...	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	318	131	61609	7684	969
			1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	342	135	75928	9837	1100
			1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	350	140	80000	10000	1200
26	वर्धा Wardha	...	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	116	35	22254	9424	388
			1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	118	35	22506	9424	740
			1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	118	35	22800	9424	745
27	नागपूर Nagpur	...	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	547	85	70000	20000	1631
			1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	550	85	75000	25000	1500
			1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	550	85	75000	25000	1500
28	भंडारा Bhandara	...	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	315	209	29380	11722	2400
			1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	325	222	30210	11913	1000
			1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	325	222	30210	12000	1000
29	चंद्रपूर Chandrapur	...	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	216	97	11000	10000	932
			1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	216	97	15000	12000	1700
			1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	216	97	15000	12000	1700
30	गडचिरोली Gadchiroli	...	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	100	85	41000	5000	406
			1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	100	90	45000	5500	1200
			1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	105	90	45000	5600	1200
	एकूण Grand Total	...	1996-97 (Actuals) (प्रत्यक्ष) ...	9875	3687	2458758	508992	66466
		...	1997-98 (Anticipated) (अपेक्षित) ...	9826	3804	3019287	522409	79430
		...	1998-99 (Estimated) (अंदाजे) ...	10290	3858	3081254	525896	81884

अपंग विद्यार्थ्यांसाठी एकात्मशिक्षण योजना

अपंग विद्यार्थ्यांना शिक्षणाची संधी आतापर्यंत फक्त अपंग विद्यार्थ्यांच्या विशेष शाळा किंवा निवासी शाळा या मार्फतच दिली जात होती यात वाढ करण्यासाठी केंद्र शासनाच्या समाज कल्याण खात्याने एकात्म शिक्षण योजना अंमलात आणली आहे. ह्या योजनेनुसार अपंग विद्यार्थ्यांना सर्वसाधारण शाळांमध्ये शिक्षण देण्यात येईल व हे विद्यार्थी शाळांच्या निरनिराळ्या कार्यक्रमात सर्वसाधारण विद्यार्थ्यांप्रमाणे सहभागी होतील. कोणत्याही प्रकारचा न्यूनगंड निर्माण न होता अपंग विद्यार्थ्यांना समाजात मानाने वावरता यावे हे या योजनेचे मूळ उद्दिष्ट आहे.

योजनेच्या कामाला चांगली गती यावी म्हणून ८ व्या पंचवार्षिक योजनेपासून अपंग एकात्मशिक्षण योजनेसाठी खालील नवीन तरतुदी करण्यात आल्या आहेत :—

- (१) कामासाठी स्वतंत्र विभाग, (२) मार्गदर्शक शिक्षक तसेच अधिकारी वर्गासाठी प्रशिक्षण, (३) सल्लागार समितीची स्थापना (४) पालकांना मार्गदर्शन, (५) दरवर्षी १० नवीन युनिट्स उघडणे.

या योजनेला अंशतः केंद्राचे अर्थसहाय्य मिळते. यात खालील चार प्रकारच्या अपंगांचा समावेश करणेत येतो :—

- (१) अंध, (२) मूक-बधिर, (३) शारीरिक व्यंग असणारे, (४) अध्ययनक्षम.

ज्या शाळा ही योजना राबविणार आहेत त्या शाळांना व योजनेत समाविष्ट अपंग विद्यार्थ्यांना खालीलप्रमाणे आर्थिक सहाय्य देण्यात येईल :—

- (अ) अनावर्ती खर्च.—(१) प्रत्येक अपंग विद्यार्थ्याला अपंगत्वाच्या साधनांसाठी रु. २००० पर्यंतच्या प्रत्यक्ष खर्च पाच वर्षांत एकदा
(ब) आवर्ती खर्च.—(१) प्रत्येक अपंग विद्यार्थ्याला दरमहा रु. ५० पर्यंत किंवा प्रत्यक्ष खर्च यापैकी जो कमी असेल तो वाहन खर्च
(२) ६ वी पासूनच्या प्रत्येक विद्यार्थ्यास पाठ्यवाचक भत्ता म्हणून रु. ५० दरमहा.
(३) गंभीर स्वरूपाच्या शरिराच्या खालच्या भागास अपंगत्व असलेल्या विद्यार्थ्यांस संरक्षण भत्ता रु. ७५ दरमहा.

अपंग विद्यार्थ्यांसाठी (एकात्म शिक्षण योजना)

- (४) प्रत्येक अपंग विद्यार्थ्यांसगणवेशासाठी रु. २०० पर्यंतचा प्रत्यक्ष खर्च प्रतिवर्षी.
- (५) प्रत्येक अपंग विद्यार्थ्यांला पुस्तके व हद्द्या व स्टेशनरी रु ४०० पर्यंतचा खर्च प्रतिवर्षी.
- (६) आठ विद्यार्थ्यांच्या प्रत्येक मान्य युनिट मध्ये एक विशेष शिक्षक याप्रमाणे त्यांच्या वेतनावरील प्रत्यक्ष खर्च.

अपंग विद्यार्थ्यांना शिक्षणाची संधी उपलब्ध करून देण्याचे दृष्टीने त्यांना सामान्य शाळेत प्रवेश देऊन त्यांचे सामाजिकीकरण करणे व यांना शाळेच्या निरनिराळ्या कार्यक्रमात सहभागी होतील या हेतूने ही योजना महाराष्ट्रात १९७८ पासून सुरू आहे.

१९९४-९५ या वर्षात महाराष्ट्रात अपंग एकात्मशिक्षण योजनेअंतर्गत ३६ शाळेत चालू असून ६६ शिक्षक काम करतात व ९७६ विद्यार्थ्यांनी लाभ घेतला आहे. योजनेला चांगली गती यावी व जास्तीत जास्त विद्यार्थी समाविष्ट करण्याचे दृष्टीने महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषदेने एक स्वतंत्र विभाग स्थापन केलेला आहे. तसेच योजनेबाबत मार्गदर्शन करण्यासाठी स्वतंत्र सल्लागार समिती स्थापन करण्यात आली आहे. एस. सी. ई. आर. टी. चा अपंग एकात्म शिक्षण योजना विभागामार्फत प्रत्येक वर्षी नवीन युनिट वाढविण्याचे दृष्टीने प्रयत्न करण्यात येतात.

अपंग एकात्मशिक्षण योजना

तक्ता २८

अ. क्र. Sr. No.	केंद्राचे ठिकाण Place of the centre	वर्ष Year	प्रवेशक्षमता Intake Capacity		प्रत्यक्ष प्रवेश दिलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या Students actually admitted		शिक्षकांची संख्या No. of Teachers		दिलेले अनुदान Grant paid	
			प्राथमिक Primary	माध्यमिक Secondary	प्राथमिक Primary	माध्यमिक Secondary	प्राथमिक Primary	माध्यमिक Secondary		
			4	5	6	7	8	9		
1	मुंबई Mumbai	1996-97 (Actual) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	72 80 88	32 40 48	118 126 134	62 70 78	6 7 8	4 5 6	8,60,592 11,06,592 13,76,592
2	पुणे Pune	1996-97 (Actual) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	176 184 192	96 104 112	238 246 254	151 159 167	21 22 23	12 13 14	24,27,920 28,29,720 32,72,720
3	नाशिक Nashik	1996-97 (Actual) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	32 32 32	24 32 40	38 38 38	34 42 50	3 3 3	3 4 5	4,63,400 5,89,601 7,28,400
4	कोल्हापूर Kolhapur	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	16 16 16	24 32 40	31 31 31	42 50 58	2 2 2	3 4 5	5,25,740 6,58,340 8,04,540
5	औरंगाबाद Aurangabad	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	16 16 16	— 8 16	30 30 30	4 12 20	1 2 2	— 1 2	1,29,500 2,21,790 3,24,590
6	अमरावती Amaravati	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	8 8 8	8 16 24	12 12 12	51 59 67	1 1 1	1 2 3	2,02,289 3,02,489 4,12,889
7	नागपूर Nagpur	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	48 48 56	40 56 64	80 80 88	79 95 103	5 5 6	4 6 7	6,81,180 9,09,180 11,60,780
	एकूण Total	1996-97 (Actuals) 1997-98 (Anticipated) 1998-99 (Estimated)	(प्रत्यक्ष) (अपेक्षित) (अंदाजे)	368 384 408	224 288 344	547 565 587	423 487 543	39 42 45	27 35 42	52,88,711 66,17,711 80,78,911

६. क्रीडा व युवक कल्याण

VI. SPORTS AND YOUTH WELFARE

- (१) प्रस्तावना
(1) Introduction

विद्यार्थी व बिगर विद्यार्थी युवकांसाठी शासनाने क्रीडा व शारीरिक शिक्षण, युवक शिक्षण, युवक सेवा इत्यादि कार्यक्रम हाती घेतले आहेत. यापैकी बालवीर व वीरवाला राष्ट्रीय छात्रसेना हे युवक कल्याण कार्यक्रम शालेय शिक्षण विभागाकडे सोपविण्यात आले आहेत.

तफता १

TABLE I

(१) वित्तीय आवश्यकता
(H) Financial Requirements

पन्ना १

वर्गीकरण	प्रत्यक्ष खर्च Actuals 1996-97			अर्थसंकल्प Budget Estimates 1997-98		
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
	1	2	3	4	5	6
(अ) कायचि वर्गीकरण—						
श्रीडा व युवक कल्याण—						
(१) राष्ट्रीय छात्र सेना ...	98,340	—	98,340	10,77,30	..	10,77,30
(२) बालवीर बोरवाला ...	5784	—	5784	57,84	685900	681684
एकूण (अ) स्कुल ...	1,04,124	—	1,04,124	11,35,14	685900	79,94,14
बजा—बसुली ...	—	—
एकूण (अ) निव्वळ ...	1,04,124	—	1,04,124	11,35,14	..	11,35,14
(ब) उद्दिष्टनिहाय वर्गीकरण—						
(१) राष्ट्रीय छात्रसेना—						
वेतन ...	48,463	—	48,463	4,40,00	—	4,40,00
कार्यालयीन खर्च ...	10,69	—	1,069	5,10	—	5,10
सामग्री व पुरवठा ...	194	—	194	4,95,00	—	4,95,00
इतर उद्दिष्टांवरील खर्च ...	48,614	—	48,614	1,37,20	..	1,37,20
एकूण (१) ...	9,83,40	—	98,340	10,77,30	..	10,77,30
(२) बालवीर सेवा व मार्गदर्शन—						
अनुदान ...	57,84	—	57,84	57,84	—	57,84
एकूण (२) ...	57,84	—	57,84	57,84	—	57,84
(३) महाराष्ट्र छात्रसेना ...						
एकूण (३) ...	—	—	—	—	—	—
एकूण (ब) स्कुल ...	1,04,124	—	1,04,124	57,84	..	18,25,23
बजा—बसुली ...	—	—	—	—	—	—
एकूण (ब) निव्वळ ...	1,04,124	—	1,04,124	11,35,14	68,59,00	79,94,14

TABLE I

(रुपये हजारत/Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज Revised Estimates 1997-98			अयसंकल्प Budget Estimates 1998-99			Classification
योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	
8	9	10	11	12	13	1
						(A) Activity Classification—
						Youth Welfare—
11,74,00	..	1,17,400	11,3,215	—	11,32,15	(1) National Cadet Corps.
94.67	7,659,00	7,75,367	57.84	55,00,00	55,57,84	(2) Scouting and Guiding
12,168.67	76,59,00	8,92,767	1,18,999	5,50,000	66,89,99	Total (A) Gross
..	—	—	—	Deduct—Recoveries
12,688.67	76,59,00	89,27.67	11,89,99	550000	66,89,99	Total (A) Net
						(B) Objectwise Classification—
						(1) National Cadet Corps—
5,00,00	...	50,000	48,500	—	4,8,500	Salaries
45,00	—	45,00	24,20	...	24,20	Office Expenses
4,28,30	...	4,28,30	4,95,00	...	4,95,00	Material and Supplies
2,00,70	..	2,00,70	1,27,95	..	1,27,95	Expenditure on other objects
11,74,00	..	11,74,00	11,32,15	—	11,32,15	Total (1)
						(2) Scouting and Guiding—
94.67	...	94.67	57.84	...	57.84	Grant-in-aid
94.67	...	94.67	57.84	...	57.84	Total (2)
—	—	—	—	5,50,000	5,50,000	(3) Maharashtra Chhatrasena
—	—	—	—	5,50,000	5,50,000	Total (3)
94.67	..	94.67	11,89,99	5,50,000	66,89,99	Total (B) Gross
..	...	—	...	—	—	Deduct—Recoveries
12,688.67	76,59,00	89,27.67	11,89,99	5,50,000	66,89,99	Total (B) Net

३) कार्यक्रमाच्या कार्यकाराचा सारांश व विस्तीर्ण आढर्यकतांचे स्पष्टीकरण

(१) राष्ट्रीय छात्रसेना.—महाराष्ट्रात १९७२-७३ या शैक्षणिक वर्षापासून मुरुू झालेल्या १०+२+३ ह्या बदललेल्या शिक्षणपद्धतीमुनार माध्यमिक स्तराबरोल (इ. ८ वी ते १० वीच्या) अभ्यासक्रमास ऐच्छिक विषयाखालील एक उपक्रम म्हणून राष्ट्रीय छात्रसेनेचा अंतर्भाव करण्यात आला आहे. सदर योजना कनिष्ठ महाविद्यालय पातळीवर देखील लागू करण्यात आलेली आहे. ह्या योजनेची श्येये व उर्दष्टे खालीलप्रमाणे:—

(१) नेतृत्व गुण, चारित्र्य, बंधुत्व, खिलाडूवृत्ती, आदर्श सेवामाव इत्यादी गुणांचे संवर्धन करणे,

(२) देशाच्या आपस्कानोन परिस्थितीत सहाय्यभूत व्हावी अशी एक शिस्तबद्ध आणि प्रतिभित शक्ती निर्माण करणे.

(३) अधिकारवृत्ताच्या गणांचो जोपासना करून आणि सेनादलामध्ये अत्रिकारी म्हणून प्रवेश करण्यासाठी लागणाऱ्या पावलेचे विद्याध्यांस प्रशिक्षण देण.

राज्यात राष्ट्रीय छात्रसेनेचो ७ गट मुख्यालये व ५७ पथके कार्यरत आहेत.

राष्ट्रीय छात्रसेनेतील डिविजन्स आणि छात्रमैनिकांची संख्या व शिगिरांचो संख्या दर्शविणारा तबला

Table showing number of Divisions and strength of cadets in N. C. C. and camps organised

तबला २ TABLE II

	छात्र संख्या Cadet strength								
	(प्रत्यक्ष) 1956-97 (Actuals)			(अपेक्षित) 1997-98 (Anticipated)			(अंदाजित) 1998-99 (Estimated)		
	मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. 'मनीअर डिविजन्स Senior Division	20938	11274	32212	21035	11309	12314	21580	11211	33211
2. 'मनीअर डिविजन्स Junior Division	38385	20917	59302	39019	21004	60014	40078	21581	61659
3. आयोजित केलेल्या शिगिरांची संख्या No. of Camps organised	350	209	550	735	225	600	700	250	650
4. भाग घेतलेल्यांची संख्या Number of Participant	70000	90000	90000
5. एकूण खर्च Total expenditure (in thousands)	98340 (in thousand)	117400 (in thousand)	113215 (in thousand)
6. दरडोई खर्च Per capita expenditure (in rupees)	139	120	132

(२) बालवीर व वीरबाला.—बालवीर व वीरबाला चळवळीची मुख्य साध्ये व उर्दष्टे म्हणजे मूलामुलींच्या व युवा स्त्री-मुखांच्या चारभ्याचा विकास करणे, परमेश्वरास पूज्य मानणे, त्यांच्या शारीरिक, मानसिक, नैतिक व आध्यात्मिक विकासास हातभार लावणे, त्यांच्या शिगिक्षण शक्तीचा विकास करणे व समाजास त्यांच्या सेवेचा उपयोग व्हावा यासाठी कायद्याने वागणारे चांगले नागरिक निर्माण व्हावेत या उर्दष्टाने त्यांच्यामध्ये आत्मनिर्भरता व स्वयंशिस्त निर्माण करणे.

माध्यमिक शाळासाठी नवीन अभ्यासक्रमाची अंमलबजावणी करीत असताना १९७२-७३ पासून ८ वी, ९ वी व १० वी इयत्तेसाठी बालवीर व वीरबाला हा विषय ऐच्छिक विषय म्हणून मुरुू करण्यात आला.

महाराष्ट्र शासनाने मान्यता दिलेल्या महाराष्ट्र राज्य, भारत बालवीर आणि वीरबाला संस्थेच्यावतीने शिगिक्षकांना प्रशिक्षण देऊन अभ्यासक्रम राबविना जात आहे. महाराष्ट्र राज्य भारत बालवीर व वीरबाला संस्थेने १ जुलै १९९४ पासून कर्मचारी वर्गाच्या वेतनावर व निविदात करणा वेतंतर मान्य वावोडर केलेल्या एकूण वार्षिक खर्चाच्या नव्वद टक्के रक्कम सदर संस्थेला अनुदान म्हणून देण्यात येते.

बालवीर व वीरबाला या योजनेत प्रशिक्षित झालेल्या शिक्षकांची संख्या दर्शविणारा तक्ता

Table showing number of Teachers trained in Scouting and Guiding

तक्ता ३ TABLE III

(रु. हजारत/Rs. in thousands)

क्र. नं. Sr. No.	(प्रत्यक्ष) 1996-97 (Actual)		(अपेक्षित) 1997-98 (Anticipated)		(अंदाज) 1998-99 (Estimates)		
	बालवीर Scouts	वीरबाला Guides	बालवीर Scouts	वीरबाला Guides	बालवीर Scouts	वीरबाला Guides	
1	2	3	4	5	6	7	8
((1) प्रशिक्षित शिक्षकांची संख्या Number of teachers trained		1768	1002	1800	1050	1950	1100
((2) भाग घेतलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या Number of students enrolled		436699	318310	458000	324000	480000	340000
((3) एकूण खर्च Total expenditure (Rs. in thousands)		5784	—	9467	—	5784	..
((4) प्रत्येक विद्यार्थ्यांमार्गील खर्च Per capita expenditure (in Rupees.)		..	7.66	..	8.49	..	9.02

७. मंत्रालय

१. प्रस्तावना

मंत्रालय पातळीवर शालेय शिक्षण या क्षेत्रातील विषयांचा प्रशासनिक विभाग म्हणून काम पाहिले जाते. १२ वी इयत्तेपर्यंतच्या संक्रमापर्यंत, राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण १९८६ ची अंमलबजावणी करणे, शिक्षण विषयक शासकीय धोरण ठरविणे, त्याबाबत शैक्षणिक संस्थांना मान्यता, मार्गदर्शन व मदत करणे व शिक्षणाचा दर्जा वाढविणे ही या विभागाची प्रमुख कामे आहेत. त्याचप्रमाणे पाठ्य-पुस्तकांचा दर्जा वाढविणे, स्थानिक स्वराज्य संस्था व इतर स्वयंसेवी संघटना यांना शैक्षणिक कार्यासाठी वप्रौढ शिक्षणाच्या कामासाठी अनुदान देणे व त्यांना उत्तेजन देणे आणि अनीयवारिक शिक्षण क्षेत्रातील कार्यक्रमांना चालना देणे ही या विभागाची जबाबदारी आहे. विभागाचे काम पाहण्याकरिता आय. ए. एस. दर्जाच्या सचिवांची नियुक्ती करण्यात आली आहे. या विभागातील सचिवांना सहाय्यक करण्याकरिता विभागामध्ये ४ उपसचिव, १ विशेष कार्य अधिकारी, ११ अवर सचिव व १ उपसंचालक (सांख्यिकी), २०, अधिकारी व इतर सहाय्यक कर्मचारी वृंद अशी मंजूर पदे आहेत. या विभागाच्या प्रशासनिक नियंत्रणाखाली (१) शिक्षण संचालक पुणे (२) शिक्षण संचालक (प्रौढ शिक्षण), पुणे, (३) संचालक, महाराष्ट्र राज्य, शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे, विभाग प्रमुख आहेत

(तीन) कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा गोषवारा व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण.

(१) (१) शालेय शिक्षण विभाग.

शालेय शिक्षण विभागाचे प्रशासकीय मुख कार्य म्हणून (१) शालेय शिक्षण या विभागाच्या अखत्यारत येणाऱ्या कार्यक्रमांचे कार्यान्वयन, संबंधित विभाग प्रमुख किंवा कार्योत्तर प्रमुखाद्वारा केले जाते. कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा सारांश प्रत्येक कार्यक्रमाची कारगिरी व लक्ष्य दर्शवितो.

हे कार्यक्रम मंत्रालयीन स्तरावर घेऊन धोरणविषयक निर्णयानुसार कार्यान्वित केले जातात. मंत्रालयीन विभागातर्फे विकासाची कामे प्रत्येक कार्यन्वित करण्यात येत नाहीत. त्यामुळे या विभागासाठी जो निधीची मागणी केली जाते ती मुख्यत्वे करून घ्यावी लागते—

(अ) आस्थापना अधिकारी वर्ग व इतर कर्मचारी वृंद यांचा पगार व भत्ते व आकस्मिक खर्च.

(ब) विभागातील कर्मचारी वृंदांना देण्याकरिता कर्जे व अग्रिम घन

मुळे मंत्रालयीन विभागांना कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा गोषवारा देण्यासाठी कोणतीही मोजमापे विहित करणे योग्य व सुसंबंध ठरवारे ही. ही मोजमापे फक्त प्रत्येक कार्यात्मक कार्यक्रमाच्या प्रगतीचा अंदाज घेण्यासाठी उपयुक्त आहेत.

(२) डेव संलग्न विमा योजना—भविष्य निर्वाह निधी—वर्गणीदाराच्या कुटुंबियांना अधिक सामाजिक सुरक्षितता लाभावी म्हणून आणि राज्य सरकारने कर्मचाऱ्यांना अधिक वचत करण्यास प्रोत्साहन मिळावे म्हणून ही योजना शासनाने सुरू केली आहे. ह्या न देता विमांची सुरक्षितता लाभते. काही अटीच्या अधीन या योजनेखाली राज्य शासनाच्या नोकरांला जास्तीत जास्त रु. ३०,००० मिळू शकतील मात्र मृत्यु समयी त्याची कमीत कमी ५ वर्षे सेवा झाली असली पाहिजे व भविष्य निर्वाह निधीत कमीत कमी शेवटच्या ३ वर्षांकरिता खालीलप्रमाणे शिल्लक असली पाहिजे—

(१) वर्ग-१-रु. १२,०००, (२) वर्ग-२-रु. ७,५००, (३) वर्ग-३-रु. ४,५००, (४) वर्ग-४ रु. ३,०००.

३. शासकीय कर्मचाऱ्यांना कर्जे - शासकीय कर्मचाऱ्यांना, शासनांकडे निधी उपलब्ध असल्यास पुढील बाबीसाठी कर्जे मंजूर करण्यात येतात :—

(१) घर बांधणीसाठी अगर विकत घेण्यासाठी (२) वाहने विकत घेण्यासाठी (३) राष्ट्रीय व धार्मिक सण साजरे करण्यासाठी घर बांधणीसाठी जो निधी उपलब्ध करण्यात येतो त्यातील ३३ टक्के निधी अनुसूचित जाती व जमाती आणि मागासवर्गीय कर्मचाऱ्यांसाठी राखून ठेवण्यात येतो.

तबला १

TABLE I

(बोन) वित्तीय आवश्यकता,

(ii) Financial Requirements

तपता १

उपशील 1	प्रत्यक्ष खर्च (१९९६-९७) Actuals (1996-97)			अर्थसंकल्प (१९९७-९८) Budget Estimates (1996-97)		
	योजनेतर Non-Plan 2	योजनांतर्गत Plan 3	एकूण Total 4	योजनेतर Non-Plan 5	योजनांतर्गत Plan 6	एकूण Total 7
(अ)-कार्यवार वर्गीकरण						
सचिवालय-शिक्षण विभाग	1,30,35	—	1,30,35	1,39,70	—	1,39,70
एकूण (अ)-स्थूल	1,30,35	—	1,30,35	1,39,70	—	1,39,70
बजा-वसुली	—	—	—	—	—	—
एकूण (अ)-निव्वळ	1,30,35	—	1,30,35	1,39,70	—	1,39,70
(ब)-उद्दिष्टवार वर्गीकरण						
१ (१) शिक्षण विभाग—						
वेतन	1,19,90	—	1,19,90	1,24,90	—	1,28,72
कार्यालयीन खर्च	7,50	—	7,50	7,95	—	7,95
इतर उद्दिष्टांवरील खर्च	2,95	—	2,95	2,70	—	2,70
एकूण १ (१)	1,30,35	—	1,30,35	1,35,69	—	1,35,69
१ (२) विज्ञान व तंत्र शाखेतील समन्वय व संशोधन—						
वेतन	—	—	—	—	—	—
कार्यालयीन खर्च	—	—	—	—	—	—
इतर उद्दिष्टांवरील खर्च	—	—	—	—	—	—
एकूण १ (२)	—	—	—	—	—	—
१ (३) राष्ट्रसेवा योजना—						
एकूण १ (३)	—	—	—	—	—	—
२ ठेव संलग्न विमायोजना	—	—	—	—	—	—
३ शासकीय कर्मचारी हस्तार्थीना खर्च	—	—	—	—	—	—
एकूण-(ब) स्थूल	1,30,35	—	1,30,35	1,39,70	—	1,39,70
बजा-वसुली	—	—	—	—	—	—
एकूण-(ब) निव्वळ	1,30,35	—	1,30,35	1,39,70	—	1,39,70

टीप- सन १९९६-९७ वर्षाच्या प्रत्यक्ष खर्चाचे आकडे शिक्षण सेवायोजना विभागाशी संबंधित आहेत.

TABLE I

(रु. हजारत/रु.s. in thousands)

सुधारित अंदाज १९९७-९८ Revised Estimates 1997-98			अर्थसंकल्प १९९८-९९ Budget Estimates 1998-99			Detail 1
Non-Plan योजनेत्तर 8	Plan योजनांतर्गत 9	Total एकूण 10	Non-Plan योजनेत्तर 11	Plan योजनांतर्गत 12	Total एकूण 13	
1,56,96	—	1,56,96	1,53,89	—	1,53,89	A. <i>Activity Classification</i> Secretariat-Education Department
1,56,96	—	1,56,96	1,53,89	—	1,53,89	Total (A) Gross
—	—	—	—	—	—	Deduct—Recoveries
1,56,96	—	1,56,96	1,53,89	—	1,53,89	Total (A) Net
						B. <i>Objectwise Classification</i>
						1 (i) Education Department—
1,40,90	—	1,40,90	1,41,60	—	1,41,60	Salaries
1,254	—	1,254	8,80	—	8,80	Office Expenses
3,52	—	3,52	3,49	—	3,49	Expenditure on Other objects
1,56,96	—	1,56,96	1,53,89	—	1,53,89	Total 1 (i)
						1 (ii) Co-ordination and Research in Science and Technology
—	—	—	—	—	—	Salaries
—	—	—	—	—	—	Office Expenses
—	—	—	—	—	—	Expenditure on other object
—	—	—	—	—	—	Total 1 (ii)
—	—	—	—	—	—	1 (ii) National Service Scheme
—	—	—	—	—	—	Total (1)
—	—	—	—	—	—	(2) Deposit-Linked Insurance Scheme
—	—	—	—	—	—	(3) Loans to Government Servants
1,56,96	—	1,56,96	1,53,89	—	1,53,89	Total 1 (i)
—	—	—	—	—	—	Deduct—Recoveries
1,56,96	—	1,56,96	1,53,89	—	1,53,89	Total (B) Net

(तीन) कायंकराच्या कार्यभाराचा गोळवारा व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण

१. डेव संलग्न विमा योजना-भविष्य निर्वाह निधी.— वर्गणीदारांच्या कुटुंबियांना अग्रिम सामाजिक सुरक्षितता लाभानी म्हणून आणि राज्य सरकारी कर्मचाऱ्यांना अधिक बचत करण्यास प्रोत्साहन मिळावे म्हणून ही योजना शासनाने सुरू केली आहे. यात कोणताही हप्त्या न देता विम्याची सुरक्षितता लाभते. काही अटींच्या अटीन या योजनेलाही राज्य शासनाच्या नोकऱ्याला जास्तीत जास्त रु. ३०,००० मिळू शकतील. मात्र मृत्यूमयी त्याची कमीत कमी पाच वर्षे सेवा झाली असली पाहिजे व भविष्य निर्वाह निधीत कमीतकमी शेवटच्या तीन वर्षाकरिता खालीलप्रमाणे शिल्लक असली पाहिजे :—

(१) वर्ग-१—रु. १२,०००, (२) वर्ग-२—रु. ७,५००, (३) वर्ग-३—रु. ४,५००, (४) वर्ग-४—रु. ३,०००.

२. शासकीय कर्मचाऱ्यांना कर्ज.— शासकीय कर्मचाऱ्यांना, शासनाकडे निधी उपलब्ध असल्यास पुढील बाबींसाठी कर्ज मंजूर करण्यात येतात :—

(१) घर बांधणीसाठी अगर विकत घेण्यासाठी, (२) वाहने विकत घेण्यासाठी. (३) राष्ट्रीय व धार्मिक सण साजरे करण्यासाठी घर बांधणीसाठी जो निधी उपलब्ध करण्यात येतो त्यातील ३३ टक्के निधी अनुसूचित जाती व जमाती आणि मागासवर्गीय कर्मचाऱ्यांसाठी राखून ठेवण्यात येतो.

(तीन) कर्मचारी बर्गों का जोखवारा

(iii) Personnel Summary

अनु- क्रमांक Sr.No.	पदनाम	वेतनमान Scale of Pay	पद संख्या No. of Posts		Designation
			1997-98	1998-99	
1	2	3	4	5	2
(१)	प्राथमिक शिक्षण— राजपत्रित—	Rs.			(1) Primary Education— Gazetted
१.	प्रकल्पाधिकारी	2200-75-2800-EB-100-4000	2	2	Project Officer
२.	उपशिक्षणाधिकारी/प्राचार्य/ प्रशासन अधिकारी.	2000-60-2300-EB-75-3200-100-3500	73	65	Dy. Education Officer/ Principal/Administrative Officer.
	एकूण		75	67	Total
(२)	अराजपत्रित वर्ग-३—				(2) Non-Gazetted—Class III
१.	प्रशासन अधिकारी/उच्च श्रेणी सहायक शिक्षक/मुख्य लिपिक	1400-40-1600-50-2300-EB-60-2600	561	561	Administrative Officer Higher Grade Assistant Teacher/Head Clerk.
२.	निम्नश्रेणी सहायक शिक्षक/ वरिष्ठ लिपिक.	1200-30-1560-EB-40-2040	189	189	Lower Grade Assistant Teacher/Senior Clerk.
३.	कनिष्ठ लिपिक/तबला बादक	950-20-1150-EB-25-1500	83	63	Junior Clerk/Tabla Assistant.
४.	शिल्पकला शिक्षक	975-25-1150-EB-30-1600	3	3	Craft Master
५.	प्रयोगशाला सहायक	975-25-1150-EB-30-1540	44	44	Laboratory Assistant
६.	अंशकालीक शिक्षक	Rs. 200/—	68	68	Part-time Teacher
	एकूण		948	928	Total
(३)	अराजपत्रित वर्ग ४—				(3) Non-Gazetted—Class IV
	शिपाई/सेवक/स्वयंपाकी/मेट्रन	750-12-870-EB-14-940	381	349	Peon/Servant/Cook/ Metran.
	एकूण		381	349	Total
	गोखवारा—प्राथमिक शिक्षण				ABSTRACT—PRIMARY EDUCATION
	राजपत्रित		75	67	Gazetted
	अराजपत्रित-वर्ग तीन		948	928	Non-Gazetted-Class III
	अराजपत्रित-वर्ग चार		381	349	Non-Gazetted-Class IV
	एकूण बेरीज		1404	1344	Grand Total
(२)	माध्यमिक शिक्षण—राजपत्रित	Rs.			2-Secondary Education—
	अध्यक्ष	5100-150-5700-200-6300	1	1	Chairman
	विभागीय अध्यक्ष	3700-125-4700-150-5000	7	8	Divisional Chairman
	विभागीय सचिव/शिक्षण उपसंचालक.	3200-100-3500-125-4625	10	11	Divisional Secretary/Dy. Director of Education.
	शिक्षणाधिकारी/सहसचिव/ सहायक आयुक्त / व्यवसाय मागदर्शन अधिकारी/प्राचार्य.	2200-75-2800-EB-100-4000	86	87	Education Officer/Joint Secretary/ Assistant Commissioner/Vocational Guidance Officer/Principal.
	उपशिक्षणाधिकारी/सहायक सचिव/ मुख्याध्यापक/वसतिगृह प्रमुख/ कार्यक्रम अधिकारी/मुख्यमापन अधिकारी/सहायक शिक्षण अधिकारी/सहायक व्यवसाय मागदर्शन अधिकारी.	2000-60-2300-EB-75-100-3500	537	538	Dy. Education Officer/Assistant Secretary/Head Master/Rector/ Programme Officer/Evaluation Officer/Assistant Education Offi- cer/Vocational Guidance Officer.

1	2	3	4	5	6
	अधीक्षक	1640-60-2600-EB-75-2900	62	62	Superintendent
		एकूण	703	707	Total
(२)	अराजपत्रित, वर्ग तीन—				(2) Non-Gazetted, Class III—
	मुख्य लेखापाल/समोपदेशक/ग्रंथपाल	1640-60-2600-EB-75-2900	89	89	Head Accountant/Councilor/ Librarian.
	मुख्य लिपिक/लघुटंकलेखक/सहायक शिक्षक/पूर्णवेळ निदेशक	1400-40-1600-50-2300-EB-60-2600	87	87	Head Clerk/Steno-typist/Assistant Teacher/Full Time Instructor
	भाषा प्रयोगशाळा तंत्रज्ञ	1400-40-1800-EB-50-2300	1	1	Language Laboratory Technician.
	वरिष्ठ लिपिक/सहायक शिक्षक/चित्रकला शिक्षक/लघुटंकलेखक.	1200-30-1560-EB-40-2040	328	327	Senior Clerk/Assistant Teacher/ Drawing Teacher/Steno-Typist.
	कनिष्ठ लिपिक/वाहन चालक	950-20-1150-EB-25-1500	133	143	Junior Clerk/Driver
	अंशकालीक शिक्षक/डॉक्टर	Fixed Pay Rs.200	14	14	Part time Teacher/Doctor
		एकूण	652	661	Total
(३)	अराजपत्रित, वर्ग चार—				(3) Non-Gazetted, Class II—
	शिपाई	750-12-870-EB-14-940	283	279	Peon
	स्वयंपाकी/नामीक	775-12-955-EB-15-1030-20-1150	3	3	Cook/Naik
		एकूण	286	282	Total

सोबबारा माध्यमिक शिक्षण ABSTRACT--SECONDARY EDUCATION

राजपत्रित	703	707	Gazetted
अराजपत्रित, वर्ग तीन	652	661	Non-Gazetted, Class III
अराजपत्रित, वर्ग चार	286	282	Non-Gazetted, Class IV
एकूण बेरोज	1041	1050	Grand Total

३ प्रौढ शिक्षण

Adult Education

१ राजपत्रित

1 Gazetted

शिक्षण संचालक (प्रौढ शिक्षण)	5100-150-5700-200-6300	1	1	Director of Edn. (Adult Edn.)
शिक्षण सहसंचालक (प्रौढ शिक्षण)	3700-125-4700-150-5000	1	1	Jt. Director (Adult Edn.)
शिक्षण उपसंचालक	3200-100-3500-125-4625	2	3	Dy. Director
सहायक शिक्षण संचालक	2200-75-2800-EB-100-4000	4	5	Asstt. Director
जिल्हा प्रौढ शिक्षणाधिकारी	2200-75-2800-EB-100-4000	30	30	Dist. Adult Education Officer
लेखाधिकारी/प्रकल्प अधिकारी/कार्यक्रम अधिकारी/समाज शिक्षण अधिकारी.	2000-60-2300-EB-75-3200-100-3500	40	40	Accounts Officer/Project Officer/Programme Officer/Social Education Officer.
अधीक्षक	2000-60-2300-EB-75-3200-100-3500	1	1	Superintendent.
	एकूण	79	81	Total

२ अराजपत्रित (वर्ग ३)

Non-Gazetted Class- III

उच्चश्रेणी लघुलेखक	2000-60-2300-EB-75-3200-100-3500	1	1	Higher Grade Stenographer
निम्नश्रेणी लघुलेखक	1640-60-2600-EB-75-2900	35	35	Asstt. Dy. Educational Inspector./ Asstt. Supdt
सहाय्यक अधीक्षक/कार्यक्रम सहाय्यक				
सहाय्यक प्रकल्प अधिकारी/सहाय्यक शिक्षण उपनिरीक्षक/मुख्य लिपिक	1400-40-1600-50-2300-EB-60-2600	274	265	Programme Asstt. Asstt. Project Officer. Lower Grade Stenographer/ Head Clerk.
सांख्यिकी सहाय्यक/वरिष्ठ लिपिक. पर्यवेक्षक				
कनिष्ठ लिपिक/ऑपरेटर	950-20-1150-EB-25-1500	155	145	Junior Clerk, Operator
वाहन चालक	950-20-1150-EB-25-1500	58	58	Driver
	एकूण	1169	1147	Total

1	2	3	4	5	2
३	अराजपत्रित (बर्ग ४) चपराशी/चोकीदार/ सफाई कामगार/ताईक	750-12-870-EB-14-940 775-12-955-EB-15-1030-20-1150	.. 99 1 एकूण .. 100	96 1 97	Non-Gazetted Class IV Peon/Chowkidar/Sweeper/Naik Total
	मोषबारा-प्रौढ शिक्षण राजपत्रित अराजपत्रित बर्ग तीन अराजपत्रित बर्ग चार		79 .. 1169 .. 100	81 1147 97	Abstract—Adult Education Gazetted Non-Gazetted Class III Non-Gazetted Class IV
	एकूण बेरीज		.. 1348	1325	Grand Total
४	भाषा विकास		निरंक	Nil	
५	स्वतंत्रशास्त्र शिक्षण—				6 General Education
1	राजपत्रित—				1—Gazetted
	शिक्षण संचालक/संचालक बाक चित्रवाणी संचालक शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे.	5100-150-5700-200-6300	.. 3	4	Director of Education/Director Educational/Technology Cell Director, State Council of Educational Research and Training, Pune.
	सहसंचालक/आयुक्त/निमित्ती प्रमुख प्रभारी अधिकारी/अभि- यान्त्रिकी प्रमुख.	3700-125-4700-150-5000	.. 7	8	Joint Director/Commissioner/ Production Incharge/Engi- neering incharge.
	उपसंचालक/उपसंचालक तांत्रिक/ निमित्ती प्रमुख/अभियान्त्रिकी प्रमुख/ उपआयुक्त/पीठासन अधिकारी.	3200-100-3500-125-4625	.. 28	31	Dy. Director of Education/Dy. Director of Education, Techni- cal/Production Incharge Engineering Incharge /Dy. Commissioner/Tribunal Officer.
	लेखाधिकारी/प्रशासन अधिकारी/ प्राध्यापक/संपादक/सहाय्यक आयुक्त/संचालक/वरिष्ठ सांख्यिकी अधिकारी.	2200-75-2800-EB-100-4000	.. 42	45	Accounts Officer / Administrative Officer/Principal/Asstt. Commis- sioner/Director./Senior Statisti- cal Officer.
	लेखापाल/अधीक्षक	1640-60-2600-EB-75-2900	.. 7	305	Accountant/Superintendent
	विद्युत अभियंता/निर्माता/व्याख्याता सहाय्यक अभियंता/प्रमुख मुन्ब- मापक.	2200-75-2800-EB-100-3700	1	2	Electrical Engineer/Producer/ Lecturer/Asstt. Engineer/ Head of the Evaluation.
	अधीक्षक/वरिष्ठ लेखा परीक्षक/ वरिष्ठ आरेखक प्रमुख/मुन्बमापक अधिकारी/सहाय्यक शिक्षणा- धिकारी/सहाय्यक सचिव/विज्ञान सल्लागार/ध्वनी अभियंता/विषय तज्ञ/प्रबंधक/अभिव्याख्याता समन्वयक/सांख्यिकी/तंत्र सहाय्यक. उच्च/श्रेणी लघु लेखक	2000-60-2200-EB-75-3200-100-3500 2375-75-3200-EB-100-3500	468 2	507 2	Superintendent/Senior Auditor/ Head Senior Draftsman/ Evaluation Officer/Asstt. Education Officer/Asstt. Secretary/Science Supervisor Music Engineer/Subject Specialist/Registrar/Lecturer/ Co-ordinator/Statistician/ Technical Asstt. Higer Grade Steno
	एकूण ...		558	904	Total
2	अराजपत्रित बर्ग तीन—				Non-Gazetted, Class III
	मुख्यकनिष्ठा/सहाय्यक शिक्षक/ उपनिरीक्षक/कनिष्ठ लेखा परीक्षक/ लघुलेखक/निमित्ती सहाय्यक स्वीय सहाय्यक/तंत्रज्ञ/तांत्रिक भांडार/ पर्यवेक्षण/पर्य वेळ निदेशक.	1400-40-1600-50-2300-EB-60-2600	241	243	Head Clerk/Asstt. Teacher/ Dy. Inspector/Junior Auditor/ Steno/Asstt. Producer/Person- al Asstt./Technician/Techni- cal Store Supervisor/Full time Instructor.

1	2	3	4	5	6
	बरिष्ठ लिपिक/भांडार लिपिक/ लघुटंकलेखक	1200-30-1560-EB-40-2040	187	188	Senior Clerk/Store Keeper/ Stenotypist.
	कनिष्ठ लिपिक/वाहन चालक/ टंकलेखक/निदेशक/लिखा लिपिक	950-20-1150-EB-25-1500	299	313	Junior Clerk/Driver/Typist/ Instructor/Accounts Clerk.
	चालक	975-25-1150-EB-30-1540	7	6	Operator
	उच्चश्रेणी लघुलेखक	2000-60-2500-EB-75-3200	13	15	Higher grade Stenographer
	शिल्प सहाय्यक/ग्रंथपाल,	975-25-1150-EB-30-1660	3	3	Craft/Asstt./Librarian
	सहाय्यक अधीक्षक/पटकथा लेखक/ छाया लेखाकार/छाया चित्रकार/ नेपथ्यकार/अभियांत्रिकी सहाय्यक/ आरेखक/सजीवक/दृश्य संकलक.	1640-60-2600-EB-75-2900	55	55	Asstt. Supt./Photographer/ Script Writer/Draftsman/ Asstt. Executive/Screen Play Writer/Scene Auditor/Aliver.
	ग्रंथपाल/तांत्रिक सहाय्यक/पाठलेखक सादरकर्ता/मूल्यमापन अधिकारी/ छाया लेखक-स-आरेखक/मंच व्यव- स्थापक/स. नेपथ्यकार/दृश्य पर्य- वेक्षक/उपमुख्य लिपिक.	1400-40-1800-EB-50-2300	9	10	Librarian/Tech. Asstt./Evaluation Officer/Dy. Head Clerk/Audio- Supervisor/Stage Manager/ Scene Supervisor/Photo Writer.
	तांत्रिक/दूर चित्रवाणी तंत्रज्ञ/ विद्युत तंत्री/ प्रक्षेपक चालक/ सुतार/मंच सहाय्यक.	1200-30-1440-EB-40-1800	6	6	Technician./Carpenter/Stage Asstt./T. V. Technician/ Electrician/Projectionist.
	चालक/छायाचित्र परिचर/वेशभूषा सहाय्यक/प्रयोगशाला सहाय्यक/ प्रकाश योजना सहाय्यक/रंगकर्मी.	950-25-1150-EB-30-1540	5	5	Operator/Lab. Asstt./Painter/ Photograph/Attendant/ Makeup Artist/Lighting Asstt./Painter.
	अंशकालिक निदेशक	Rs. 100	6	6	Part-time Instructor
		एकूण	831	850	Total
	अराजपत्रित वर्ग चार				Non-Gazetted, Class IV
	शिपाई/रखवालदार/सफाई कामगार	750-12-870-EB-14-940	272	292	Peon/Custodian/Sweeper
	नाईक/दफ्तरी	775-12-955-EB-15-1030-20-1150	9	9	Naik/Daftari
	भाळी	825-15-900-EB-20-1200	3	3	Mali
		एकूण	284	304	Total
	गोबवारा—सर्वसाधारण शिक्षण				ABSTRACT—GENERAL EDUCATION
	राजपत्रित	...	558	904	Gazetted
	अराजपत्रित वर्ग तीन	...	831	850	Non-Gazetted Class III
	अराजपत्रित वर्ग चार	...	284	304	Non-Gazetted Class IV
		एकूण बेरीज	1673	2058	Grand Total
	गोबवारा—२२०२ शिक्षण				ABSTRACT 2202—EDUCATION
	राजपत्रित	...	1415	1759	Gazetted
	अराजपत्रित वर्ग तीन	...	3600	3526	Non-Gazetted Class III
	अराजपत्रित वर्ग चार	...	1051	1032	Non-Gazetted Class IV
		एकूण बेरीज	6066	6377	Grand Total

1	2	3	4	5	2
राज्य प्रशासकीय व्यवसाय शिक्षण संस्था, मुंबई					
1	राज्यपत्रित, वर्ग—५				<i>Gazetted, Class I</i>
	संचालक	... 4500-150-5700-200-6300	1	1	Director
			एकूण ...	1	1 Total
2	राज्यपत्रित, वर्ग—२				<i>II. Gazetted, Class</i>
	अधीक्षक	... 2000-60-2300-EB-75-3200-100 3500	1	1	Superintendent
			एकूण ..	1	1 Total
3	अरराज्यपत्रित, वर्ग—३				<i>III. Non-Gazetted, Class III</i>
	उच्चस्तर लिपिक	... 1200-30-1560-Extn-40-2040	1	1	Sr. Clerk
	निम्नस्तर लघुलेखक	... 1400-40-1600-50-2300-Extn-60-2600	1	1	Lower grade Stenographers
	उप-लेखापाल	... 1400-40-1600-50-2300-Extn-60-2600	1	1	Dy. Accountant
	वसतीगृह अधीक्षक	... 1640-60-2600-Extn.-75-2900	1	1	Hostel Superintendent
	ग्रंथपालक	... 1400-40-1800-Extn-50-2300	1	1	Librarian
	लिपिक/टंकलेखक	... 950-20-1150-Extn-25-1500	1	1	Clerk-cum-Typist
			एकूण ..	6	6 Total
4	अरराज्यपत्रित, वर्ग (४)				<i>IV. Non-Gazetted, Class IV</i>
	पहारेकरी	... 750-12-870-Extn-14-940	3	3	Watchman
	शिपाई	... 750-12-870-Extn-14-940	2	2	Peon
	सफाई कामदार	... 750-12-870-Extn-14-940	2	2	Sweeper
	ग्रंथालय सहवर्ती	... 750-12-870-Extn-14-940	1	1	Library Attendant
	माळी	... 750-12-870-Extn-14-940	1	1	Mali
			एकूण ...	9	9 Total
			एकूण बेरीज --	17	17 Grand Total
5	क्रीडा व युवक कल्याण—				<i>5. Sport and Youth Welfare—</i>
	राज्यपत्रित—				(1) Gazetted—
	अधीक्षक	... 1640-60-2600-EB-75-2900	1	1	Superintendent
			एकूण --	1	1 Total

1	3	4	5	2
२ अराजपत्रित, बर्ग (३)				(2) Non-Gazetted, class III
लघुलेखक ...	2000-60-2300-EB-75-3200 ..	7	7	Stenographer
सहा. अधीक्षक ...	1640-60-2600-EB-75-2900 ..	1	1	Asstt. Suptd.
मुख्य लिपिक ...	1400-40-1600-50-2300-EB-50-2600 ..	41	41	Head Clerk
विमान प्रतिमान निदेशक ...	1400-40-1800-EB-50-2300 ..	3	3	A. M. Instructor
नौ. प्रतिमान निदेशक ...	1400-40-1800-BB-50-2300 ..	4	4	S. M. Instructor
लेखाकारिक ...	1200-30-1560-EB-40-2040 ..	65	65	Accounts Clerk
वरिष्ठ लिपिक ...	1200-30-1560-EB-40-2040 ..	123	123	Sr. Clerk Gr. II
कनिष्ठ लिपिक ...	950-20-1150-EB-25-1500 ..	164	164	Jr. Clerk
वाहन चालक ...	950-20-1150-EB-25-1500 ..	168	168	Driver
	एकूण ...	576	576	Total
३ अराजपत्रित, बर्ग (४)				(3) Non-Gazetted, Class IV
लष्कर ...	775-12-955-EB-15-1150 ..	270	270	Lascar
लिफ्टमन ...	775-12-955-EB-15-1150 ..	2	2	Liftman
बोट-किपर ...	755-12-955-EB-15-1150 ..	7	7	Boat-keeper
शिपाई ...	750-12-870-EB-14-940 ..	86	86	Peon
सफाई कामगार ...	750-12-870-EB-14-940 ..	63	63	Sweeper
चौकीदार ...	750-12-870-EB-14-940 ..	66	66	Chowkidar
	एकूण ...	494	494	Total
	एकूण बेरीज ...	1071	1071	Grand Total

11	2	3	4	5	2	
७ मंत्रालय—			7 Mantralaya—			
राजपत्रित वर्ग (१)			Gazetted Class I			
सचिव	...	5900-200-6700	..	1	1	Secretary
सहरसचिव	...	4500-150-5700	...	1	1	Jt. Secretary
उपसचिव	...	3700-125-4700-150-5000	..	3	3	Deputy Secretary
विशेष कार्याधिकारी (उ.स.श्रेणीतील)	...	3700-125-4700-150-5000	..	1	1	Officer on Special Duty
अवर सचिव	...	3000-100-3500-125-4500	..	10	10	Under Secretary
अवर सचिव (निधी)	...	3000-100-3500-125-4500	..	1	1	Under Secretary (Law)
उप संचालक (सांख्यिकी)	...	2200-75-2800-EB-100-4000	..	1	1	Dy. Director (Statistics)
एकूण			..	18	18	Total
राजपत्रित वर्ग (२)			Gazetted Class II			
कक्षा अधिकारी	...	2000-60-2300-EB-75-3200-100-3500	..	20	20	Desk Officer
एकूण			...	20	20	Total
अराजपत्रित वर्ग (३)			Non-Gazetted Class III			
सहायक	...	1640-60-2600-EB-75-2000	..	51	51	Assistant
लिपिक	...	950-20-1150-EB-25-1500	..	42	42	Clerk
टंकलेखक	...	950-20-1150-EB-25-1500-Spl. pay 40	..	16	16	Typist
उच्चतर लघुलेखक	...	2000-60-2300-EB-75-3200	..	7	7	Higher Grade Stenographer
निम्नतर लघुलेखक	...	1640-60-2600-EB-75-2900	..	12	12	Lower Grade Stenographer
संशोधन सहायक	...	1640-60-2600-EB-75-2900	..	1	1	Research Assistant
बाह्य चालक	...	950-20-1150-EB-25-1500	..	1	1	Driver
एकूण			..	130	130	Total
अराजपत्रित वर्ग (४)			Non-Gazetted, Class IV			
हवालदार	...	875-12-995-EB-15-1030-20-1150	..	1	1	Havaldar
नाईक	...	Do.	..	1	1	Naik
आवेकटक व बांधणीकार	...	Do.	..	1	1	Paeker-cum-Binder
रोनिओ चालक	...	Do.	..	1	1	Roneo Operator
झेरोक्स चालक	...	Do.	..	1	1	Xerox Operator
फ्रॉकिंग मशिन ऑपरेटर	...	750-12-870-EB-14-940 + Spl. Pay Rs. 20	..	1	1	Franking Machine Operator
शिपाई	...	750-12-870-EB-14-940	..	20	20	Peon
एकूण			...	26	26	Total
एकूण बेरीज			..	194	194	Grand Total

PRINTED AT YERAVDA PRISON PRESS, PUNE-6.

LIBRARY & DOCUMENTATION CENTRE

National Institute of Educational

Planning and Administration.

(7-B, Sri Aurobindo Marg,

New Delhi-110016

DOC, No.....

Date.....

NIEPA DC

D10536

D-10526
16-09-2000